

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2013

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

V köide

24. vihik

lõpetis – maaglema

Toimetanud
Mari-Liis Kalvik
Mari Kendla
Tiina Laansalu
Jüri Viikberg

ISBN 978-9985-79-522-4

lõpetis lõpetis Pöi Muh Vig Amb JJn Pee Äks, g -e Han Tõs Kei VMr Lai; lõpetiss g lõpetse San; lõpetes Vig Kei KuuK Lai Pil, g -e Jür Koe Plt Puh, lõpetse Hää Juu KJn; lõpetis Kaa, -dis Jäm Khk, g -e

1. lõpp; lõpetamine viimane lõpedis käsil Jäm; ma ole juba vana, mul o lõpetis Muh; mul toedu lõpetis käes Vig; `aasta lõpetis, vana `aasta lõppen ää Tõs; ma põle `vardaga `kuhja teind, [see on] lõpetise pial `pal`lu saändem Kei; mitte selle elule lõpetest ei tule; tee vahest jutule lõpetest, mul põle `aega kuulata Juu; `mitmes kohas `pieti `mihkle `pääva, sie oli nagu sui lõpeteseks Jür; kui enamb lõpetisel iast kangas ei `kerkind, siis jäi tibasse VMr

2. söök-jook talgutöö lõpul Ju seal `talgu lõpetist veel on Pöi; tänä `õhta saab lõpetist, saab lõpu pudru Vig; `aanti kardula lõpetest, pisike kabjaga kloas oli, siis `aanti kaks täit Juu; `enne vanad rahvas ikke pidasivad tüe akatise ja tüe lõpetise VMr; viin oli see lõpetis, igale ühele `aanti ivake rüibata Lai || pulmapeo lõputoit jäid [pulma] nii_ka_gu teisipäva `õhtani, siis `tehti lõpetest Kei

Vrd lõpets, lõpetus, lõpik

lõpetis|narmas = lõpetusnarmas `kanga lõpetis`narmad -- tehäse `patsi Tõs -puu = lõpetusepuu lõpetispuu või `kanga kepp oo `kanga taga, sellega saab `löimed edasi niiede taha `laska Aud -varb = lõpetusevarb tõmba lõpetesvarb [kanga] sehest ärä Puh

lõpets lõpets g -e Tor Krk, -i Saa; lõpe|t's g -tse Pst Hls, -t'se Kõp

1. lõpp, lõpuosa tüü om juba lõpetse pääl Hls; `naarit `kitsme olli käst tulla nädäli lõpetsen; `väikse laste `kindil periss ümärrikse lõpetse Krk || nüid lõpetsen (viimasel ajal) ole käünü Krk

2. söök-jook talgutöö lõpul iga lõpetsis ikki `tehti `süia ka midagi paremad Saa; es tule lõpetsed `süüme, es `juume (on vihane) Hls; nemä ei tji lõpetsed kedägi Krk

Vrd lõpetis, lõpetus

lõpetse|narmas = lõpetusnarmas lõpetse`narma jääve lõime `otstest Pst -puu = lõpetusepuu kui lõpetse puu tuli niite taha, siis oli kudumesel lõpp Plt -varb = lõpetusevarb `kangal om ürjätse varb ja lõpetse varb Krk

lõpetus lõpetu|s Pöi Mar(-o|s) Kul/-o|s/ Vän K I, -ss M TLä, lõppetu|s Lüg, g -se; lõpõtu|s Khn Vas, -ss Kam, g -sõ San V(-sõ Se); lõpetus Kaa Ris, -dus Khk Käi, g -e; lobedu|s Kuu Vai, -ss VNg, g -kse

1. lõpp; (töö) lõpetamine, lõpuosa ken `algaks akkaduse ja lobedaks lobedukse, küll mina `keskel `kierudan hum VNg; `sarja alutuses ja lõppetuses kana tieb pisikesed munad Lüg; ta omaga üsna lõpeduse peel (suremas) Khk; Kuulukse, et menel pool pidada einatöö juba lõpetusel olema Kaa; täna oo `aasta lõpetus `jälle; akkab tettä arotama ja seletama, põle akatost egä lõpetost Mar; naeste tüö ja obuse `süömene, sel ei pea lõpetust olema Ris; kaänikas on suurem tükk `leiba otsast, uure on lõpetus Amb; uassa lõpetus one vana uassa `õhta Kod; ega äkki ei või [lõpetada], sõs jääb kogundi lühiksese sji lõpetuss (sukalabast) Trv; mõtli viij all, [et] nüid om lõpetuss Hel; ma õdagu ai `kanga üless, õdagu alusti ja ommuku `ollu lõpetuss; sääld vaheaia lõpetuse mant, sääld saat läbi minnä Nõo

2. söök-jook talgutöö lõpul Eks siis pidänd ka `talgu `toidud `laual olema ja `ehtul tüö lobedukseks ka `kangemba `kraami Kuu; kui lobedetti rukki `leikus, siis `tehti lobedus`viinad ja `oldi paremad `toidod Vai; eina lõpetusest kiedin klimbi suppi Iis; ku

rükkid saed ärä lõegatud ja ärä lõpetet ja ämmukeisi panid, siis `juudi rükki lõpetuss Kod; isa `laškis rukki lõpetust `tuvva, kolmkümmend kahessa kopikad `maksis puul tuupi `viina Äks; tetti lõpetuss `liiku, `tuudi `viina kõrdsist Hel; meie lanisime ärrä käest, et tii meele iki lõpetust kah Ran; `pernañõ piat nüüd lõpõtusõss `sõira `andma San; `Suurma `kartuli `putru - - tuud `süüdi õks lõpõtusõss, `kanga lõpõtusõss jah, ainateo lõpõtusõss ka tet`ti Krl; lõppi tüü är?, lõpõtusõss `anti `viina ja süvvä? Rõu

Vrd lõpetis, lõpets

lõpetuse|puu kanga lõpetamisel lõimedest läbipandav puu kui pakkult saab `kannas `õtsa `puole, `jäevad `utkamed järele, siis `pannasse lõppetuse puu säält läbi Lüg; lõpetuse puu `pañdi `sisse, kui kangas oli `kootud, et põld enam tagant `lasta Sim **Vrd** lõpe-, lõpetis-, lõpetse-, lõpetus|puu **-varb** kanga lõpetamisel lõimedest läbipandav varb `kangal ürijänduse varb ja lõpetuse varb Kod; kas sa mõistat lõpõtusõ varvalõ `kapla nii `mähki?, et kangast lõpõta? saat Har **Vrd** lõpetis-, lõpetse|varb

lõpetus|narmas kanga lõpunarmas pik`ä? lõpõtus `narmõ? jäi? Se **Vrd** lõpetis-, lõpetse-, lõpp|narmas **-puu** = lõpetusepuu lobeduspuu on taga `otsas, sääil kus pakku `seisa - - `loimed loppud `otsa, siis pakku odeda tagand `vällä ja `panna lobeduspuu `sinne asemele Vai; lõpetuss puu `olli üüts varb, tolle varva `ümbre `panti kablal - - niikavva sai kodada, kui lõpetuss puu nitsete `taade tulli Ran

lõpik lõp|k g -ku Pil Hls Krk San

1. lõpp `aaste lõpik om kähen Hls

2. lõpetis tulge lõpikud `võtma Pil

lõpi|puder lõpupuder, talgutõõ lõpusõök Saime vil`la põllalt ää ning sõime `õhta lõpi`putru Kaa; Rugi lõpi pudr oli koa rugi jahu pudr Põi; mis vili ol`l õnnõ, midä kõkke peräkõrd pesseti, vai riid, sõss tet`ti lõpipudõr Plv; lõpipudõr `ol`le kesvä `suurma sakõ pudõr, `võidu `pañte ka `silmä Rär; ko rüäpõim ar lõpõtidi, siss tet`te lõpi`putro, sakõt rüäjahu`putro Se **Vrd** lõpepuder

lõpmalda `lõpmalda Har(-õ?) Rõu lõpmata (palju), väga mul ol`l `lõpmalda rassõ hingädä?, Kaasitõja, `lauli `pulman `lõpmaldõ? Har; Imä ol`l `viidü Sarulõ kasu`tütress, sääil `süüdü `lõpmalda liha Rõu

lõpmata `lõp|mata (-matta) Lüg Han Saa Amb VMr Kod Äks Plt Kõp, -mada T VId(-mada?); lõppematta Lüg

1. lõpmatult; väga alali `lõpmatta sa `räägid `niisukeksi `tühjä juttusi Lüg; Noorkuu kasvab ümmargusemas ja siis akkab `jälle kahanema, `pissemas minema, ikka sedasi `lõpmata Han; `aõsu ol`li sääil `lõpmata pal`lu, es jõua ära vaadatagi Saa; sie mets part on üks `lõpmatta kaval lind Amb; tema võis `lõpmatta lugeda VMr; `veeti kiva `lõpmata pal`lu Plt; nuu poosi teevä `kel`must ja `kurja `lõpmada, võldsiva ja varastava Nõo; lätte aava `lõpmada vett `väl`lä Kam; `lõpmada suure `suuse Ote; seo ol`l `lõpmada hüä pinikene Rõu; lõivõkõisi kah um `lõpmada veidükese `perrä jäänü? Vas; kolmsada vakamaad ol`l kroht suur, lõpmada `suud om täl Rär **Vrd** lõpmalda

2. lõpmatu, otsatu sie `kestab viel lõppematta aig Lüg; `lõpmata mua `sinna `minnä, pal`ju muad Kod

lõpmed pl `lõpmed lokutid punased `lõpmed lõua all Pil **Vt** lõpp³

***lõpnema** (ta) lõpnes lõppema, kaduma kaste² lõpnes `vällä Lei

lõpp¹ lõpp g lõpu Põi Muh Emann(excl R), lõppu Lüg IisR; lõpp g lõpu Sa Hi Ris; lopp(u) g loppu R(g lobu Kuu Vai)

1. lõppemine, lõpuots Leib o lobuss ja raha ka Kuu; `viimasel loppul oli meil jo nisu `puoleks rukkiga Hlj; siis ku akketi sedä umbluud ja `tontisi `rääkimä siis, siis sel ei `õldki lõppu Lüg; Lõpp ee, keik ee Kaa; egal asjal oo lõpp VII; Ta tuli veel lõpu `peale, meil olid viimased kärbised veel teha; Olgu loril lõpp ja ega üks `jälle töö `juure Põi; [võrgu] akatses ja lõppus oo võrgu ainad Muh; pitkade pulmade lõpp on kee Rei; nüid on juba elmal sügisene olek, `august lähäb ju lõpule Rid; Täna `kallab nagu kapaga, põle lõppu nähagi Han; mõesa `andis siis viimatses lõppus `meile maad Aud; enne talve lõppu teen ike pulmad Tor; `kangal `tehtass lõpp pääl Hää; minu kodu oli `kaugemal küla lõppus HMD; nüid on see nädal `jälle lõpu peal, aga tööd põle kedagi `tehtud Juu; kašk jokseb kevade `mahla, nüikaua kui puud lähvad `lehte, siis on lõpp Amb; leivauure, uurakas, viimane lõpp leival JJn; nägin selle loo algusest kuni lõpuni TÜR; vaest oli kuus seetse kangast [kududa], no sie `andis aga `nühkida koa `enne, kui sa said lõpule VMr; süögi asjad on juo lõpus Iis; ega sa sedä ammadit maha ei jätä elu lõpuni Krk; tüü `sisse vai upu ärä, lõppu tal ei ole Hel; `täambä vašt jõodass aena tüüga lõpule Nõo; kui tüü esi ärä `olli põemetu, siss `võeti tõne esi jälle, ni ga gu rüäl lõpp `olli Ote; `teie asjalõ lõpu? Krl; ma i saa õks enne minnä ku nädäli lõpul Har; sõss ol' hainangu lõpp Rõu; kogone lõpuh pandas `siibre ka kinne<sup>2</sup> Räp; tüü om jo lõpul Se; lõppude lõpuks ~ lõpus lõpuks, viimaks loppude loppuks ma tsin (ma ütlesin) et kule, sie oli `ülge liha Jõe; lõppude lõpus kohos läks otsust tegemä Vig; lõppude lõpuss tul' `väl'lä, et ol' esi `naanu² tu `tennüss kõnõlõmma Plv Vrd lõpak², lõpe¹, lõpetus, lõpik, lõppus

2. surm `pussuga siis oli teht sen loppu `pääle `selle `hallile (hülgele) Kuu; [koeral] sandid teud, `tehti lõpp `peele Mus; Vana inimene, lõpp lisidal Põi; Ei taha `kiski `inge `vaaku, olgu lühike lõpp Han; tegi enesele lõpu `piale Iis; pias ikki nõnda lõpp tulema, et sa teste abi ei tarvita Vil; veri joosep `väl'lä ja siss om lõpp Ran; süä mõist är², et lõpp tulõ, et ar koolõss Vas

lõpp² lõpp (-pp) g lõpe Muh Lih Var Tõs, lõpõ Khn; lõpp g lõpe Sa; n, g lõpe Var Tõs Hää (väike) merelaht, lõugas Käisid lõppes kala `püüdmä Jäm; suurest merest tuleb Lõu lõppe `sisse Ans; ääre `noota tõmmetse ikka `kuskil lõppes Mus; `surnud tuli lõppe `muale VII; lõpe peal õsutakse juba `roogu Jaa; `Saastna lõpp o kalarikas Muh; Lihula soon - - Penija lõppe läks `väl'ja Lih; egä nääd (säinad) rinna meres ei kudi, nääd tulavad `alla, `vaiksema merese, lõpede `sisse; mul vend oli noore `ülge saan kiviotsast siit lõpest Var; mere käär, vesi tuleb maa `sisse, `õetse mere lõpe Tõs; kevade mindässe ikka `vjõmbu `püüdmä lõpõst; Lõppõs (Pärnu lahes) oli `luagjas vesi, `Kihnus oln üsä vali Khn; `tislter `tahtis alt äärt kauda `minna, mina `tahtsi üle lõpe `minna Hää

lõpp³ lõpp lott lõpp lõvva all Krl Vrd lõkk³, lõtt, Vt lõpmed

lõppe- → lõpe-

lõppema lõppema, (ma) lõpe(n) Põi L K Iis San(-me), lõppen Lüg IisR; `lõp|ma, (ma) lõpe(n) Muh spor L, VJg I VIPõ Trv Pst T, lõpõ Khn V(-mõ, lõppõmõ Krl; lõppõmma Har);

lõpme, (ma) *lõpe* Hls(*lõpeme*) Krk Hel; *lõppema*, (ma) *lõpe* Sa(*lõpma* SaLä) Hi; *loppema*, (ma) *loppen* Jõe Kuu VNg

1. lõpule jõudma; otsa saama *neljaspäa`alles loppesid* [pulmad] *ära* Jõe; *pidu loppend*, *lähma koeo* VNg; *tulukene lõppes`vällä paa alt* Lüg; *tänane pää ep taha ka lõppeda* Khk; *leib lõppes ää*, *peab uue teo tegema* VII; *Ennem lõppeb ärja`söömine kui naiste jutt* Pöi; *kannas akkab`otsa lõpma*, *siis pannasse paelule*; *siia lõpeb ää meite karjama* Muh; *`eindest toleb puudus*, *lõppevad`otsa Käi*; *need kraamid akkavad ää`lõpma*, *jahod ehk kardolid ehk* Mar; *rahvas lähevad ää*, *pidu lõppend* Kir; *kella kahe`teistmest lõpeb`õhtust poolt öö ja akkab omigust poolt öö* Mih; *üks`aigus akkas*, *teene lõppis*; *Leib ei või majast`otsa lõppa* Khn; *siss lõppis orjapõli*, *ku ma mehel läksi* Hää; *oktoo-bri kuus lõppes kilupüid* HMD; *ega töö moa pealt lõpe*; *mo kannatus lõpeb ää koa viimaks* Juu; *siis kui sõda lõppis* KuuK; *kuivaga vesi lõpeb kaevust ää* Ann; *kukelauluga lõpeb kodu`käija võim* Rak; *mäe kallas on mäe jää*, *kus mägi akkab lõppema* Sim; *viin lõppis`õtsa* Trm; *tuli one ärä`lõpnud*, *otsan*, *ei õle`tuhka*, *ei süsü* Kod; *kerik* (jumalateenistus) *lõppis*, *rahvass akkas ära tulema* Äks; *kuulasin seni kui`vaidlus ärä lõppis* KJn; *ku piirg akas ärä`lõpma*, *paännid uue peeru* Vil; *lehmä om`kinni*, *vanast ike olli*, *et piim lõppi ärä* Hls; *siij`tüü ei taha sugug`ärä lõppe*, *ei jõvva lõpete* Krk; *vanast üteldi et tulep`mihkklipäiv*, *lõpep`oina vaiv* Puh; *no kui`kavva sa avitat ja annat*, *anjal lõpep ka`otsa*; *enämb es jõvva kavvemb kannatada*, *kannatuss lõppi ärä* Nõo; *puu lõpesse ärä*, *vašt ta tüü jälle tolle`kõyurma* Ote; *ku iks tünnist niiviisi võedass*, *asõmallõ kunagi ei`panda?*, *sõss lõpõss är`ka taa liha* Urv; *ao`valgõ lõppi vällä?*, *ku sa kodu tul`li*, *lät`s pümeheess*; *sa`tulõt muka üten*, *ni`ka`gu tii ärä lõpõss* Har; *lõppi`tüü är?*, *lõpõtusõss`anti`viina ja süvvä?* Rõu; *no`kül mu elopäävä?* *lõpõsõ`siia?* Vas; *Kapsta`tüik`evä`ka õks rutto`otsa`lõpma* Röp; *siss lõpõss mi raha* Se

2. hääbuma, kaduma; lagunema *pered loppevad ärä* Kuu; *viis kaeu sii teinepool`meite rehe*, *aga see lõppes ka`ε* Khk; *palmigod pohas ära lõppend* Käi; *vaesel inimesel lõpevad sugulast koa`otsa* Mih; *nägemene akkab ää lõppema* Ann; *riided lõppevad seilast ää*, *uusi ei jõua muretseta* VMr; *liha lõpess ärä luie`pält*, *nahk jääss lotti* Krk; *jala ette iks viij`näe*, *aga kõrva`kuulmine om periss ärä`lõpnu* Nõo; *rõiva lõpõva`otsa*, *vastsit tetä ei näe* Ote; *silmä`valguss lõpõnu*, *ei tiiä?*, *kas jäät pümess* Krl; *lasõ`käsna`salva*, *siss lõpõss käsna ärä?* Har; *Esi`hinnel`umma`kül* [hambad] *jo? är`lõpnu?* Rõu; *lõppi nigu tina`tuhka* Se

3. kõhnuma, kurtuma *Küll sa oled`viimisel ajal ärä loppend* Kuu; *oli nii`otsa lõppend*, *ale meel oli`vaata* Khk; *Sa oled nii lõpend näuga*, *oled sa aige vei mis sul viga oo* Kaa; *lõppeja obu pole tööloom änam mette* Käi; *nii ää lõppend*, *jusku üks surma vari* Mär; *mis sool oo*, *na lõpen nägu* Tõs; *lehm`lõpnuks jäänu* Hää; *veis lõppes meil nii ää*, *et surigi viimaks maha* Juu; *poiss lõppend kohe ära näost*, *jäänd kõhnaks*, *et sie* (luupainaja) *käib iga`öösse teda`tallamas* Koe; *lõpeb jala piäl ärä*, *luu ja nahk* Kod; *nagu kudend kann teine`otsa lõppend* Ksi; *vana inimene on al`li`näoga*, *näost`otsa lõppend* Plt; *lõpeb ärä ihust*, *silmä`nätän lõpeb ärä* Hls; [hobune] *nii kõhn ja är lõpenu ku`erne sard* Krk; *mõni om näost kõhn*, *otsa`lõpnu`-`aga kihäst om tugev* Ran; *ma? ol`li`kaugõ`haigõ*, *siss ma lõppi nii ärä?*; *no`m vanass jäänu ja vällä lõppunu* Har

4. surema, kõngema *Lehm loppes tänävu kevädel tulemisesse* Kuu; *Lammas oli öösse ära lõppend* Jäm; *me oleme lõppejad, lõpeme varsti ära* Mus; *Selle näljaga lõppevad keik ää* Rei; *`noori ei kasva `piale ja vanad lõppevad ära* Kir; *on üsna `otsas, akkab `lõpma varsi* Vän; *seda `tuñdi ei tää, kunas sa lõped* Hää; *`põrssad läksivad pasale, pidivad kätte ää lõppema* VMr; *Sial vedeles pailu `lõpnud obuste `koñte* Trm; [lehm] *aas täis äkitse, lõppis `väl`la* Lai; *kui isa ära lõppis, `tul`lid sõad* SJn; *järv om ummussen, kala lõppeb ärä* Trv; *ollu kuri sil`m, nigu lännu `lauta, luyum `lõpnu maha* Ran; *lammass nii `irmsade `trähklep ja `visklep, `õkva `lõpmise veere`päl* Puh; *sa`lt ku vana kand noordel iin, ärä ei lõpe* Nõo; *lõppi näl`gä nigu köödetu `suuga rot`t* Võn; *kas siss eläjäloomad võip ärä `laskõ lõppe* Rõn; *Põrs ei`\_taha`_süvvä inäp, no nakas vaest `lõpma* Urv; *ku sa taalõ eläjele ruhe ei anna, siss ta lõpõss maha* Har; *ku ma lõpõ, sõss lõpõ, mis tyy `tohtre mul viil tege* Plv; *Rott lõpõs no vilä` salvõ* Räp; *täl ol`l jal eläjä `kaiho, üt`s lehm lõppi ar?* Se; *tõbrass naas` lõpma* Lut

Vrd lõppuma

lõppematta → lõpmata

lõpp|narmas kanga lõppnarmas *`kanga `ürguse `narma jäi lühikese, lõpp`narma, nii tulli õige pikä* Trv **Vrd lõpetusnarmas**

lõppu lõppu Lüg Jä VMr lõpul, lõpus *`Saia `süiässe `leivä lõppu - - `päälä `süöki seid tükki* Lüg; *viimane lõppu oli meil koa `põldu* JMd; *meie isa suri sie kuu lõppu* JIn; *ühel `aastal oleme `sündind, mina `aasta `algu, tema `aasta lõppu* VMr

lõppu- → lõpu-

lõppuma *lõppuma, (ta) lõpus* Lei; *loppuma, (ma) lobun* Kuu Vai

1. lõpule jõudma; *otsa saama ei `kennegi `tiedänd, `kuida sie päiv loppub* Kuu; *pojal raha loppus `vällä* Vai

2. kõhnuma *Sa oled `ninda ärä loppund, kas oled `oige `haige va* Kuu

3. surema *ei `tämä (lutikas) vie sies ka ei lobu `vällä* Vai

Vrd lõppema

*lõppus *lõppus* Phl; *lõpu|s* g *-se* Krl; g *loppusõ* Lei *lõpp ma ole sii koha peel viiskümmend viis aastad oln, nüüd on lõppus käe* Phl; *tüül ol`l pia lõpu`s* Krl; *leivu kii`l` l`ätt loppusõ`päle* Lei

lõps *lõps* g *lõbsi* lobiseja *Taa inemine mullõ kül`\_põrmugi ei`_mii`ldü?`_ ta`_m nigu vana lõps* Urv

lõpsama *lõpsama* järsku, kiiresti lööma – Pöi

lõpsti int *Nuiaga `lõpsti [jäässe] auk `sisse, [haug] `käega ää ja kotti* Pöi

lõpu- *lõpu-* Pöi Muh Rid Tõs Juu Jä ViK Trm Plt Pil Krk Krl Plv, *lõppu-* Lüg Jõh, *lõpu-* Khk Mus Pha Rei Ris, *loppu-* VNg Vai, *lobu-* Kuu lõpu-, *otsa-* *Ku hüäd `hambad, o lobu`kannikigi hüä näridä* Kuu; *kevade `niitasin [lambaid] `maarjapäiv ja siis `niitasin lõppu `einaaig* VNg; *`naabur on kõik `võlgades, tämal on siis lõppu õts käes* Lüg; *juo mei `leiba akka lõppu `kerrale `saama* Vai; *see [vilja] lõpu kord jõvab nii ruttu `tulla* Khk; *ku õlut lõpukorral oo, siis `öotse, va töök o `väljas juba* Mus; *kui joodud `möödas olid, lõpu `kordas, siis kutsuti tite`sauna* Pha; *lõpu `otsas akkas `praavima ka* Rid; *tali jo lõpukorral, akkab `lõpma* Tõs; *selle `tõõga soame nii lõpukorrale* Juu; [kanga] *lõpuots ike jäi `ühtelugu*

tibasse; lõpunädalas olivad tema (teomehe) tüüpäavad nellabe, `riede ja `laube Kad; minu elu on lõpukorral, mis mina änam valitsen Pil; [tangudel] lõpu kõrd joba kähen om Krk; koolil om lõpunätäl Krl; sa `üt'li leevä lõpukõrral ollõv, selle ma tõi sullõ üte pätsi Plv

lõpulik lõpuli|k g -gu lõpukorral ainategemõni om lõpulik Krl

lõpulikult lõpulikult Koe Har lõplikult seännikaua kui kõik loogad on `pandud, siis punun korvi lõpulikult `val'mis Koe; kuhuss om lõpulikult tühistet Har

lõpung lõpuhng lõpetus rüä lõpuhng, rüä [koristuse] lõpõdi ar^o Se

lõpus lõpu|s g -se Põi Rid Var spor Pä, Ris Nis Rap Jä IisK, -kse Muh Juu Jür JJn Kad Sim; lõpu|ss g -s(s)e Mär JMd I KLõ(-kse Plt SJn) M T, -s(s)õ Võn V, -ssa Hää Vil Trv Pst; loppu|s g -kse VNg; pl lõpuksed Jäm Khk, `lõpsõ Võn Röp Se hrl pl

1. kala hingamiselund Kui lõpused punased on, siis pole kalal viga midagi, võib ää süüa küll Põi; punaste lõpustega oo suure `selti rääm Var; kalal oo lõpused lõuade all, tagapool oo oemed Tõs; rääme pisike lõpuss Hää; pael akkas lõpuste taha `kinni Rap; kala `ingab lõpustega JMd; särjel on punased lõpused Kod; ta aab laiali lõpussid Äks; `võt'sin lõpused ää KJn; lõppusse om kül'le pääl ja ormi om säääl all Trv; tõmmass lõpussit pidi `vennede Ran; kala kõtuli ojob, lõpusse om lak'ka Nõo; ma nud'se nuu kala lõpusse ja huu kõik' ärä, kõtuke `ol'le tühi Võn; kui lõpusse valsi, siss kala olevat vana Kam; kalal omma lõpusõ^o Kan; angõrja sööse kongo `suuhtõ, konk lätt `lõpsõst `sisse, `omgi poisõ otsan Röp Vrd lõpe^o, lõpusmed, lõug

2. lokuti kuke lõpuksed külman ää, kui `talve külm `olli Muh; kukel koa lõpused lõua all, suured lotid kohe Tõs; kanadel nõnda `suuri lõpusid ei ole Saa; kukel on punased lõpuksed Juu; annan kukele `vasta lõpusseid Iis; siandsid lõpusid ei ole kellegil ku mede kanal Hls; kikkal om ka leht ari ja verevä lõpusse Nõo; lõpusse läävä vereväss, nüid nakass munele Ote; lõpusõ^o kurgu all Röp Vrd lõboski

Vrd lõputs, lõtus

3. (kehaosadest) a. kaelanäärmed ku tsial lõpusse paksuss läävä, siss piät `õõrma, tasuma Kam; ísial umma `hakra^o, mis naa lõpusidõ siseh tah ripakillõ säärtse paksu tük'ü^o Plv; Ko tsial lõpusõ^o üles aose, siss hõõrutass kuuma savikiviga Se b. lõuad piä lõpusse kiñni Puh; lõpussit pitte `andma (lõõma) Plv; ku<sup>o</sup> midä ähvärdedi, siss `ül'ti, ku^o anna lõpussihe Se c. kõrvalestad – San

4. esemete osad a. liigendnoal lõpustega nuge oo nüid vähä, nüid oo pussid Var; nua piä `külges oo koa lõpused, rauast Tõs; nua lõpused one kahel puul, nõitnaal käib läbi Kod; nuga om lõpuste vahel `kinni Pst; kääñäss `pääge väit's ligisess ja logisess lõpustest Krk; vana väädsse liks, lõpussist är<sup>o</sup> murrõt, tege inne lika-lika Plv b. petrooleumilambil lõpustege lamõp -- nagu kaits `põske, lõppest palap tuli `vällä Krk; lõpusse -- lambil, mes om nu mokkega lambi Kam c. ahjul aho lõpusõ^o - aho kõrval sääne t'sombakanõ, kohe hüdset tõmmada^o Se

lõpusmed pl lõpusmed lõpused lõpusmite taha jäeb võrk `kinhi Kod

lõputama lõputama hullama mes sä lääd sinna lõputama, `küällä `müüdü lõputama `tüit'rigudega Puh

lõputs lõputs Kod, lopputs Jõe, g -i

1. lõpus lõputsid one kahel puul kalal Kod

2. lokuti kukke loppusid Jõe

lõrbe lõrbe g lõrpe vedel toit, lurr ei mina seda paljast lõrbet taha, kui `paksu sies põle Kad **Vrd** larbe¹, lõrp

lõre¹ lõre Pöi Vig, lõrõ Khn

1. hõre riie *Äi sest suurrätikust pole sooja, juskut võtaks lõre ümber* Pöi

2. a. lobiseja va valelik ja va lõre Vig; *Mis sä sest lõrõst ikka kuulad* Khn b. loba – Vig

lõre² lõre vedel, vesine täna [supp] na lõre Kse

lõretama lõretama Kad, lõrõ- Khn vatrama Mis `asja piäks nda paelu lõrõtama Khn; naised lõretavad vahest `tundide `kaupa Kad

lõrin lõrin g -a IisR Saa Kad Kod Lai Nõo; lõrrin g lõrrin|a Rõu, -õ Krl deskr a. urin (koerast) *Küll oli madinat ja müdinat, `koera lõrinat, `kuljuste kõrinat* IisR; *irmutab lapse oma lõrinaga ära* Saa; *tuli lõrinaga kallale* Lai; *peni `tulli nigu lõrin mulle `säl`gä, taht ärä `lahku miu Nõo* || fig *Ku sa_taad lõrinat (tüli norimist) ei jätä?*, *sõs ma_`paika su\_suu saviga kiinni?* Rõu b. mürin `vankri lõrin tuleb Kod **Vrd** larin, lõrinik

lõrinal adv < lõrin *Mõni inimene oo nagu kuri koer, jooseb lõrinal kallale* Han; *koer - - ei lase `endalle midagi tiha, kohe lõrinal `kiinni* Äks **Vrd** larinal

lõrinik lõrinik mürin üks `vankri lõrinik tuli Kod **Vrd** larinik, lõrin

lõrisema lõrisema IisR Muh Khn/-õma/ PJg Saa Juu Jür Kad Kod Lai KJn Nõo, -me Krk deskr a. urisema (koerast) *Ega sie kuer ei `ammusta, las ta lõriseda ja `aukuda `pialegi* IisR; *koer lõriseb, kui `koñti sõõb* Saa; *tige koer lõriseb, kui ta vihane on* Lai; *Küll koera lõriseve keti otsan, kui säält `müüdü lätsime* Krk; *Kui peni kuuleb võõra inimese tulekut, siss ta nakab lõrisema* Nõo b. lobisema *Muudkui lõriseb `tühja juttu* IisR **Vrd** lõrisema c. kõrisema *kui `poolidel suured augud oo, siis nad lõrisevad `rohkem; käristi keel lõriseb `vastu `ambud kui virutad* Muh; *vokk vuriseb ja `vänter lõriseb* Kod d. klirisema *kui tuul `kange on, siis meie maja vabiseb nõnna ja `akna kloasid lõrisevad* Juu e. lõdisema *Ommikul oli tuba külm nii et lõriseb* KJn f. (norskamisest) *kurgu tipp lõriseb* PJg

Vrd larisema

lõristama lõristama IisR Kul Kir Kse Juu

1. lobisema *Ei tea ta isegi, mis ta lõristab* IisR

2. lürpima, luristama *sõda (kõrti) ma olen lõristand `sisse küll lapsest peast* Kul

Vrd lõristama

3. lõõritama `lõoke lõristab Juu

Vrd laristama

lõrp lõrp g lõrbi vedel toit, lurr see (supp) *muudu üks lõrp; vesine leem_o lõrp* Muh **Vrd** lirp, lõrbe, lõrp¹

lõrpima lõrpima JJn Kad; `lõrpma, (ma) lõrbi Vas larpima, lürpima *ta ikka seda veini `laksi `lõrpis ea meelega* JJn; *Nakka `lõrpma, mis sa? inämp oodat* Vas **Vrd** lirpima, lõrpima

***lõrsakas** pl lõrsakad õõnes, õõnuke õhta tulavad *kojo nagu lõrsakad, kõhud tühad* (lehmadest) Muh

lõrts lõrts a, s rabe, pehme (puu) lõrts *om pudeve puu; mäügi aig om puu kige lõrdsep* Krk **Vrd** lõrts¹

***lõrtsima** (ta) lõrsib lürpima lõrsib *supi vedelad* Lai **Vrd** lõrtsima

lõsatamma lõsatamma järama hobõsõil omma jo_kaara vällä lõsatõdu Har

lõsemed pl lõsemed Kod, lõseme Kam kõlud; keed lõseme - - olgu siss kaaral vai kesväl vai Kam **Vrd** lese, lõssum

lõsima¹ lõsima Saa KJn TLä Kam Kan Har, -me Hel

1. lüdimä, kesti järele jättes närima lõsivad `erne `kaune; rot'id ol'id vil'la salves pal'lu teri ära lõsinud Saa; `ernit ja ube lõsitass `kõtru sehest Ran; kaara omma? nii vällä lõsidu rõugun hiiril, muudku `liple omma\_`perrä `jäänü enne Har **Vrd** lisima

2. (aplalt) sööma; nosima kana lõsiva `endit nii täis, et kõtu om suure nigu püti jälle Nõo; nüit lõsi `süümist, nigu näl'lä maalt `väl'lä tullu Kam; lõsi ütte lukku, ei saa\_kunagi täüs Kan || kut'sik nigu `tarrõ sai, ni `naksi `kirpõ lõsima Har

lõsima² lõsima aega viitma läheb aga `peale lõsides, põle tal `õiged `sõitu ega (hobusest) Mar **Vrd** lõsima

lõsjas `lõš|as g -a õhuke, kitsas `lõšja `näögä one kõhna, `palged `auku vajonud; `lõšjas ninä, õhuke ku `erme kaun Kod

lõsn¹ lõsn g lõsna L HaLä Jür Jä VMr I Plt Pil SJn, lö- Noa Ris

1. a. rehetoa laetala, aampalk kaks `lõsna oli rehetoa lae all, nende peal olid parde otsad LNg; ümārgorne lõsn Mar; sii tuas olid `enne kua kaks `lõsna Mär; õrred koa, üks ots aho `kohtes, teene ots lõsna peäl Vig; So sukad oo lõsna pial Han; möda `lõsna lükati part edasi, et vihud kukkust `alla PJg; lõsnad on `piened palgid, tegimese aeg otsad `tehtud juba seinade sisse Ris; pane redel lõsna `vastu Nis b. lõmmuõrs lõsnad - - o toas ahu `kohtas, lõmmud oo lõsnade peal `kuivmas Aud c. partepealne ruum `kõrge lõsnaga tuba, kui tä oo seitse, kahessa `jalga Var; tua lõsn, sial kuevatasse `rehte SJn

2. ahjukumm ahju lõsn oli ahju pial, kibi müür oli kahe kül'le pial Nis; läks lõsnale `suoja JJn; `kangad said siniseks värvitud, pot' oli lõsnal Ann; vii sukad lõsnale `kuivama Koe

Vrd lõhn²

3. hingus, lõõm ahi `lõõskab, pala lõsn käib `väl'la Lai; ahu lõsna kohas [suitsetati liha] Pil **Vrd** lõhn¹

lõsn² lõsn g lõsna veskitiiva kumerus ku lõsn suurem oo, siis oo sitem, siis puri akkab `peksma Var

lõsna|auk leitseauk lõsna august läheb suits ja aur läbi Var; niigu lõsna august `väl'la tulnd teine (on väga must) Tür || orv müüri sies on üks auk - - sie on lõsna auk JMd **Vrd** lõhnaauk

lõsna|k lõsna|k g -ko rohtunud koht järves säääl lõsna koh om [kalu] Se

lõsna|palk aampalk rihetoas olid kahel pool - - lõsna palgid, kus peal parred olid Mar; Lõsna palgid oo na madalas, et `saapad `pandi `sõnna `kuima Han; parre otsad oo lõsna pal'gi piäl Tõs; kaks lõsna `pal'ki on igas rehetoas Vān **Vrd** lõsn<sup>1</sup> -puu ahju või lee kohal asuv põikpuu turbapošti otsast läks lõsna puu ahju suu kohalt läbi seina `sisse. lõsna puu oli `kõrgemal kui voampal'k Nis; Lõsna puu oli, sel oli nisuke vae sees, sialt käis siis kook läbi. Lõsna puu ise käis ää, põles üks läbi, sai uus `pandud Amb **Vrd** lõsna puu -õrs lõmmuõrs lõsna õrde pial `kuibasid puud Nis

lõss¹ lõss g lõssi (-ss-) Jür Kad Kod Äks Ksi Lai KJn SJn Hel T spor V(-õ-), le- Amb Koe, kl- KJn Võn/-õ-/ Kam Ote V(-õ-); lõss g lõssi Kse Han Tõs Saa Trv Võn; lõss g lõssi

Kär, lõssi Kuu Lüg IisR kooritud piim `Põrsale võib nüüd juba lõssi anda IisR; nad andvad lõssi loomadele, sigadele, vassigele Kär; See lõss oo veega pooles Han; Meil oli küll üks lehm, aga mitte ei tehtud lõssist suppi Tõs; sedä lõssi ei või ju muule anda ku vasigule Saa; tuovad va lessi meiereist tagasi Koe; panin lõssi apu piimä ulka Kod; ta andis nüüd kassile lõssi Äks; nüüd on lõssi piim ja lõss, vanast oli ikke larka Lai; Läbi aetu piimä es taha kiägi, tedä sõemati johkass, lõssiss ja vurtsuss Hel; siale anna puhast ivä ja kartuld ja lõssi Puh; lahja kui klõss Võn; ollu lõss ja leib ja räim lavval Ote; Luitsaga kausin kooritu es olõ kunagi klõss Urv; taha ai ma klõssiga suppi, pand kõtu halutamma Rõu; kas ei taha? klõssi, õigõ mul säks Plv; t'siakõsõ_hoit' piimä ja lõssiga? Vas; mida ta vana klõss om, tuust ei keedeta mäastki süüki Röp; hüä ku talvõl klõssiki? saat Se

lõss² lõss g lõssi Ran Puh lott kae onte, ku tugev ta om, õkva lõss om lõvva all, nigu tõene lõug jälle Ran

lõss³ → lõst

lõssetama lõssetama Kod/-ss-/ Ote, lõssõtamma Kan Rõu lüdimä, kesti järele jättes närüma iired ärä lõssetanud, muko (muud kui) tühjäd lessemed aga (kaertest) Kod; rot lõssetas terä ärä, üvä süüb ärä, siss jäävä lõsta järgi Ote; hiir lõssõt' salven kaara terä är Rõu **Vrd** lõssutam(m)a, lõsõtam(m)a

lõssis lõssis nõu on mõlki läin, on lõssis Var **Vrd** lossis

lõssu lõssu Röp(-o) Se peitu karuss lei hindä haana sisse lõssu, nii et es olõ nätäke? Röp; saistašs puhma taadõ lõssu Se

lõssukene lõssuke|ne g -se noor kaun veiksed lõssukesed one, siäl siden ei õle viil kedägi Kod

lõssum lõssum g -i kest meil ei õle kapsid, kõik tühjäd lõssumid, mette ühte piäd ei õle Kod **Vrd** lõsemed

lõssutam(m)a lõssutam(m)a Rõu Plv, lõsutamma Röp = lõssetama Kõik vilä lõssutasõ_nimä? (hiired) aad'ahn är? ja_rõugu ala_vidävä sügüselt Rõu; kaara? omma tsagõmõst lõssutõt Plv; hiir lõssutass kõik' kesvä? ja_kaara är? Röp

lõst lõst g lõsta Kod KJn Vil Trv Hel T V(lõst Rõu; lõst Urv), lõstu Trm Vas Se; lõss g lõss|a, -u, -o Kod

1. noor kaun `erne lõstud õlid õhused, peeniksed terad sees Trm; lapsed kisuvad lõssa, ei lahe kasva, põle terigi viil lõsse siden; õhuke nõnna ku lõst Kod; alles on lõstad, ei ole viil kaunu Vil; kui `ernel vai ual om tühi kuur, siss om pal'lass lõst Ran; Ta elläi om tühi nigu lõst Röp

2. a. puust või tohust käba kivi ja lõsta tuleve nooda sälisse külge Trv; lõsta kõüdetäss võrgu külge, ku tohikeisi ei ole Ote; Lõst om võrgu veere külle nõõriga kiini, et võrk saesas vii pääl Rõn; lõsta?, mis võrgulõ kõrvalõ pañti Har; Kae lõsta_hoiõ_jäl [nooda] siiva päälmädse_veere? ilusahe vii pääl lajahn Rõu; lõsta? umma toho? kala võrgu küleh Vas; abarel om kõgõ rohkõmb tohost lõsto küleh Röp; võtat toki ja mõõdat, ega lõstu vaihõ pääl piät ütspal'lo silmi olõma Se **b.** õngerkork paiu, halapuu koorõst tetäss lõsta?, sõrmõ pikkudse?, keškest laemb Rõu

Vrd lõstak

3. laud või redel sõnniku vedo vanger, lõssad piäl; sitavedo lõss one kolme varvaga, kolm `pitkä `varva; ree piä `piäle on `laudess pandud lõss - - et obene ei lipu lund Kod

Vrd lest¹

lõstak lõsta|k Kan, g -ku Urv

1. käba Nuu_hoitsõ_`võrku `näede_vij pääl, lasõ es võrgul `põhja `vaoda? - - lõstaku Urv **Vrd** lõst

2. õgard tyy om vana lõstak, lask läbi kui Kan

lõstanõ lõstanõ

1. kõlune Timahavvanõ vili om väega lõstanõ Röp **Vrd** lustene

2. peenike, lahja Kenä hobõnõ, a kubõjest om lõstanõ Röp

lõsu lõsu Se, lõso Röp

1. peidukoht tu'l lõsust `väl'lä Se

2. risu – Röp

lõsuh peidus – Se

lõsuse lonti koer paneb kõrvad lõsuse Aud

lõsutamma → lõssutam(m)a

lõsõtam(m)a lõsõtama Vas Se Lut, -mma Rõu

1. lüdima, kesti järele jättes närima orrav lõsõtass kuuse kukke vai pedäjä Rõu; rodi? umma? nätä su `heerne? ar_lõsõtanu?; tsiga lõsõtass terri Vas; pähi lõsõtadass, a upõ kõdritass; hiire? kaara? är_lõsõdi? Lut **Vrd** lõssetama

2. valivalt sööma taha ai? süvvä?, sis lõsõtass pääle kallu; süüt, sis süü? `kõrda piteh, lõsõtagu ui? ni jälehehe Se

lõtarit lõtarit lõõma Vas Se lulli lõõma, logelema Lõtarit lüvvä? um õks keremb ku kallo püüdä? Se **Vrd** litar, lõtaskit, lõtti

lõtask lõtask g -i hoop, lõök Panõ vasta `vahtmist ar? üts lõtask Vas

lõtaskit lõtaskit lõõma lulli lõõma Egä tä tüüd viisi_i? tetä, tä lasõ niisama lõtaskit lüvvä? Vas **Vrd** lõtarit, lõtti

lõterdama lõterdama Mar Saa, -emme Krl

1. ringi jooksa mes te sii lõterdate, kõik kohad teitel soppa täis; juba [hatt] läheb `jälle lõterdama Mar

2. ära määrima Lõterdab oma puhtad riided pori sees ära Saa

3. laterdama tä lõterdes päle ommukust õdakuni Krl

Vrd loterdama, lõterdama

lõterdis lõterdis g -e ringijooksja, hulkuja va lõterdis Mar

lõtsutamma → lõõtsutama

lõtt lõt't g lõti spor L(lõt'i), Hls Nõo, lõ- Aud Tor; pl lõtud Kse

1. lott a. rasvavolt vaata lihab, suur lõt't lõua all kogoni Vig; kis laha, sellel põlegi lõtti koone all Mih; paksul inimesel suur lõt't Tor; lõt't om lõvva all, nahk om ripakali tullu Nõo

b. lokuti kuke lõtid ja ari Kse; kukel ja kanal lõtid lõua all Tor; esätsel kul'ul om lõt't lõvva all, verrev nigu kikka ari jälle Nõo **Vrd** lõpp³

2. lõpus kalal lõti om kaala all Hls

Vrd lõkk³, lõtus

3. krae nurk Lõtid olid neil nii teht, et võis kurgu alt lahti hoida Vig

lõtti lõtti, lõtte lõõma Vas Se lulli lõõma, logelema *Tüüid ei tii?*, *käü lõtti lüvvveh Vas; lät's jäl `mõtsa pit'i lõtte `lüüimä, enoss kotoh olõ õi midä tetä?* Se **Vrd** lõtarit, lõtaskit

lõtus lõtus g -e Vig Tõs Aud Pär, lõtu|ss g -(s)sõ Har Rõu

1. lott **a.** rasvavolt *muidõ pernaanõ om nii `rammu lännü?*, *et no\_m suur lõtuss lõua alh* Har **b.** lokuti *kuke lõtused oo kurgu all loha, `lontis Tõs; kül'm võ'tis tänudi `talve kanadel lõtused ää Aud; kikass juusk muide poolõ, lõtusõ lüü tuulõga ütele poolõ ja_tõsõlõ poolõ* Har **Vrd** lotuss

2. lõpus *kui kalal oo lõtused punatsed, siss ta oo alles `värske Aud; ma õngidsi kallu, siss ol'l õng lõtustõ takka kiñni jäänü?* Har

3. **a.** kirikuõpetaja *kaelaside õpetajal oo lõtused Tõs; ol'l opõtaja Lepäl lõtusõ maha võttunu `kañtslin; must kikass, `valgõ lõtusõ?* = kirikuõpetaja Har **b.** lõhikunurk – Vig

Vrd lõpus, lõtt

lõtutama lõtutama lotendama *palged lõtutavad; nahk lähnud lõtutama* Kod **Vrd** lotutama

lõtv lõtv Lå Mih Khn Rap Kos Jür Tür Sim I, lõdev Kul Kod Kam, lõdõv Plv Vas Råp Se, lõduv Kan, lõdu Saa Kõp Vil M T Urv Har, g lõdva; n, g lõdva Tõs Vån Juu Jå ViK Plt, lõdu V

1. ant pingul *lase lõdvaks Mar; keied oo lõdvad, pinguta uuesti, et koorm tee peal ää ei lagune Mår; vanger juhab, ku `juhtmed lõdvad, jooseb ühest äärest `teise Mih; sa lased nad (lõngad) `keskelt lõdvasse, oia pingumale JIn; sie rihm on jo lõdva Kad; kangas `lõõgab, kui lõtv serv oli Sim; `tarvis viel kõvida, kõis on lõtv Iis; voki kruu on pingi otsa sees, kellest `keerad, kas kõvemaks või lõdvemaks Plt*

2. hõre, harv (koest) *mida tehedam kude, seda kõvem pide, lõdu laguneb ruttu; lõtva sukka ei tohi kunagi kudada, siss kontsad on paari kolme `käämisega maas Saa; rõõvas om lõdu, ku ta arva sua sehen om koet Hls; lõdu rõivass, paistuss läbi San; ta (riie) om är `õõrunu, lõdu joba Krl*

3. **a.** nõrk, pehme *lõdvad käed Khn; ei sie lõdva puu kannata JMd; tuul kõegutab lõtva puud Kod; süukuuse palgi om ää, maltskuuse om lõdva Krk; Seo ilma inemise omma_säärtse lõdva `tervüsega?* Urv **b.** lodev, laisk va lõdev inimene, *ei taha tööd teha Kul; kaks õde, mõlemad siukse lõdva akkamesega Vån; lõdva inimene, kis põle nii `kärme ja agar, on nii laesa`poolne Juu; küll ta on tüö piale lõdva inime JMd; lõdva olekuga Plt; laisk ja lõdu, ei viisi tüüid tetä Krk; obene om lõdu Puh; loigard om lõdu inimene, tost ei saa tüütegijad Ote*

Vrd lõtv

4. (palju sööv) kõhn ja jõuetu (olend) – eL *temä om lõdu, ta ei piä ihu pääl Krk; sij om lõdu obene, mis ta oõt, kui vähä sõidab, siss om lige Hel; vana inimene om lõdu, süüip küll `pal'lu, aga süük jõvvuss ei lähä, liha om vettel `sällän ja ripup nigu kot't luie kül'len Nõo; lõdu obene, süü ja juusk `vällä kiik tõisipäidi Ote; `väege_lõdu elläi -- mis ei_saa_konagi_täüs San; open om lõdu, lask läbi, süü, aga õks kõhn Urv; tyy om lõdu lihm, tyy ei pia tagaots ka kiñni? Krl; märä hobõsõ omma_kõik' enämbüsi lõdva? Har; lõdu hopõn ei piä `süüki seeh Vas; `harvu kül'ghuiõga hopõn, timä sääne um halvakõnõ, um lõdu hopõn Lut*

lõtva lõdvale lase nüer `lõtva VJg

lõtvas lookas `kange tuul, puud\_o `lõtv^{as} Muh

lõu¹ lõu Urv Krl Har(lõo) Rõu, l'eu Lut lõvi; sõim taa käü ja `mürräss niu lõu; Sa\_lõt veli lõu kül<sup>2</sup>, sa\_i\_`pel'gä_kedägi² Urv; alv inimõni om lõu inimõni, tal om kõkk `võlssi Krl; huuju lõo, mis sa röögit alasi<sup>2</sup>; `lamba lõo² omma no_kõik' vil'lä pääle `lännü<sup>2</sup> Har; Ega ku\_taad mett ka pal'lo süüt, sõss timä lõu lätt mõruss; Aja lõu (hunt) õnnõ\_lammast mõtsa poolõ<sup>2</sup> Rõu; ku kihulanõ sai `suuhhõ, üt' l'eu Lut **Vrd** lõvi²

lõu² → lõo¹

lõua- lõua- `Leugaperid `jääned `pähkne närimisegä `haigeks Kuu; `viie `puudane kott rippus `ambas. nuo pidid ikke iiväd `lõvva peräd õlema Lüg; `lõuva alune on `tahmas, kõik must; `Aiguta vai `lõua luud `paigast `vällä Jõh; pää tegi `avvi `loua luist Vai; ühe loua `amba sihes on suur auk Ans; loua kondid üsna `aiged, nii pailu jutustand juba Khk; söõb küll ja küll, aga ikka on kõhn, nii et läbi lõuanaha paistab toit ära Krj; See on omale suure lõua abeme kasvatand Põi; lõua alone klott on kurgu all Emm; vanaste oli ika nõhja säsolese (seesuguseid) lõua abened Käi; Muist `ütlevad puri`ambad, muist lõua`ambad Rei; `ammad oo lõua huu `kül'gis Vig; noorikutel olid kikitand, need olid suured nagu obuse lõualuud Mih; lõua abe põle koone `otsas `ühti, siis oo koone abe PJg; mu lõuapäräd on `aiged Ris; lõua `otsas oli suur paese Juu; valu lõi lõua `huusse JMd; rahud ajab ülesse külmaga `lõua päradesse Kad; nõlva ots lõi lõua luud `kat'ki VJg; se on lõua alune lot', rasvalot' Sim; kala kida on lõualuie vahel Trm; mul o nõnna lõvaperäd valusad, ei sua näridä Kod; laps käis saunas, lõuaalune jäänd mustast veel Lai; sõrtspääsuke om `el'këve must, temäl ei ole punast lõvvaalust Krk; terävä `vääkse `näoga, lõvva otsan ää pik'k abe Ran; lõvvaalune om liha täis, om nii rammun, et lõt' om lõvva all Nõo; tsial om `atla lõvaperän Kam; ku_`hamba hallu tegevä², aja lõualuu kah vallu Har; noorõl om lõvvaalonõ kimmäss, a² vanol jo² pia et ripõndõlõss kõik²; Naard nigu² lõvvaluu haltass Se

lõua|haigus 1. = lõuhaigus obune oo lõua `aiguses ja tatine, nina jooseb tatti Kse

2. kaelanäärmete paistetis sia lõua `aigus SJn

***lõua|hiired** lõua|iired Rei/loua-/ Aud Saa, -iirid Muh Mar Vig, -iirud Hag; lõvva iire M = lõuarahud lõua iirid aasid seal üless Muh; lõua iired ajavad üles, sis `tehti sojad `samblad märjas ja `pañdi `seale `ümmer kaela Aud; rahud kutsutakse sial lõua iirud Hag; lõvva iire, nõj lõigats ärä Hls; ku kaala rahu üless `aetu, üteldess, [et] om lõvva iire Hel

lõuakas lõua|kas VJg Sim Plt Har(-kass), lõuva|kas KJn, lõvva|kas(s) Iis Kod Krk Hel Puh(lõvva|k) Nõo Krl(g -kase), lõua|kas Ris, `loua|kas Jõe, `leua|gas Kuu, g -ka; `loua|ka g -ga VNg jutukas, sõnakas `kange `louakas inimene, `soimab `teisi, räägib teistest paha Jõe; küll sie on aga üks lõuakas inime, lõogotab peal `rääkida Ris; `ästi lõuakas naine - - `ästi pailu räägib VJg; õige lõvvakas inimene, iiväd lõvvad tõrelema ja kõnelema Kod; lõuvakas kis `lõugab, va `lõugam KJn; aga mõjs ol' ka ää lõvvakas Hel; igävene lõvvakass naene, jutt jooseb nigu üits varin Nõo; meil om `lõuakatsi mihi küländ, kiä häste lõuada `mõistava; taa om vana lõuakass poiõs, ei_saa sa_taad sõnnuga kiñni_panda² Har

lõua|koer lõõpija mede ema `seoke lõua koer oo Mih; Irvammas ja lõuakoer on `ühte `mešti, `kõiki naeravad ja `kõike pilkavad Hää **Vrd** lõuamees -**mats** = lõuamees ää jutumijs, lõvvamat's om Ote -**mees** jutu- ja naljamees; väga jutukas inimene ta oli ia

`leuamies, et `oskas pläriseda `ästi Jõe; kes iast `õskasid volestada ja latterdada, sie õli ia `lõuamies Lüg; lõua mees on eede `lõugadega, `muutkut `patrab Khk; On see ikka lõua mees, jutt `joosis vahet pidamata Põi; vaat kos ea lõuamees, ea `rääkijä Mar; kõrvatsenaeses otsiti ea lõuames, kis `easti lõksutas Vig; Lõuamijs nii\_sammas ku `ambamijs, suu `ästi jooseb Hää; on na lõuapoolik enese `suuga või lõuamies Hag; kvalipreeli one lõvvamijs, õle aga mijs ja piästä ennäss `lahti Kod; lõuamehed käisid kõnesid pidamas, lubasid maad Lai; Va Jaan olnd igävene `lõuvamijs, `ol'li üks va tüütu lum, lõõpis aga piäle KJn; Antsaku om kül ilma asja, aga vijl antsakumb om ää lõvvamehe ütlemine Nõo; tuu om vana suur lõuamijs, näüss kas sa_tuud kah saat uma jutuga kiini_panda? Har; Koh ol' seeh vijl mõni sääne hüä nal'amijs vai lõvvamijs, siss sai naarda_nii õt kõttu pei_kiini? Vas Vrd lõua|koer, -mats, -poolik -nõu hum lusikas suu puu ning lõua nõu Khk Vrd lõuapuu

lõua|poolik palju rääkija; lõõpija Parajad `leua `puoligud said `jälle kogu Kuu; Nigula omad olivad keik `suured `lõuva `puolikud IisR; kis sedasi `larmab pahasi juttusi - - on na lõuapuolik Hag; lõuapooliku juttu ei maksa kuulata ega tähele `panna Sim Vrd lõua|mees, -puu

lõua|puu 1. = lõuapoolik no oo see üks lõuapuu koa Mär; Olen ma ka lõuapuid näind, aga mette siukest ku sina Tor; mis sa lõuapuu ka tääd, see on loba puha, mis sa siin aad Saa; ulk lõuapuid koos, mudku praagivad tõisi Trm

2. hum lusikas kas `lõuapuid on ka Hlj Vrd lõuanõu

lõua|rahud (paistes) kaelanäärmed lõua rahud on `aiged Kei; lõvva rahuse Krk Vrd lõua|hiired, -tiirud -tiirud = lõuarahud obesel lõuva tiirud üleväl KJn -**tubakas** närimistubakas Vanad mehed olid `kanged tubakad `lõugas pidama, oli kohe lõua tubakas Põi

lõua|tõbi = lõutõbi mi_hobõsõl om lõuatõbi, no aja `nõlgõ `ussõ Har; lõvvatõbi - - tuu põdõva läbi kõik hobõsõ noorõst Se

lõua|täis suutäis võtta üks käräkäs, ia `lõuvatäis Lüg; tahan obosele üht `lõuvatäit `eini `saada Jõh; tegi koa mõned lõuatäied, `napsusi tugevaste Rid; võttis ette suure lõuatäive Var; said lõuatäie `viina Kei; lõuatäis `sul'ga oli maas, kana ise eki all JJn; võti piiritust paar lõvva täüt Hls; Ei saa enämb aiga süvvä kah, võta vast mõne lõvva tävve; ma `lõmpsa mõne lõvvatävve aput `piimä, siss tule tagasi Nõo; ku ta `kümmelise viina ärä visass, siss `olli ta uma lõvvatävve kätte saanu Kam; Hiidä no\_taalõ pinikesele ka\_mõni lõvva täüs `süüki; Ku_sai no uma lõvva tävve naarda? Rõu -**värk** suuvärk, kõneosavus lõvvavärk om täl ää Ran

lõud pl lõud, in kaelanäärmed seal on lõud üleval ehk siga on `lõugus (kaelanäärmed paistes) Jür Vrd lõused

lõudas lõudas, lõõdas g `lõuta

1. püünis seal talus õli `enne unõdi lõudas Trm Vrd lõuk², lõust³

2. jääpank – Trm Vrd lõugas³

lõudi int `andis `lõudi `vastu `lõugu Tõs

lõudik lõudi|k g -ku Hls Krk lõugaja, räuskaja üit's mai_lma lõudik, ken ülearu `lõugap, vannup ja tiip kik'k tembu ärä; sij om lõudik, lõugerteb `pääle, võlelik, aab `ulle jutte Hls; üits lõudik om, `lõugass pääl ilmast `ilma Krk Vrd lõutsik

lõue|haigus = lõuhaigus lõue `aigus Krj **-kool** -kool' Kse, -kuel Tõs = lõukool lõuekool' oo igal obusel Kse; lõue kuel võttis obuse läbi Tõs

lõuel, lõuele lõuel Pöi(lõvel) Muh Kse Var Tõs Khn/-õl/, lõuel Sa, lõvel Mus Emm Käi, -il Hi(-b- Phl); lõuele Var Khn/-õlõ/, lõuele VII, lõvele Pöi nõles; nõlesse obu on louel Jäm; obu on lõvel, kõhib Mus; obused jäävad `kergest lõuele VII; Obu oli kevade lõuel, sellepärast on nii lahja Pöi; kui ninast `sõukest tatti ja mäda `välja tuleb, siis `üetse, et obu oo lõuel Muh; hobune `olle lõvil, ajab suust nenast tatte `välja Phl; mullu `talve olid kõik obused lõuel Kse; obu jääb lõuele, kui tä külmetada soan Var; Mede obo lõuõl Khn Vrd louel, lõul, lõule

lõuend lõuend Muh Kse spor Pä(-õnd Khn, lõuend Hää), Hag Juu Jür Jä Lai Plt, lõuend Krj Ris, louend Jäm Ans Emm Rei, `louend(i) Kuu VNg, `lõuend Lüg Jõh, lõvend Iis Kod Ote, lõvend Plt KJn Trv Krk/-ñtl/, lõvend Khk, lõvvend Trv(-ñd) Ran, `lovvend Vai, g -i linane riie või niit `louendist teha `särkisi VNg; `kuoti `lovvendi `kangast Vai; ea peenike `valge linane o lõuend, se\_o `valgem ulga kut poomvillane Muh; kinnel oli ilus louend, ilus `pieni labane, siis `tehti sääld särk peiule Emm; Tulgõ miu kangasta kuduma, lõuõndida lõksutama rlv1 Khn; kujutud riidet kutsuti ka linases lõuendis Tor; `kangrud kujuvad lõuendid Hää; lõuend on peenike kangas, `tehtud linadest Hag; lõuendist rät'ikud olid nõnna lumi `valged Juu; ilus peenike kangas kui lõuend Koe; pani lõvendi kerstu `põhja Plt; õige peenike lõng om lõvend Trv; lõvend, [millest] veime `amme tetti Krk; ta (riie) om peenike ku lõvend Ote Vrd lõhvend, lõgend¹, lõveng

lõuendine lõuendi|ne Muh Koe, lõuendi|ne Käi, louendi|ne Vai`l-/ Jäm, lõuendi|ne Hää, lõvendi|ne KJn, lõvvendi|ne Trv Ran(g -tse), g -se a < lõuend `valge louendine riie Jäm; teene `olli poom `vilne riie, teene lõuendine Muh; lõuendisil `kangal on ränk peenike tüü Hää; lõuendine särk Koe; lõvvendine rõevass vai `sände rät't `pañti `kaala Ran

lõue|tõbi lõue- Pöi Tõs, lõue- Krj = lõutõbi Nüid on lõue tõbe vähe Pöi

lõug lõug g lõua Pöi Muh L K Trm Lai Har, lõvva Iis Trm Kod Äks Ksi KJn eL, `lõuva (-vv-) Lüg Jõh IisR; lõug g lõua Sa Käi Phl Ris; loug g loua Jõe SaLä Hi; leug Jõe Kuu VNg, `leuga VNg Vai, g `leua (-vv- Vai)

1. a. lõualuud, lõualuude ümbrus loug lottutab Jõe; Mes siel vahid, leug `püstü Kuu; abe nagu viht `lõuvas Lüg; Lõug akkas mehikesel vabisema, ei saand enamb sõna suust `vällä Jõh; `oubi `paulad `pandi `levva `alle `solmi Vai; kui lõug `puhtakse aetud, mundi `otsas abe Khk; sae `mööda `lõugi teise kääst VII; Lõug on nõnda `tüükaseks läind, karva kasu on veel ea Pöi; ma pane sulle `vastu `lõugu Muh; Ammas valudas, `terve loug oli paisedand Rei; sii meie `õues olid need va `koltse lõuadega - - nastikud Var; obu ann `vasta `lõugi uñdile Aud; pañtabe, koone `otsas ja lõuade `ümmer, pisike abe PJg; Ku lõug sügeleb, [siis] külalisi tuleb Hää; terava lõuaga mees Kei; Lõug sügeleb - - siis pidi sie suurt raha imu tähendama Jür; kukel lokutid lõua all JõeK; olen näind `lõhkise lõuaga inimesi Sim; alumine lõug one terve, ülemäne vigane Kod; ila põll `pañdi lapsele lõua `alla, kui `ambaid tegi Lai; narmass om lõvva all lutsul Trv; mõni läits lõvvani vij `siisse Ran; kasi lõug rasvast, sa_lt (sa oled) nigu poole siga ärä sõõnu; Sul lõug pal'las nigu sündenu vaška nõna Nõo; tetti seebi vatt, `aeti lõug vatuga kokku ja abena väidsega tõmmati lõug `puhtass Ote; olõt sa ka² lak'u (laiade) `lõugugõ Krl; üt'el mehel lei kuul' lõvva ar² mant Rõu; ma olõ õs

kõhna joht, mul ol' kat's` lõuga Vas; Jämehehä`näoga` inemisil omma` tümbebä` lõvva` ka` Se b. põsk louad on nii` auku jäänd Khk; Lõua liha on ju kõik see magusam Põi; ponast põsed, siis lõua nukid on ponast Käi; Nda kjõpakas puat', et ei või kielt teiss` lõugõs oõda hum Khn

2. hrl pl suu (hrl loomal, ka inimese kohta) *alade on sul` leuad` kaaruss (nutad) Kuu; saaks` leugude vahele enne` ehtu midagi VNg; tie` levvad` lahti Vai; jooseb nõnda` t keel louast` väljas Ans;` kangete` lõugadega oost ep jõva talitseda, kangraudad` peavad suus olema Khk; tubaka jumm` loughas Mus; Koeral on pala, lõuad laiali, lõõtsutab Põi;` naeris tääve lõuaga kohe Muh; Küll ajas suuri leivakänakaid lõuga Mar; tubakaleht oli` lõugas, küll` listis seda ja sülitas Kul; [koer]` tõmmas tüki liha` lõuge vahele Tõs; Ikka rüegib` piäle, lõuad päräni Khn; unt` käib kah, lõuad laiali pääs Hää; mõni obune ajab lõuad laiale` lahti ja mitte ei soa teda` peetud Juu; uni aab lõuad` lahti (st haigutama) VJg; süü` lõugega [mitte ära latra], et suab ühe kõrra süünu Kod; naeravad täie lõvuga Äks; [koera] lõuad joosevad` koola SJn; Siul ja sial om lõvva, kotil om suu, obesel moka hum Hls; loomal` panti õleside lõvvade vahel, et suu` ästi laiali Krk; kolm suurd sutt vastan, lõvvad lak'ka,` õkva` säl'gä tulekil Ran; suu tõluveli - - sedäsi ammuli, ja tat't joosep` lõuge vaheld Nõo; taal om nigu jänese lõug, nel'läss` lahki; ku rügä hukka lätt, mis siss` lõugu vahelõ ajat Har; lõvva` peräni` lak'ja Plv*

3. fig lõuavärk, jutt, kõne *Ans oma` leugujelle voli Kuu;` laia` lõugidega, midä` sülge` suule tuob, sedä` vällä` ütleb Lüg;` Õnnetu ing, kes` naiste` lõugide vahele` trehvb Jõh; lai suu, jõva oma` lõugi talitseda mette Khk; Sa pea oma lõuad vahest vagusi, mis sa pärisest seletad Põi; Üks va laialoua mees Emm; mes sa eese` lõugest` laotad Mar; kui sa oma` lõuge ei` koonda, saad mo kääst sugeda Kir; laksutad sii` lõugu mu kallal Kse; pole mutku su lõua plagin` ühte` puhko Ris; lobab ja klobistab enese` lõugu aga` piäle Hag; temal on alati nihukesed ead lõuad, läterdab ja ladiseb alati Juu; sel on, kui süda täis,` lõugu küll VMr; laitab` lõugu, kisendäb ja larmitsab Kod; muutkui lõksutab` lõugu Lai; suurte` lõugade pärast aeti sialt minema Plt; mõnel lõvva jooseve, kas na vatuteve pähän ka või, ku na` kiitve ennäst Trv; küll om sel ää lõvva pähän,` äste mõist ütelte Krk; kes lõbeda` lõugega om, t_om` kärmä sõnaga Puh; Sul lõvva tülitsemisega lõksuva pään nigu kuldi otsjal emmisel Nõo; küll täl om laheda lõvva, jutt joosep nigu varrin Rõn; ku nä` ulganide sääl kõnõlõsõ?, sõss` võtva` ku lõvva lõkin om inne Urv; ta om lak'u` lõuguga, ei pia` tõist rahul Krl; jätä mu` lihmä päält lõua` rahu Har; Ma tä laia` lõvva` kinni` paika Rõu;` laotas` lõugõ` vasta Vas; Kel hää` lõvva` omava, tollõ jääs õigus Räp; pia uma` lõvva` kinni Se*

4. pl a. lõpused kala lõuad, nende all kala kiad Khk; sai kala` lõugadest` kinni Pha; meriärg, suured lõuad, suur karune kala VII; kala kjõputab` lõugu Khn; õng on` lõuge vahel kinni Vän b. kaelanäärmed seal lõuad üleval, siis näpistakse teist ja õerutakse, soab abi koa HJn; aas sial lõuad ülesse, ei süend teragi Kad Vrd lõud

5. esemete osa a. rattal` põie vahe, kus kaks põit kokku` lähväd, on ratta lõug Jõh; peia õtsad nagu vastakutte käivad, siis` üeldi, et lõvvad Trm; kõdara vahekõha piäl` keskel` põidä on lõug. rehv vajotab selle kõha ligi,` pantse` klamber` piäle Kod; põvva lõvva lak'ka lännü Hel; ratta peial omma lõua maha` lännü?, taha` piat` vahtsõ peia tegemä Har

b. linalõugutil *Lina* `varred `panna `lougutimme `leuguje ja `kanne `valtsije vahele Kuu; *Kui õlid mõlemad* [lina] pooled juba pooltümä, siis `pandi terve pihu kol'gispuu `lõugade vahele Trm **c.** tabalukul lukk läind puroks, va lõuad oo veel järele jäänd Mar; *paned* `kinni, `keerad luku lõuad `oakest läbi, kašt lukkan Nis; *vastandõ* `rõiva kirst, *noo_m sepä puult* `lõuguga taba ka\_tuud ette panda? Har **d.** tangidel ja kääridel kiäri lõug o teräde vahel, paad lõvva vahele, siis `lõikad Kod; *tañgi lõua?* omma_`kat'ski?, *ei\_saa* `naala `ussõ tõmmada? Har **e.** pilakul pierg `pañdi `lõugade vahele Trm; *pilahki* `lõugõ vahõlt lätsi tuud `kistund tukand ärä `tõukama Plv **f.** rangidel rangi lõvvad one mes rinnussega `kiñni tõmmatasse Kod **g.** vannasadral taga `otsas olid `vannal lõuad, lõuad `oitsid `vanna `vaamini `otsas Kär **h.** oherdil oherdilõug om nühri Ote; *uherdi kiñnipedämise lõua?* omma alaotsan, *kohe uherd* `sisse pandass Har **i.** ahjul *Vaada et ahjulõugade sehes ka tuld oleks* Kaa; *Pane prässroud ahju* `lõuga, *las leheb tuliseks* Emm **j.** kingal `lõugadega kiñnad on paelakiñnad, on luu`pekse pealt `kinni Mus **k.** mütsil `lõugadega (klappidega) müts, see kõib koonu alt kokku Muh

lõugam `lõugam g -i Plt KJn Puh lõugaja; laterdaja kaua sa seda `lõugamid ikke `kuulad Plt; *tuu om serände igävene* `lõugam, *panep lorama ku jäl'e* Puh **Vrd** lõugar, lõugats

lõugama `lõugama, lõuata Põi Muh L spor K, IPõ, lõvva|ta Kod KJn Trv TLä(lõuga- Nõo) Ote, `lõugada Lüg Jõh IisR Hag Juu; `lõugame, lõvva|te Krk San, lõuga- Hls; `lõuga|m(m)a V(-mõ, -dõ Krl), lõvva|da Vas, lõua- Har; `lõugama, `lõugada Khk Pha VII Ris, `lou- Jõe Jäm Kär Emm Rei, `leu- Kuu VNg

1. kisama, kõva häält tegema; sõimama *Poiss* `leugas emäle `vasta ega `tahtund `tüöle `mennä Kuu; *Lõugas siin ja ajas oma* `õigust taga IisR; *kašs paneb* `lõugama läu läu, siis ta leheb `pulma Khk; *mis on, mis sa* `lõugad Kär; *lõugag mette nii valjust* VII; *Veised* `lõugavad karjamaal, *nee on jooma* `nälgas; *Ilm akkab* `pehmemaks minema, *öökul'l akkab* `lõugama Põi; *lapsed* `lõugavad mis ermus Rei; *mes sa* `lõugad, ma kuule vähemast küll Mar; *küll me ikke* `uikasime ja `lõugasime `metsas Tõs; *vihma vindid* `lõugavad, karjuvad `vihma PJg; *ää suur ponsakas last* `lõugab, aab `kiusu Hää; *ole ometi vahel vaid, mis sa karjud ja* `lõugad Juu; *ää* `lõuga nii `kaugelt Koe; *ei tia, mis selle kuera* `sisse on läind, `lõugab üöd ja päävad VMr; *tämä* `lõugab, *juup ja* `tapleb ku tõõrass Kod; *Koer lõvvašs* `terve üü Trv; *sa piat ennäst iki alanteme ka, ega sa ütte* `puhku `vastu lõvvate ei või Krk; *temä panep* `lõugama, *et kos ma pane niñ eläjä* Puh; *nyur inimene sedävisi* `lõugab ja `vannu inimesi susib Nõo; *ma lõvvassi nii et enñ armass* San; *lõvvašs ja* `vannõ, *is kannata tõist inemist sukugi* Har; *Maka?* vanamemm, *mi_sa_tan* `lõugat Rõu || *Ahi küdis* `ninda `valjust et kõhe `lõugas Lüg; *kurinad, need* `lõugavad oma`korda kõrva `ääres, obu läb tormise Lih

2. lõõpima; lobisema *Mes sa* `leugad `ühte`puhku, `räägi vahest ka tuejuttu Kuu; *aitasime* [tüdrukul] `trullida ja siis sai `lõugada vähe Lüg; *Kui Nigula omad tulivad, nied oma* `lõugamisega jättaned kedagi rahu VNg; *lõugavad, kus minu pruut* on VMr; *justkui vana lõuapoolik, kes pal'lu* `lõugab Sim; *käe võõva* `vahti, *moka võõva lõogata* Nõo; *no\_võid* `tiika (teiega) *vijl* veidükese `aigu lõuada? Har; *Tüt'rik* `mõistsõ `poisalõ `häste `vasta lõvvada Vas

Vrd lõugerdama, lõugitsema, lõuglema, lõugutama, lõukam(e)

lõugar `lõugar Ran, lõugar` Har, g -i laterdis `lõugar `ol`li väegä suure jutuga, `rohkeemb ai võl`ts juttu, mes `koskil `ol`li kuulu, esi paänd manu sinna Ran; tuu om vana lõugar, tuu võl`ss kah Har **Vrd** lõugam, lõugats, lõugerdes

lõugas¹ lõugas Pöi Muh L K IPõ, lõogas Vig Juu, lõugass Trv Hls spor T(lõo- Ran), Rõu Rärp, g `lõuka; lõugas g `lõuka Khk Krj Pha Käi

1. lee, tuhkhaud uuematel `ahjudel pole `lõukid mette Khk; `koldes oo koa `lõukad, lõugaste `sisse `aeti tuhk, siis tuli `seisi `koldes Muh; naised `estosid `lõuka ääre pakkode peal ja tegid sukka LNg; Ahu ees `ol`li suur kolle, lõugas Tor; ennemast olid muedugi `lõukad ahju ies JMd; tegi ahju `lõuka `piale tule Lai; lõugas oli, sial keedeti ja küpsetati Plt; `tõmba üd`sed `lõukade Ran; üleväh `lõuka kottal om aho kuüm Rärp || tulease, keedukoht kividel Vanast ol`l kua manh mitu lõugast. Sõss `säeti paa? kivve pääle, tet`ti tuli ala? ja keedeti `süüki Rõu

2. istekivi või müür sai sis `istu `lõukas, tuld `koldesse panna Vig; lõugas oli ahu ees, kus vana taat `istus peal ja küttis `ahju Kse; kolle oli ahu suu ees, lõugas oli `kõrvas Tõs; kaks kibi oli `kolde ees, väl`la`pool oli pae ja seetsepool lõugas Aud; `istus `lõuka peal ja suetsetas `piipu Tor; `enne oli kaks lõugast, pisike oli `vasta `seina, suur `jälle oli sii `ees`pol Juu; lõugas, tema üks kivi unnik -- pane vie `ämmer `peale Kos; mina `istusin `lõukal ahju rinna ees Ann; kui lie ära lõppes, siis oli `kõrge kivi, sie oli `lõugas Sim; ahju suu ees lõugas -- olid `valged suuremad siledad kivid, nii suur et said `istuda Plt

3. a. ahju- või partepealne `lõukan om [puud] kujumen Hls; ahju iin `lõuka pääl lõmmud kuivatedi; läits rehe ahju `lõukale, ahju lae `pääle Ran; `paanti orre pääle nahk üless ja `lõukale, siss säääl `kuivi Rõn b. laepealne, lakk riialutsel `ol`li lagi pääl, siss `aeti sinna `lõukale `põhku üless Ran; Latse läitsivä lõukade mängmä Nõo

4. a. nurk, sopp Sai põrmukse [toitu] kõhu lõuka Pha; kakud `pandi ikka [ahju] `lõuka, suured levad kesk`paika Muh; metsa `lõukas ehk `nurkas -- kes neid `lõukaid jõuab kõik läbi `käia Rid; `lõukad om ahju nukad katõl puul; `kartuli jäänu [koopaj] `lõukade Ran b. ahju kummialune tuli lääb `lõukase Trv; tuli palas õige suur ülese `lõukas Hls **Vrd** lõuke **Vrd** lõuge¹

lõugas² lõugas g `lõuka Hlj Pöi Muh Lä Kad, löu- (lou-) Sa Hi, `lou- Jõe Kuu VNg

1. väike laht, lahekäär Süsi`nieme `loukass `käisime [noodal] Jõe; Suvel `suoja `viegä tulid neh `kammilad ka `loukasse madalasse vede kudema Kuu; lougaste sehes on pailu kalu Ans; Varuli `lõuka oli puhas surt muda ning loevett täis ajand Khk; me`e paet o Peedu `lõukas Mus; Tali on tulemas, `lõukad on vett täis tulnd Pöi; mere `eare roo `lõuka `olli niipalju rädi aan et `irmus asi kohe Muh; Sügiseti püüta lougastest siigu Emm; mees uppus `louka Rei; mere nurgad `üitasse lõugas Lih || hauakoht vie `vorgud `sinne `louka, sielt kalu tule VNg

2. tüma koht, laugas lougas, see oo `sõuke mäda koht Khk; mäda lõugas Muh; üks `niuke rabastik on seäl ka olnud, üks umm lõugas ta ikka oli Vig; Noored obused joosn `lõuka `sisse `surma Han

lõugas³ lõugas g `lõuka Nis Amb Pee Koe Trm Lai kamakas, pank `talbel tuuakse jääd `keldrisse, suured `lõukad, `aetakse õheteise `otsa kõik Nis; nende lõugaste `piale ei `saagi

külvata, muidu kui purusta Amb; lõugas, üks suur mulla müraakas Pee; kus savi mua, suured lõukad adra keerab üless Trm **Vrd** lõudas

lõugas⁴ lõugass lõuguti linadel oli rabaja ja lõugass Pal

lõugass lõugass g lõuka sälk, sisselõige lõugass ol' `vehmre vai pääorrõ `otsa lõigatu `piätüiss, et kabl üle otsa maha? ei joosõ? Röp

lõugats lõuga|t's g -t'si Krk Rõu, -d'si Har laterdis, lobamokk tuu vana igävene lõugat's, kiä pal'lu lobisõss `suuga Har; Kage (vaata kus) um lõugat's, ta jää ei\_sõs ka\_vakka ku täl `õigust olõ õi? Rõu **Vrd** lõugam, lõugar, lõuka

lõuge¹ lõuge g lõuke Saa Hls; lõugõ? g lõukõ Har Plv Vas

1. ahju- või partepealne lõukel ülevas ol'li liha suitsutamise koñks - - pisteti liha `sinna konksi `otsa, kaks `päeva ol'li lõukel, siss ol'li `val'mis Saa; `viska koti lõukel kujume; kuum ja suits käis lõukel Hls; tulõ\_sa\_kah tast lõukõlt maha? `süümägina Har

2. nurk, sopp leib jäi sinnä? kinni?, aho lõukõhe; ma jäti vesti [niidu] lõukõhe Plv

Vrd lõugas¹

lõuge² lõuge lõuguti käsitsi oli `vaotada, lõuge `õeti see Tõs **Vrd** lõugeti

lõugend¹ lõugend g -i Mär Ris Kei lõuend lõugendi lõng oli kui juusse karv, `mõises olid `kangrud kis kodusid Mär; Tanu - - oli tehtud peeniksest kalingurist või lõugendist Kei

lõugend² lõugend g -i Mär PJg lõuguti `olle lõugend ond, üks ainuke soon on sees Mär **Vrd** lõugeti

lõugendama lõugendama lõugutama lõugendasime linu Mär **Vrd** lõugetama

lõuge|nuhtlus nõlg oostel on lõuge `nuhtlus, ninast aeab tatti `väl'la Khk -perä lõugeperä Trv Hel T (paistes) kaelanäärmed seal lõugeperä tiiru üless ajanu Trv; sigadel om lõugeperä, ei süü enämp Hel; kui `atlit es lõegata, siss õõruti kuuma savikiviga lõugeperä Nõo; tsial om `atla, lõuge perä om paistetedu Ote

lõugerdama lõuger|dama Mar Hää, -tem(e) Hls Krk latrama, lorama lõugerdab ja lõustiab `peale - - teiste inimeste `kohta räägib `tühja juttu Mar; mis tüüid nad teevad, mudku lõugerdavad; `Äiska aab lõuge vahelt `väl'la, lõugerdab, ropendab Hää; Ken pailu lõugab ja lõugerteb, sji o lõudik Hls || kisama mis te ike lõugertet, kurda vait vahel Krk **Vrd** lõugama, lõugetama, lõugutama, lõverdam(m)a

lõugerdes lõuger|des g -se laterdis Lõugerdes on `seuke samma lobamokk Hää **Vrd** lõugar, lõugert, lõugerts, lõverdis, lõvesk

lõugert lõuge|rt g -rti laterdis, lobiseja lõugerti paar kateksi kokku saanu, lõugav säääl Krk **Vrd** lõugerdes

lõugerts lõugerts g -i PJg Saa, lõuger'ts Hls = lõugert ma nagu lõugerts, ma lõksutan paelu, paelu räägin PJg; lõugertsu suud ja suureteed ei saa `kiinni panna Saa; lõuger'ts, küll sji lõugap ja lõugertep Hls

lõuget → lõugeti

lõugetama lõugetama L Jür

1. lõugutama lõugetiga lõugetadi vanaste leno LNg; Ta lõugetas kanepit Mar; vana õpetaja lasi poestel linu lõugetada ja tüdrikud `rooksid Vig; mo isa lõugetas omal ajal tublist Tõs; pidi viiskümmen piu ära lõugetama Pär **Vrd** lõugendama

2. jarama, mäluma Sai tüki suhu ja muudku lõugetab Mar; Lehm - - kus kibi või kondi näeb, kohe suhu ja lõugetama; Taat' ei saa `ernid katti, lõugetab pool `päeva Han

3. latrama *Mis see Liisu seal jälle lõugetab* Mar; *Ann lõugetas kauda küla, et meil `neuke õnnetus `juhtus* Han; *mis sa lõugetad sii oma `lõugega* Tõs; *Kui kaks kokku saavad, akkavad ikka teistest lõugetama* Jür **Vrd** lõugerdama

Vrd lõugitsema

lõugeti lõuge|t(i) g -ti Lä(lõu- Noa) Pälõ lõuguti lõugetil oli kolm `jalga all ja kaen oli peal ja sooned olid sees; `riidleb ja pureleb `peale - - just nago va vana lõuget Mar; enne vanemal ajal lõugetid `pauksid, siis akasid masinad; lõugetiga purustab kanepi ää, siis paneb masina alla Vig; lõugeti - - lõksuta aga `piale, aga purus ta tegi Lih; kanep käib korra [masinas] `ümmer võlli, ei `saandki `peenes, siis lõugetiga `tehti Tõs; lõuget oli, kaan oli peal, sooned sees, peud [pandi] lõugeti vahele Pär **Vrd** lõuge², lõugend²

lõugetis lõugetis g -e Mar Han

1. lõuguti *Linalõugetised olid puust, oma `meistrite töö* Han

2. laterdis *Küll see naabri Mari on aga lõugetis* Mar

Vrd lõugutis

lõugets lõugets g -i Tõs Aud lõuguti lõugets - - kanepisi veel `tehti, ma nägi Tõs; vanal aal on oln lõugets, masinad ei oln Aud **Vrd** lõuguts

lõugitsema lõugitsema Põi Muh spor Lä, Tõs Ris, lõu- Sa (lou- Jäm Ans)

1. jarama, mäluma; mäletsema *lehm ep lougitse, äi tää mis tal viga on* Ans; *Teised oo söönd, see jähi üks sönnne lõugitseme* Khk; *Mul ambad oo nii otsakorral, nenda vetab leevakoorukse kallal lõugitsema* Kaa; *küll see kaua lõugitseb, kaua sööb, põle ammast mitte* Muh; *Sõnn lõugitses mo `vardakoti kua ää; Mõned lehmad lõugitsevad kase `tohtu kua* Han

2. katki hõdruma, kulutama *kihjad olid suka kannad puhas ee lõugitsend* Khk; *naela kohad lõugitseb ära* Krj; *lõugitsend `siia suure augu `sisse* Jaa; *Meri lõugitsend selised tormiga paljaks juppideks* Põi; *ratas lõugitses kõöve `katki, kõis jähi ratta ette* Muh

3. latrama; taga rääkima *Lõugitseb `ühte`jooi* Khk; *Muud ta_p tee kut lõugitseb mind, kui äga kellegiga kogu soab* Põi; *ää lõugitse sii üht oma `tühjade juttudega* Muh; *inimene teist tahab ukka mõista, sis lõugitseb `peale, tahab muudku `tühja `rääkidä* Mar **Vrd** lõugama

Vrd lõugutama

lõuglema `lõuglema, da-inf lõvvelda sõnelema; lõõpima lõvvelsiva, jageliva, kate vahel `oll'i tüli; aea `viitess lõvvelsime, nal'la ja `kõiki segi Ran **Vrd** lõugama

lõugtõbi lõugtõbi Har Se nõlg lõugtõpõ põdõ Se **Vrd** lõutõbi

lõugus lõugus g -e laterdis küll on üks lõugus Saa

lõugut → lõuguti

lõugutama lõugutama Põi Muh L(-go- Mar) K Iis Lai, -eme San, `l- Jõh IisR, lõõgu- Kod; lõugu|tama Sa Phl Ris, -dema Käi; lougu|tama SaLä Kär Han, -dama Hi, `l- Kuu VNg; `leugutama Hlj

1. lina- või kanepivarsi lõuguti vahel murdma *Tänä `täüdüb `mennä linu `lougutama* Kuu; *Sa oled kohe kui linu `lõugutamast `tulnud* (väsinud) IisR; *puu leheb lougutes puruks ning kiud jäävad `järke* Khk; *vanast linad lõugutati ära, `rõhved `väl'ja* Mus; *Lina `talgud olid mardid kadri `aegu - - naised lõugutasid ja `ropsisid* Põi; *kus lõugutet kanepid oo* Muh; *Pahema kee oli linapüü, parama keega aga lougudati* Emm; *kui linu lougudeda, siis tulevad lina küljest puud ära ja kiud jäävad `jargi* Rei; *`kostis kos `maale ära, kui lenu lougutati*

Han; siis `pañdi lenarehi ülesse, `köeti kuevase. kui nad kuevad olid, siis akati neid lõugutama Mih; kol'gispuud lõugutavad lina `peosi Hää; Kui linad lõugutud said, akati ropsima Kei; `enne `mihkle `pääva lõugutati linad ää Jür; Lõugutand külmaga kojast linu, kääd jäänd jo `kohma Amb; teine pani siis seda kanepid, lükkas `sõnna ruobi vahele ja teine siis lõugutas sedasi Koe; tüdrukud ja poisid kõik siis lõugutasid linu VMr; sie lõugutab pal'lu linu Iis; lõuguti on suur pakk, sellega lõugutasse linu Plt || fig kennel narr (nari) oli, siis see käis sääil ukse vahel seda lõugutamas Jäm; Tulge ruttu väravast läbi, muidu `saate lõugutamist (jääte värava vahele) Kaa **Vrd** lõugendama

2. laterdama; sõnelema; taga rääkima Tämä `lõuad ei `sõisa rahul, mudku `lõugutab; Mis meil ikke `rääkida õli, `ninda sama `lõugutasima Jõh; Ta lõugutas natuse liiga paelu oma suuga Jäm; sañt laps lõugudab ikka `vastu Khk; lõugutag mette ilmast `ilma VII; Oli Juhanit mütu korda külas lõugutand Pha; Muud ta äi tee kut lõugutab `teisi taga Põi; ma lõuguta `peale teitega nagu lõlle kauss Muh; Jo igas külas on `keegi, kis on `kange oma `lõugi lõugudama Rei; mis sa lõugotad `eese `suuga nii pal'lo, ega see kõik tõsi põle Mar; las kubjas lõugutab peale Tor; tule mette lõugutama `siia Kse; mis sa augud, ole vaid, äe lõuguta Hag; mina ei aka sinuga `vassamiisi kolgotama, `lõugu lõõgutama Kod; kui ta külas oli lõugutamas käind, siis süda jäi rahu Lai; lõbesk, kis lõugutab ala, `teisi inimesi rapib ala Pil **Vrd** lõugama, lõugerdama, lõukuma

Vrd lõugetama, lõugitsema

3. harutama kõist üles lõugudama Rei

lõuguti lõugu|t(i) Muh spor L, KPõ(lõo- Juu) Ksi Lai Plt KJn, -t' Sim Lai Plt KJn, `lõugu|ti Jõh(-t), lõugu|ti Khk(-t) Phl Ris(lõo-), g -ti; n, g lougu|ti Hlj/'l-/ Khk Han, -di Jäm, lougu|t g -di Jäm Khk; `lougu|ti g -timme Kuu

1. tööriist lina- või kanepivarte murdmiseks, kolgiits `Lougutimme `kanneks `täädüb `olla `kasvaja nuor kask Kuu; Linad on kuivad, võta lougudi ning aka `tõõle Jäm; nõid keind `loksperi pæel, lõuguti seljas Khk; vanamuiste `ollid lõugutid Muh; Võta lõuguti saba pihku, ei see põle kerge töö Vig; lõuguti kaant suruti lõuguti `vasta Tor; Lõugut isi oli tammest, et piaks ka rohkem vasta Kei; eks `poissa tuli ka ja siis mõni vel lõugutaski naa_et lõugut `laksus kää Kos; äi lõugutiga `ropsis linu, suured luud `kraapis ära JJn; võta lõugut `sel'ga, mine `teise peresse Tür; mõni `ütles lõugut', mõni kol'gispuu Sim; mina nägin lina lõugutid - - pikk pakk, kaks `jalga all, pakule raiutud sooned läbi Lai; kui ma olin laps, siis meil oli lõugut', vanaisa jagu Plt; kis `püsti ropsivad linu, neil on igäl oma lõugut' ees KJn **Vrd** lõugas⁴, lõuge², lõugend², lõugeti, lõugets, lõuguts

2. latraja See va külla lõuguti, tast_p maksa midad paramad tahta Khk; Mis sa lõugut lõugutad Tor; lõugut' oli tõise ära pahandand Lai; lõugut, pal'lu `larmab, teeb `tühje jutte Plt

Vrd lõugetis, lõugutis, lõuk¹

lõugutis lõugu|tis Põi, -tes Hää, g -tse SJn

1. lõuguti lõugutes - - siss on lina `senna vahele `pantud ja siss on sial `lõnksutud SJn

2. laterdis On üks igavene lõugutis Põi; Lõugerdas ja lõugutes on `seuksed lorajad Hää

Vrd lõugetis

lõuguts lõuguts g -e lõuguti – SJn **Vrd** lõugets

lõugõlõma `lõugõlõma latrama mi sa\_tan iks `lõugõlõt Kan

lõu|haigus lõu- Aud Jür Tür, lõu- Ris nõlg *obustel oo lõu`aigus, obu akkab kõhima ja seesab uemane* Aud **Vrd** lõua-, lõue|haigus **-haud** lõu|haud g *-havva sõim püüsü ei?* lõuhavva, `kartulihe `lätvä (sigadest) Rõu **Vrd** lõuvaim

lõuhhum(m)a lõuhhum(m)a Rõu Plv lahti keerduma *kabõl lõuhhuss ar?, tulõ vallalõ, lätt lak'ka; `kangal kah langa otsa? ar? lõuhhuu?, keerust vallalõ lännü?* Rõu; *lang lõuhhuss är?* Plv

lõuhka lõuhka laterdaja vana lõuhka, *kes aase juttu ilmast`ilma* Plv **Vrd** lõuka

lõuk¹ lõuk g lõugu Põi Muh; lõuk g lõugu SaId Emm Phl; louk g lougu Kär Hi JõeK, `lougu Kuu; pl `leugud Kuu

1. lõuguti Küll nägeväd `nälgä nie `luomad, nii `tühjäd kui igevesed `leugud Kuu; *selle lõugul oli sur kaas oli peel, jalad olid all, nõnda t paras sedati`muljuda oli Kaa; kui lina `talgud on - - ega üks toob oma lõugu`seltsis VII; Lõuk`tehti tamme puust, neli`jalga all, kaks soont sihes Põi; meil`olli kuus`lõuku; nii lahaks jään nagu va lõuk Muh; Vetame lougud laudilt maha Rei; louguge lougudakse linu Phl*

2. lõugaja; laterdis lõuk on se, kes `teisi taga rægib Emm; *on ika louk eluaeg olnud, ta ika pahasti räägib ja`lougab JõeK || koera lõuk, kes`lõugab ja kisendab VII; Mis sa lõuk lärised (määgivast lambast) Põi*

Vrd lõuguti

lõuk² lõuk g lõugu Kul Nis; `louku g `lougu Vai; ill `louku Iis (kast)lõks `louguga `püvvedä`iiri Vai; lõuk oli teist`moodi kui lõks, kaks`lauada oli, lauad olid takka`kinni Nis; *ilves läks`louku Iis Vrd lõudas, lõusk¹, lõust³*

lõuk³ lõuk Ris(lõok) Kei, g lõugo LNg puhastatud linapeo lõuk on lõugetod lena pöö LNg; *Kehtamislínu oli mitmed seltsi: peo, lõuk, nuust, takud Kei*

lõuk⁴ lõuk Muh Ris(lõuk) lõugas, *lee ahu lõuk lagun Muh; lie`lõukus`istusin Ris*

lõuk⁵ int [lina] peo oli seal vahel, [lõuguti] tegi lõuk-lõuk-lõuk Lih

lõuka lõuka Saa Hls Krk lõuapoolik, laterdis lõuka aas jutte, millel`asja ees ega teist taga es ole Saa; *siande suure jutuge, üteldes va lõuka inimene Hls; lõuka, mis sa iki`lõugat Krk Vrd lõugats, lõuhka*

lõuka|kivi 1. lõugas, istekivi `lõuka kibi pial istuti kui`süia keedeti Nis; *ahju suu kõrval olid`lõuka kivid Sim*

2. lõmmukivi `lõuka kivi oli ka põranda pial, kus puid sai`raiuda`kat'ki Sim

lõukam(e) `lõukam(e), da-inf lõugate lõugama, *kisama mia`lõuka, mis mia äälele tji, ku ta tule ku üt's kõlin; pand`lõukame, akkas`vastu Krk*

lõuke `lõuke g `lõuke Hls Rõn, `lõukse Krk; `lõukõ? Plv ahju kummialune ma pane suka `lõukel kujume, kummi ala Hls **Vrd** lõugas¹

lõu|koer lõu- Lüg IisR Põi Muh L spor K, I M Puh Nõo TMr San Krl Rõu, lou- Kuu VNg Vai Jäm Ans Rei, lõu- Sa Ris lõvi; sõim`mõüräjä loukuer Kuu; *kui mina õleksin lõukuer, siis`süöksin`mõisa`luomad puha`nahka Lüg; lõukoerad oo ühed`irmsad tigid loomad Khk; lõugas kut lõukoer Pha; Linnabe`kantsis`olla vanasti seal all`aukus lõukoerad olnd Põi; lõu koer o pea poolt karune, takka ots peenike Muh; va tõmmu lõukoer Kse; seal oo sellised lõukoerde augud, kuhu`suuri`süüdlasi`sisse vissati Mih; nagu lõukoer tige Tõs; sa juskü lõukoer, murrass mu ära Hää; vana lõukoer, rüögib peal Ris;*

lõukoer on üks `murdja luom Koe; naene nõnna ku lõukoer, alate kisendab ja `tapleb; lõukoer ike üheldässe si kõege `kangem õlema Kod; lõukoer on üks kuri eläjäs KJn; sij ku lõukoer kunagi, juusk tõisel `sel`gä `kaklemisege Krk; kõnnip `müüdä `ilma nigu `rüükvä lõukoer Puh Vrd lõupeni -kool -kool Vig, -kool` Nis Juu nõlg lõu kool - - se tuleb sojast nahast ja kui kül`metada soab Nis; lõukool` oli nagu obusel, `paksu mäda joosis suust Juu Vrd lõuekool

lõul, lõule lõul L(lõol Mar) Ha(lõul Ris) TÜR Pil; `lõule Mar TÜR

1. nõles; nõlesse *Hobusele tehti sooje rukkeid, sest ta oli lõul; obo oo `lõule jäänd Mar; lõul, kael `paistes, mädaneb, lööb augud `sisse Mär; obone on lõul, aab ninäst tat`ti `väl`lä, kurgust akkab `paestetama ja mädänemä, eng jääb `kinni Juu; obune jääb `lõule - - obune jääb uimaseks, ei taha `süia TÜR Vrd lõuel, lõuele*

2. kaelanäärmete paistetuses *sigä on lõul Jür*

lõun lõun g lõunu Saa Äks eL(lõo- Ran Nõo Rõn), lõune San, `lõunõ Plv; loun g lounu, luun g luona Lei

1. leil läksime `sauna ja seal olli `irmus palav lõun Saa; `viska keressele vett, siss saame `lõunu Trv; kuuma lõunuge om ää `vihtu Hls; ma `juusse nõnda irmuge, et mul olli ihu nõnda like ku sanna `lõunu visati `sel`gä Krk; mehe vihuva nii tulitsen lõonun, kas vai rasva ais om ülevän Ran; sann ei pia `lõunu `kinni, `päälmatse puu om ärä mädänenu; aga sanna lõun om iks paremb ku kotun `mõskmine Nõo; Kärre kuum lõun sannan Võn; kipiga ammutadas vett ja visatas `lõunu kah Ote; Ihu lüvväs iks enne lämmäs lõonun, siss tulep vesi `väl`lä Rõn; sannan üldäss, `viska\_`lõunu kah Kan; hiidä? lõunõt, lõunõt om veidükese Har; saa ää loun Lei Vrd lõuna¹

2. hoog, rutt; häda, nuhtlus nüid sai ää lõun selle `tüügä, nahk leemet sä`l`län Ran; ku mina `kaibass, siss küll oless poesil lõun; ku ta ullun meelen `ol`li - - siss `ol`li meil lõun et kes `kutse `tohtre Nõo; takast suure lõunuga juusk Ote; õigõ? lõun ol`l takast Plv

3. kord, puhk ta saa nüid ää lõunu magade Krk; Ta om mitu `lõunu joba `kinni `istnu, aga iks ei jäta näppimist Rõn

lõuna¹ lõuna² g lõuna V(n lõõna² VId), `lõunõ Se; lõõnah g `lõõna Se Lut leil ma lämmisti hinnäst sanna `lõunah Kan; Lõunat heiten keresse kivi<sup>2</sup> mugu `plaksõva Urv; Ku üte² `üllen är\_vihõ<sup>2</sup>, sõss tul`li_nyy_maha_`mõskma ja\_tõõsõ\_lät`si² üless `lõunalõ Rõu; Ma küt`i kül_sanna `kõrda pitte, a lõõna<sup>2</sup> õks om nõrk Räp; sann nakass `tossoma ku lõõnaht hiidetäss Lut || Ma_kuuli ku_sullõ hiideti ka_lõunat (sinuga pahandati) Rõu; ta nakaás mullõ ku lõõnat takast `anma, et mine² ja ti² Se

lõuna² lõuna (lõõ-, lõo-) g lõuna Jõe Põi Muh Lä Khn Tor Hää spor KPõ, I VIPõ Trv Pst Hls T Kan Krl, -e L K I M T, -õ Khn Võn; lõuna² (lõõ-) g `lõunõ V(n -õ<sup>2</sup> Har Rõu Vas, -ah Se), -a VId; lõune g `lõune Hls Hel San Lei; n, g `lõune Hlj Lüg Jõh IisR; lõuna g `lõuna Sa Hi Noa Ris, -e Ris HMd; louna g `louna SaLä Kär Hi; n, g `louna Jõe Kuu Vai, -e VNg Vai; louna (-e, -õ) Lei

1. ilmakaar, lõunakaar `Kierdäs `tuule `lounasse, ehk tulis `suoja Kuu; `päivä `paista `lounest VNg; `pilved `juoksod `lounest Vai; tuul on `lounast Jäm; keskoomiku tuul on maa\_kare ja `lõuna vahel Krj; Suured pilve pagid seisid juba `õhta `lõuna all; Kevade tuleb põhast, tali tuleb `lõunast Põi; elu esine `olli ikka kohe [vastu] lõunat Muh; lennod `lindvad

`lõune `poole Mar; tuul läin `lõunese Tõs; `Lõunõs taõvas ette paha `muõdi Khn; nooda vedamese juures kalamehed `ütlevad, `tõmma `lõuna puult kõvem Hää; tuul on üle mäniku siin vesikare `lõunes Ris; edela tuul puhub `lõune poolt Kei; vasta `põhja on lõuna JMd; linnud lähvad `lõune puale VJg; tuul on `lõunest, nõnna sue et Iis; ilmakuared oo põhi ja lõõna ja ommok ja `õhta; kui vares kisendab nokk `lõune, tuleb `suuja Kod; Lõõna on seal, kus see `kõrge metsa tukk pastab SJn; `lõune puult tuleb lämit `ilma Hls; kui jää nakass minemä, siss latiked lätsivä põhja järvest `lõune `järve kudema Ran; tuul om `püürnü joba `lõunede, nüid nakap vaest `vihma sadama Nõo; tuul käänap, kas `lõunede vai `põhja Kam; oss sadu `lõunõdõ lännü?, siss oss `lämmässs lännü? Har; Ku_`pik`ne `lõunalõ lätt, sõs tulõ lämmi takan Rõu; tsirgu tji juusk `lõunõ ala Plv; taro suu om `lõunõ vai hummongo poolõ, `vasta lakõt kotust Röp; keskpäevä `aigu om päiv `õkva `lõunah Se

2. keskpäev; päikese kõrgseis kui päiv on `täies kess`kaares, `lõunes, siis on vari `kõige lühemb Lüg; Ikke viel uni, ise `põõnasid `nuare `lõuneni Jõh; pää akkab `lõunast ee `põõrma Khk; pää on üle `lõuna veernd Pha; kut peev on keige `kõrgemal, siis on peev `suures `lõunas Käi; pää käib `lõunast `alla Rei; pää `noores `lõunes, pooles keskomikus Mär; nüid on kõege soem, kui pää `lõunes on Juu; päeva tõusu ja `lõune vahepial on keskommiku JJn; pää akkab `lõunesse `suama, mõedeti `sammudega varju pikkust VMr; päev on noores `lõunes, kui ommukust on üle ja `lõunes ka ei ole - - seda `õõldi ikke suvel Lai; jo suurõn `lõunõn päiv, jo lõunõ? `naksi `müüdü minemä Har; keskpäevä `aigu om päiv `õkva `lõunah Se

3. keskpäevane söömis- ja puhkeaeg Siis `täidüs `pienrust sigule `rohtu `kiskuda - - ku `luomad `lõunat piid, magasid Kuu; `karjane käis kodu `lõunete ajal VNg; juo aig on `vasta `lõunet, kõht lähäb `tühjäst Lüg; `vastu lõunat akad nüid minema, ooda sööma `aega Ans; talu poea lõuna oli kellu kolme `aegas, saksal kahest`teismest Pha; künni soab `lõunaks `valmis VII; koit `olli `väljas, kolle `selgas, lõuna õues, lõeme `selgas hum Muh; Tule pärast lõunat `meile, siis lähme `seltsis marjale Rei; ma põle täna kedagist teind üht, noor lõuna juba käe Mar; ta ei jõund enne lõõnat `tõõga `val`mis Vig; `Talve omigu `võeti natuke ingepidu, sellega pidi `lõuna kätte `saama Han; loomad jäid pikil päibil `metsa, änam `lõunile ei `aeta Mih; Lähme `lõunalt `vällä Khn; üks `kutsus, omigu kella kolmest akkas [rehepeksuga] `piale, teene akkas `lõunist Aud; tõuseb alles `lõune aeg üles Vän; eida `lõunalt natuke magama Ris; kell kaheksa oli keskommiku ja lõõna oli `jälle kella kahe `aegas Hag; `lõunest akkas siit minema, turu aaks sai `linna Juu; kari tuli `lõunelle JõeK; tema aas `lambakarja `sõnna `lõuneks Ann; perenaine `uotab mind `lõunest koju VMr; mina siis käisin `lõunal `süötmas `ärgi, sis `sellal isa sai `jälle puhata Kad; kas teie õletä `lõune ärä pidanud Kod; pääle `lõune, eenaag, katsu kuda `luygu saad võtta Äks; rukki `lõikuse aeg `peeti kaks `tuñdi lõunat Lai; mis me `piäle `lõune ette võtame KJn; tullid neväd ärä sedäsi `lauba `lõunest Vil; `lõuna aig süvväss lõunat Hls; lõunast vaadeti päevä `järgi Krk; pal`lu `aiga om viil `lõunede Puh; lõõna om käen, aga tüüid ei ole midägi tettu Nõo; vaist lõuna om, nakami_`süümä San; Kas eläje? omma\_`lõunõst viil `hel`lämäldä; puul`päiselt pidi jo `lõunõlt rahu olõma, pühapäiv ol`l prii Har; `lõunass saami `tüüga `val`miss Plv; kas teil kari jo `lõunil `kau Se; `parhilla um lõõna? Lut; lõuna ~ lõunaegu ~ lõunagu ~ lõunagult lõuna ajal `taane `lõuna Ans; ta tulli

lõuna `meile Muh; ma `kuultsin lõõna `selgeste `lehmade `ammomest Kul; lehm tahab lõõna `lõpsa Tõs; kui sulane läks lõunat `sööma, ma olin ärja `karjas lõuna Hag; lõuna teda kodu änam ei old Ann; `lõunaigu lasen kaits tuñni puhata, siss om inimene kar`sk ja kõva Ran; `puulbaõdagulise lätsivä `puulba `lõunaigu Kolgale, palvetunnil lugesiva ja `laulsiva; kaits tuñni `lasti `lõunagu magada Nõo; ommugu `ol`le oolekägu, õdagu õnnekägu, `lõunaigu leinakägu (kåo kukkumisest) Võn; `aien siss siat lõunagu kodu TMr; No sõss tuud `süüki `süüdi, mis `suuma `aigu `keeti, tuud `süüdi õdagult ja lõunagult kah Urv; `lõunaigu jäl` um mõnikõrd `piimä, tahe, `kartoli? Rõu; Mõnikõrd said tuu tuñni vai puul` pikutada? kas süümaigo vai `lõun`aigo Råp

4. lõunane toidukord, lõunasõök kui sa isa lähäksid `oige `annaksid `luomidelle `lounat Jõe; ku `lõune saab `süödud, siis visetasse `süögi `pääle `puhkama ka vähest ajast Lüg; `lounaks oli `räämid tuhliste `kõrvas Khk; ma tõi `teitele `lõuna käde Põi; ma põle koa lõunat sõõn Muh; Kisu vasigale `rohtu `lounaks Rei; talve `sõõdi lõunat kella kahe `teistme `aegas Mar; sõõ kõbasti kõht täis, ega kodu änam lõõnat saa Mär; tänä ma lõunat ei tee, ei keedä kedägi Tõs; Lõpõtagõ tüe ää, lõõna suab `val`mis Khn; oomik ju süüid, lõuna oodata Hää; ega ma ei saand `aega nendele `kieta lõunat ega kedagi Kei; tänä olen lõõnat sõõmata Juu; Valitseja põle lõunat `süia and Amb; `lõunal ike `silku ja `leiba, `kal`la `piale Kad; ei tia, mis `lõunest saab, vaja `kieta suppi Iis; kas lehmile ännid `lõune ette Kod; pühäba `lõunest oli liha Pal; inimesed kõik kodo viimatseni, sõid lõõnat Pil; Kõht on nii tühe, et tahaks juba lõõnat saada SJn; kellä nel`la aig sis olli lõuna, sis olli keedet kardult või piimäge `putru Hls; suvel `süüdi `lõuness `piimä, kama`putru või `leibä ja midägi soolast Hel; `lõune ja õdagu sei karjuss talul Ran; sa `raipekoõt jääd ilma `lõunada; sitaveo `aigu `olli `lõuness `suurma puder ja munapudrust kaste sääil man Nõo; ku `lõunass ol`l keedetü, sõss õdagu lämmit `süüki es tetä Ote; ma olõ viil `lõunõlda? Har; mäe otsahn nakati `süüki `kiõtmä ja lõõnat val`mistamma Rõu; hummogu kõõõ inne `änti pruukoõt, sõss tull`l suumaag, sõss lõõna? Vas; kell kat`s süvväss lõõna? Råp; lounet `süümä Lei

Vrd lõunak, lõunat

lõuna|aeg lõunaag [meil] `lõpsamist ei old `lounaajal Jõe; kut `lõuna aeg, siis ma akka `süia `tahtma Kår; te pidasite ühna pitka lõuna\_aa Muh; `lõune aeg oli kaks `tundi Mar; `pañdi põl`vili põrandalle `lõuna aaks Ann; ei anna lõuna ajalgi rahu Iis; karja lõunaag one pitkem, kolm-neli `tuñdi Kod; `lõun_aeg ja `õhta piad kodo `käimä KJn; ligi `lõunaig tullim kodu Krk; kell kaits `ol`li `lõunaig, õtak `peeti ku kell `ol`li kuuus vai säidse Ote; `lõunajoss ol`li\_kesvåjahu k`aku? ni koohopiim ja võid saal otsah Vas

lõuna|alutsi lõunakaarest Sadu läks lõunaalutsi läbi Kaa

lõuna|hommik kagu `lõuna omiku tuul Lai; Valga om `lõuna ommukun [meie suhtes] Trv; tuul` puhk `lõuna hummogust Kan **-jooks** lõunakaare hoovus, vool `lõuna joosk väab võrgud kogu Khk; `loodejooksuga tuli `silku, `lõunajooksuga läks vesi minema Krj

lõunak lõunak Khk/lõ-/ Hel Vas, `lõunag g -u Lei

1. lõuna, ilmakaar – Khk Lei

2. lõunaag – Vas Lei Lut

3. lõunasõök – Hel

Vrd lõuna²

lõuna|kagu lõuna ja kagu vaheline ilmakaar *tuul on idakagust, lõunekagust* Hlj; *lõunekagu tuul on koa moatuul* Kei **Vrd** lõunatkagu **-kord** lõunane söögikord *ma pea koa oma lõunakorra ää* Muh; *meite lõunekord alles tegemata* Mar **-leib** toidupoolis lõunaeineks lähän *mettä, vien lõune leivä kaasa* Lüg; *kõigil oli pal'las leiva tükk lõune leivaks* Koe; *kui marjule läksime, iki lõuneleib ühes* Lai **Vrd** lõunatleib **-lõpetus** hum õhtuode *me sööme lõune lõpetust* Mar

lõunane lõuna|ne Põi Muh Mär Kse Saa Plt Hls, lõuna|ne SaId Käi, lõuna|ne Kuu SaLä Rei, lõune|ne Jõh LNg Mar Mär Vig Mih Aud Tor Saa Juu Amb Ann Koe VJg I Äks Plt Hls Krk, lõune|ne Ris, lõune|ne VNg Vai, g -se; lõuna|ne Nõo Ote, lõune|ne Pal/g lõunse/ Trv Puh San, lõune|n Hls Krk, g -tse; lõuna|nõ, lõunõ|nõ g -tsõ Har Vld, -ni g -dse Krl

1. lõunaegne; keskpäevane *lounene liem one appust lähänd* VNg; *Lõunene puhkeagikulus kiirest* Jõh; *lounene piimä, lounene ajal lüpseti* Vai; *Ru'ntuhlis see maainimese lõunane söömine änamasti ikka oli* Kaa; *lõunasel aal töönimesed tahtvad süüa soaja* VII; *kaks tundi oli lõunase sööma aeg* Põi; *lõunane kõhutäis seisab ikke juba sees* Mär; *sõi lõunese söögi meil* Aud; *siad saavad neli korda [süüa], lõunese korra viid sina* Saa; *meie lõunene sööm läks nõnna pikale* Juu; *lõunene uinak oli üsna tarvis* VJg; *magab oma lõunest vahe aega* Trm; *lõunene tal'tus jääb minu kaala* Kod; *lõunene rong kell kaksteist tuli* Äks; *lõunane süük jäi üle* Hls; *päe paist sääl, lõunen päe* Krk; *mõni kurnass lõunatsela nüssile õdagutse nüssi ka viil pääle* Nõo; *õdaguss olli ülejäänü süümajane supp ja lõunane puder* Ote; *lõunani päiv om äste kuum* Krl; *nii lõunõdsõ ubina saava õdagult pañni pääl lämmäss tetä?* Har **Vrd** lõunine, lõuntse

2. lõunakaare; lõunapoolne *lõunen tuul* Krk; *Mõnistõ om kõkõ lõunatsõp Eestimaa jagu* Har; *lõunõnõ tuul um lämmi* Vas **Vrd** lõunatsepool

lõuna|oodak = lõunaode võtame raasike -- *lõune oodakud* Hls **-oode** kerge eine, vahepala enne lõunasööki *lõune uotet -- kesk'ommiku ja lõune vahel võttavad* Lüg; *pruukošti võetse lõune ootest või õhta ootest* Tõs; *lõune uodet tahaks suada* VMr; *lõune ootest antasse kas liha ja leiba või või leiba* Äks; *Ommuku es ole aiga süvvä, nüid võta suutäis lõune oodet* Nõo; *Mõnikõrd ku väega rassõ tui?* ol'liva?, *sõss süüde ka uuted, kas veekese lõunõ oodõt ja õdago oodõt* Rärp; *võtkõ oodõht vaehtõpääl, lõunõ oodõht* Se **Vrd** lõuna|oodak, -ootus **-ootus** = lõunaode võta natuke *lõune ootust koa* Mar; *latse ei jõvva jo söögist süüki olla, neile piäb iki lõuna uutusess midägi jätmä* Ran; *täämbä lõuna oodusõ saiva?, no või lõuna hildapass jää?* Rõu

lõuna|reimal meretähis *lounereimal oli valge* VNg **Vt** lõunatooder

lõunas|vahe lõunas- Rõn Urv Plv, lõunes(s)- Ran Nõo Kam, lõunõs(s)- Plv Rärp lõunapaus *peremijs, pernaene olliva ausa inimese, lõunesvahe midägi es sunni tegemä* Ran; *laits ike laits, tahtsit nii sama lõunessvahel ul'ada ja karelda* Nõo; *lõunesvahe olli tuu atmine* Kam; *Sõss iks lõunasvahe mõsti [lambaid]* Urv; *poiss, piät tulõma lõunõsvahe kartol't võtma põllu pääle* Plv

lõuna|sõök lõunatoit *peale lõuna söögi võetse põlast* Muh; *lõuni sõök oli [heinaajal] mõnis kohas metsas* Ris; *lõunasüögil jälle oli laul, jumalasõna laul* Koe; *lõunesüük one lavval, tulga nüid ärä lõunele* Kod; *lõune söögis tetti soolatseped süüki, liha ja räime*

Hls; *ollu lõunasüük, parajade kolme mehe süük lavva pääl* Puh; *na piass tolle karjussele`anma lõune süük, tyy ei ole mitte pal'lu* Nõo

lõunat *lõunat* Rid Khn/lõo-/; g `lõuna; *lõunat* g `lõuna Sa Ris; *lounat* SaLä Kär, `lounat Kuu, g `louna

1. lõunakaar põhi ning lõunat Khk
2. lõunatuul lounat puhus `lounast Khk
3. lõunaaeg noor lounat `varsti kää ning ikka parandavad rihasid Ans

Vrd lõuna², lõunet

lõunatama *lõunatama* Kär/lõ-/ Mar Tõs Hää, *lõõna-* Mär Tõs Koe VJg Kod Plt, *lõune-* Iis

1. lõunat sööma ärjad `lasti ka lõunatama Kär; *te`peale lõunatate juba* Mar
2. lõunatoitu andma *luomad tahavad lõõnatada* Koe; *lehem lõõnatasin, lõuness`tal'tuss`tal'tasin; nüid oo vara sigu lõõnatata* Kod

lõunat|edel *lõunat-* JõeK Kad, `lounat- Jõe Kuu Hlj lõuna ja edela vaheline ilmakaar `lounat edel tuul Kuu

lõunati `lõunati Põi KJn, `lõuneti Jõh Tõs Koe Plt/-te/ Rõn lõunaaegadel `Lõuneti tegi `karjapoiss omale pasunat Jõh; *Ma käisi ikka lõunati koos`söömas Põi;`Lõuneti [oli] enamasti piimasüpp Tõs; veikemad [lapsed], neil oli vabadus siis lõuneti Koe; Lõuneti teeme üte uinaku Rõn*

lõunat|kagu *lõunat-* JõeK, `lounat- Jõe Kuu VNg = lõunakagu *meil`kutsuda viel vahetuul - - lounatagust;`Uksed`olled pia igäll kojat enämäst`lounale vai`lounatagule Kuu`leib = lõunaleib Ku et`joua`süömä`tulla kuo, eks siis oda`lounatleib`kaasa; Peress, kus`lapsed`karjass vai`kuoliss kävid,`pandi`lastele`lounat`leivä`korva ige pudeliga`piima - -`kaasa Kuu*

lõuna|tooder meretähis `louna `tuoder `valge, must pea, terav ots üleval, lai all Ris **Vt** lõunareimal

lõunatse|pool *lõunatse-* Põi Muh Kse, *lõunatse-* Käi, *lounatse-* Rei lõunakaare pool *Sinilill kasub - - lõunatse pool aja`ääres, kus`päikes paistab Põi; lõunatse pool`külges oo suured riistad müiri`külges, piigad ja mõegad ja Muh; käisime lounatsepool`külges ajus Rei`Vrd lõunane*

lõunat|tuul *lõunat-* Rid Mar Ris Kei JõeK Kad, *lõonat-* Khn, *lõunat-* Sa, *lounat-* SaLä Emm Rei Ris, `lounat- Jõe Kuu Vai lõunatuul *läns`ormiga käib suur`laine,`lounat`tuulega ei käi Jõe; kui`virmalased puhuvad ülesse - - tuleb kova`lounat tuuld Kuu; ei lounattuul pole vihmata ega naise viha nututa Jäm; keskomiku tuul on lõunattuul Pha; lounattuul, see tõi kala Rei; Riias`tulla, lõonat tuul üsa tagant Khn; nisukene lõunat tuul, se võtab praod [jääle]`piale Ris*

lõuna|tund lõunavaheaeg `lounal`anti [mõisas] `kellägä`märku`milla`lounatund tuli Kuu; *Lounatunnis, kut obused söid, siis sai ikka isi vardaid kujutud Jäm; [töö] ommiku kella viiest, lõuntund sääl vahepääl JõeK`-tuul lõunakaare tuul Kakkutuul on`kaunis tuul,`lõunatuul on lõbu tuul, idatuul on ia tuul Lüg;`lõuna tuul, siis on tuul`vastu, tuul`silmade`sisse Khk; Lõuna tuul ja naise viha äi anna enne järgi kut vesi lahti Pha;`lõune tuulega ikke meri tõuseb Mar; lõõna tuul vastas, ei saa`minna Saa;`lõune tuul on soe ja`pehme*

tuul Kei; Ernest külvati lõuna tuulega, siis kasvasid erned pehmeks Sim; lõune tuul kaotab kala ära Vasknarva rannast Trm; kui lumi tuleb lõuna tuulege, siss ta jääb Hel; eelä ol'li lõuna tuul, eelä ol'li lämmi ilm Ran; Vana kuuga ja lõunõ tuulõga külvet kaar kašve kerge Röp Vrd lõunattuul -vahe lõunavaheaeg lõunevahe võis kaks tundi olla Vig; lõunivahe sees olime ikke naa särgi väel Aud; lõunevahet küllält pidanud, akaka nüid minemä karja ärä Kod; Kevadi küli aeal ja eena aeal tehti talus kolm söögivahet, ommukune ja lõunavahe ja õhta poolne SJn; kari o lõune vahel kodun Krk; kui kange kuum, siss saeme pikembä lõunevahe Ran; Mõskma lät'simi lõunavahe, sõss ol'lämmäp Rõu; lõuna vaihhõl pidi karuss t'sia hainu kakma Vas Vrd lõunas|vahe, lõuna|vahjus -vahjus = lõunavahe puolõpääva aigu um lõunavaħuss Lut -õdak = lõunaõhtu tuul puhk lõunaõdagust Kan -õhtu (ilmakaar) kevadel on sooja nuka tuul, lõuna õhtast Lai Vrd lõunaõdak

lõune lõune g lõune Hel San Se, lõunõ[?] g lõunõ V leil viska lõunet San; lät'si sanna, visksi lõunõt, siss vihtsõ[?] ja avvuti innest Krl; ma täämbä ei lähäki üless lõunõdõ, mõsõ nii sa-ma maal; riihhetarõst viskass tossu nigu sanna lõunõt Har; Seo lõunega käävä ar poisi ka[?] sanna[?] Se Vrd lõuna¹

lõunep lõune|p g -pi HMD Kei lõunavahe lähme lõunepile HMD; enne peeti eina aeg ikka lõunepid Kei

lõunet lõunet g lõune lõunaaeg – Lüg

lõuneti → lõunati

lõunine lõuni|ne g -se Kse Mih lõunane lõunine söök oli liha ja lõhk kartuld Mih

lõunse → lõunane

lõuntse g lõuntse Ris HMD, lõuntse Khk Mus Kaa Käi Phl Ris, lountse Jäm Khk Emm Rei = lõunane veistele tuleb lountse kord käde anda Khk; Mool läks juba enni lountse aega kere nii eleks Rei; lõuntse pušsiga läks linna Ris; lõuntsele lõunale, lõunat sööma tulavad lõuntsele Khk; kanad tulid ka oomingutsele või oliks se lõuntsele Mus; mool pole aega, naine oodab lõuntsele Käi; lähme lõuntsele HMD

lõunu lõunu Har, lõunu[?] g lõunu San leil sann om kül'm, lõunut tulõ visatõ San; lõunu om vällä lännü[?], ei olõ enämb lämmind ei[?] Har Vrd lõuna¹

lõunutama lõunutama Ote Rõn Kan, lõonu-, lõõnu- Nõo

1. leilitama Kõik rõiva paanti sanna orre otsa, lõunutedi kirbu vällä Rõn; kül[?] taa lõunutass hinnäst Kan

2. kiirustama, kannustama ütte lugu mugu lõõnutab takast, mine tji toda ja mine tji toda Nõo

lõu|peni lõu- Krk Hel Lut, lõo- Har lõvi; söim ta ku lõupeni kunagi, ei kurda paigal Krk; hullass niu lõopini noidõ tüt'rikõga; Huju lõopini, kas sul muud ei olõ tetä[?] Har Vrd lõukoer

lõus¹ lõus Hlj JõeK, lous, leus Jõe kaelanäärmete paistetuses siga on lous - - ei taha süüa, kaela peal on muhud Jõe

lõus² lõus g lõusa tuli õitsilised teeivad suure lõusa ülesse Lai

lõused pl lõused (paistes) kaelanäärmed inimestel üölda kahe puolsed, aga sial lõused JõeK Vrd lõud

lõusin lõusin lontis lõusin lang Hel Vrd lousis, lõüsiss

lõusk¹ *lõusk* g *lõusa* lõks – Kei **Vrd** lõuk²

lõusk² *lõusk* Mär Vig Kei, g *lõusa* Tor

1. lohk *paled* `lõuska vaond Mär; *Mõnikord on maapial`siuke õõnes koht - - lõusk* Tor

2. (lahjast loomast) *va lehma lõusk* Vig; *kõik ilma kohad laterdab läbi, ikka tühi kui lõusk* Kei

lõuskama `lõuskama Hää Vil, *lõusata* Pal; *lõuskam(e), lõusade* Krk káratsema; *luiskama mis ta`lõuskab ilma asjata, kis tend ikki usub* Hää; *ta iki müräás ja lõusaás; ega sa_i saa kakelte ega lõusade* Krk

lõusse `lõusse kaelanäärmete paistetusse *siad jäid`lõusse* JõeK

lõust¹ *lõust* Mar Kul Vig Mih Aud, g *lõusta* Mär, `lõusta IisR, *lõusti* Plv; *lõust* Urv Ráp (loomast) **a.** lahja, nälginud *Pole enam`looma nägugi`nende`lõustadel* IisR; *lõust oo tühi või laha* Mar; *toit ees, ei söö, siss naa va lõust tühi, olgo see veis või lammas või siga* Vig; *lehm oo isi tühi nago va lõust, aga susib isi sarbega`teisa* Mih **Vrd** lõustakas, lõustik<sup>1</sup>, lõustjas **b.** rahutu, aplalt süüa otsiv *Nigu vana igävene lõust, kaidsa ütte`viisi ja egält puult* Urv; *elläi kiä`väega söögi`pääle tüküss, om lõust* Plv; *lõust ei püsü söömäh üte kotusõ pääl* Ráp

lõust² *lõust* g *lõust|a* Hää Vil Rõu Plv, -i Mar, `lõusta Lüg Jõh; *lõust, -st* g *lõusti* eL(*lõustu* Hel); *lõust* g *lõusta* Pha

1. laterdis; lõugaja, kisakõri *oo ikke üks va lõust, lõugerdab ja lõustitab`peale* Mar; *vana naise lõust* Vil; *sij om vana lõust küll, ken tülites ja`riidles* Trv; *Ell`olli serände`väega lõust ja tühjäjutu`aaja* Nõo; *küll om lõust, ta`lõustib üttelugu, lõugab ja kõneleb* Ote; *vana naane om lõust* San; *om üts lõust, kiä tan`lõugass üks`ümbre muide külen* Urv; *lõust, laja`suuga inemine* Krl; *miä tuust lõustast kullõlda* Plv; *säänest`lõusti ei olõ inne nännü?* Vas; *olt sa üt`s lõust, suu kõgõ juusk* Se

2. (inetu) nägu, ilme *Võtta`peilitükk ja vahi`missike lõust sul omal ies on* Lüg; *Nisukese`lõustaga läheb, siis obused akkavad`lõhkuma* IisR; *Mis sa oma`lõusta siia topid* Pha; *Igävene kuri lõust* Nõo

Vrd lõustik²

lõust³ *lõust* g *lõusta* LNg Kul Mär; *loust* g *loust* Jäm lõks *Too see rotiloust siia, ma panen ta üles* Jäm; *rot`on`lõustas* LNg **Vrd** laust¹, lõuk²

lõust⁴ *lõust* g *lõusti* Har; *lõust* g *lõusta* Krj *tükk p_osa* [halgu] `luhkuda, *löö üks* `lõustagi `lahti Krj; *kas sul es jää? naha`lõustõ üle* Har **Vrd** lõustakas

lõustakas *lõusta|kas* (lõo-) g -ka Vig; *lõusta|kas* Krj Pha, -ga Mus lahja loom *kut vana lõustakas jäänd`jälle, oli`talve`otsa`aige maas* Mus; *vana nigel lõustakas* Vig **Vrd** lõust¹, lõustik¹, lõustjas

lõustik¹ *lõusti|k* g -ku lahja loom *On`selles`naabril küll`loomad nagu ime`lõustikud* IisR **Vrd** lõust¹, lõustakas

lõustik² *lõusti|k* g -ku Jõh IisR

1. laterdis *Kes`palju`rääkis ja`lõhverdas, seda`ütläs mõni`lõustik* Jõh || ahnitseja *Irmus`lõustik, omale`aagab kõik* Jõh

2. koleda näoga inimene *Va`lõustik on`teine* IisR

Vrd lõust²

lõustima `lõustima Puh, `lõustma TLä Kam San/-me/ Rõu Se, `lõustma KJn Trv Hel Võn Ote Rõn Urv Har Rõu Vas, -mõ Krl Har, (ma) lõusti(n)

1. lõmpsima, lorama; pilkama, irvitama *mis sä lõustid, isi vana inime* KJn; *lõustib iki oma`viisi* Trv; *ta lõostib alati, ega ta õiget juttu pal`lu ei`aagi* Ran; *Ei kuule temä üttegi`käsku, ku käse, siss lõustib vasta* Nõo; `süämetävvega üteldäss, *mis sa lõustit, kui aea rumalat juttu* Kam; `süula-`leibä kah `süüdi, tyy `ol`li siss, *nigu na lõustiva, tyy ilmä sil`mätä silgu` süümine* Rõn; *mi sa lõustit` teisi inemiisi* Har; *timä lõust tõist inemist, kõnõlass` halva, kas võl`ss vai viha peräst kah* Rõu; *k`ul sa võit` lõusti?*, *pia no umma` lõustmiist kiini* Se **Vrd** lõustitama

2. kolama (loomaa kohta) *Vana halv lehmätük`k, sääl ei` süü?*, *koess tedä pandas, muidu ku lõust` pääle?* üttest `tõistõ Urv

***lõustitama** (ta) lõustitab lõmpsima, lorama lõugerdab ja lõustitab `peale -- teiste inimeste `kohta räägib `tühja juttu Mar **Vrd** lõustima

lõustjas `lõustjas Kul Vig Mih lahja, nälginud `lõustjas loom Kul **Vrd** lõust¹, lõustakas

lõustõr `lõustõr g `lõustri (ulakas olend) `Lõustrid tulid mede uõnõtõssõ `meürämä Khn

lõuter → lauter

lõutsak lõudsak|k g -ku aur, toss *Rehe tare nii kuuma lõudsakut täis* Nõo **Vrd** leitsak(as)

lõutsa|lõõr lõudsalõõr leitseauk *Lõudsalõõr ol`le usse kottal saena sehen; Laske lõudsa lõõr` valla* Nõo

lõutsik lõutsik Pst Krk, lõudsi|k Krk, g -ku Hls a. lõugaja, kisakõri küll *om ta lõudsik, ketsi kõvast aab juttu ja` lõugab* Hls; *sital ei ole ädä midägi, ta esi` sianta lõutsik om* Krk **Vrd** lõudik b. käärsitu *temä om` üit`s lõudsik, lää iki egäkõrd kike ehen; ku` süüki ette` kaldat sial, siis ta ku pime lõutsik` viskap sul pangi käest nukka* Krk c. ablas *üit`s va lõudsik ike om, aa ma` i`lma söögi` sisse* Krk

lõutõbi lõutõbi Mar Vig Mih Vän HMD Juu, lõutõbi Ris

1. nõlg lõutõbi oo obostel -- aavad tatti nenast `vällä ja kõhivad Mar; *palaba nahaga` kül`mä vett anda, see teeb lõutõbe* Vig; *lõutõbi olli ja sälg (selg) läks üleni` kat`ti* Vän; *`oostel on lõutõbi, kael paštetab ülesse, lõõb` lahti koa, ninast ja suust aab tat`ti` väl`la* Juu **Vrd** lõua-, lõue-, lõug|tõbi

2. kaelanäärmete paistetused *siad oo lõu` tõbes* Vig

lõu|vaim lõovaim Krl Har sõim lõovaim, *mis sa no` lõugat* Krl; *Ol`l külh joodik, lõovaim,` jeie ütte` puhku* Har **Vrd** lõuhaud

lõu|vall → klouvall

lõvel, lõvele → lõuel, lõuele

lõvend → lõuend

lõvendine → lõuendine

lõveng lõveng lõuend *si_o nõnnagu lõveng pienike* Kod

lõverdam(m)a lõverdam(m)a Lüg Jõh lõhverdama lõverdab üht jutto ja tõist jutto; *mõni on` kange` patrama,` räägib ja lõverdab` ühte` puhku* Lüg; *mis sa lõverdad` nõnda` palju` rääkida* Jõh **Vrd** leverdamma, liverdama, lõugerdama

lõverdis lõverdis laterdis – Jõh **Vrd** lõugerdes

lõvesk lõvesk g -i Kod Plt/-šk/ Ran; *lõbe|šk* g -ski Pil

1. tragi, hakkaja edeväd ja ud'rid one lõveskid Kod; *tuy lõvesk pane vai sutega purelema*; *'kange 'tüt'rik nigu lõvesk, paneb meeštelegi suu 'kiñni Ran*

2. laterdis lõvesk paneb omalt poolt pal'lu `juure, ühest sõnast teeb kümme sõna Plt; *lõbešk, kis lõugutab ala, `teisi inimesi rapib ala Pil Vrd lõugerd*

lõvi¹ lõvi Põi Muh Tõs Aud Vän Tor(g lõve) Kei Jür(g lõve) Amb Kod Ksi Plt, lõvi Jäm Krj, lovi Kuu(g love) VNg IisR Iis, lõbi Lā Mih Rap Juu Pil, lõbi Ris; lõve Lüg lõhe, pragu Tänä `üäsel o `jälle kova iä`vuoga lovestand räi`verkuille `suured loved (rebendid) Kuu; *Küll on vast lovisid see lepp täis IisR; vigatil on lõvid sihes Jäm; `näuke luhastus puu sihes `üütakse lõviks Krj; lõvi oo obuse kabja sihes Muh; Selle kerbe teral oo lõbi sisse jäänd Mar; lõöd takke puu `sisse, sis kasub sinna puu lõvi Vän; obusel suur lõbi kabja sees, nihuke vilets kabi Juu; raud lähäb terakse küllest lahti, nää, lõvi sies Jür; ahul suur ilma lõbi sees, lõönd `lõhki kõik Pil || (lõöbest) Vase`karva lõved paha `aigusse ajal `lüöväd naha `päälä Lüg || rangi lõvid, mes vassakuta kääväd, sõrm jäe lõvide vahele Kod*

lõvi² lõvi IisR Muh Mih Tõs Tor Hää Saa spor K, I eL, lõbi Mar Vig Han, lovi Kuu VNg Vai, lõvi Jäm Krj VII Rei Ris lõvi, lõukoer küll on jaa ühed `pergu lovid (kraavikaevajatest) Kuu; lovi ela `kaugel maal VNg; lõvi ja lõukoer_o üks Muh; vahel räägib naa `val'lu na lõbi Vig; nagu lõvi tuleb `murdma (tigidast inimesest) Koe; `kangess lõvi (hakkaja) ja `julge inimene Kod; see on täitsa lõvi, `julge mees Plt; lõvi om kige tublimb luum Hls; tu mijs om `kange kui lõvi, sõnaga ja `teoga Ran; magusamb ku mesi, tugevamb ku lõvi = uni Nõo; ta murd taad tүүд nigu lõvi Har Vrd lõu¹

lõvik lõvi|k g -ke kangas särgi lõvik Kod

lõvikas lõvi|kas g -ka lõhedega, praguline lõvikad puud akkavad `varssi mädanema Tor Vrd lõviline, lõvine

lõviline lõviline Kei, lõbi|line Rap, -lene Juu = lõvikas puu on lõbilene, nihuke `auklene ja mädanemese `moodi Juu Vrd lõvine

lõvine lõvi|ne Põi Muh Tõs Tor, lõvi|ne Jäm Krj, lõbi|ne Mar Kse(g -tse), lõbi|ne Ris, g -se lõhenenud, praguline lõvine vikat Krj; lõvine leib, see_p `kõlba lainulevaks Põi; lõbine puu, kõik `oksi täis, `lõhki ei saa Mar; lõvisid puid `ol'li ses `lankis nü paelu Tor; see puu on nõnna lõbine siest Ris Vrd lõvikas

***lõvistama** nud-part lõvistan lõhenema, pragunema obuse kabi oo lõvistan Muh

lõvva- → lõua-

lõvvand lõvvand g -i lobiseja siss näiss, määrse lõvvandi na omma Ote Vrd lõvvönd

lõvva|vili loba tal om lõvva `vil'ja pal'lu Kan

lõvvend → lõuend

lõvvendine → lõuendine

lõvvönd lõvvönd laterdis hää lõvvönd olt Rāp Vrd lõvvand, lõvönd

lõvönd lõvönd g -i = lõvvönd lõvönd tulõ joba jäl[?] Plv

lõvöndik lõvöndi|k g -ku, -gu peenike lõng või niit loodilang ol' peenikene nigu lõvöndik; lõvöndik om poodi niit Rāp Vrd lõuend

lõõband lõõbañd sõim Ossa_vana igävene lõõbañd, ei_sust ei_saa[?] üttegi eläjät ei_midägi[?] Urv

lõõbart lõõba|rt g -rdi laaberdis, möllaja lõõbart - - müraja ja `jornaja, sehuke rahul ei ole, pahuri tükka teeb Aud **Vrd** lõõberdis

lõõberdama lõõberdama Mär Var Tõs Aud PJg Sim Puh Kam, -eme Hel San, lõõbõrdamma Võn Kan Ráp

1. lõõpima, lori ajama; lõkerdama ku `keegi lõmsi juttu aab, siis õetse, et mis sa lõõberdad Aud; jäta oma lõõberdamine, mu kõrvad valutavad juba Sim; lõõberdap naaru Puh; mes sä niipal`lu lõõberdat, piä oma mol`o `kinni Kam; Tost huulmada et haigõ tarõh, `sõski es jätä? ta uma lõõbõrdamist joba Ráp

2. laaberdama, ringi ajama inime lõõberdab, teeb `albu tükka Var

lõõberdis lõõberdis g -e laaberdis – Aud **Vrd** lõõbart

lõõbitsema lõõbitsema lõõpima alp lõõbitseb ja reagib muedu `tühja Muh

lõõdama `lõõdama Jõh IisR hulkuma, kolama; aelema Mis sa `õmmete `lõõdad `müädä `ilma, kui sa kodu ei `määrä `õlla; `lehmad `lõõdavad `kuuma `ilmaga Jõh; `Tütruk `lõõdas `ringirattast; Kus sa `lõõdad puol üöd, vahi mis kell IisR **Vrd** lõõderdamma, lõõgama³

lõõdas → lõudas

lõõderdamma `lõõderdamma = lõõdama mida [ta] `lõõderdab `käia, kui ei ole `paigal Jõh

lõõdus `lõõdus hoogne kiik` on `ästi `lõõdus Lai

lõõg¹ lõõg g lõa Lüg(g `lõõga) Jõh IisR Muh L(g lõja Hää) spor K, Kod MMg Lai Äks Ksi M TLä; lõeg g lõja VIPõ

1. loomakütke Lõõg õli `niinest punutu, üks pikk aar läks kahe `aaralisest, ühe `aara `õtsas `silmuss, `tõises puust pugal Lüg; Nüüd on lõõg `kaelas, enamb paha tegema ei `päase Jõh; võta lehmad lõast `lahti Kul; mehed tein `veise `lõõgid Lih; pane lehm `lõõga ja laada ukсед `kiinni Vän; Takuloõndist keerutadi ka `lõõgasi, ku niind ei olnu Hää; vasikud `pañti lõõdiga `lõõga, siss on `pehme kaalale Saa; pane lõõg `sarvi Jür; räbalamad linad said kõik `lõõgade jaoks `oitud Pai; kui ta (härg) akkas tõiss uassat `suama, siis - - `panti sarvedess `kaala si lõõg Kod; Mul`likatel põlndki `lõõga kaelas, nõid `ollid keset `lauta `lahti KJn; lõõg puruss kist Trv; lõa tetti kanebest, kaaluss tetti enne `valmis, siss akati `ändä tegeme Krk

2. fig Tragi `naine võttas mehe lõa `otsa IisR; Tüdruk oli poisi lõõga tõmman Han; mina `vaene `lõõgas `jälle (hädast, kimbatuses) Pai; oiavad last `kangesti kodu lõa `otsas Pee || lehm olli lõa `pääle lännu, är koolu Krk; lõõg t ä i s himu otsas; mõõt täis Sai `suured kasud, nüüd on lõõg täis ehk ühä `korra Jõh; Las tõmmab, küll varsti oo lõõg täis (vallatust lapsest); Ei tia millal sel mehel viinast lõõg täis saab Han; Ku mõni varastab või muud `sohki teeb ja sis kätte saadase, sis üeldase, et lõõg sai täis Tor; Kelmil lõõg täis saanu - - küllalt kurja teinu, nüüd kinni minnu Trv

Vrd lõig

lõõg² lõõg lõtv nõör ei või `olla lõõg, tõmmatakse `trammi või `sirgeks Var **Vrd** lõõgav

lõõga `lõõga Põi Muh Vig Tõs Juu Pee, `lõõga VII Jaa lõdvale lase `telka õõ `lõõga Jaa; mõrra koer võtab silmad `kangele, kui sa kojod, muidu jäävad silmad `lõõga Muh; pesu nõör vaon `lõõga Tõs; kangas oli `telgede peal `viltu, kisub `lõõga Pee || fig soa üht `lõõga `laska, sa pead [tõöd] `ühte `järke tegema Muh

lõõgal, lõõgale `lõõgal(e) Juu, `lõõgal(e) Rei lõdvalt *Ää oja `nööri nii `lõõgal; se [kõie] kee jääb `lõõgale Rei; pani looma `lõõgale `kinni, nii et `lahti `piäses Juu Vrd lõõgele, lõõdale*

lõõgam Ls tulelõõgam

lõõgama¹ `lõõgama Kse Var Mih PJg VJg, da-inf lõõgata Vig, `lõõgada Mar; `lõõgama Käi lõõmama *ahi `lõõgab mudo tulega Mar; suur järsk tuli on, lõhinal `lõõgab Var; pliita `allgi vahel `lõõgab Mih; tuli `lõõgab `irmsas vihas (tulekahjust) VJg Vrd leegama*

lõõgama² `lõõgama Amb JIn Koe VMr VJg Sim, -me Hel lotendama `kanga serv jäi `lõõgama Amb; [lina] üks serv on venind pikale, jäänd `lõõgama JIn; riie `lõõgab sel`las, kui lõdva on; nüör `lõõgab, kui ta ei ole `trammi `siutud Sim; käiss `lõõgas Hel

lõõgama³ `lõõgama Jõh IisR kolama, hulkuma `Lõõgab külä `müüdä Jõh; *Kus sa `üöse `lõõgasid, nüüd siis tahad sia `nahka vedada IisR Vrd lõõdama*

lõõgamal, lõõgamale `lõõgamal(e) Pöi Muh Juu lõdvemal(e) *teine kesi oo `kangemal, teine `lõõgamal (lõngast) Muh; lase kangas natuke `lõõgamale, ma ei soa mud`u `lõnga `sõl`me Juu Vrd lõõgemal, lõõgemale*

lõõgamasse → lõõgemasse

lõõgas `lõõgas Pöi(`lõe-) Muh LNg Kul Tõs Aud Juu Jür Pee, lõõgas Lai Plt, `lõõgas Jaa; `lõõges Pöi Rid Juu lõdvalt, lontis `telka õõ on `lõõgas Jaa; *pane kõis natukse `kangemale, muidu kui ta väga `lõõgas oo, siis koorm lagub ää Muh; kui [voki] nõõrid `lõõges olid, siis `keerdi seda (kruvi) Rid; sukk on `lõõgas, lohakili jala peäl Juu; kangas on naeste kää, teine ear on `lõõgas ja teine ear on pingal Jür || ripakil kui puu kukub ja jääb teese oksa taha `kinni, siis o `lõõgas Aud Vrd lõõgus*¹

*lõõgastuma `liegastuma tilgastama Siel ei `annetud `tieni,ille `süüä muud ku - - `huonuks mend `silku ja `liegastund `piimä; *Ei sidä `liegastund `piimä voi `süüä, sie tege jo pasale Kuu*

lõõgastus lõõgastus edvistaja *oh sa vana lõõgastus, `neške vana edev, pošte `ümber esseldas Sim*

lõõgav `lõõgav lõtv – Juu Vrd lõõg², lõõge

lõõge `lõõge = lõõgav – Kse

lõõgel, lõõgele `lõõgel Lä, `lõõgele Kse; `lõõgel(e) Rei lõdvalt *Seda kangast on nii sant kududa, see on sandisti käärit, teina äär ojab `lõõgele Rei; kõis vaob `lõrtsi, on `lõõgel Rid; kangas oo mõnikord kudomisel `lõõgel, siis lükatse tä `jälle `kangemale Mar; oki nõõrid `lõõgel Kse; Vanker akkab siis jugama, kui juhtmed lõõgel oo Han || fig Üleliia ei või `pressi ja `lõõgel või kua `laska (töötegemisest) Han Vrd lõõgale, lõõgelt, lõõdel*

lõõgelt `lõõgelt Mar Mih lõdvalt *Lehm oli lõõgelt kinni ja sõi kõik einad teise eest ära Mar Vrd lõõgel(e), lõõgesti*

lõõgemal, lõõgemale `lõõgemal(e) Mar Kse Var, `lõõgemale VII Rei lõdvemal(e) [hobune] `kargas `ümber `ringi, teine ohi `kangele tõmmati, teine `lõõgemale VII; *Voki ees `otsas on keerav kruu pulk voki pea all, senega `lasta ohjad `kangemale või `lõõgemale Rei; `vanker juhab, vat teine juhevets oo `kangemale, teine `lõõgemale Mar Vrd lõõgamal, lõõgamale, lõõdemale*

lõõgemalt `lõõgemalt lõdvemalt *vahel kujud `lõõgemalt Kse Vrd lõõgemeld*

lõõgemasse `lõõgemasse Rid Juu(`lõõga-) lõdvemale kui `värkel tühi oli, siis pidid jälle nõõrid lõõgemasse `keerma Rid; venitadi ja sirutadi, et [kanga] eäred mitte lõõgemasse ei jää Juu

lõõgesti `lõõgesti lõdvalt sukad `lootis `jalgas -- kui `paela piäl ei ole ehk oo `lõõgesti Var **Vrd** lõõgelt

lõõglema `lõõglema Pöi(`lõe-) Muh, `lõõglema Pha

1. a. vehklema (virmalistest) mõne korra taivas `lõõgleb nõnda `kangest Pha; *Virmalised akkasid põhjataevas `lõõglema, ilmad lähvad külmaks Pöi* b. (merest) vahel tõuseb ning lahneb tagasi, meri `lõõgleb Pha; äkist tõuseb ja mõõnab, siis `öötakse meri `lõõgleb Pöi

Vrd lõõklema

2. kahtlema *Seo sõhuke lõõgleja mees* Pöi

3. lorama – Muh

lõõgsaste `lõõgsaste ühetasaselt kiige käib `lõõgsaste, `tassa Juu **Vrd** lõõtsasti

lõõguma `lõõguma hõõguma sõed `lõõguvad, ku neid ulk kuus on Saa

lõõgus¹ `lõõgus Tõs Hag HJn Sim lõdvalt, lontis pesu nõõr oo `lõõgus, maha vajon Tõs; kui juhevitsad on väga `lõõgus, siis [vanker] akkab juhama Hag; `kanga jääb on `lõõgus -- üks pool kisub ja teine on `lõõgus Sim **Vrd** lõõgas

***lõõgus**² ppl lõõguisi rahvajutt või -laul noid vana `aolitsi lõõguisi nakka ajama, s\_tulõ õi noil `otsagi Se

lõõgustama lõõgustama puhkama Siin kottal lõõgustame tikk aiga [jalgu] Nõo

lõõgõr lõõgõr' kisakõri – Vas **Vrd** lõõgõrus

lõõgõrdama lõõgõrdama karjuma, ammuma *No kuumaga tahha_i? el'läi ka_süüä?*, *mugu_lõõgõrdass pääl'e* Vas

lõõgõrus lõõgõrus g -õ = lõõgõr – Vas

lõõhha, lõõhhõ → lõõhkõ

lõõhk, lõõhkõ lõõhk g `lõõhkõ Vas, lõõhha Se, `lõõhhõ Lut; `lõõhkõ Krl Vas Se, `lõõhkõ Plv(-õõ-) Se; `lõõhkõ Se Lut lahke, helde *ta om `väega `lõõhkõ inemine* Krl; *sikõ? siginess, `lõõhkõ lõpõss* Vas; *tä om jo ul'li `lõõhkõ, tuu ka ei inäp olõ õi hüä* Se; `lõõhkõ `andma Lut **Vrd** lõõhkõ

lõõhkõhe lõõhkõhe Se, `lõõhkõhe Plv heldelt, palju `lõõhkõ inemine and lõõhkõhe, `heldehe Se

lõõka → lõika

lõõlama lõõlama, lõõlada Rõu kolama, hulkuma *Käü pääle `mõtsu piten `lõõlatõn* Rõu

lõõletama lõõletama leelutama lõõletas vanapõlve `laulusi KuuK

lõõmakas lõõmak|as g -a väga suur, lahmakas *suured tammed, ma_ilma lõõmakad* kohe Kse

lõõmama lõõmama, lõõmata Muh Mar Vig Var Aud Saa Juu JMd Koe VMr(`lõe-) Sim Iis Kod Plt Nõo, `lõõmada Jõh; `lõõmam(e), lõõmate Hls Krk(-de); `lõõmämä Urv

1. suure leegiga põlema siis pannasse suur leedu toirn `lõõmama Muh; kui `vällas tuld tehatse, tuli lõõmab Var; *Tuli lõõmas ommukust õhtuni liidi all* Saa; *tuli lõõmas aga kõbaste* Juu; *tuli akkas lõemama* VMr; *rehe ahi tikkus lõõmama* Plt; lõõmab, ku oone põleb suurest Hls; *ahi lõõmäss kõvastõ* Urv **Vrd** laamama¹, liemama, lõõgama¹, lõõrama²

2. midagi intensiivselt tegema **a.** rügama küll ta `lõõmab - - tüüüd [teha] Hls; `lõõmass üü ja päeva kokku; egass inimen ei jõvva ütte`puhku nõnda lõõmade Krk **Vrd** lõõpima **b.** põõnana mis te niikaua `lõõmate JMd; lähän `lõõman magada Iis **c.** puhuma tuul `lõõmab `irmsass läbi Kod

Vrd lõõskama, lõõtsuma

lõõmenad → lõõmin

lõõmin `lõõmin g -a Lüg; pl `lõõmenad Jõh

1. tallevill `tallekese `lõõmin, `kõige paremad `villad Lüg; `tallekse `lõõmenad Jõh **Vrd** liemina, lõim⁴, lõõmed

2. "lamba kogu küljelt mahaniidetud koosseisev villatükk" ühelt `lambalt võttab kaks `lõõmina, `tõine `tõisepuolt `küljest Lüg

lõõmlek `lõõmlek, pl `lõõmlekse vilets vili ku `lõõmlekse kunagi, ku ta savimaa pääl kuivage kasvass Krk

lõõndõlõma `lõõndõlõma Vas, `lõõ- Urv

1. ahnitsema Midäs sa_ `sindrekihä `lõõndõlõt tan, `indäl kõtt täüs, mugu\_ `lõõndõlõsõ? Urv

2. logelema Mis sa? niisama `lõõndõlõt Vas

lõõp lõõp (-p) g lõõbi Põi L(n lõep Var) spor K, Pal Lai Trv, `lõõbi IisR; lõõp g lõõbi Khk Krj; lõap Sim

1. lõõpija; alp, kerplane Ta pole omasuguste `lõõpide `hulgas IisR; üks va lõõp inimene, muidu lõõbib Khk; pole majal (mujal) `sõukest `lõõpi Krj; lõõp inimene, ehitab ja säärib `peale ennast Mar; See oo va lõõp, ei selle juttu maksa kuulatagi Han; minu äi `ol'li natuke lõõp, pañni teestele nimed Tor; Mis sa selle lõõbi juttu kuuladki Jür; oli sie kua alati üks lõõp oma juttudega Koe; nisuke lõap - - vana edev, pošte `ümber esseldas Sim; neid `lõõpisi oli küll Lai; kes alati naar, om lõõp Trv || peru lõõp [hobune], sellega ei saa kedagi teha - - ei kuule `keeldu Kse **Vrd** lõmer, lõõpjas

2. lõõpimine ta riagib tühja lõõbi pärast Koe || fig `varga lõõp saab ükskord ikka täis (varas võetakse lõpuks ikka kinni) Kse

lõõpima `lõõpima, (ta) lõõbib Muh L spor K, Trm Lai, `lõõbib IisR JMd; `lõõpma Saa Nõo, `lõõpma Urv Rõu, (ma) lõõbi; `lõõpima HMd, (ta) lõõbib Khk

1. naljatama, lorama; alpima nii_sa-ma muidu lõõbib Khk; mis sa lõõbid muedu Muh; [ära] albi egä lõõbi nii pal'lo mette Mar; lõõbib peale mudku Mär; poisid `lõõpivad ükssteise kallal Kse; Poisid ikki `lõõpsid, kui tüdrukide `juure tul'lid Saa; mis sa akkad `lõõpima HMd; mis sa lõõbid sedäsi, aad kõik vee maha Juu; No mis üks töö inime piaks `lõõpima söömaga Amb; mis sa `lõõbid siin, kui sa minema ei sua JMd; ma lõõbin kua vahel, aga_ss piir olgu igal aßsal Sim; lõõbib oma sõnadega Trm; siis ka lõõbivad, kui teevad peigmehe ja pruudi `kaupa Lai; Rumala karjapoesi tñ veeren lõõbiva inimestega, kes `müüüdä läävä Nõo; Panõ_laabõrdama ja_ `lõõpma, sõss omma_mehe_külh Urv; Lõõbi_no_lõõbi?, ku sul taa suumulk esi_kiñni_jää õi?, sõs tää sul kiñni lüvväs Rõu **Vrd** lõõpsima, lõõbitsema

2. kiiresti töötama mis sa `lõõbid teistest ette JMd **Vrd** lõõmama

lõõpjas `lõõpj|as g -a lõõp va `lõõpjad poisid. `lõõpjad ei aja `mõistlikku juttu Tõs

lõõr¹ lõõr g lõõri Mar Var Saa spor K, T(n lõõr), `lõõri Lüg Jõh IisR; lõõr Kõp Vil M Ran Kam Rõn San Krl Har Se Lei Lut, lõõr spor T, V(n lõõr Se; g `lõõri Lei), g lõõri; lõõr g

lööri Kaa Rei Phl Rid Rap Juu HJn/-üö-/ JõeK; *leer* g *leeri* L(n *lijr* Hää) Nis Iis/-üe-/ Pil, *'leeri* Jõh; *lier* g *lieri* Khn, *'lieri* Jõh IisR; n, g *'lieri* VNg Vai; *lõir* g *lõeri* Lut

1. truu, ahjutoru; soemüür *'lieri one* *'külma* VNg; *'müüri* *'sisse* *tehä* *'lõõrid*, *siis* *müür* *läheb* *'suojast* Lüg; *tuli* *läks* *'lööri* Rei; *see* *korsnas* *ei* *'tõmba* *'easte* *'suitso*, *siis* *tä* *'lõõrid* *oo* *ukkas* Mar; *päni* *leeri* *vahe* *täis* *kapetid* *ja* *'kindid* *'kuima* Mär; *leeriga* *ahe* *o* *'umne*, *ei* *ole* *kiva* *pial* Var; *suits* *lähäb* *leerist* *läbi* Tõs; *pliidi* *leertest* *suab* *tahm* *'vällä* *'kjõsku* Khn; *leerid* *on* *'ummes*, *ei* *'tõmma* Aud; *puhastab* *ahu* *'leera* Tor; *Suits* *käib* *'lijrisi* *'müüda* Hää; *'Leere* *pühiti* *ikki* *kadaja* *luuaga* Saa; *'ahju* *sai* *kütta* *ja* *lõõr* *oli* *nii* *tuline* Juu; *vanad* *lüõrid* *on* *ära* *tahmatand* HJn; *'õhtaks* *on* *lõõr* *pliidaga* *soojaks* *kõetud* TÜR; *võt'in* *lüerid* *'lahti* Iis; *'siiber* *onegi* *lõõri* *täedus* Kod; *talve* *sij* *lõõr* *'sujja* *ei* *anna* Vil; *lõõri* *sijst* *võets* *nõge* *'vällä* Hls; *keresege* *ahi* *om* *ilma* *'lõõrede* Krk; *Lüdi* *'aive* *suitsu* *sisse*, *vist* *lõõri* *'ollive* *nõgitenü* Hel; *truubi* *lõõrid* *tetäss* *'püsti* *üless* Ran; *Lõõrin* *om* *tuhk* Rõn; *katõ* *lõõriga* *elumaja* *'koõrna* Har **Vrd** *iir*¹, *rõõl*, *rõõr*, *sõõr*¹

2. a. *hingetoru*, *kõri*, *kurk* *sinu* *leerid* *o* *naa* *'umpses* *läind* Kse; *rõga* *sul* *nii* *paelu*, *tee* *lõõrid* *'puhtaks*, *mis* *sa* *kõhid* Juu; *Ku* *kalakont* *'lõõri* *kinne* *jääss*, *kästäss* *toorest* *munavalget* *juua* Hel; *siss* *karanu* *susi* *obõsõlõ* *'lõõri* *ja* *järänu* *lõõri* *puruss*; *sujl* *om* *'kangeste* *mõrru*, *ei* *taha* *lõõrist* *'alla* *'minnä* *kudagi* Ran; *mia* *ole* *jo* *'lamba* *'lõõri* *lõeganu* Puh; *'meie* *oleme* *küll* *lõõrini* *täis*, *'meie* *'süvvä* *ei* *tahame*; *ega* *vähjäl* *muud* *ei* *oleki* *ku* *lõõr* (kael); [ema] *keit* *nutsu* *älli* *kabla* *'kül'ge*, *et* *latsõlõ* *'lõõri* *es* *lähä* *nuts* Nõo; *võt't* *lõõrist* *kubijal* *'kinni* Ote; *lõõr* *'kinni*, *ei* *saa* *ehgate* San; *lännü* *toolõ* *naisõlõ* *üt's* *luu* *'lõõri* Urv; *joodik* *lask* *kõik* *tüü* *palga* *lõõrist* *'alla* Krl; *üt's* *haar'd* *minno* *siist* *lõõri* *alt* *ja* *'pit'sähüt* Vas; *sa* *kõek'* *läbü* *uma* *lõõri* *lasõt*, *lõõre* *piti* *'alla*, *'tsuure* *piti* *'vällä* Se; *kaalah* *um* *lõir*, *kost* *süvvä?* *ni* *kost* *juvva?* Lut || fig *Nüüd* *on* *lõõr* *täis* (ahnitsemisest) Jõh; *nüüd* *sae* *näie* *lõõr* *täis* (neile *sai* *küllalt*) Kod; *'tõmmand* *lõõri* *'kinni* (poomisest) Ksi; *ta* *lõõr* *on* *täis* (mõõt *on* *täis*) Lai; *Rõõgib* *suure* *lõõriga* (täiest *kõrist*) *nigu* *mõts* *kajab*; *suu* *ijj* *om* *sula* *sõber*, *aga* *sällä* *taka* *'lõikap* *'lijri* Nõo; *suu* *manh* *sulass* *vällä?*, *sällä* *takahn* *'lõikass* *lõõri* *'kat'ski* Har **Vrd** *lõõriauk* b. *nina* *Tee* *oma* *lõõrid* *'puhtaks*, *mis* *sa* *luristad* Rei c. *suu* *piä* *õma* *lõõr* *'kiñni*, *ärä* *kõnele* Kod

3. *värtna* *suu* *lang* *läits* *lõõrist* *'alla* Ran; *kui* *'keträt*, *lang* *lätt* *lõõrist* *'alla* Kam; *voki* *siibu* *lõõr* Lut

lõõr² *lõõr*, *-r* g *lõõri* *lõoke* *lõõr*, *täma* *pesa* *oo* *põllude* *pial*; *lõõr* *laalab*; *'pet'sin* *täna* *lõõri* *ära* PJg

lõõr³ *lõõr* g *lõõri* *suur* *tuli* *sel* *õli* *õige* *ia* *lõõr* *maas* Iis

lõõrama¹ *'lõõrama* Kse Aud, *da-inf* *lõõrata* Kaa(-õõ-) Põi *vahtima*, *luurima* *Poisid* *lõõrasid* *jõulute* *vahe* *puhas* *külasi* *kaudu* Kaa; *'Lõõrab* *iga* *pää* *küla* *peal*, *äi* *seisa* *kodu*; *Sügise* *loomad* *'lõõravad* *ikka* Põi; *'lõõras* *seal* *vaadata* Kse; *mis* *sa* *seal* *'lõõrad*. *'lõõrab* *ja* *vahib* *'peale* Aud **Vrd** *lõõrima*²

lõõrama² *'lõõrama* *lõõmama* *tuli* *'lõõrab*, *kui* *suures* *läheb* Var

lõõri *'lõõri* *lõõma* *lulli* *lõõma*, *laisklema* *mis* *'lõõri* *sa* *lüed* Iis

lõõri|auk 1. *lõõrisuu* *'pliita* *'rüövi* *auk*, *kus* *tuhk* *'sõisab*; *suits* *tuleb* *'vällä* *'ahju* *'külge* *'müödä*, *tuleb* *'rüövi* *'august* *'kummije* Lüg; *Oli* *nii* *suuri* *rõõri* *'aukusi*, *kus* *inimene* *'istus*

sihes, kui külm oli; Rööri `aukus sukad pätid kuivasid ikka nii kenast äe Pöi; Kui käre ahi `olli, siis lõõri`aukudelle kivi ette ei `pantud KJn; lõõriauk om reheahjul Krk **Vrd** lõõsaauk

2. hingetoru, kõri, kurk Lõõriauk jäi kinni, paneb lākastama Trm **Vrd** lõõr¹

lõõrik, lõõrikas¹ lõõri|k Iis, `lõõri|kas VNg Lüg Jõh IisR, g -ka; `lõõri|k g -ku Lüg(g -ka) Jõh

1. vihmauss `Vihma järel on pali `lõõrikaid tie raal; `ahvenad ja `särjed võttavad seda `lõõrikka iast Lüg; Siit sai `kaivetud kana `poigidele `lõõrikuid Jõh; Akkab vist sadama, `lõõrikad tulevad maa siest ülesse IisR || fig (inimesest) `kitsukese rist`luiega, `lõõrikka `muodi inimine Lüg; Pikk ja pien nagu `lõõrikas Jõh **Vrd** lõõrike¹, läärikas, lüörikas

2. solge `Lõõrikad on `lastel `kehvast `toidost Lüg

lõõrikas² lõõrik|as g -a kõva häälega lõõrikas inime Puh

lõõrike¹ lõõrike dem vihmauss – Kad **Vrd** lierike(ne)¹, lõõrikas

lõõrike² lõõrike löoke – PJg Trv **Vrd** lõõr²

lõõri|luka kõrisõlm lõõriluka, tuu käüse inne üless `alla Plv **Vrd** lõõri|luki, -sõlm, lõõri|löka -luki = lõõriluka taal om nii suur lõõri luki Krl

lõõrima¹ `lõõrima, (ta) lõõrib Pöi Mär Kir Tõs PJg Koe VJg Iis Kod, `lõõrib HJg Lüg(-maie); `lõõrima, (ta) lõõrib Khk Ris/-üö-; `lõõrma Rõu, -mõ Krl lõõritama `kiurud `lõõrivad Lüg; `löuke lõõrib `taeva all Khk; `Küünla vanas kuus `löuke akkas ikka `lõõrima Pöi; lõo lõõrib, sui tuleb `välä Kir; karjalaps laalab, nagu lõgu lõõrib Tõs; ülabal ta (löoke) lõõrib ja laseb äkiste `alla, all oo vakka PJg; juba lüörib `löoke Ris; `lõukene lõõrib `laulu VJg; lõokõsõ `lõõrva `üllel õhul Krl || (palju) kõnelema tüdruk, mis sa lõõrid Mär; sa lõõrid ikke alati Koe; inimene kua lõõrib, kõneleb Kod **Vrd** leerima³

lõõrima² `lõõrima Pöi(-õe-) Muh spor L, Iis KJn, (ta) lõõrib; `lõõrima, (ta) lõõrib Krj Jaa; `lõõrma, (sa) lõõrit Puh Nõo vahtima, luurima kui ta tuleb, lõõrib kõik kuhad läbi Krj; mis sa si lõõrid `ühte `joni Jaa; mis tal sii `lõerida on Pöi; lõõrib `siia ja `sõnna Mar; `lõõras seal vaadata Kse; Obusega sõites -- koa oo ea ümber lõõri Han; mis sa lõõrid läbi `akna Var; ma ikka lõõri, kui loomad oo `välläs Tõs; silmad lõõrivad `ilma kaada Aud; ei tie tüöd, muud kui lõõrib ühest `teise Iis; küll temä lõõrib salaja KJn; mi sa lõõrit, kas sul tüki (koolitükid) pään om Puh; temä tahap `uudist `ütte lugu saada, selle piap `lõõrma Nõo **Vrd** lõõrama¹, lõõritsema², lõõtsitama

lõõrima³ `lõõrima, (ta) lõõrib Ann VMr(-õe-) Iis

1. lõõmama tuli `lõeris `ümber paja VMr; suured virnad kütise puid -- akkasid `lõõrima põleda Iis **Vrd** leerima²

2. lõõtsuma ta (tuba) tuulega lõõrib külmaks, tuul lõõrib külmaks Ann

lõõri|mulk kurguauk mia sei lõõri mulguni `kartuld; lina `olli nii likke, et kui tõmmasit, siss lõõri mulgust juusk vesi kõttu müüüdä `alla Puh; ma\_je nii täis et lõõri mulguni `õkva Nõo; Ma istu ja_kae taad `süük'i, lõõri mulgust `alla lää ei? Urv; suu iih, siss tüküss `persehe, a sääl takah `lõikass kaala `maaha, situss lõõrimulgust `sisse Se -sõlm kõrisõlm kel lõõri sõl'm `puñni suur, sij onna joodik Ran; ta (hunt) `tõmbap lõõri`sõlmest `kinni ja pitsitap läbi, siss om obene temä oma Rõn; `lühkü kaalaga inemiisil lõõri`sõl'mu ei_näe Har **Vrd** lõõriluka

lõõritama *lõõritama* spor L K/-üö- Ris/ I, Trv Puh Nõo Rõn, -mma Urv Har Rõu Vas, -me San, -eme Krk, -õm(m)õ Krl; `lõõritama Lüg Kuu/-üö-/ Jõh JMd; *lõõritama* Khk Krj Pha VII

1. heledalt, kõlavalt laulma (lindudest, peam lõokesest) `lõokene `lõõritab Jõh; *linnud lõõritavad`õhkus* VII; *lõoke lõõritab juba vara kevade* Tor; *Täo pole lõoksed veel lõõritama akanud, vara veel Saa*; *lõokene lüõritab* Ris; *kevade lõoke tuleb põllu`peendra alt`väl`la ja akkab lõõritama* Juu; *lõuke lõõritas nõnna_t* VMr; *enam ei lõõrita`lõoksed* Lai; *lõokene lõõritab`laulda* Plt; *lõokse lõõrits joba vällän* Krk; [lõoke] *taiva all ülevän,`muutku lõõritap* Puh; *lõevukese lõõritiva`kõrgen`taiva all* Nõo; *lõokene lõõritass* San; *pääsükõsõ lõõritõsõ* Krl **Vrd** liiritama, lõõritsema¹, lõõritõllõma

2. a. laulma (inimesest) `Lõõritab nagu`lõuke Jõh; *Kui ta kuskilt tuleb üksi, siss ta aina lõõritab* Pha; *mis sa lõõritad, ole parem vaed* Hag; *küll need tüdrukud aga`lõõritavad* JMd; *küll lõõritab eledästi* KJn; *Ma jäi kullema, kes tu lõõritap nii kõvaste* Nõo; *naksi`laulu lõõritõmmõ; vanašt ol`li inemõsõ ilusid`laulõ lõõritunu* Krl; [pulmas] *kaaska lõõriti ütte luku* Har **b.** (palju) rääkima *mis sa`tühja lõõritad siin; küll sie on aga`kange lõõritama* Jür; [noorik] *lõõritas kui`lõoke - - ia kõlava ialega`riakis* Lai **Vrd** lõõrutamma **c.** karjuma *niid tä kisendäb ja lõõritab, kas ta kõri piält nahk`kat`ki* Kod; *mis sa lõõritat vana lõõritaia* (loomale) Urv; *eläje nakasõ jo lõõritamma* Har **Vrd** lõõvõrdamma **d.** kõõrutama *kana`rõipõ käävä`pääle lõõritõn, minge jo üt`skõrd munõma* Har

Vrd lõõrima¹

lõõritsema¹ *lõõritsema* Khk/-õõ-/ Muh LääEd Tõs Rap, -me Krk; `lieritsema VNg *lõõritama`lougeine`lieritse* VNg; *lõugene liiritseb, lõõritseb`taeva all* Khk; *lõo läin lõõritsedes`taeva`alla* Muh; *kevade`pooltse aea sees`rohkem lõõritseb* (lõoke) Var; *juba lõõritsess`lõoke* Krk **Vrd** liiritsema

lõõritsema² *lõõritsema* Tõs Aud Hää vahtima, luurima *inime lõõritseb`ilma kaada, tõõd ei viisi tehä* Tõs; *lõõritseb teene`ühte lugu* Aud; *mis sa lõõritsed sii* Hää **Vrd** lõõrima²

lõõritus *lõõritus* g -e Kse Trm Kod Puh; *lõõritu|ss* Har Rõu, g -sõ Krl s < lõõritama *kevadel neid lõõrituisi kõik kõhad täis* Trm; *üks kisapuün tuleb õma lõõritusega`seie* Kod; *lõokõiste lõõritusõ? omma üllelt kuulda?* Krl

lõõritõllõma *lõõritõllõma* lõõritama *leokõsõ nakasõ jo lõõritõllõma, kevväi joba käen* Har

lõõrutamma *lõõrutamma* Rõu, -õmõ Krl lobisema *tühja juttu lõõrutõmõ* Krl **Vrd** lõõritama

lõõsa|auk lõõriauk *Ahjusuu kõhal õli kamina sies`lõõsaaug* Lüg **Vrd** lõõseauk -puu põikpuu lee kohal; *ahjupoolne pars`liesa puus rippus sie lie konks* VNg; *lõõsa`puude`tõised`õtsad õlivad`ruovi pääl,`tõised aam`palgi pääl* Lüg **Vrd** lõõse|pars, -puu

lõõse|auk = lõõsaaug *lõõseauk on ahajo suu kõhal, kost lõõsk`väljä tuleb* Kod -kilk toakilk *lõõse kil`k elab`truupides ja ahju vahel* Lai || fig *kõhna nigu lõõse kil`k* Lai -pars ahjupoolne pars *lõõseparis, esimäne, mes kõhe ahju juuren* Kod **Vrd** lõõsa-, lõõse|puu -puu = lõõsapuu *kaks`lõõsepuud,`tõised`õtsad`aam`palgi pääl,`tõised`ahju`õtse pääl;`lõõsepuus käis kouk, kus pada rippus* Lüg **Vrd** lõõseparis

lõõsk *lõõsk* g *lõõsa* Sim Kod MMg spor KLõ, *lõõsa* Lüg Jõh, *lõõsu* IisR, *lõõse* JMd spor ViK, I, *lõõske* Koe; *lõesk* g *lõesa* Amb Kad Rak; *lieska* Vai

1. reheahju kummialune; ahjusuu; parred ahjukummi ees või kohal `ahju `süütused `onvad `lõõsas `kuivamas Lüg; `lõeska ette olid `pandud pierud `kuivama Amb; pane sukad `lõõske JMd; pierulõmm on lõõske pial `kuivamas Koe; kui ajad pal'ju puid `alla, lähäb nõgi lõõsen põlema Kod; õrred olid lõõsa kohas Plt

2. lõõm, tulelõõsk Rehe ahi oli kerisega ja `kõrge kumm ees `lõõsu `kaitseks IisR; nüid on [ahjud] nõnna säädetud et lõõsk `väl'la ei tule Äks; kui rehe `ahju `kõõ't'i, tule lõõsk tuli kerisse kividest läbi - - leek on igal pool, lõõsk on ainult rehe ahjul Plt || tulekahjumärk Lõõsk - - kää`kriipsude `püörändane, `ninda näppi`õtsa sugune Lüg

3. kiire jooks koer lõõsaga `võssu Kod

lõõskaja `lõõskaja äge, tormakas tämä `niiske `lõõskaja Kod

lõõskama `lõõskama, lõõsata Kos Jür VJg Sim I KLõ Nõo Vas, `lõõsata JMd, `lõõskada Lüg Jõh IisR(-õe-); `lõeskama Amb Kad; `lieskama Hlj Vai, -da VNg

1. lõõmama; tuld ja suitsu sisse ajama ahi `lõõskab, labidaga paa (pane) `tuhka ette, sie võttab `lõõskamise maha Lüg; Täna ahi `lõeskab - - `korssen ei `tõmma `ästi IisR; `ahjo `lieska kovast Vai; kui tulekahi on, siss tuli `lõõskab Kos; punetab nagu tuli `lõeskab Kad; `korsten läks põlema, tuli `lõõskab `väl'ja Trm; ei tõhi `laska [ahjul] lõõsata; liputi `tuhka puiele `piäle, siis jätt `lõõskamis vähämälle, siis ei lõõsand Kod; `viska labidaga `tuhka, siis jääb `lõõskamast järele Ksi; jaanituli võis lõõsata, see ei teind `kurja Lai; tule lõõsk tuli kerisse kividest läbi, läbi kivide `lõõskas üless Plt **Vrd** lõõnma³

2. midagi intensiivselt tegema **a.** jooksma, ruttama lähäb nõnnagu `lõõskab mäess `alla; lehem õlesi lõõsanud `metsä Kod; Ja lõõsassin siis minema, nõnnagu jalad vähä võtsid MMg; `lõõskas `ringi (käis pidutsemas) Lai **b.** magama küll sie aga `lõõskab kaua; Lasin õige vanameest lõõsata Jür; `sijj` võib lõõsata, ei soa ülesse moast Pil **c.** puhuma Tuul lõõskab, eks sadu ikki tule; Tuul lõõsas läbi enne haigeks jäämist KJn **d.** (rääkimisest) sepp `lõõskap kõnelda nõnnagu; mes sa nõnna pal'jo `lõõskad (hoopled) Kod

Vrd lõõtsu

lõõtare `lõõtare löõma lulli löõma mi sa sääil mõtsah `lõõtare leit, ko viisi`is `mar'jo korada; olõ õi tah midäge `lõõtare lüvvä?, nakka nakka `tüühhö Se

lõõts lõõts IisR, g lõõtsa Põi Muh L HaLä Jür Jä VMr VJg Sim I KLõ, lõõtsa eL(g lõõtsa M; n lõõts T V, lõõtsk Urv, lõõts Kan), `lõõtsa R/-ie- Kuu VNg, -ue- Jõe/; n, g `lietsu VNg Vai(-o, -a); lõõts g lõõtsa S(excl Põi Muh; -õe- Jaa) Ris/-üö-/

1. **a.** sepalõõts `lietsuga puhuda tuld VNg; seppä poiss pidi `lõõtsa `tõmbama Lüg; `aksid lõõtsaga `rauda `keetma Khk; Lõetsaga `tõmmad sõõd põlema Jaa; akka `lõõtsa `tõmbama Muh; lõõtsal auk sehes Tõs; ääs ja lõõts oo meil raud`jalge peal Tor; sepadel paelu `lõõtsu Hää; lüõts annab tuult sütte peal Ris; lõõtsa otsast lähäb toru ääsi ette Nis; `veoga tõmmatakse lõõtsa Juu; lõetsa toru tuli `iasi ja puhus süed põlema Kos; tõmmaka vjil `lõõtsa, raud ep põle vjil ele Kod; kui raud tules on, siis piab `ühtelugu `lõõtsa `kiskuma Äks; sepal om lõõts, lõõtsage õhuteb Hls; `lõõtsa tõmmati lõõtsa `puuga Ran; egan sepikuan piap olema lõõts ja alass Puh; vanast ol'liva pikä`lõõtsa?, nõu? võt'iva pal'lo `nahka Võn; taha`poolõ `pañti lõõtsk, sõss õkva plat'i alt, säält lõõtsa kotussõ päält - - `jäeti lõõtsa tuulõtoru mulk Urv; naha lõõtsa? omma? kõik' kolmõ `kõrdsõ? Har; ääsi suu päl, koess tu lõõtsa ots om, pant `sisse tu truup Se; rautsepp lõõtsaga puhk Lei;

(tühi) kui ~ nagu lõõts (tühjast kõhust) minu `vatsa oli `tühja kui `lietsu VNg; kõht tühi kut lõõts Khk; Kere ees kut va lõõts, nii tühi, et äda näha Pöi; Lehm lõugitsen omigust saadik, õhta oln tühi nagu lõõts Han; vana obene - - nagu lõõts, ei sua täis`koskilt Kod; kõtt om`pirla nõnda tühja ku lõõts Hls; eläjä tuleva kodu, om nii tühjä nigu lõõdsa jälle Nõo; [kõht on] tühi kui vana lõõts Kam; eläjeil omma`kõtu tühjä` nigu lõõdsa? Har
b. (miski, millel on) laialitõmmatav voltis osa `Päälse ja `sääre vahel oli [saapal] `mitme `kortsune lõõts IisR; üks tuleb lõõtsaga (kalessiga), märja aeaga tõstab varju üles Khk; `tehti `suitsu, lõõtsaga (suitsulõõtsaga) aa `suitsu eare `alla Amb; lõõds om lõpustõ man [kala] pää sisen, tsälguline Kan

2. lõõtspill akka `lõõtsa `tõmbama Muh; `tõmmas `lõõtsa `mängida Tor; poesid mängid `lõõtsa Kod; noil (pillimeestel) o`liva lõõdsa?, nu `naksiva kokko `mängmä Võn; lõõts mugu? `hürgäss innegi tsõõri platsi? pääl Kan; ollu iks pil`limiiss pil`liga jah, taa vana lõõtsk iks o`l näil Urv

3. (kopsudest) Puhu sa, sul paremad `lietsad Kuu; So va lõõts on ukkas, mis sa ähid Pöi; Senel aa lõõtsad läbi Emm; küll tal oo `kange lõõts Mar; sool õege iä lõõts - - puhud na kõvaste Tõs || hingetõmme See veab viimast `lõõtsa Jäm

4. sõim Vana lõõts, `ühtälugu patterdas, et suu vahus pääs Lüg; Kargab `aidu kauda kut va lõõts Pöi; üks igäväne jäme lõõts õli sji naene Kod; kes teda `lõõtsa usubki, nagu lõõts `tõmmab aga möda küla `käia Lai; Käu küllä pite vana lõõts ja lõhvõrdas Vas

lõõtsa- sepalõõtsa- lõõdsa tuli, lõõdsa suu ehen tetäs Hls; ta lõõdsaaug, ei saa täüs ka `kustigilt, `tõmbass säält ja täält (ahnest loomast) Krk; lõõdsa puu om siist läbi lõõdsa, ots om tõõsõ posti sisen Har

lõõtsakas lõõtsak|as Hää, lõetsak|as Muh Hää JJn, g -a

1. lahja Lõõtsakas - - kõhunahad `lontsus, ku lõõts kokku vajunu Hää **Vrd** lõõtsik(as)

2. hing, eluvaim; jaks ära pidi mo lõetsaka päris `välja `võtma; poisid `ollid tüdriku lõetsaka sihest `välja võtn Muh **Vrd** läätsakas, lõõtsäkäs, lõtsak(as)

3. ebameeldiv lõhn, ving tal on kohe nisuke koeraais - - nisuke lõetsakas tuleb `välja JJn

Vrd leitsak(as)

lõõtsakil, lõõtsakile lõõtsakil(e) Mär; `lõõtsakile Hlj lõsakil, röötsakil istu ilusti, ää ole lõõtsakile laua peal Mär **Vrd** lõõtsakul, lõõtsakil

lõõtsakul = lõõtsakil eng siis väsinu lõõtsakul maas Hää

***lõõtsama** (ta) `lõõtsass lõõtsutama peni `lõõtsass Lei **Vrd** lõõtsama

lõõtsa|magu ahnepäits sji om küll üit`s lõõdsa magu, küll sji aap `sisse Hls -**mees** lõõtspillimängija Lõõtsamees mängis kõiki tantsutükka Kei; `pandi - - lõõtsamehel pahema käe `ümmer Vig **Vrd** lõõtsapilli|mees -**pill** lõõtspill Hakkasin `lietsa`pilli `mängimä Kuu; lõõtsa pil`l, seda `mänktakse moal egal pool VII; ta teeb lõetsa `pil`la Muh; pois mäññib lõõtsa pilli Rei; kui pidud oo või pulmad, siss saab lõõtsa `pil`li tarvitada Vig; lõetsa pil`l ikke oli `talgul VMr; `veiksel lõõtsa`pil`lel om käsilise pääl Pst; `ärmoonik õigats lõõtsa pillis Hls; mis sa tada lõõtsapil`li nii pal`lo käädsutat Võn; [ta] tek`k hennelle `vahtõ lõõdsapil`li Har; ma lää lõõdsa pil`li `lүүmä Plv **Vrd** lõõtsupill -**pilli|mees** = lõõtsamees Lõõdsapil`limiiss o`l ka `kartolli `talgo `aigo nurmõh ja tõmmašs mõñõ jorahusõ

Räp **-poiss** sepa abiline, lõõtsatõmbaja *Sepal oli lõõtsa poiss, kes lõõtsa töö`aegu lõõtsas* Põi

lõõtsass → lõõtsasti

lõõtsasti `lõõtsasti Kod/`-ss/ Lai Plt(`-sti) hoogsalt, sujuvalt kiik käib üväss `lõõtsass Kod; kiik käib `lõõtsasti Plt **Vrd** lõõtsaste

lõõtserdama lõõtserdama Kul Han Lai

1. toa vahet jooksmata lõõtserdavad `joosta ja kisuvad `külma `sisse Lai

2. lohakalt käima – Kul Han

-lõõtsikas Ls kukelõõtsikas

lõõtsik(as) lõõtsik Kod; `lõõtsik, –ku IisR; lõõtsik|as g -a Han

1. a < lõõts Küll mõni inimene oo lõõtsikas, ei saa `kõhtu täis; Need lõõtsikad tulad parema maa piale aada, kõhud tühad nagu lõõtsad Han; nõnnagu lõõtsik lähnud tugevass (priskeks) Kod **Vrd** lõõtsakas

2. hulkuja, ringijooksja `Lõõtsik on sie luom, igale `puole `juokseb ja kippub; `Lõõtsikul ing `kurgus alati IisR

lõõtsis (tühjalt) rippuv kõht oo tal nii tühi, üsna `lõõtsis Mar **Vrd** lõõtsis

lõõtsitama `lõõtsitama hulkuma, luurima `Ainult koer `hoidis, et [püsimatu loom] ei `läinud `lõõtsitama IisR **Vrd** lõõtsitama²

lõõtsk → lõõts

lõõtskma, lõõtsma → lõõtsuma

lõõts|moonik lõõtsmoonik lõõtspill – Kos **Vrd** korts|moonik, lõõts|moonik, -moorikas

lõõts|moonik = lõõtsmoonik Vana meremees mängis vahest oma lõõtsmoonikuga kaugete merede laulusi Khk **Vrd** lõõtsmoorikas

lõõts|moorikas = lõõtsmoonik käis lõõts moorikaga `pulmas `mängimas Kos **Vrd** lõõtsmoonik

lõõts|pill Mo `aegu tantsiti juba lõõts pilli `järke Põi; kui tantsiti, siis mängiti lõõts`pilli ja toropill oli koa Mar; kõõgäpil` oli nihuke sama kui lõõtspil`l Juu; ma<sup>2</sup> ol`li mängomijiss, mängu lõõts`pil`li Plv **Vrd** korts-, lõõtsa|pill, lõõts|moonik, lõõtsu|pill

lõõtsu lõõtsu Istk isahani vana lõõtsu Krk

lõõtsuma `lõõtsuma, (ta) lõõtsub Põi Muh spor L(`lõõtsu- Mar Vig, `lõõtsu- Kse) K(`lõõtsu- Koe ViK) IPõ, `lõõtsub R(`lietsu-, `lõõtsu- Hlj IisR, `lietsu- Vai); `lõõtsma, (ta) lõõtsub Tõs Khn Kod(lõõtsob) KJn SJn Vil Trv Hls Hel Puh; `lõõtsme Hls(-ume) Krk San, `lõõtsma Krk/`-me/ Nõo Võn Kam Ote V(-mõ Har; `lõõtskma Urv), (ma) lõõtsu; `lõõtsuma SaLä VII, lõõtsuma Rei, (ta) lõõtsub

1. tugevasti puhuma (peam tuulest) tuul `lietsub tua `külmäks Kuu; `tütrik `lõõtsub tuld üles, ei saa egä saa Lüg; Üöd läbi tuul `lõõtsus kohinal IisR; Akkab siit `lõõtsu alt `lõõtsuma `jälle Põi; lõõtsub kanged tuult Rid; Lõõtsu sööd koldes põlema Han; oome ta lõõtsub viil, siis kolmanda päeva jääb vaaks Hää; küll tuul `lõõtsus `akna taga JMd; tuul lõõtsub oraksed väilal ää VJg; tuul on ärä `lõõtsnud, ärä rabanud vil`jä Kod; kui tuuled lõõtsuvad, siis ikke on sadu oodata Lai; Akkab räbu `viskama, seda ta `lõõtsus juba eelast saadik SJn; tuul `lõõtsus ikki oma `lõõtsmest Vil; lõõtsu tuld palama Trv; kül`m tuul lõõts` me orase puha tao ärä Krk; Kõik iüü läbi lõõtsu Nõo; suur tuul` lõõtsup sadu Kam; ei

tää_kas `vihma lõõts vai lõõts `põuda Kan; Tuul' `mürräss ja\_`kollass - - iks `vihma lõõtsk Urv; eelä õdagu nii ess lõõdsu? Plv; vihmaga tuul' lõõts `põuda Vas

2. lõõtsutama, hingeldama `Lietsub nindagu ärä `aetud obune Kuu; võttis `mindkid üsna `lõõtsuma Khk; `raskeste `ingab ja lõõtsob Mar; juoksin nii, et paneb päris `lõõtsuma JMd; ma jäin nii `lõõtsuma, kui ma üle mää läksin VMr; inime `lõõtsub, kui alvad rinnad Iis; vana märä lõõts Kod; keha on siit paks, siis lõõtsu ja kisu `inge Äks; lõõtsun, lõõtsun nigu ing `kinni Ksi; `nuuska nina maha, mis sa ninast `sissi lõõdsut (luristamisest) Krk || lõõtsutades, luksudes nutma Mis sa lõõtsud, sil'mad punased pääs Saa; laps lõõtsub pärast `nutmist Koe; tüd'rik `enne lõõts `itke Kod; `päevä tallidi, `õhtu sõss ma `lõõtsse Krk; pääle iku inemõni lõõts Krl; ma\_meelüdi tõist, no jäi õks vil `lõõtsma Har Vrd lõõtsama, lõõtsõma

3. lõõtsa tõmbama a. (sepalõõtsast) nagis sebal `lietso `lietsoma Vai; teine lõõtsub, `tõmbab `lõõtsa, teine oeb `rauda Khk; Lõõtsu veel, roud peab keema minema Põi; lõõts lõõtsub sõed põlema Kse b. (lõõtspillist) lõõtsusi lõõtsa pilli `katki Rei

4. midagi intensiivselt tegema a. magama mis sa va voroski sii lõõtsod Mar; ää lõõtsu nii kaua Mär; tõuse üles, mis `lõõtsumene se na kaua oo Tõs; makab just ku lõõtsub Tor; Mis lõõtsud säääl vana raisk, ku sa joba üles ei saa Võn b. lõõtmama, leegitsema `kange tuule kää tuli lõõtsub Juu; ajoss tuli lõõtsub Kod c. karjuma lõõts `pääle umma `lõõtsu Har d. jooksuma Mis sa `lõõtsud karjamaa `aidu kauda (loomale) Põi

Vrd lõõskama

lõõtsu|pill lõõtspill sie `mängi `lietsu`pilli VNg; pojat `käüdi `lietso `pilliga Vai Vrd lõõtsapill

lõõtsutama lõõtsutama Põi Muh spor L/lõõtsu- Mar Vig/, K(-õe- KPõ; -üö- Ris) Iis Trm Kod(lõõtsu-) Trv Puh Nõo Plv Vas Se, -mma Har(lõõtsu-) Rõu Plv, -eme Hls San; lõõdsutama TLä Rõn Kan Lei, -mma Urv, -eme Hls Krk, -õmmõ Krl; `lõõtsutama Jõh/-mma/ IisR(-õe-), `lietsutama Kuu VNg Vai(-mma); lõõtsutama spor Sa, -dama Emm Rei

1. hingeldama `Lietsut `raskest tüöst Kuu; Süda `aige, siis ajab `lõõtsutama Jõh; kui kovast `juokso, siis `lietsuta Vai; koer lõõtsutab palava ilmaga Khk; kui `vastla `õhta tule üles vetad, siis loomad suvel lõõtsutavad Pha; See [tõstmine] võttis ette õsna lõõtsutama Põi; keel oln vesti `peal, läin lõõtsutes `jälle Muh; Joosmene aes lõõtsudama Emm; kesob `inge ja lõõtsotab Mar; obune lõõtsutas suurest sõedust Tor; kus sa käisid, et ta sind lüõtsutama pani Ris; obune `lõõtsutand, kukkund maha ja surnd Kos; `aige laps lõõtsutab JMd; [olin] väsind ja `roidund, lõõtsutasin kohe Kad; minul akasid rinnad nõnna lõõtsutama Kod; lõõtsutad kah nii et `oitku Vil; kuumage `lamba lõõtsuteve Hls; koer `vahkass ja lõõdsuts Krk; ma lõõdsuti nigu `väike laits, kel kops `väike Puh; mis sul vika om, et sa lõõtsutet San; `Lambaki_lõõdsutasõ_ta kuumaga Urv; juusk nigu lõõtsutõss Krl; taa (hobune) lõõdsutass nigu `nahku koogutass Har; ma joosi nigu lõõdsudi\_nõ Se || fig kingä ninä õts lõõtsutas, õli `lahti talla kül'jess Kod Vrd lõõtsama, lõõtsutõlõma

2. hinge tõmbama ket see `ühte `järke jõvab teha, vahest peab lõõtsutama ka Khk; `vehkle säääl kõge ihu engega päiv `otsa, egä üits tahab iki veedike `istu ja lõõdsutada Ran; `vasta mäge om rasse `minnä, õng jääb `kinni, las ma lõõdsuta Nõo

3. sepalõdtsa tõmbama `lietsuta tuult `sinne sebäle, sebä lie `pääle Vai; ääsi suu\_päl, kos tu lõõtsutass, koess tu lõõdsä ots om, pant `sisse tu truup Se

Vrd lõõtsuma

lõõtsutus lõõtsutus g -e Kse Iis KJn Puh; lõõtsutu|ss g -sõ Krl; `lietsutu|ss g -kse VNg s < lõõtsutama `juoksin `ninda `palju, et sain `lietsutukse VNg; tuli suure lõõtsutusega Iis; ei taha su lõõtsutust mitte kuulda KJn; nüüd om lõõtsutus kähen Puh; `aigõl kävvä lõõtsutusõ pääl Krl

lõõtsutõlõma lõõtsutõlõma lõõtsutama – Vas

***lõõtsõma** da-inf `lõõdsõdõ lõõtsutama – Lei **Vrd** lõõtsuma

lõõvõrdamma lõõvõrdamma kisendama latsõ lõõvõrdasõ; mi sa lõõvõrdat - - sa olt puroh Se **Vrd** lõõritama

läbama läbama Krj, -ämä Puh vahele rääkima, lobama läbab oma suu auguga üle `kõikide Krj; sia piä suu kinni, mes sa läbäd Puh

läbehemmä → läbema

läbema läbema S L(läpe- Mar, läbä- Mär; nud-part läppenu Saa) spor KPõ Jä, Plt KJn Trv, -mä Kuu LNg Vig Tõs T/läbõ- San/ Urv V(-mõ Krl; läpemä VId; läbehemmä Har); läpema, ipf läveži Lei(I-); läppema Vai; imp läpe Hls Krk(nud-part läbenu) Hel maldama, kärsima nee_ss läbe `süüa ko mette Jäm; kava sa läbed kodu `olla Khk; Ta läbena naisevetmisega sõnni oota küll, kut Mañn leerist läbi keind oo Kaa; töö `aega äi läbeta magada VII; ei mina\_p läpe oodata sind Muh; Äi läbend kannata Emm; ei läbe kuskil paegal `olla Mär; loomad ei läbe palavaga `süüa Tõs; ma pea iki `katsuma, et ma läbe ta ära teha Hää; ei läppenu suppi `kijida Saa; ega ta ei läbe tera rahu ka `olla HMD; ta ei läbe nihukest tööd teha Juu; obune ei läbe `sammu `käia Koe; ma ei läbend mite `süüägi KJn; mia\_nd läbesi vjil `vahti Trv; mia ei läpe nüüd tulla, miul ei ole `aiga Krk; ega magada es läpe, vaja olli `luusi ja `nal'la tetä Ran; mijis ei ole läbenu obest ijst `valla võtta; laits läpep nüüd paegal püsida Nõo; es läpe? umast tüüst (tööajast) minnä? Võn; nese_ku väl'k, õs läpe? nõnnagi nuusada; Tal ei olõ ka läbemist mitte üt's raas Urv; kas na latsõ`rõipõ no? läbehese?, ku\_kotust `juuskma pañd; läbeke? kõnõlda? ka? Har; mu esä küll es läpe? pühä`päivä pitä? Plv; kes siss inäp läbesi eläjiid `süütä?, ku inemiselat's `kүүлmisel Vas; Läpe\_i inämb süvväki Se; võiss `läveži kaia Lei; läpe_i? viit lukõ (pole aega, et viienigi lugeda) Lut **Vrd** läbenema

läbemata läbemata S Saa Ris Kei Hag Amb JMd, -atta Mih Tõs, -ätä Vig, -ädä Ran Nõo, -ede Trv

1. läbematu Ta_s läbe ju oota, läbemata inimene Jäm; läbemata inimene, äi seisa töö `juures mette Khk; Läbemata inimesevaim, äi tema\_p läbe ühtegid asja kenasti valmis teha Kaa; töö ja läbemata olek on seda teind (jooksva põhjustanud) Kei; üks läbemata inime, ei sua enese suud `pietud, lobiseb `varsti `väl'ja Hag; tema oli väga läbemata vaimuga Amb; ärä ole nii läbemädä, tij kõrraliguld ärä Ran || hooletult tehtud läbematta töö Mih

2. läbematul, hooletult läbemata teeb `ühte `asja, ülepea kaela Khk; vilund sedasi tegema läbemata tööd VII; Küll sa oled äga selle töö läbemata teind Jaa; ju ma ikka läbemata `viisi `panni Muh; ega_s läbemedē ei saa seast tüüid tetä Trv

läbematu läbematu kannatamatu üks va läbematu inimene Juu **Vrd** läbemata, läbemäldä

läbemine läbemi|ne g –se Kaa Puh Urv kannatus, kannatlikkus *Mul pole seda läbemist üht, et ma mütu aega ühe koha peel kükita ning sind sii ooda Kaa; Tal - - ei olõ_ka läbemist mitte üt's raas, üt's rutt ja `juuskmine iks ütte alasi Urv*

läbemäldä läbemäldä Har(läpe-) Se/-ä?/ läbematu ega na ei kanata?, na omma läpemäldä Har; kiä läbemäldä?, ei läpe?, tol olõ_i kunagi `aigo Se

läbenema läbenema VNg Lüg Jõh(-mma), -mõ Krl; läbänema Jõh(-äma), -mmä Lüg

1. jätkuma, küllalt olema `peigome emä pidi `tuoma `villu, kui palu läbenes `anda; `andasesin küll, `eini ei läbäne Lüg; kui läbänes omal võid `süüä, sie `süüädi siis kodu, ja kui ei läbänänd, siis `müüdi vällä Jõh || täima, raatsima Kas tal omal `puudu on, aga näd, ei läbäne `andada `tõisele inimisele Jõh

2. läbema tämä ei läbene `paigal `istuda VNg; Ei sie läbänend `ninda `kavva `oatada Jõh; lät's minemõ, es läbene `kongi olla? Krl

läbi läbi üld(läbe Juu, läbü Se, lävi Lut)

1. prep, postp **1. a.** hrl prep (koos genitiiviga) mingi ava, ruumi või keha ühest otsast sisse ja teisest välja *meie puol `kurnati läbi `riide VNg; vana tie kävi `enne läbi külä Vai; ta on ühest kohast läbi aja `jooksend Jäm; Oli teist toast läbi ukse kuulnd Põi; vanast kurnati `riide läbi Mar; kül'm kõis läbi `riide Kse; pugeks läbi nõela silma Han; sai läbi `akna [rehetuppa] `vil'la `sisse `aada Äks; `lappide läbi kurnati kõik Plt; äbi om läbi älli maha joosnu (vastus küsimusele "Kas sul häbi ei ole?") Trv; võt't võrgu otsa üless, läbi jäämulgu siss kullel; võrgu läbi tukata, kullelda kas kala om Ran; varass tul'l rehe ala läbi kahru `perse `sisse Kan; lät's läbi tarõ? Krl; [tihased] `kaesõ läbi `akna `sisse Plv; esä läbi luht `aknõ lašk Vas **b.** hrl prep (koos genitiiviga) kaudu, mööda `sõitis läbi metsa Tor; läbi kiriku `laulmene (laulu saatel surnu läbi kiriku kandmine) `maksis rubla Juu; lät's sij tjj läbi oru `kõrtsi Krk; määne tuu pagõhhõmine ol'l `mõtsu läbi Vas **c.** hrl prep (koos genitiiviga) mitme samalaadse eseme vahelt, samalaadse keskkonna seast, keskelt *sga lidistab läbi ammaste Jõe; miä akkasin läbi `rahva `tungima `vällä Vai; sinab läbi uju Khk; Kuu `paistis vähepärast läbi `pilvede Põi; nagu tulekuul' - - `veeris naa pikamisi läbi õhu Mih; tulime läbi vee ja läbi lume Tõs; teie `piätä ike läbi sadu minemä Kod; läbi `lat'te puhk tuul `sisse Nõo; täl (seal) ei lää tu süük, lidsip läbi `ambide Rõn; sambõrdi läbi lumõ Vas **d.** prep (koos genitiiviga) fig see sõna `lõikas mol üsna läbi südame; nad saand läbi äda ikke veel kojo Mar; nagu läbi persse tõmmatud (lahja) Ris; vali ääl, nõnna et käib läbi `kõrve Juu; läbi `laude ärä tõmmatud (kõhn) Kod; irmu judinad käisid läbi kehä KJn; miul lät's tuu läbi `kõrvu (ununes kohe) Hel; ta röögäti ni_kõvaste, et mul lät's tuu nigu läbi kihä Har; `õkva ku lõigaäss läbi süäme Plv**

2. teat ajavahemiku kestel, selle algusest lõpuni **a.** postp (koos nominatiivi ja genitiiviga) *nemad `käisid `nende `kingadega `talve läbi `ülge püüs Jõe; üöd läbi parandite `verku Kuu; üe läbi `kondavad, et ei lase magada VNg; [lõhet oli] `augustikuu läbi Vai; ma_s saa midagid tiha, kevade läbi oli `aige Ans; keik üüd-päavad läbi ta jõi Khk; piirud `kuivasid sui läbi Kär; `pulma `peeti terve nädali läbi Mus; Kui `õhta läbi oli `piirgu põletud, siis tuba oli nõnda läpatist täis Põi; ta `olli `aasta läbi meil Muh; talve läbi `pekstud `rehte Mär; `mõtles ööd ja päavad läbi suure murega Tor; istub selle aja läbi ja mitte ei lase vana inimest `istuma VMr; nädäl läbi oo sedä tüüd suand tehä Kod; mõnes oidus on `aasta läbi*

vesi sees Lai; `mäknsid öö läbi `kaaräda KJn; mutiga püvveti `kiissu suvi läbi Ran; ma<sup>o</sup> ol'li kōik' näätäl läbi karjan Har **b.** prep (koos genitiivi ja partitiiviga) läbi `talve `vieti<sub>ss</sub> `kartuli, `kunni `jaani `päiväni VNg; läbi nädäli `vaide `lorgotas `ringi; `ketrati läbi üöd Lüg; akkasime siit läbi öid minema Khk; läbi `aasta eläb `linnas Tõs; kui on sadune, siis sajab läbi kuu Juu; läbi sui sai `kal'la, ega siis vanasti vett `võetud Amb; läbi öö valutas ammas Koe; mies pidi obosega läbi `uasta `käima mõisa tüel VMr; läbi öid tegin leevä ärä Kod; liinalise olliva läbi üüd `tulnu Plv; mä tulli läbi üüd, kōõ üü tulli Rāp

3. hrl prep (koos genitiiviga) mingi seisundi ajal karjatas läbi une Muh; ma kuulsi seda karimist läbi une Mar; ei magan kõvaste, läbi une oli jutt kuulda Tõs; läbi nutu sai `reakida Trm; ma kuuli läbi une, üt's koput's Krk; ma es saa^o muido seletäädä_{ku} iku läbi Plv

4. hrl postp (koos genitiiviga) kellegi või millegi tõttu, kaudu, abil sene `tütrukku läbi `saimme tuttavaks Kuu; `armu läbi `oietud mies Lüg; `uoletukse läbi mäni palama Vai; see sai `surma kuuli läbi Ans; jooma läbi sai `otsa Khk; ma ole `siia meeste läbi `toodud (abielludes elama asunud) Pha; arsti läbi ma lasi prillid teha VII; sain ühe lapse ka tema läbi Rei; laev oo tormi läbi `kalda `poole vissatud Var; `kauguse läbi sa jääd `peimest ilma; `teenisi seda oma `kümne küine läbi Aud; külma läbi nohu saand PJg; jutu läbi said `tunma (tutvused) Ris; mehed `viidi ennestast soldatiks `liisu läbi JMd; tänavu siin kaks `luoma läks ukka `pikse läbi VMr; nõnna nõid tülid tulevad libedä kiäle läbi Kod; nur'm om paiguti pal'las viij läbi Pst; tunnistajide läbi mõsteti kohut Nõo; sai jälle `endä `sõpru läbi `vastse `kortena Rõn; ta sai sõa läbi `väege `pal'lu kannatuús San; sa_{saadõ} kirjä läbi `kurbõ sõnumõid; hobõsõ läbi `saie `surma, hopõn lõõnü<sup>o</sup> Har; nõidusõ läbi [sai] hundiss Rõu; lävi tuu ma<sub>sa</sub> `saiõ rikkast Lut

II. adv (hrl ühendverbi osana) 1. väljendab liikumist millegi ühest otsast sisse, teisest välja; midagi pidi, millegi kaudu `kange `toiste vahelt läbi `tungima Hlj; sääld [saarestikut] ikke sai läbi pugeda VNg; vihm lei läbi, tegi `riided läbi `märjast; `autud `tievad [tee] sügise ja keväde `ninda purust, et ei `pääse läbi Lüg; `august käib nüör läbi Jõh; `luotsi juhata `laiva `kitsost `kohtist läbi Vai; kui kadus (kuiv katus), see aeab nõnda vett läbi Khk; Lähme param ümbert põllu läbi Kaa; loomad olid sealt läbi `pääsend VII; lagi paistab läbi (on auklik); ma aa piima koa läbi (lahutan koore) Muh; tihe padrik, kus äi peese läbi Phl; nõu laseb vett läbi Mar; see suur pil'b ei tulnd `siia, see läks sealt alt läbi (mööda) Mär; jõgi kõib eenamatest läbi Kir; mine `kambri otsast läbi Kse; kus [lehma] piä läbi läheb, siält pugeb Tõs; poe lavva alt läbi Hää; sealt saab [lõng] takka sedavisi niest läbi `pandud Kei; tersed tulivad nahinal lumest läbi JJn; üks läks tua tagant läbi Koe; liivakas maa tarvitab `rohkem sõnnikud, laseb `rohkem läbi Sim; vihm lõi `riidest läbi Trm; paber one takune ja sõre, laheb tiindi läbi; lahe minu läbi (mööda) Kod; karjalapselgi oli vaev sialt nende võsukeste vahelt läbi pugeda Lai; `sel'ge laas paestab iästi läbi KJn; kudas sa säält läbi `pääsit Krk; `talvõ masindedi [lina] läbi, siss nakati rabama Ran; lääb, olg iijn, ja tungib kõigist läbi Puh; nii suure ange -- piap tijn läbi kajoma Nõo; ma_{tulõ} viist läbi Har; `koplist läbi lätt piir Vas || (korraks sisseastumisest) Ta käis ikka ega kord meilt läbi, kui koju läks Põi; kui lähäd, tule meilt läbi, ma tule koa Tõs; käin teie õvvest läbi Iis **b.** (millessegi augu, lõhe tekitamisest) lasi püssiga, kuul läks kohe seenäst või kehast läbi Tõs; kuul läks mehel jalast läbi; lõi `kerve lauast läbi JMd; lõi nua kääst läbi Trm; pardsil

`olli siib läbi `lastu, es saa enämb lennätä Nõo; tuul ol' kuul' käest läbi lännü? Har c. fig vahest kohe moni `aigus käi `lehmast läbi, `tomba kohe `piima ärä VNg; pousslahis obu väab `inge, ing äp kei läbi Khk; kõht käis läbi, pal'las vesi oli Pha; jalgest kõib [kül]m] läbi Mih; valu kõis südäemest läbi Tõs; kõht on ummuksis, ei anna läbi `käia Vän; nõnda alandlik ta on, jalatalla alt poeb läbi Hää; tuul puhus mind läbi VMr; soldat on tuled ja vied läbi käind VJg; eks mul käiks ka üks rõõmu tunne läbi Pal; tuul' jooseb läbi Trv; olli loosi alt läbi käenu (väeteenistusest pääsenud) Hel; nii kül'm om vällän, et luust ka puhup läbi Kam; open om lõdu, lask läbi Urv; läüge_lät's säläst läbi Röp

2. a. katki, tarvitamiskõlbmatu(ks) akketi `kiirest tegema `einalistele `särkisi - - iga `aasta kulus läbi juo VNg; sie `kerves on omidega läbi Lüg; Korvi põhi on läbi, see\_p pea änam midagi; püksi `perssetagune oo läbi kulund poisil `koolis Mär; `trööpab `riided läbi JJn; kui `keldri teed põranda `alla, on nel'ja viie `aastaga põrand läbi, täitsa mäda Trm; juaksiked ajavad kot'id läbi Kod; talvel olid ree tallad [vooris kaasas], et kui üks läbi kulus, teene oli [võtta] Äks; katus läbi, maja läbi Ran; terä saap kõvõmp ja ei kulu nii ruttu läbi Kam b. otsa(s) `Olgu palk vai kui suur tahes, läbi läheb ikkegi IisR; maja läbi lüünd Vai; Kõik [palga] lööb vastalt läbi Põi; raha kõik läbi lasnd Mar; praalis ja `praassis kõik läbi Mär; nüid ei ole nihukseid inimesi änam, need on kõik läbi juba (surnud) PJg; seda põle enam `tilkagi, se on juba läbi Juu; küll `prillab ja laseb läbi oma varanduse JõeK; sij (liha) süvväss jo `irmus ruttu läbi Hel; küll ta laristap pal'lu läbi Nõo; tä lei nii läbi ku nuusaš ar? Se c. (ruineeritud tervisest, kurnatusest) Vana obuse jalakoit oo katti - - läbi mis läbi Kaa; Kui neerud läbi on, siis pole elu päevad änam pitkad Põi; sõrmed oo kõik `tõoga läbi läin Aud; töbi kurnab inimese läbi Ris; närvid läbi Sim; viimäte olli `terviss läbi Pst; esä terüss om periss läbi Har || (rabandusest) täml läin läbi (sai rabanduse) Khn; loom oo läbi `löödud Tõs; `Lendva lõi läbi Hää d. (lootusetust olukorrast) Teda pole änam kouaks, ta on omadega üsna läbi Rei; põlve ketr, kui see paegast ära läheb, siis oled sa läbi Kul; taa inemine om `varsti läbi, jutu? omma nii segätse? Har

3. (ajaliselt) mööda(s), otsa(s); lõpetatud mina vast olin kahe teist `aastane, kui sain `kuoli läbi VNg; no siis `ongi sie suur tüö läbi Vai; Kevadine püu aeg on läbi Põi; see jutt on nüüd läbi Nis; kui valla kool oli läbi, siis oli `koolis `käidud Juu; kui ju `kartul `võetud, siis on põllu pial koristuse tööd läbi Trm; pyül sada ju sel'jä taga täl, viiskümnet joba läbi; kui suama jämedä javatuse läbi, tuleb püüli kõrd Kod; kavva sij kestab, natukene `aega ja läbi Äks; siis ol'li juba kolm `päeva läbi SJn; nüid on nüid ajad kiik läbi Vil; kohe om nätäl joh läbi Puh; kaits `tõisskümme `aastat ol'li läbi, kui `kyyli lät'si Kam; toome äitsmine om läbi Ote; see suvi lätt ni_ruttu läbi Har || (kellaajast) kell oli ühüssa läbi Kul

4. väljendab suhtlemist, omavahelist sobimist ma sain vanamega iast läbi VNg; selle tubramaga (torisejaga) ep saa läbi `ükskid Khk; Oma pere inimesed saa õheteisega läbi Põi; nad keivad teineteisega läbi; ta `rääkis moga `enni läbi, kui ta `sõnna läks Mar; näd ei soa omavahel läbi, `lähtväd tülise Tõs; räägiti läbi, millas pulmad `peetasse PJg; me oleme ikka läbi käind Juu; me käeme üks ühega läbi Trm; kui sa ilosass läbi suad näiega, one üvä Kod; `enda vahel õleme iast läbi soand Pal; ei saa inimestega läbi KJn; nevä\_j saa läbi Trv; `võtmu poig tõese naese, tollega ei ole läbi saanu Nõo; nyu_käävä läbi üt's tõsõga? Har

5. a. väljendab hakkamasaamist, toimetulemist *vabadikkudel* [ei olnud] *nii`pal`ju`karjamaad, et oleks oma`karja`maaga läbi tuld* Jõe; *`pollumies ei saa`sil kudetta läbi* VNg; *saad sa oma rahaga läbi või tuleb sool`puudus* Khk; *me_s soa se_asta oma eindega läbi* Vll; *peab muidu läbi`aama* Muh; *ma ei liigotaks`lillegi, kui ma mud`o läbi saaks* Kul; *ei tule tänavuste`eentega läbi* Mär; *ma saa omaga läbi küll, ma ei taha teeste abi* Tõs; *ta ikka`kergema eloga läbi saan* Ris; *aame kudagi läbi* VMr; *tuleb oma leivaga läbi* Trm; *nna\_sama ao`valgusega`aeti läbi* Ran; *tolle`väega saava na tulõv`aastani läbi* Nõo; *ma\_tulõ umaga läbi* Har; *esä lät`s ilma`pril`letä läbi* Röp; *sjoo leeväga mi ää läbi`vahtsõni?* Se b. väljendab õnnestumist, eesmärgile jõudmist *Täma löi egast poolt läbi* Põi; *üks mehine mees, kui ta kõigist asjust läbi käib* Pal c. väljendab ebaõnnestumist *tama kukkus oma`asjaga läbi* Vai; *Äi lähe läbi* Kaa; *Oli kevade [koolis] läbi kukkund* Põi; *see kukkus oma asjaga läbi* Emm; *üks va läbikukkund tüdrik* Mar

6. a. üleni, täiesti; kogu ulatuses; tervenisti, läbinisti *sie`sormuss one läbi`kulda* VNg; *loom on ikke läbi tark* Kär; *Ta oli läbi puust* Põi; *ümbrik`olli läbi`kurdus* Muh; *läbi sinine liha* Noa; *see sööm oo läbi ea* Mar; *ma`tundsin teda küll läbi ää* Juu; *maa viel ei ole läbi sula* VMr; *aigus`kurnas mu läbi ää* VJg; *õppis nii iasti, et läbi viied* Pal; *läbi raud on`raske* Äks; *sula põld on läbi ia põld* Plt; *ta om läbi`aige, loodust ei oole, et ta`tervess saa* Krk; *kõrske om`valge, läbi`valge* Rõn; *läbi ja (~ ning) läbi (~ lõhki)* läbinisti, täiesti *ikka läbi ja läbi merimies* Jõe; *Sie`ammet on mul läbi ja läbi`selge* IisR; *ma tunne see mehe läbi ning läbi ää* Khk; *Läbi ning luhki, igate kanti tubli mees* Kaa; *Läbi ja läbi maa inimene* Põi; *üks va nuttur laps läbi ning läbi* Juu; *läbi ja läbi sugulane (veresugulane)* Tür; *läbi ja läbi märg õlen* Kod; *sedä`asja ma tiiä läbi ja läbi* Hel; *se_m läbi ja läbi hää* Har; *ta om jo? läbi ja läbi mu sugulanõ; ma? esi tiiä timmä läbi ja`lahke, määness ta om* Se || keskest läbi, keskmiselt *leheb nenda`leebest läbi (käekäigust)* Khk; *ärä õle üleliia üvä egä üleliia kuri, õle kesspaegass läbi* Kod b. (ühendverbides, välj tegevuse lõpetatust või põhjalikkust) *olen`tormisi küll läbi eland* Jõe; *se da olen mina ise läbi tehend* VNg; *õlen mõeld sene`asja läbi* Lüg; *etsisin kaik kohad läbi* Vai; *mine`riidle tä puruks läbi* Khk; *käib`ümber`rinki kuhja läbi, et ühesugune oleks* Põi; *ma ole ta (piibli) kahele korrale läbi lugen* Muh; *noomis mo läbi mehe`moodi* Mär; *koer nuheb kõik kohjad läbi* Tõs; *ku tä ühü asja kätte võt`tis, selle tä läbi tegi kah* Aud; *kellas tüdruku läbi* Ris; *tohlind teise läbi* Jür; *jüsku va koer nuusiks aga kõik kõhad peripõhja läbi* Trm; *vanamis pett minu läbi* Kod; *tuupisin oma viha`vainlase läbi* KJn; *puista õle läbi* Trv; *mia ole ilma leeme kik läbi sõönü ja ilma lakatsi läbi lakkun (olen igasugust elu näinud)* Krk; *ta om sedä`asja põhjaligult läbi`kaalun* Hel; *raamat om läbi`loetu* Nõo; *soldani`nuhksõ? kõik kodusse? läbi?* Rõu

läbi|hää ülihea läbiää *vask`ol`li, parembat ei saa olla* Rõn **-kasvanud** kasvamise käigus tihedalt läbistatud *tahiliha vai`niskest läbi`kasvand pekki* VNg; *malts`mändadest ning noordest, mis põle kenad läbi`kasvand puud, [said] tulipuud; sihvakas ning läbi`kasvand`sirge palgi puu* Pha; *läbikasun leha oo seal taru ja peki vahel* Aud

läbi|kaidav 1. (omavahel) suhtlev *Läbi`koidavate vahel tulad vahel pahandused kua* Han; *ma\_j ole`rahvaga läbi`koidav* Aud; *ol`lime läbi`kaidavad temaga* Vil; [ta] *om suur läbi`kaidav sõber* Hls; *me ollim vana tuttave ja läbi`kääitave* Krk

2. käidav, avalik musser läks `praamide `sisse ja `veeti `sinna, kus ei ole läbi`käidav koht Rid

läbi|käija seltskondlik, suhtlev egä siel siis nii läbi`käijäd `rahvas ole ku siin `rannas on Kuu; ta<sub>ss</sub> ole `miuga siss `äste läbi`käijä, ta_{ss} tunnegi miu Nõo; `lahke läbi`käijä inemene Ote || mõned [loomad] on läbi `käijad, nigu ilvessed on läbi`käijad ja Äks **-käik** läbisaamine, toimetulek tämal `vaene läbikäik, poja suat` juuress ärä Kod **-käim** läbimine, liikumine See on nende (loomade) läbi käima koht Põi; kui laene läbikäim oo põhjani, keerutab kõik võrgud köies lausa Rid; `ooste läbi`käima tee oli sella kohal Kir **-lahti** läbisegi kõik olliva läbi`lahti lellälätse Ran

läbi|laskja 1. raiskaja, pillaja kes on `niisike läbi`laskja `naine, sie on maja `paljast tegija Lüg; Üks igavene läbi`laskeja on, ei `mõista `ilmaski ots `otsaga kokku `tulla IisR; liivane maa pidi läbi`laskja (sõre) olema, et `raiskab pal`ju sõnnikud Lai; Miis jovva_i kuurmaga kokko vitä, ku läbilaskja naane põllõga vällä viija Vas **Vrd** läbilõoja

2. (kiirest seedimisest) Läbi`laskja -- ramu ei võtta, mis nisukest üle `talve jätta IisR; ani om `kangede läbi`laskja Puh; läbi`laskjat võit `süütä ku pal`lo tahat, aga `rammu iks ei lää? Kan; Tuy hopõn ol ja_vana läbilaskja Rõu; taa üt`s läbi`laskja hopõn om, jovva ai? ar süüt`ä? Se

läbi|lige läbimärg nüid sij vihm višt lei küll maa läbi ligedass Ran; sa let nüid läbi likke nigu sült; põgsi kõik` läbi ligeda Nõo **-linane** täislinane (kangas) Läbilinasest `tehti `patja `püürid ja ka `säñnilinad Lüg; aluspüksid olid läbi linased Lai; miu emäl ol`l silmiline kangas, läbilinane püksikangas Trv; läbilinane rõevass, tu om jo `väega illuss Puh; Põllõ\_`koet`i `häste_joonikadsõ_läbi linadsõ? Kan **-lõoja** raiskaja, pillaja `kangede läbi `lööjad inimesed, kõik lähäb; Mies tõi raha küll, aga `naine õli läbi`lööja, lei läbi Lüg; Nävad on `kangest läbi`lööjad, `ühte`puhku `pietasse `suured `süomad IisR **Vrd** läbilaskja **-minemise|haigus** rabandus läbi minemise `aigus, äkildäne `aigus Khn

läbimiste läbimiste Kuu Lüg

1. läbistikku, keskeltläbi läbimiste `neljas osa [kalasaagist] sai `iestlasele ja kolm osa läks `suomlasele; Sel keväjäl sada `aeva läbimiste igä päiv Kuu || kahe`kümme `kolmanel `aaprillil läbimiste `läksimme kodund ärä Kuu

2. aeg-ajalt Ega se päiv alade ka `paistu, läbimiste igä on `vihmasadu ja neh `tormi ka läbimiste Kuu

3. läbi `meie `käimä `ühte`puhku läbimiste Lüg

läbi|mitta läbimõdt viis `jalga on ikke läbimitta sida -- varo Vai **-mõõt** diameeter viiskümmend señdi`mietrid läbimõet se rull`l Jõe; jää lais oli niisugune `suuremb jäätükk, joba võib`olla moni`kümmend `mietri läbi `mieta Kuu; `võeti [palgi] läbimõdt, mittu `toll`i õli Lüg; sehest oli [uhmril] üks kolmkümmend señti`meetrid läbimõet Äks; see pal`k om kat`skümmend üt`s `jalga pikk ja kümme `tol`li läbimõdt Har **Vrd** läbimitta **-märg** täiesti märg Sain läbi`märjast, eks `lörtsis mu `uuve palitu ärä IisR; meitel oli kuus seitse labu oli `väl`jas, aga need keik nii läbimärjad Ans; Läbi märg kut noñn Põi; labus ta (vihm) es lõõ [heina] ju nii läbimärjaks mette, kui ta kaaretses oo Muh; olin läbi märg, põln`d `amma all `kuiva`kohta PJg; vihim lei su läbimärjäss Kod **Vrd** läbilige **-märginesä** läbimärjalt Mies tuli läbi`märginesä tuba ja `riided noredid veest Kuu

läbini täiesti *kaki lina, niikavva ku läbini like olli; kui siip läbini iluss om, lõikat paast väl'lä, om ilusa pagsu kange Nõo Vrd* läbisti

läbi|nägija selgeltnägija *kui tämä kuulutab ette ja sie tõest nii lähäp, siis on küll läbi nägija inimine Lüg; see Jaen oli üks kange läbinägija mees küll Vll; egä sinä ei õle kellegi läbinägijä, kas minä õlen õige või kõver Kod -saaja* leplik *Räbejäd kääd ja läbi'saaja iseluom Kuu; läbisaaja inimine lepüss kõikiga Se -saamine* (suhtlemise laadist) *meie olime alati ias läbi'saamises Hlj; on vähe tusane mo kohe, pole meitel õiged läbi'saamist Khk; sij one ike alb läbi'suamine Kod; läbi'saamist ei ole sugugi, üits riid ütte viisi Nõo; muid'o ka olõ õs tuu läbisaamine perrega veiga hüä Se*

läbi|segamine, -segamini, -segamisi, -segamiste, -segamitte **1.** läbisegi *mõni suolab [liha] läbisegämine kõik - - lüüb kõhe taid ja pekkid kõik läbi segämine; läbi segamiste mehi ja naisi, tütrikuid ja poissisi Lüg; Aga [sääsed] lendvad läbi segamine, üks siia, teine sõnna Põi; linnud lendvad läbi segamini Muh; keisin [merel] isäga ja keisin vennäga ja käisin võerastega läbisegämisi Rid; Kik rääksid läbisegamini õhekorraga Saa || keskeltläbi läbi segämin tulli mul sada marka päe Krk*

2. läbi *käidi läbisegamitte Kuu; käimä läbi segamiste, emma õle vihased Lüg; Keisime naabritega läbisegamini Kaa; Me pole nüid änam läbi segamine käind Põi; me oleme ammu läbi segamini kõin Muh; sel ajal, kui me veel läbisegamesi keisime, siis ta kuulis küll Rid; nääd keiväd ikke läbi segamesi, üks aitab üht ja teine teist Mar; nad on kaugele läind elama, pole änam nendega läbisegamini saand käia Rap*

läbi|segi mitte kindlas (järje)korras *naad akkasid läbi segi joosma Muh; kihamine on läbisegi keerlemine Lai; läbi segi puder Ote Vrd läbi|lahti, -segamine, -segamini, -segamisi, -segamiste, -segamitte, -seita, -seite, -seiti, läbistikku, läbistiku*

läbi|seita, -seite, -seiti **1.** läbisegi *eks me ole sii läbi'seiti nagu sead ja aned Mih || keskeltläbi nii läbi seita arvata tuleb ikke nii pal'lu väl'la Mär*

2. läbi *me põle läbi seite käind Kul; köisid sedäsi läbi seitä Vig*

läbisti läbinisti *See aab oo läbisti tohikas Kaa Vrd* läbini

läbistikku *läbistikku VNg VII Kse Tõs Tor Kad Kod/-s-/ Plt Hls Krl*

1. läbisegi *seal oli läbistikku keikisugusi VII || keskeltläbi neid (vähke) müüti läbistikku kaitskümmend viis kopkut sada Hls Vrd* läbimiste

2. läbi *nad oo naabrid, köivad läbistikku läbi Kse; keisid teeneteesega läbistikku Tor; käeväd läbi'sikku, tõene tõesega käeväd läbi Kod; talu rahva? käivõ läbistikku Krl Vrd* läbitsikku

läbistiku *läbistiku Mär JMd Koe Iis Trm KJn Hls San, -gu Trv Puh*

1. läbisegi *kõik läbistiku sugulased JMd; juosevad läbistiku Koe; kõneleve läbistiku kokku Hls || keskeltläbi läbistiku võtta on tänavu ia vili JMd; läbistiku teeb see üks väl'ja Trm; läbistigu kaits tuhat tuleb sedä palka kuu pääle Trv*

2. läbi *käime nende inimestega läbistiku Mär; käime teiste inimestega läbistiku Iis*

läbistõ *läbi na käive läbistõ Krl*

läbitsikku *läbi tõnõ tõsõga läbitsikku käümä Plv Vrd* läbistikku

läbi|tõmbaja (tõmbetuulest) *läbi tõmmaja tuul tñb järsku aigust Hää; siga om üits õrn luum, ku ta läbi tõmbajet tuult saa, sis tule siandsd aigust Krk -valge* täiesti, üleni

valge mes *nij läbi`valge`lamba*, ega *nij nii suurõ ei olõ*, aga mes kriim`pääga, *nuy omma suurõ`lamba Rõn -vilne, -villane* täisvillane (kangas) *mul oli [mehele minnes] kolm läbi`villast kodu`villast tekkigi VNg; läbi`villane, sie on ikke`villust kõik, kued ja`lõimed Lüg; läbi`villast tehasse`suuremb jago kõik`riided Jõh;`kuutasse läbi`villast`vatla Vai; läbi`villane kanhas Pha; Sil`milene läbi`vilne me`steriie; Puyul`viltse [kangad] kujuti niisamma ku läbi`viltse Hää; kalev on`ästi paks, läbivillane kue ja lõim kõik Amb; läbivillast sinisest`riidest [kampsunid] Lai; ma kudasi läbivillatse`kanga täo Krk; tuy`olli kah läbivillane, tu kalasabaline rõevass Nõo; peräst poolõ nakati iks läbivilladsõst meeste`rõivit tegemä Kan -võõras võhivõõras ega_{ss} me läbi`vijra es ole, me ollime ike`tutva inimese mõlemba Nõo*

läblü *läbl'ü ~ läbl'u* labidas – Lei

***läbus** g *läbusa* ladus *Vihaoksad pidavad seiksed läbusa kasuga, pehmed kaseoksad olema Kaa Vrd labus*

läbäkas *läbäk|as* g -a VNg Lüg(-äs) *nahkhiir läbäkäs on nagu iir, aga`siiväd on`seljäs Lüg || liiderlik naine Akkas`nuorelt juo`poistega lipperdama, perä õli`Narvas läbäkas Lüg*

läbügäs *läbü|gäs* g -kä „vana lapitud kinnas“ – Kuu

lädagilla *lädagilla* läbäkil – Vai **Vrd** lädakille

lädakille *lädakille* Hlj, *lädagille* Kuu läbäkil *istus seal lädakille Hlj Vrd* lädagilla, lädakalle, lädakil

lädas, lädasse *lädas, lädasse* Iis Trm *lahases(se) jalg lädas luamal Iis;`liikme luu, kui poolest lähäb, pannasse lädasse Trm*

läderdämä *läderdämä* pläterdama *Mes sa läderdäd nüid henes jalad mudaseks Kuu*

***läderik** pl *läderigud* madal hunnikuke *Moni agaramb ajas`väikäsäd`laiad`piendra`muodi läderigud kogu [adru] Kuu*

lädi *lädi* Khk Krj VII Põi Muh Kse lödi; pori *`tuhlid on päris lädiks läind Khk; ukse esine paljas lädi VII; kõik kohad sehukest lädi täis; või oln nagu lädi Muh;`tuhlid oo lädis läind Kse Vrd* lädin, lädri¹, läga, plädi

lädi|lõug lobiseja *oled üks lädilõug - - mis sa sii lädised Juu*

lädima *lädima* Jäm Khk Põi lödistama *sopa sihes lädima Jäm; No mis`õuksed`peaksid vihmaga`õues lädima Põi Vrd* lidrima, lödima

lädin *lädin* Muh, g -e Khk

1. plädin *vesi lädiseb`jalgade all, paljas lädin Khk Vrd* lädsin

2. = lädi *tea, mis suur lädin se oo Muh*

lädinal *lädinal* Kse Pil, -äl Nõo *plädinal kõht`lahti, situb üsna lädinal Kse ||`rääkisid vene keelt kui lädinal Pil*

lädine *lädi|ne* g -se Khk(g -sse) VII Põi lödine [sulanud või on] *paljas lädi, nii lädine Khk; tee oo vihma`järge lädine; märjaga`riided lädised VII; kauss nõnda lädine Põi Vrd* lidine

lädisema *lädisema* Khk Muh Aud Juu; (ta) *lädise* VNg

1. plädisema *vesi lädiseb`jalgade all Khk || plärisema voki värten lädise VNg*

2. lobisema, tühja juttu ajama *tüdrük lädiseb muidu Muh; lädiseb jusku va jahu`veški*

Juu

Vrd lidisema, lädistama, lädsisema

lädistama *lädistama* Hlj VNg Khk Muh Mär Khn Hää JMd JIn VJg, -ämä Kuu Saa, -õmõ Hel

1. plädistama *lädistagu vie sies ja ajagu muda ülesse* VNg; *pese ilusti, ää lädista nii pal'lu vett parandale* Mär; *lapsed lädistäväd vii sijs* Saa; *lädistab külmas vies* JMd || pläristama *eks sul ole aiga neid lädistädä* (kedrata) Kuu; [lennuk] *läheb nõnna lädistes et* Muh; *lädistes läbi* [kedrata] *mud'u enne* Hel

2. lobisema, tühja juttu ajama *lädistan siin niisama* Hlj; *lädistab peräsid kattu ühte jooni* Khk; *vanaeit lädistab piale mööda küla* Mär

Vrd lidistama, lädisema, lödistama

lädra|auk lobamokk *lädraauk neh, vahet pidamata lädrab pääle* Khk **Vrd** lädrakas, lädram, lädrä|kai, plädra|auk

lädrakas *lädrakas* lobamokk *ta rohkem sõuke lädrakas, läterdab sedasi* Muh **Vrd** lädra|auk, lädram

lädram *lädram* s < *lädrama igavene lädram, p_räägi midagid õigust* Khk **Vrd** lädra|auk, lädrakas

lädrama *lädrama* lobisema, tühja juttu rääkima *muidu lädrab oma suuga; vahet pidamata lädrab pääle* Khk **Vrd** klädrama, lidrama², lätrama, plädrama

lädramed pl *lädramed* (kummist taldadega) *jalanõud onts inimestel nüüd aru pees, läsavad lädrametega* Khk

lädri¹ *lädri* Jäm Khk = *lädi kollast lädri oli ka, keik viskasid solgi raku* Jäm; *Ma_p saa sind lauta lasta, lädri nõnda pal'ju, et limad jalad ning riided ää* Khk **Vrd** lidri, plädri

lädri² *lädri* logu *värav nii lädri; vanker on igavene lädri* Phl

lädrine *lädri|ne* g -se = *lädine* Kui *külmand maa sulama akkas, läks õue lädriseks; Tuhlikorvi sang oli läkuga lädriseks läind* Kaa **Vrd** lidrine

lädruma *lädruma* midagi kiirustades, hooletult tegema – Khk

lädrä|kai lobamokk *lädräkai, ken suud kinni ei piä* Krk **Vrd** ladra|kai, lädra|auk

lädsime *lädsime* on *lädsi pääle mud'u ammastege ja veerede suud müüjä ümmer* Krk **Vrd** lidsimä

lädsin *lädsin* g -e *lädin pörse sööve ku lädsin; suitsutim äräde liha, kuuli et seante lädsin olli, tõugu sääil sehen võtiv ku lädsisi* Krk **Vrd** lidsin

lädsisema *lädsisema* Ote, -me Krk San *lädinat kuuldavale tooma ta muku lädsisess ammaste all* Ote; *lauda man om jo virdsa vesi õkva ku lädsisess* San **Vrd** lädisema

lädsonka → ledenka

lädsäle *lädsäle* Vön Har *sodiks, puruks sõss prešsitäss linnassõ ärä - - prešsitäss lapikust, võtt lädsäle* Vön; *kirvõ kuuass om periss lädsäle pest; liha om jo lädsäle keenü?* Har

***lädsäümä** nud-part *läd'säünü?* lössi vajuma *Hainaruga um är_kokko läd'säünü?* Rõu

lädädi-lädädi on *Läks - - lädädi-lädädi* Lüg

lädägille → lädakille

lädägäs → lätakas

lädä|jalg *Mies õli lädäjalg, kõndis kannad kuos ja varbad vällä puole* Lüg

lädäkalle lääbakil `luuda lädäkalle maas; sie `seisa üht`puhku lädäkalle VNg
Vrd lädakille, lädäkälli

lädäkälli lääbakil `istup lädäkälli maas; tie `pääle `purjes lädäkälli maha jäänd Lüg
Vrd lädäkalle

lädäsk lädäsk g -ü lobudik lädäsk on lädägille Kuu

lädü l'äd'ü konnakudu – Lei **Vrd** läga

läebäde → lähembäde

läelästus läelästus g -e iiveldus läelästus tuleb `piale KJn **Vrd** läälätus

***läemits** ppl läemidsid lähedane – Lei **Vrd** lähemäne

läetsakil, läetsakille `läetsakil(le) lääbakil(e), lösakil(e) `Istu nagu kord ja kohus, mis
sa `ühte`puhku seda `muodi `läetsakille vajud IisR

***läetsatama** (ta) `läetsatab deskr Sie kui `läetsatab kodu `perse `ahju taha, siis seda j
`kanguta enamb `välja `keski IisR

läga n, g läga Rid Häa Juu, lägä Tõs KJn San(läkä); lägä (-g-) g lää V(l- Se)

1. löga, lima; pori lägä kõik kohjad täis Tõs; ei tiia_mis latsõl viga om, kõhi ja aja
säänest kõllast läk'ä suust Kan; ubina omma nii puruss `kiinü?, no? om nigu lägä Har; kiit'
`lääle Vas **Vrd** liga¹, lädi, lägu², läkk¹, pläga

2. konnakudu lägä kikk lõmp täus San; meil ol' keväde lõmp täüs läkä; sinna tegevä
konna? poja `sisse, tuu lää `sisse Har **Vrd** lädü

lägane läga|ne Tõs Häa, lägä|ne KJn, g -se; lägä|ne g -tse Krl porine, ligane tee on na
lägane juba Tõs; lägane mijs tii ääres Häa; lombil om lägäne vesi? Krl **Vrd** lagane, lääne¹,
lögane

lägastama lägastama raiskama, kulutama lägastavad kõik läbi JMd **Vrd** lagastama

-lägi Ls konnalägi

lägin lägin g -a on üsna ligin ja lägin taga Kse **Vrd** ligin

läginemä läginemä T, -me Trv Hel; läginem(m)ä Ote V(lägi-, lägü-), -me San, -ämä
Rõn; l'ägünemä Se süttima, (lahinal) tuld võtma tuli nakass lägineme Hel; `ol'li ää
läeduss, lägisi palama nigu mürin Ran; ku tuli `tuuran puun, es kistu es lägine Nõo; kui
mõts läginess, ei saa kistutada, ta lätt nigu susi mõtsaalust piti Kam; ku kuiva puu, siss tuli
läginep ruttu palama Rõn; tuli lägüsi nigu lõhn (kiiresti) Urv; sõnast läginess tõra,
kibõnast läginess tuli Plv; tuli nakass läginemä, kõrd kõrrast lätt suurõmbast Räp; puu?
omma_`tuurõ?, lägine_i_sukugi? Se || fig oi ku lägisi viha siss küll tolle pääle Puh; ta
läginess nigu tuli palama, kui süä? täüs lätt Rõn; tä viha läginess väega? kurass Rõu; ta
(tüli) ku tuli lägüsi palama Plv **Vrd** lägiseme, lägunema, läkkümä, läügemmä

lägisema lägisema Kse, -mä Kuu lõgisema lõgiseb ja lägiseb `peale Kse

***lägiseme** (ta) lägisese süttima tuli lägisese, lää joba palame Hel **Vrd** läginemä

lägu¹ lägu Kaa Jaa Põi Phl suits, ving `Repne augud olid, kust `viimne suits ja lägu
`välja läks Kaa; Omal tuba lägu täis, ise `kõssis liidi suu ees Põi; toba `vingu ja lägu täis
Phl

lägu² lägu Muh Emm Rei Rid läga; meremuda seebil jääb soop `põhja, suur must lägu
Muh; `viskab nii palju lägu `vankrile Rei; lägu - - rikub mõrrad ää Rid **Vrd** läga, läkk

lägu|auk porilomp Poisid läkst jälgupidi lägu `ouku Emm

lägune *lägune* Hi mudane, sogane *Vesi täna naa lägune* Emm; *vesi on lägune* Rei
Vrd läkune

lägunema *lägunema* = läginemä *las ta läguneb viil, küll ta lätt* Ote

lägästümmä *lägästümmä* Vai; da-inf *lägästüädä* Kuu läkastama *`Suitsuss võib tä lägästüädä `ninda, et `toisina o `täüest tugestusis* Kuu; *kui `lähtö midägi `kurku `kinni, siis `ihmine lägästü* Vai

lägäümä *lägäümä* lägaks muutuma *lägäüss är_ku sitt* Urv

lähates *lähates* g -e sõim *te ilma lähatesed; `ilma kauda ulgud ja lähatest tiid* Hää
Vrd lähedus, lähetis

läheb → minema

läheda g *läheda* VNg Tor Koe Vil, -*dä* Tõs; ppl *lähedi* Hää lühikese vahemaa taga asuva, lähedase *lähedä maa piäl* Tõs; *kiige lähedamad talud* Vil || (suhetest) *lähedi sugulasi mul paelu põle* Hää **Vrd** lähedane, lähida

lähedal *lähedal* VNg Khk Rid Mar Kse Tõs PJg Tor Nis JMd Tür Koe Iis Trm Lai VIPõ, -*äl* Tõs(lähä-) Saa KJn Kõp Nõo San; *lähädal* Hlj Mär Vig Kad

1. adv lühikese vahemaa taga *`naaburi maja one lähedal* VNg; *see maja oo siisammas lähedal* Mar; *karjam oo lähedal, see põle `kaugel `ühti* Tõs; *ta elab siisamas lähedal poja juures* Tür; *`juhtusin sial lähädal olema* Kad; *siin lähedal metsas on tedre pesa* Iis; *temä kodu om periss lähedal* Nõo || lühikese ajavahemiku taga *sij päe on lähedal juba* KJn

2. postp kellegi või millegi juures lühikese vahemaa taga *kõrtsu lähädal ei ole onnd `silda jõe peal* Vig; *ole sii, mo lähedal* Tõs; *siis ol`li - - Kooliväl`lä otsa lähedal perätu suur unik paku puid* KJn; *kodu lähedal eenämaad* Kõp || lähedale vihu *`sauna ei `tehtud kunagi `yüne lähedal* Vil

Vrd ligidal, läheduses, lähidal, lähikesen

lähedale *lähedale* Mar Kse Tor Iis, -*lle* Äks Plt KJn; *lähedale* Tõs

1. adv lühikese vahemaa taha *ta läks siisammasse lähedale* Mar; *veised `tul`lid lähedale* Tor; *tuli lähedalle* Plt

2. postp kellegi või millegi juurde *tule mo lähedale* Tõs; *`lendis maja lähedale* Iis; *mina tema lähedalle ei lähnu* Äks

Vrd ligidale, lähidalle, lähiduiste

lähedalt *lähedalt* Mär Kse Tor Tür Koe, -*ält* Tõs KJn, -*elt* Hel; *lähädalt* Vig

1. adv lühikese vahemaa tagant *ta tuli siisammast lähedalt* Mar; *`vaatas nii lähedalt* Tor; *lähedalt on puid `suada* Koe || (suhetest) *lähedalt sugulasteks nimetatakse meie pool onusid, tädisid ja nende `lapsi* Tür

2. postp kellegi või millegi juurest *talode lähädalt köis taline tee läbi* Vig

Vrd ligidalt, lähidalt, lähikselt

lähedamal *lähedamal* Mar Pil, *lähä-* Tõs lähemal *kis lähädamal olid* Tõs; *minul oli ikke teine `peigmes - - ka juba, aga tema oli lähedamal ja tema `võitis* Pil

lähedamale *lähedamale* Mar KodT, -*lle* Vil lähemale *ma istun lähedamalle, siss kuuleme* Vil; *tule lähedamale* KodT **Vrd** lähidämäle

lähedane *läheda|ne* VNg Põi JMd Koe Plt KJn, *lähäda|ne* VJg, *lähedä|ne* Tõs, g -*se* lühikese vahemaa taga asuv *lähedase maja kattuksel `istub variss* VNg; *lähedane küla* Koe

|| (suhetest) *See pidi üks nende lähedane sugulane olema Pöi; nad on meile kaunis lähädased* VJg **Vrd** ligidane, läheline, lähemäne, lähengunõ, lähidane, lähine

lähedus lähedus Vai; lähedü|s g -kse Kuu sõim siä oled üks vana lähedus (lontrus) Vai; sie on `oite lähedüs (õgard) Kuu **Vrd** lähates, lähētis

läheduses läheduses Kse PJg Tor Hag KJn, lähä- Mär lähedal üsna meie lähäduses Mär; `peigme maja läheduses `sõitsid -- `vastu PJg; ega se põld `kaugel, siinsammas läheduses Hag; eläme üksteise läheduses KJn

lähe|kaudu lähikonnas *Temä saiad es ole kedägi asjad, aga et lähekaudu paremid võtta es ole, sis neid osteti* Vil

lähekonast lähikonnast emä oli -- ka lähekonast [pärit] Trv **Vrd** lähekorast

lähe|kordas lähikonnas, lähedal siin lähe `kordas on üks maja; arst on lähe `kordas päris SJn **Vrd** ligikorras -korralt lähekorralt = lähekorast – Vil -korrast lähikonnast, lähedal sel aeval ei olnud arsti abi `kuskilt lähekorrast `leidä KJn; `kaugõlt `kiäk'i [puid] vitä ei taha? -- `võetass nii saadõ lähekorrast Plv **Vrd** lähekonast, lähe|korralt

läheksil → lähiksil

lähe|kõrda lähe `kõrda lähedale – Plv **Vrd** lähikorda -kõrrah lähikonnas, lähedal tä meil säl lähekõrrah eläss Se **Vrd** lähe|kõrran, lähi|korras -kõrral lähedal o'li siin lähe kõrral, ei tiiä?, kohe jäi Plv -kõrran lähikonnas, lähedal lähekõrran `tet'i `kapsta? mõnõ nulga pääle Plv **Vrd** lähekõrrah

lähe|kõrrast → lähekorast

lähelik lähelik Rõu Plv (pesuese) *tuju suurõ särgi all o'li poisõl viijl vähämb särk kah, tuju o'li lähelik* Rõu

läheline läheli|ne Rõu Se, g -tse Har lähedane taa om jo_periss läheline sugulanõ; vanna perremiist `matma kutsuti kõik' lähelitse, tutva ja sõbra? ja sugulasõ Har; ma olõ läheline sullõ parla; hää sõpr um ka läheline Rõu

lähem lähem Tür Plt SJn, g -ä Mar Kod KJn; lähäm g -a Vig PJg; lähemb Hel Plv Rõn, -a Trv, -ä TLä Ote Har; lähēp Krk komp < läheda(ne) a. (vahemaast; ajavahemikust) särk on ligi, aga surm on viijl lähem Kod; kõege lähem mõis `ol'li Lahmukse mõis SJn; siit om lähēp minnä, tii o lühēp Krk; kon ädä suur, sääl abi lähemb Rõn b. (suhetest) `leinajad `kandvad kaua `aega `musta rätikud, kes lähemäd sugulased Mar; `peale selle `anti lähämatele sugulastele ka kimbud Vig; omatse om kõge lähembä sugulase Ote; ihuliku_vanõmba? omma õks kikkõ lähembä? Har

lähemal lähem|al Aud Saa JMd, -äl Mar Tõs Kod MMg, -bäl TLä Rõn, -bel Hel

1. komp < lähedal Raamat on viijl lähemal Saa; kirik on `meile lähemal kui linn JMd; ei ruat'si tõesele `anda, õma suu o lähemäl Kod; oma suu om kõege lähembäl Ran; kas sul lähembäl `sanna ei ole, et sa siia `sanna tulet Nõo **Vrd** ligemal, lähedamal, lähembäh, lähembän, lähemäs

2. lähemale *nij* vahti, kes lähembel saive Hel

lähemale lähem|ale Aud Tor Tür Trv, -äle Tõs, -alle JMd Lai Plt, -älle Kod KJn, -bäle Hel spor T, Lut, -bele San, -bälle Rõu; lähämale Mär, -äle Tõs, -alle Kad komp < lähedale tule lähämäle Tõs; ei ma `julge `sulle lähemalle `minna JMd; tulge lauale lähemale Tür; läksin siis lähämalle ja `vuatasin targu järele Kad; istu lähemalle Trv; kui tuli vähämbäss

jäänu, siss tulluva [hunid] lähembäle Ran; nigu sa lähembäle said, paänd [hobune] jälle juyskma; surm `aste mullõ ka sammu lähembäle, näksäss seerest `kinni Nõo; `naksi\_nimä\_säält `Rõugu puult õks lähembälle tulõma Rõu Vrd ligemale, lähedamale, lähemase, lähembäde, lähembähe

lähemalt *lähem|alt* Äks SJn Trv, *-ält* Mar Kod KJn, *-ald* Tor, *-bält* Nõo Rõn Ote Har, *-bäld* Ran komp < lähedalt *lähemält* tuttavad Mar; *lähemald* sugulane Tor; *lähemält* tulid kodo Kod; *lähemalt* sugulased: õed-vennad, tädid-onud SJn; *võsast* `lүүди agu, kost *lähembäld* enne kätte `saadi Ran; *ega lähembält* ei `saakina, see om *kõkkõ lühemb* tii Har **Vrd** ligemalt, lähedamalt, lähempest

lähemase *lähemase* Trv, *lähemes, lähembese* Pst, *lähempes* Hls, *lähepess* Krk lähemale *istu lähemase* Trv; *ta `tulli miul lähempes* Hls; *mis sa ligi tükit, lähepess tükit* Krk

lähembäde *lähembäde* Kam Har, *läebäde* Lei lähemale *peremijs `käskse: tule istu lähembäde* Kam; *siss visatõn juyski_parõmba_terä kauõmbadõ, kõhnõmba terä lähembäde, aganõ? kõkkõ lähembäde* Har

lähembäh *lähembäh, lähebäh* lähemal *Luhamaa om iks lähembäh ku Marinbuřk; hüä om, ku külälisi lähebäh om* Vas **Vrd** ligimbäh

lähembähe *lähembähe* Har Rõu Vas Räp(-hh-) Kra, *lähebähe* Se lähemale *ega ta (surm) kauõdõ ei lähä?, ta tulõ õks lähembähe* Har; *Uyt tük'ü `aigu, nika_gu elläi jo_lähembähe joud' Rõu; kõhnõb terä jäi lähebähe, agana jäi kõkkõ lähebähe* Se **Vrd** ligimbähe

lähembän *lähembän* Trv, *lähempen* Hls, *lähepen* Krk, *lähebäh* Se lähemal *ame om küll ihu ligi, aga surm om viil lähepen* Krk; *mu kodo om lähebäh, lääme mu poolõ* Se

lähempest *lähempest* Hls, *lähepest* Krk lähemalt *vaateme lähepest* Krk

lähemäne *lähemäne* Puh, g *-tse, -dse* Nõo VId lähedane *ta olli lähemäne inimene* Puh; *ega ta lähemäne sugulane ei ole* Nõo; *lähemädse sugulasõ? Rõu; lähemäne külämiis om `kal'lip ku kavvõmane sugulanõ* Se **Vrd** ligimane, ligimene, läemits, lähengune

lähemäs lähemal *Reo suo - - on siin meil `kõige lähemäs* Lüg

lähinema *lähinema* Tor JMd Plt KJn, *-mä* Kuu, *-me* Hls; *lähänema* Mär; *lähinema* Kse Puh u lähemale liikuma *läheneb ike ligidamale* Tor; *ära lähene minule* JMd; *sij päe läheneb* KJn **Vrd** liginema

lähengunõ *lähengu|nõ* g *-tsõ* Plv; *lähengonõ* Vas; ppl *Lähenkoidse* Räp lähedane; ligimene *Hää lähengonõ om paremb ku sugulanõ* Vas; *Kes inämb ummõ lähenkoidse ei tunnõ, ega sij kavva ei elä?* Räp

lähep → lähem

lähessutte lähestikku *lähessutte eläväd* Lüg **Vrd** ligissutte

lähestikku lähestikku Krj Põi Vig Tõs Hää Pal Äks Pil Hel Nõo, *lähä-* Krl üksteise lähedal *Nee majad on nii lähestikku, et õsna `nurkapidi koos* Põi; *kõik [talud] oo lähestikku ühüs koos* Vig; *nyy krundi olna lähestikku* Nõo; *vanaemä `ol'li `tütregõ lähästikku* Krl **Vrd** ligistikku, lähessutte, lähestiku, lähestise, lähistikku

lähestiku *lähesti|ku* Tor KJn Hls San, *-gu* Ran Nõo; *lähästiku* Mär lähestikku *rukki akkjalad `ol'id lähestiku* Tor; *kaits talu om üittõistel lähestiku* Hls **Vrd** ligistiku

lähestise lähestikku *lähestise elavad* LNg

lähetama *lähetama* Kaa Muh Hää Ris HlJK, *lähätäm(m)ä* V(lähe- Urv), *lähätäm(e)* Krk

1. saatma, läkitama *läheta mo poolest koa palju terit* Muh; *No_taa surm tulõ iks sõss, ku iks jummal' tedä lähētäss* Urv; *ma^o lähädi sinnä^o sõnna* Vas; *timä lähätäss pua posti päle* Lut || van pulmas pruuti saatma *sind kutsuti ka lähētama* Ris

2. van kätte andma, ulatama *sa lähädet ma_i_lma sületävve kõrrage kätte*; muutku lähäts *kätte tõisel* Krk; *lähäda_mullõ väidsekeist* Har

3. virutama, lõõma *pöörivä_`kaklõma, sõss mul'k lähät' loogaga üte* Plv; *Ku\_vijil pal'lo kõnõlat, sõs ma\_sullõ `saibaga_lähädä* Rõu || viskama *oss sij kivi `pääle lännu, mis ta mul lähät's* Krk

Vrd lahetama, lähütämä

lähētis *lähe|tis, lähe|tes* Hää, *lähe|ts* Saa, g *-tse* sõim *mis te lähetsed ikki `lõugate* (loomadele); *oh sa lähētes, läks `katki* (kausist) Hää; *oh sa va lähets, mis sa siin lärmitsed* Saa **Vrd** lähates, lähedus

lähētse|eit (pruudipoolne pulmaline) *lähētse eided, taadid, pruudi poolt pulmalest* Ris **Vrd** lähätsenaine **-rahvas lähētserahvas** (pruudipoolsed pulmalised) – Ris **Vrd** lähētusraivas

lähētū *lähētū* g *lähētū(ma)* IisR; *lähe|tü* g *-tüma* Vai, *-tümä* Kuu(n *lähä|dü*) ablas, täitmatu *oled küll üks lähädü, `aeva kaik `tahtusid oma sise ajada; Nie on nii lähätümäd oma `juomisega* Kuu; *`Kesse neid lähētumaid `täita `jõuvab* IisR; *oh siä lähētü `luoma* Vai **Vrd** lähētus, lähüdü

lähētus *lähētus* g *-e* täitmatu, ahnepäits *`Selle lähētuselle `anna vai `kümme `krunti kätte, tämal ikke vähe* IisR **Vrd** lähētū

lähētus|rahvas (pruudipoolsed pulmalised) *pruu' läks `peime majas oma lähētus`rahvaga* Ris **Vrd** lähētserahvas

lähida g *lähida* läheda – Puh **Vrd** lähidane

lähidal *lähidal* Muh HJn KuuK VMr Kad VJg Trm Pal KLõ TMr, *-äl* Vig Kod KJn lähedal *temal pruut' siin lähidal* HJn; *elas üsna meie lähidal* Kad; *sie pere on lähidal* VJg; *siin oli kabeliaed lähidal* Pal; *kari oli siinsamas lähidal* Plt; *mõtsavaht ol' lähidal* TMr

lähidalle *lähidalle* VJg Trm Äks Plt KJn lähedale *tuli mulle õige lähidalle* VJg; *tuli meie lähidalle elama* Trm; *puitega vedasid [saadusid], kos mäda, kos obesega lähidalle ei saanud* Äks **Vrd** lähidele

lähidalt *lähidalt* VJg Trm Plt, *-ält* KJn Ran(-äld) lähedalt *siit lähidalt on torn näha* VJg; *lähidält sugulast* KJn; *t_`ol'li sääld lähidält kaupmijss* Ran **Vrd** lähidelt

lähidane *lähida|ne* Puh, g *-se* Plt; *lähidõ|ni* g *-sõ* Krl lähedane *lähidane inime kohe* Plt; *tõni talu om õgõ lähidõni* Krl **Vrd** lähida

lähidel *lähidel* Kod Äks Puh, *lähüdõl* Krl lähedal *sääl õli lähidel kõik, ei maganu `keski koolimajan; meie eenäm oo lähidel* Kod; *karja`mõisa oli sääl lähidel* Äks; *inemise eläse üt'stõsõ lähüdõl* Krl

lähidele *lähidele* Puh, *lähüdõlõ* Krl lähedale *temä aste lähidele* Puh; *lat's lat's penilõ lähüdõlõ* Krl **Vrd** lähidalle

lähidelt *lähidelt* Puh, *lähüdelt* Krl lähedalt *ta võttis naese lähidelt* Puh; *tiä tul'l tastsama lähüdelt* Krl **Vrd** lähidalt

lähiduiste lähedale *tule lähiduiste, kõnõlõmi üt's jutt* Krl

lähidämäle lähedamale no saab lähidämäle ja siss `õiskap rij pääl, et no külämehe, `antke minolõ ka t̄j̄id KodT

lähike- → lähikse-

lähike(ne) lähi|ke, lähi|kene g -kese, -kse Saa VJg spor I(n `lähke Kod) KLõ, M(n lähik, -ük Krk, lähüke Trv) TLä Kam; lähüke|ne San Rõu, `lähke|ne Plv Vas, g -se; lähükõ|nõ Võn, lähükõ|ni Krl, g -sõ lähedane õige lähikene mua VJg; see on lähike moa, mes viga `minna Trm; meil o kerik irmus `kauge, õles ta lähike siis Kod; omiku ia lähike `minna siit Plt; lähiksed talud KJn; selle lähükse maa pääl ei väsi ärä Hls; võti `pañti puie vahele, sääl `olli ää lähike võtta, ku `aita `miñti Nõo; mõnen paegan `olli sääl (kõlguses) tsia sulg, et lähikene `olli tsika `süütä Kam; ta `elli lähükese maa pääl San; `Lähkene külä Vas || (lühinägelikkusest) temäl om lähik nägemis, mia olli lähik nägije Krk

lähikeseh → lähkeseh

lähikesi lähikesi TLä Ote Rõn, lähikeisi Kam

1. adv lähedale kuuma leevä `laudu pääl, et tulega ei või jo lähikesi minnä, lävä palama Puh; küll ta `aiseb jäl`edäde, ei või mitte ta lähikesi minnä Nõo; kõhna terä sattõva lähikeisi Kam; `tohtre ei lää lähikesi, ei `kaeki, `pe`gäp, et om nakkaja `aiguss Rõn

2. postp kellegi või millegi lähedale üj̄ku`l nännä ka `surma, ku ta kodu lähikesi tuleb `ikma Ran; käblik t̄j̄j̄ pesä kas vai keset t̄j̄j̄rada, aga iks `puhma vai puu lähikesi Nõo

Vrd lähiksi

lähikesin → lähiksin

lähikesist lähedalt mul om `ulka `prille, mõnega näeb `kaugembast, mõnega näeb lähikesist Puh **Vrd** lähiksest

lähikeste lähikeste Ran Nõo Kam, lähükeiste San Har(-keste), `lähkeiste spor V(-h-)

1. adv lähedale [tondid] es tuleva sinna rehepapile lähikeste Kam; emäne [liblikas] pakõss iin ja esäne tük`üss lähükeiste San; ku aotäht `ülhen, sõss nakass `valgõ jo lähükeste tulõma Har; t̄j̄j̄ ol`l `lähkeiste matõt Plv

2. postp kellegi või millegi lähedale ega elumaja lähikeste es tetä `sanna, iki tük`k maad `kaugembale Ran; karjus om karjaga joba kodu lähikeste tullu Nõo; ma\_sai pia liina lähükeiste, ni sõit` roñg minemä Har; taro `lähkeiste pandass anometega vett, et `tsiuko[?] Räp

lähiketsen lähiketsen Kam, `lähkedsen Kan, `lähkädsen, `lähkedseh, -tseh Räp lähedal `üpris lähiketsen `olli joba Kam; kui `lähketseh om inemine, sõs hauk kärrehe; Jummal `lähkedseh, kurat ligi; sann pandas õks `allapoolõ, et ta elomajale nii `lähkädsen ei olõ[?] Räp **Vrd** lähüketsin

lähikonnas lähikonnas Trm MMg lähedal, lähiümbruses meie lähikonnas MMg **Vrd** ligikonnas, lähe|kaudu, lähi|korras

lähi|korda lähedale külilind - - `seoke sädistamine `lahti, kut keegi tä lähi`korda `juhtub sattuma Khk; kivi suar, mes vedess `väljä ei paessa, lähi`kõrda vede pinnale tuleb Kod **Vrd** ligi|korda, lähe|kõrda -**korras** lähikonnas, lähedal sial lähikorras männi `metsa ei old Lai **Vrd** ligi|korras, lähe|kordas, -kõrran, -kõrrah

lähiksede lähiksede lähedale – Ran

lähiksel lähi|ksel Saa Pal Ksi KJn SJn Vil Nõo Võn Rõn, -kesel Kod Puh Rõn; lähüksel San

1. adv lähedal *mede lättes ol'li vesi`ästi lähiksel* (kaevu kõrgest veetasemest) Saa; *kes lähikesel õlid - - niid tulid ommogo* [mõisa teole] Kod; *kabel on lähiksel mul* Pal; *meilt on sij kah lähiksel, ega`kaugel ei ole* KJn; *koda olli lähikesel, aga sanna olliva vanast`kaugel* Puh; *jõe per'v`ol'le sääal saman lähiksel* Võn

2. postp kellegi või millegi lähedal *kari õli siäl kodo lähikesel* Kod; *si elab vist`paergu sial mõisa välja lähiksel* Ksi; *mul olli elumaja lähiksel seräne vurdike, kos ma lehmä lassi suvel kuumaga* Rõn

lähikselle lähikselle lähedale – KJn

lähikselt lähi|kselt Saa KJn, *-keselt* Kod lähedalt *üheldässe, et kui õege lähikeselt sugulased`puari minemä, ei piä lapsed edesi minemä* Kod; *lähikselt omad* KJn

lähiksen lähi|ksen Kod M T (längsen Rõn) Kan, *-kesen* Kod T Urv Krl; *lähü|ksen* Pst Hls Krk(läü-) San Har, *-kesen* Hls Har Rõu, *-kõsõn* Võn Krl; *läh|kesen* Kan Urv Plv(-h-), *-ksen* Har

1. adv lähedal *lähedal tütar õli mul lähiksen - - peris käe juuren* Kod; *üits nur'm om lähiksen, tõõne om kauvedal* Trm; *saa nätä, ka surm lähüksen, et liha ärä kaop* Krk; *sääl, kun`järve lähiksen ei ole, säääl`mõsti`lamba kodun ärä* Hel; *Täl om surma tuññ lähükõsõn* Võn; *me lähiksen ei ole üttegi jõke* Ote; *Tyy oinas om mu kapstilõ joba õigõ`lähksen* Har || lähedale *esä üt'el, et ärä sa peremijst lähiksen lase, temä tapp minev`aasta karjapoisi ärä* Trv

2. postp kellegi või millegi lähedal *võti kodu lähüksen`mõisa kardult* Krk; *kala ollu veeren, ranna lähiksen* Ran; *taivakene, kas sa\_s`tohtsit kodu lähiksen tuld tetä* Puh

lähikses(se) lähikse|s Saa, *-sse* Pst, *-se* Trv; *lähükse|s* Pst Hls, *-ss* Krk lähedale *Koer tul'li miu lähikses, peris`kõrva* Saa; *obene ei lase mitte lähiksesse kah* Trv; *õde sai Aidu`valda mehele, siiasamusse lähiksesse* Pst; *ärä tule miu lähükssess* Krk

lähiksest lähi|ksest Trv Krk Ran Nõo Rõn, *-kesest* Ran Nõo; *lähü|ksest* Pst Hls Krk, *-kesest* Har; *lähkesest* Röp lähedalt *lähiksest sugulase* Trv; *se našterahvas om lähüksest päri* Hls; *me olem lähiksest omatse* Krk; *naese võt't ta sääldsamast lähiksest; kavvembast`tuudi* [vili] *kannipuiega, lähiksest`kanti säl'läga ja üsäga* Nõo; *Nii lähiksest ärä`penni tuu, ta lähäp`vanna kodu tagasi* Rõn; *Ma ei olõ`hõrilõid lähüksest nännü?* Har; *Säält`lähkesest üt's vanainemine ol'l süññütäjä man Röp Vrd* lähikesist

lähiksi lähiksi Ran, *längsi* Rõn lähedale *peremiis`olli kuri, siss es tohi enämp`keski lähiksi minnä; oonete varjust tullin kodu lähiksi, es`julge`õkva kodu tulla* Ran; *Naese, nuu es`julge`längsigi tulla* Rõn

lähiksil lähiksil, läheksil lähedal *temä eläs miu lähiksil* Puh

lähiksin lähi|ksin Ran, *-kesin* Puh lähedal *siin lähiksin kõrnikit pal'lu ei ole* Ran; *ta om lähiksin* Puh

lähi|kõrral lähi- Ran, *lähü-* Krl Har Rõu lähedal, lähikonnas *neli viis miijst, kes sääal lähikõrral`el'livä, tulluva kõrdsist* Ran; *koolimaja om lähükõrral* Har; *kas lähükõrral ei olõ`mõnd inemisekeist, kes sinno avitasi?* Rõu

lähin lähedal *meil ka siin Tõrva liin lähin; ta om joba`ütsä`kümne lähin* Hel

lähine lähi|ne Rõu, g *-tse* Ran Puh lähedane *lähine maa`miñnä* Ran; *me olemi lähitse sugulase* Puh || (ajavahemikust) *piäss tulema lähitse aea peräst* Ran

lähinema → lähenema
lähist lähedalt *nij olli siist lähist Hel*
lähistigu lähestikku `saime nüüd lähistigu elämä Puh **Vrd** lähistikku
lähistikku lähistikku JMd Plt lähestikku *nie elavad lähistikku JMd; `istusid lähistikku Plt Vrd lähistigu, lähitsiku*
lähitsiku lähestikku *siäl lähitsiku majad Kod Vrd lähistikku*
lähk¹ lähk Kan, g läho Vön Plv(*l'ä-*, *l'a-*) Röp Se, lähä Plv Röp kade, õel (inimene) *vana lähk inemine Vön; nõid nõid sinno üt'skõrd a l'ahk l'ahk sinno alati Plv; `tihkõ<sup>2</sup> läho<sup>2</sup> inemise<sup>2</sup> Röp; lähol ei oolõ<sup>2</sup> `vil'jä ja kadõl ei oolõ² `karja Se*
lähk² lähk PJg Hää lits *päris lähk - - kui laseb `kõiki `katsuda PJg; oh sa va lähk Hää Vrd lähmak(as), läht*
lähkam `lähkam g -i Aud, -a Hää, -e Hls Krk; `lähkäm g -e Krk Nõo(g -i)
1. hoop, löök *`tõmmas tale ea `lähkami Aud; Ta sai mitu `lähkamat Hää; `tõmba tal paar `lähkamet `müüdü `kõrvi Hls; `vaade ku ma siul vitsage üte `lähkame `tõmba Krk; Tõmmas tolle lähkami tõesele müüda kühmu Nõo Vrd lähkam, lähmak(as)*
2. suur sõõm *Mea `võtsin joba mitu `lähkämät Krk*
lähkama `lähkama, da-inf lähata lööma, virutama *`lähkab teesel kõrva ääred palavass; Ma tahan sul ühe lähata Hää*
lähke- → lähi-
lähkeh, -e lähkeh, -e lähedal(e) *käve timä mito `päivä `mõtsa pite söömätä², viimäte sai timä üte `mõisa `lähkehe Vas*
lähker `lähk|er R/g `lähkeri Vai/ eP(*l'e-* Hi Mar; g -re) Hls, `lähk|är Lüg Jõh Khk Trm, `lehk|er Nai Kuu Emm Käi, g -ri; n, g `lähkri Vön San Krl Rõu(*l'a-*); `lähk|ur g -ru Kõp Pst Hls Krk kahe põhjaga puunõu joogi kandmiseks *Tuo `lehkrigä `heinä maale vett Kuu; `lähkridega oli piim `kaasas VNg; kui `tüöle `mändi `kaugemale, siis `viedi `lähkerigä `piimä Vai; kadaga puust `lähkrid `tehti Khk; ma_p leva `lähkrid üles mette VII; Kere ees kut `lähker Põi; Senel kõht kut leige vee lehker Emm; pane piim `lähkrise Rei; `lehkrise `sesse `aeti `piima ja `aeti `taari ja vett Mar; võt'is `lähkre ja lebakot'i `selga ja läks Mär; `lähkrel vits ära läenu, akkab `juusma Hää; ühekorra kaks meest läksid `metsa ja `leidsid `kümne toobise `lähkre `viina Kos; ma pian täna veel `lähkred pesema Ann; `paändi mitu `lähkret `piima täis Tür; suure `lähkritega sai piim viia `metsa Koe; suur kõht nagu `lähker ies VJg; lase piim `lähkri Trm; meil oli kadaka puust `lähker, viie toobine, aga suured puu `lähkrid olid kaheksa toobised Lai; `lähkrest kallati piima kibu `sisse Plt; `lähkri sehest `joodi Hls; `lähkrüge olli piim man [heinamaal] Krk; kae, arak `kandenu `kivve `lähkride San Vrd lääga*
lähkerdama lähkerdama Rei Jür ringi jooksmas *Mis te muidu lähkerdate Jür*
lähker|lõõts puust sepalõõts *`lähker lõõts annab võimukast tuult PJg*
lähkeseh `lähkeseh Plv(-h-) Vas(lähikeseh) Röp lähedal *elo `lähkeseh um näid (usse) olnu_külh; ma ol'i ka säääl `lähkeseh Plv; must pil'v um pia lähikeseh Vas*
lähkesih lähedal *Pühä järv om Nuustaku `lähkesih Plv*
lähketsist lähedalt [susu] *pesä lähketsist ei süü Röp*
lähko `lähko, l- Vas Se(*l'a-*); `lähkü Rõu, `lähkü Lei

1. lähedal *kel ol' [kaevus]`lähko vesi - - kel ol' kavvõhh Vas; küla`lähko Se*
2. lähedane [järv on]`lähkü maa pääl Rõu; tu\_m`lähkü õim Lei

lähkoh → lähkuh

lähkohe → lähkuhe

lähkokõstõ lähedale *Sa saiet küll lähkokõstõ mehele Se*

lähkokõsõh lähedal *seo tarõ om`väega`lahkokõsõh Se*

lähkomba lähemale *Kippa mullõ lähkomba, sõs om hää juttõ aia Se*

lähkotsi *Lähkotsi* lähedal – Plv

lähkrijooja `lähkri joojad viisid ruudile `anda, `kindud, linu, `villu ja kapetud Muh **Vt** lähkrijoomad **-joomad** (pulmakomme) `lähkri joomad `ollid siis, kui `kosjas `olli `köidud, see `olli ikka `talve, `peimes võttis kolm neli poissi `seltsi ja viis `viina ja õlut; kes `lähkri jooma kutsuti, see viis `andi; õõ läbi `peeti `lähkri joomi; `lähkri joomadel tansiti ja söödi ja joodi ja ralliti Muh **Vt** lähkrijooja

lähkri|kivi väike ümmargune kivi lähkri seestpoolt pesemiseks `Lähkrikivisi siit ei saand, neid `tuodi mere `ääräst Lüg; `lähkrikivid pandi `sisse ja viljel `veega `pesti Mus; `lähkri kivid `panta `lähkri ja `pesta `lähker `puhtaks piimast Emm; `lähkri kibid `pissed tilluksed Mar; `lähkre kibid - - said `lähkresse `pandud, tulist vett koa, `lašti rigadi-ragadi, siis läks `lähker `puhtaks Juu

lähksen → lähiksen

***lähkuh** `lähkuh, -oh Vas, `lähkoh Vas Se(`l-) lähedal *Mõts kaia? ol' nii lähkoh, a? minnä ol' kavvõh; `mõisa riuh ol' sääil`lähkoh; syu omma?`lähkuh ja mõtsa? Vas; õi olõ kavvõndõh, periss`lähkoh om; lavvavaabrik meil samah`lähkoh Se*

lähkuhe `lähkuhe Plv, `lähkühe Har, `lähkohe Vas Se(`l-), `lähköhe Rõu; `lähkohe Se Vas(-hõ) lähedale *ala_tullu siia`lähkuhe Har; ärä? mine? nii`lähkuhe Plv; Pani? sa? uma tütre lähkohe mehele Vas; saa linnu`kümne kaalu`lähkohe; läts`lähkohe Se*

lähkun → lähkün

lähkur → lähker

lähkuss `lähku|ss Röp, g -sõ Plv; `lähkü|ss Se, g -se Plv õelus, kadedus *om uma jago sittust ja`lähküst egal inemisel Plv; tollõ üle om jo`lähkuss ja kadõ mii'l`Röp;`lähküss om hullõp ku`nõidminõ Se Vrd lõhkus*

lähkusõh → lähküsen

lähköhe → lähkuhe

lähkön → lähkün

lähkü → lähko

lähküde `lähküde, (-k-) lähedale *pühe luuaga?`pääkese agandõ`lähküde; ma\_sai iilä pia kerigu`lähküde, lei jala`kivvi kinni? ja sattõ otsõldõ maha? Har*

lähküüh → lähkün

lähkühe → lähkuhe

lähküidse lähedale *poolõ? haki?, noide lähküidse viil poisi? es tükü? Kan*

lähküle lähedale *tul'l`lähküle Lut*

lähkün `lähkün Urv Har Rõu Lei(`lähkön) Lut, `lähkun Rõu Lei, `lähküüh Rõu(-hn) Lut lähedal *mul ei olõ kedägi ummi`lähkün, kõik`omma kauõn Har; sääil saman`lähkun`el'li kat's vanna`tütrukku Rõu;`lähkün mul umma? hää? külämehe? Lut*

lähküsen `lähküsen Har, `lähkusõh Röp lähedal `kuulmist õks on sugu, ku `lähkusõh kõnõldas, sõss õks saat `arvo Röp

lähküst `lähküst Har Rõu Lut, `Yähkost Se, `Yahkost, `Yahkust Vas lähedalt ta lätt kauõst, ta ei lähä siist `lähküst eih Har; um siist `lähküst peri Rõu; püvi `väega ruttu juušk, taht minnu pesä `Yahkust ar_pettä? Vas

lähm lähm g lähm|i Khk, -u Kse Rap hoop, löök anna üks lähm abussi; sai lähmi `pihta Khk; tuu oo neid `lähmusid küll saand Kse; ole vaid, soad lähmu `mööda `kõrvu Rap **Vrd** klähm, lahm¹, lähmak(as), lähv

lähmak(as) lähma|k g -ga, -gu Khk; lähmä|k g -ku Kod Puh Rõn; lähmak|as g -a IisR/`l-/spor Sa, Muh Han Hää Pai

I. s 1. suur tükk; suur hulk mool o koa `sõuke lähmakas [pärnaõisi] Muh; Ma tahtsi värsked kala, ta tõi maailma lähmaka Han; siin sai lähmakas raba ülesse `tehtud Pai || mahv ooda ma tõmma keest lähmaga ka Khk

2. lohmakas, vormitu ese mis paes [rätsepal] viga teha riiet on, sured lähmakad `viskavad `sel'ga Pha || kogukas, lohaka olemisega inimene Sel `lähmakal `aega eest `kinni `panna IisR **Vrd** lähva

3. hoop, löök sii oli vast lähmakas mis ma antsi Jäm; sai lähmaga `pihta Khk; and tõesele üvä lähmäku `müüdä `selgä Kod || malakas oli ee lähmakas kää, `andas selläga Khk **Vrd** klähmakas, lähkam, lähväk

4. liiderlik naine ta_j korista ennäst mitte sugugina, ta_m nigu lähmäk; temä_m seräne lähmäk, laseb ennäst `kõikil sõkku Puh **Vrd** lähk²

II. a 1. suur, lai; kogukas Olid naa lähmakad einasaud, et üks obu ei joudu paigast liigutadagi Han

2. korratu, lohakas ega temä kõrran inemine ei olõ, om säräne lähmäk Rõn

Vrd lahmakas¹

lähmaki deskr (kõnnakust) Läheb lähmaki-lähmaki jusku `juunu; Kõöbakas käib lähmaki-lähmaki, kõvera jaladega Hää **Vrd** lahmaki

lähmama `lähm|ama, da-inf lähm|ata Jäm Khk, -ämä, -ädä Rõu lööma, lahmama ma õite `lähma sind, anna ühe lähmaka, siis sa tead Jäm; `lähmas kõrva `pihta teisele Khk; Lähmäss `õkva rihmaga Rõu **Vrd** klähmama, lähmima

lähmima `lähmima, (ta) lähmib Mär Kse PJg SJn, lähm Puh; `lähme, lähmi- Hls

1. lööma, peksma sai ta kääst õige mehe `moodi `lähmida Mär; mine lähmi teda Kse; kui varsale kärbis nina `peale `pantasse, sis vana lähmib kohe möda `sil'mi SJn || sähvima põua välk oli - - `valgust lähmib PJg **Vrd** klähmima, lähmama

2. ahmima siga lähm `süümist Puh

Vrd lahmima

lähmäkäs lähmä|käs g -ku simman [läheme] lähmäku `piäle KJn **Vrd** lahmakas²

läht läht Var, g läh|u Mär Vig Khn Aud, -o Tõs(-hít) lits niisukesti `lähtusi ma oma majasse ei laseks; `linnes oo paelu `lähtusi Mär; lenna `lähtude `riidid `ümber Vig; ukka läin tüdrikud oo lähod Tõs || sõim ossa mäda läht Tõs **Vrd** lähk²

lähtav `lähtav g -a käidav; lähedane See oo naa `lähtav koht, et sii põle `eksimest `karta; Mine seda `lähtavad teed mööda Han

lähteme `lähteme mullikas `lähteme `kilju, `tahto `juvva; `pal'lo `lähtemi Vai

lähti `lähti g lähi soonekirves `lähti, `peiteli `muodi koverikko `kirves, kui taheda `raiuda puu `sisse suont Vai

lähtri n, g `lähtri Rõn; `läst|er g -ri Kod; lahir g `lahtre Krl lähker `läster õli vanass mannergas Kod

***lähutama** da-inf lähuta ahnelt sööma lol' lähutab neid oblikud niipalju `süia, et kole kohe Muh

lähv lähv g lähvi löök, hoop *an'ds üte lähvi* Krk **Vrd** klähv, lähm

lähva lähva Hää, -ä Hls söim; lohakas inimene va lähva Hää; *sij nagu va lähvä kunagi* - - ei koriste ennast Hls **Vrd** lähmak(as)

***lähvatama** lähvadab Khk; part lähvaten Hls lahvata lähvadab põlema Khk; *virut' selle otsa (vaadipõhja) nõnda ku lähvaten ärä* Hls

lähveruss lähveru|ss g -se söim *Ta om kui vana lähveruss, lätt iks lömbä-lömbä, ei mõsta `õigede `kõndi* Kam

lähvima `lähvima klähvima *No küll nee koera võivad täna `lähvi* Khk

lähväk lähvä|k g -ku Trv Hls Krk(g -gu) löök, hoop *ma anni talle üte lähväku* Trv; *anni lähväku piidsage* Krk **Vrd** lahvak, lähmak(as)

-**lähä** Ls löhä-lähä

lähädü → lähetu

lähäldane lähälda|ne g -se lähedane *see üsna lähäldane maa* Mär

lähätaja (pruudipoolne pulmaline) *akkas pulma lõpp tulema* - - siis läksid lähätaead ja pruut' ja `peimes ja saeavanemad pruudi maeas ja `jälle `söödi ja `joodi; lähätaea poiss (pruudi vend) Ris **Vrd** lähätesnaine

lähätes|naine kaasanaine *pruut' ja `peimes `istosid laua taha ja lähätes naene `istus pruudi `körva* Ris **Vrd** lähätaja, lähätes|tüdruk, lähätes|naine -**tüdruk** (pruudipoolne pulmaline) *siis paneb lähätes tüdrok mõlema pruudi poisil sukapaelad moega saba `ümmer* Ris **Vrd** lähätesnaine

lähätse|naine lähätse naene = lähätesnaine – Ris

lähätus lähätu|s g -se VNg/n -ss/ Lüg edev, kerglane inimene *edev inimine, ken sie `endast tuppi igale `puole one lähätuss VNg; minu `lennane on `sildine lähätus* Lüg

lähätämä lähätämä Ote V(-mmä), -me San; `läätämä Urv Plv kupatama *ma lähätä prõlla `kapstit* Ote; `läätedü *seene?*; *Ua\_tulõva inne `kiitmist är_lähätä?*, *sõss saa illus valgõ supp* Urv; *lähätedü `kapsta omma\_hää?* vana *`kuuga lähätedäse?* ja *kääritäse?*, *sis ei olõ nii mõruva?* Har; *`lamba mago lähätedi är?* Rõu; *ku es panda?* likku [oa, herne] terri, *siss `läätedi* Plv; *lähädä?* pää jala? inne är?, *sõss lätt är?* mant tuud toorõst `haiso Vas; *vasiga lihha ka lähätädäs* Se || *närbuma Mügõr ol' kõik' `pindrekesse?* üles `mütnü, *kõik' kurgikõsõ?* ol'li? är_lähätänü? Rõu **Vrd** lähätümmä, läätätämä

lähätümmä lähätümmä Urv Har(-mä) Rõu = lähätämä *pañni ua_patta lähätümmä* Urv; *Seene_pandase õks lähätümmä, siss mürk `lahtuss ärä?* Har

lähü- → lähi-

lähü¹ lähü ablas *ei lähü saa täüs ega lähä `lohki* Kuu **Vrd** lähüdü

lähüdü lähüdü ahne, ablas küll *sie mies on lähüdü, ei `minjeste* `asjast täüs saa Kuu **Vrd** lähetu, lähü

lähükanõ lähüka|nõ g -tsõ lähikene – Võn

lähüketsin lähüke|tsin Võn, -dsin Röp lähedal lähükedsin `tütrit ei `oole, vanadusõ tukõ ei ole, `koskil Röp **Vrd** lähiketsen

lähükõrral lähedal, lähikonnas tu säääl lähükõrral `olli Har **Vrd** lähükõrralt **-kõrralt** lähedal(t), lähikonnas(t) poisi, `tütrigu `leie kokku, konh pulma `olli lähükõrralt, `lät'si jälle `pahti; nuu `olli ka kõik' lähükõrralt pulman, kõik' `tutva ja sõbra? Har **Vrd** lähü|kõrral, -kõrrast **-kõrrast** lähedalt, lähikonnast tuu võt't naasõ säält lähükõrrast Har **Vrd** lähükõrralt

lähüenemä lähün|emmä Rõu, -eme San, -õmõ Krl; pr (ta) lähüness Har lähenema obuse lähünese kavvelt San; `naksi tolle kotussõlõ lähünõmõ Krl; ku_pini tulõ minnu purõma, siss ta lähüness mullõ lähembäde Har

lähütämä lähütämä lööma, virutama lähüdin `toisele paar tulist `vasta `vahtimist Kuu **Vrd** lähetama

lähüvel → lähüvil

lähüvi lähedal `Liiaks lähüvi Kuu

lähüvil lähüvil, -el lähedal Mei olimme `kaunigast `ulgul, lahesuu madala lähüvil; `Moisie lähüvel `olled moningad `muonaga `naised Kuu

lähüville, lähüvillä lähüville, -ä lähedale `Kellukane hakka jua võib`olla vedämä kaheksa lähüvillä Kuu

läide läide g `läite Puh Nõo; läide? g `läüte Plv tulehakatis Kui läidet ei ole, siss tuld palama ei saa Nõo **Vrd** läidis, läituss

läidis läidis = läide – Hel

läidus → läituss

läigastama `läigastama VNg, `läigä- Lüg

1. iiveldama minu südand `läigasta VNg **Vrd** läigatama

2. läbi tõmbama (tuulest) Vähä `läigastas `tõmmamise tuul, sis kõhe akkas ruos Lüg

läigatama läigatama Khk Mar; läegatama Nis; läegätämä Kod(läigä-) Nõo; läügätämä Rõu, -tem Krk

1. korraks paistma, vilksatama taivas läigadab, jo tä (vihmasadu) nüid `järke jääb Khk; pää läegatas aga korra, lõhikest `aega Nis; üte kõrra tuli läügäti küll säält, nüid ei näe änäp Krk; Vahel läügätäs `päivä ka_pilve vahelt Rõu

2. lööma, virutama Ma pidi tagasikätt läigatama, nii vihaseks tegi Khk; Kus läigatas lehmale, nii et see päris röögatas Mar **Vrd** läikämä

3. üle ääre loksoma pange võt'id `liiga täis, läegätäb maha; keväde jõed läegätäväd `väl'jä Kod

4. iiveldama ajama, südant läikima panema luulihal oo vana mekk, `jusku läegätäb, ei taha Kod || südä nagu läügätäs siden, ku kuuled `alba, nagu irm lähäb üle südame Kod **Vrd** läigastama

Vrd läigitama, läigutama, läikima

läige läige Khk Kse Hää Saa JMd VJg Trm Lai Plt KJn San, läege Mär Vig Tor Koe Puh, g `läike; `läige g -se VNg; `läüge Kuu; lääge Kod; läigõ g `läikõ Krl; läüge? g `läüke Röp

1. läikimine, sära *nahk võtab igiga` sükse` läike korra` peele* Khk; *kui [riideid]` piäle pesu kolgitud sai, siis oli läege piäl Vig; sabastel on ilus läige, lañtsivad peris Saa; sel riidel on ilus läige* JMd; *`soapal tuleb läige` peale` õeruda, kui on mearitud* Trm; *põhja iä` murva (murduvat), siis iä` lääge õleva niisugune valoss (virmalistest) Kod; tuhm on tume ja ilma` läiketa* Lai; *ravvatsel asjal om läigõ* Krl || (iiveldusest) *`süames paha` läüge* Kuu
Vrd läik

2. äkiline valuhoo *mul lei` äk`ki` läüke` säl`gä* Röp

läigitama *läigitama* Jäm Khk Muh Mar Mär Kse Ris(*lei-*) JMd Iis Plt KJn Pst; *`läigitama* Hlj VNg Lüg Jõh; *läügütämä* Khn; *läügütämä* Kuu Vai(-*mmä*); *läegitama* Nis, -*ämä* Tõs Kod(*läägi-*)

1. üle ääre loksutama *`Laine vade` läügütäb vett` ahtrist sise* Kuu; *Vanainimise asi,` läigitabki supi puha` lauale,` enne ku` taldriku oma ette saab* Jõh; *älä` läügüdä vett* Vai; *läigitasi` piima rennile üle vaage ääre* Jäm; *täis` ämmer, ää maha läigita* Mar; *tüdrukud läigitasid piima puhas maha* JMd

2. loputama *läigita* [tass] *muidu ää* VII; *läigita mool koa särk ää* Muh || *kastma` kapsad tahavad läägitätä; nüüd one taemed läegitet, lähmä ärä kodo* Kod

3. lööma, virutama *Vahi ku` läigitan ühä` täie, siis tiad* Jõh; *ma läigitan sul üks purakas* Ris; *läägit* [hobusele] *ühe juti pitku` külge* Kod; *Poisike läigit pikä paju vitsag lehmäl müüdü külge* Pst

4. välgutama *mes sa sest peelest läigitad* Mar; *läigitas` mõeka* Kse; *läigitab oma ke`ti* Plt || *virvendama* [õhk kuumaga] *läigitab ja` virveldab* Lüg

5. iiveldama (ajama) *lietu` läügütä miu südänd* Vai; *südä` läigitab* KJn

Vrd läigatama, läigitama

läigitus *läigitu*|s Plt, *läigitu*|s VNg, -*se*; *läegitus, läägitus* Kod *kastmine eks vihma läägitus õle armas taemele* Kod

läigsen → lähiksen

läigutama *läigutama* Khk Põi Var, *läegu-* SJn Puh

1. üle ääre loksutama *`seie on ikka läigudatud` piima maha* Khk; *Mis sa läegutad üle ääre, veerada järel* SJn || *lainetama panema` vuata kuidas nüüd tuul läigitab kaste` einä` põlde* Var

2. loputama *Küll selle` ämri peab ennem sihest äe ka läigutama, kut vett täis paneb* Põi

3. välgutama *poiss läegutap uuri* Puh

Vrd läigatama, läigitama

läik *läik* Trm, g *läike* Koe Iis(g *läige*), *läigi* Nõo Krl Plv, *läegi* Kod(g *läägi*) Kam; *läük` g läügi* Har Rõu VId(*läük* Plv), *läügü* Võn Urv; n, g *läükü* Vai

1. läige, läikimine *puul on üvä` läükü pääl* Vai; *kapil on ilus läik* Iis; *lilaskil on suomusse läik tõist` muodo* Trm; *nigu piimäl kuur piäl, nõnna on muagel kua läägi kõrd piäl* Kod; *ravval om läik* Krl

2. löök, hoop *anna tallõ mõni hää läük` Võn; ma anni tälle kuradile üte ää läegi kõrvu piti, nii et ta` saie* Kam; *Nigu`tiä tu läügü and malgaga, nii põrss siput` jalgu ja ol`l val`mis* Urv; *anni üte läügi hobõsõlõ* Har; *ka`stõistkümmel` läüki andass vitsa kimbuga?* Se || (püssipaugust) *ma anna talle (metsloomale) üte läigi* Nõo **Vrd** läuk

läikima `läikima, (ta) läigib eP(`läikma Saa; -ei- Ris; (ta) läägib Rei, läegib Muh Mär Juu), `läigib RId(-mäie Lüg), `läikib VNg Kad; `läikimä, (ta) `läikib Kod KJn; `läükümä, (ta) `läügüb, `läükü(b) Kuu Vai; `läikmä, (ta) läigib KJn Trv, läegib Kod TLä(-p), läägib Kod Nõo; `läikme Hls Hel San, -mõ Krl, läigi-; `läükmä, (ta) läügüb Khn; `läük'mä San, (ma) läügi, läügü V(-ma Kan Urv); (ta) läügib Pst, -p Krk, läügüss Ote

1. särama, valgust peegeldama `Hieru sa `kiyyed hüäst `läükümä Kuu; *tämä ei ole `ninda lippe enämb `eigä `läükü Vai; laasi killud `läikivad `päikse kää Khk; Vana mees, pealagi läigib kui juudi muna Pöi; sörmus läigib ~ läägib Rei; `akna laasid `läikväd Tõs; põse otsad läigivad palavaga Hää; uus lusikas läegib Juu; `läikijad silmad on teravad (noortel) Sim; `nühhis `suapad `läikima JMd; obene läik eden nagu virvendäs Kod; uvved rahad läigivad KJn; küll `läiksiva `litre Trv; vähjaka'p om lai, seest läügib Pst; obese `läiksivä nigu peeli ja `perse olliva ku saia pätsi; ega_ss kõik ei ole kuld, mes läegip, vask ka läegib Nõo; pa'ng läügüss aia otsan Kan || kiirelt liikuma, vilksatama üks `esti läks, `läikis läbi aja Ris **Vrd** läiknema*

2. üle ääre loksuma, läigatama vesi `läikib maha `ämbri `äärest VNg; *Las `jäägu vähä vajaga, `muidu akkab `läikima Jõh; kui `raandaga vett `tuua, siis läigib üle Jäm; kann on nii täis, et läigib üle Kaa; Soolvett `läikind maha Kei; vett läegib kausist maha Juu; mis sa triigid sest tuobist nii pilguni täis, siis aga `läikib maha Kad; kuum supp `läikis käte `piäle Kod; piäss ta sul maha `läikimä, mis tast paned nõnna täis KJn*

Vrd läükämä

3. iiveldama süä `läüküb Kuu; *pää `läigib (pööritab), tahab maha `pildada Lüg; Minul ka südä akkab `tihti `päälä `läikima Jõh; südä `läükü sies Vai; südä läegib üsna sehes Muh; südä mool tänä nii `kangeste läigib Mar; südä läigib, ajab oksendama Aud; südä akkas `läikimä Juu; soe piim aab mu südame `läikima JMd; minu süda `läikis sies nagu viekau'ss Kad; süda lööb `läikima Trm; südäme võt't `läikmä, ae õksele Kod; ku süä läük, sõss ei taha? `süüki nätagi? Räp || valutama pää `väega läük' Plv **Vrd** läilastamma*

Vrd läigatama, läiklema, läikuma

läikjas `läikjas, -äs läikiv Must, `läikjas kivi; `Kohvikann pruun, päält `läikjäs Lüg

läiklema `läiklema Muh KJn Trv, da-inf läegelda Hää; `läikleme Hls, da-inf läigelde San; `läiklem, da-inf läigelte Krk(`läüklem); `läiklõmõ Krl; (ta) `läükless San

1. läikima, särama vaat ku ilus ta nüüd on, kudas ta `läikleb Hää; *vesi `läikleb `vastu `päeva Hls; kassi kivi, kulla pisare `läüklev kivi sehen; laas läigel' ja elga'ss Krk; päalagi ku\_pal'lass om, siss muidugu `läükless enne San; klaas `läiklõss Krl*

2. iiveldama südä `läikleb KJn; `sõame pääl `läiklep Trv

läikmä¹ → läikima

läikmä² → läikuma

***läiknema** ipf, (nad) `läiknive läikima silmä `läiknive `ju'stku `latre tulege kõnniti Hel

läikuma `läikuma Pöi, (ta) läigub Vig Var, läegub PJg Tor Kõp TLä(`läikmä) Rõn, läägub Ran, `läikub SJn

1. läikima, särama kevadi jaanipäeva `aegas olid loomad ilusad mis `läikusid PJg; *silmad mis `läikusid peas; Saabas viksitud na et läegub Tor; mõnel om päalagi pal'lass, et läegub `õkva Ran; ommugu nyy iä tilba kõik `ripneva ja läeguva Nõo*

2. üle ääre loksuma *Tõi ennest vett, `ämber oli nii täis, tükk `läikus moha Põi; Pang viltu pingi peal, vesi `läikus üle SJn*

Vrd läükämä

3. iiveldama süda läigub Vig; süda läegub, aab ossele Puh

4. lainetama kastein läigub kui merelaine põllal; rugi läigub tuulega Var

***läikämä** ipf (ta) läegäs lööma, virutama *Ta läegäs penile üte oobi Nõo Vrd* läigatama

läila *läila, -ä, (-äe-)* eP M spor T, `läila, -ä RId(`läülä Vai), *lääla* Mih PJg Vän Äks Lai Võn/*-l'a*, *läälä* Vig Kod Nõo(-l'ä), *läülä* V(-h Vas; g `läülmä Har; l'äül'ä g `l'äül'me Lei)

1. a. imal, lääge mie join `läülä vett Vai; *toidul oo läila magu `juures Khk; Magebu marjad on läilad Rei; sööm oo läülä, tal põle `miskit mekki sees Mar; `seuksed läilad (kahvatud, tuhmid värvid) ikke olid, ega_s seukst `erku saan mette Aud; tuominga ais on läila JMd; koera õispuu marjad on vääga läilad VJg; ruaske `suhkurt viib ärä - - selle läälä meki Kod; `kamren om läilä ais Hls; kapustil om läilä magu man Puh; to\_m miu suust läelä, mia tedä `süüvvä ei saa Nõo; süük om läülä, vanass lännü? Krl b. (iiveldusest) `läilä südä siest Vai; Omiku oli nii läila olemine, suur ull vaev oli Põi; pärast `joomest oo süda läela, siis söövad soolast Muh; need olid nii magedad kraamid, tegid mo südame üsna läiläks Mar; süda on `siuke läela `peale magusa `söömest Vän; aab südame läilaks JMd; süä lääb läiläs Hls*

2. vastik, ropp, tülgastav `läiläd `laulud Lüg; *kes enne nii läilasid `asju nägi, kut nüid `ilmas on Khk; mõne jutt on läila VII; Üks nii läila mees, kut see koa võib `olla Põi; `sõuksed läelad sõnad tal suus Tor; meel lööb läilast Trm; aab läälä juttu, mes ei `kõlba kuulata Kod; sij asi lääb läilässe päältki vaadata Trv; täl `olli `väega läelä tyy mõte - - temä es taha ooraclu elädä Puh; ilmaclu om läüläss lännu? Krl*

3. tiine, rase *läülä obõnõ Krl; Ma osti henele `läülmä lehmä; taa om läülä märä, taaga ei tohe tüüd tetä? Har; ta_m jo läüläh, rassõjalaline Vas; naanõ om l'äül'ä Lei || raske tüü am l'äül'ä Lei*

4. Kuu teine ja kolmas veerand kuu `läülmäga ei massa medägi `lõikamise tüüd tetä?, *tyy om rassõ aig; kuu om nellän jaon, `vahtsõ kuu kaar ja `vahtsõ kuu läülä, näätäl `aigu om kaar, näätäl `aigu om läülä. siss tulõ jäl_kuu täüs - - siss tulõ vana kuu läülä, siss tulõ vana kuu kaar; vana kuu `läülmäga ku `lõika puu, sõss om vessine, ei kuiu? Har*

läilakas *läilak|as Jäm Kse VJg Iis Plt, läilag|as Khk, läeläk|as KJn, `läilak|as VNg, g -a; läiläk|äs Puh, lääläk|äs Kod, `läiläk|äs Vai, g -ä läilavõitu, natuke läila sie `piima one vähä `läilakas VNg; vesi on läilaka `mauga Jäm; krobi sual on `valge ja läilakas VJg; varesputk on `niske lääläkäs Kod*

läilastamma *läilastamma iiveldama minu süda `läilastab tänä VNg Vrd* läikima

läilus *läilus Kod, g -e KJn iiveldus läilus tuli `piäle KJn Vrd* läelästus

läitmä → läitämä

läitsak *läitsa|k, läidsa|k g -ka Saa(läüdsäk); läidsä|k, -ku Krk* leitsak, ving Tuba on soja läitsakat täis Saa; *Sellen läidsäkun saap viil kudagi engäte, aga mea ole ollu läidsäkiden, mis enge peris `kinni matave Krk Vrd* läitse

läitsakas *läitsakas lämbe Täna oo eige läitsakas ilm Kaa Vrd* leitsak(as)

läitse *läitse Saa, läidse Saa Krk, g `läitse; läetse, pl `läitsed Kõp; läütse g `läütse Pst*

1. tulehakatis *Tij ruttu tuli läütseg liidi ala* Pst **Vrd** läituss

2. leitsak *kammer om igävest läidset täüs* Krk **Vrd** läitsak

läituma *läituma* *luituma* – KJn

läituss `läitu|ss Trv spor T, `läütü|ss V(`läitüs Röp; `läütuss Lei), g -se; läidu|s Hel, -ss Ote(läidü|ss, läidü|ss), g -sse; läedu|ss Kam, g -sse Ran Nõo(g -se); läidus g -e Pst läide, tulehakatis *tule läiduses om `kuiva vaea* Pst; `olli ää läeduss, lägisi palama nigu mürin Ran; [naine] *änd mulle tõrvatse puujupi läedussess; mul om kaits vai kolm `algu `kuiva puud, toda oia ahju `läitussess* Nõo; *tuju mõtsast läidüssit kah* Ote; *Vana\_likõ\_puu?*, *naa ei\_lää\_palama, kas sul midägi `läütüst ei olõ?* Urv; *Ma `tsaksi `kirvõga?* tõrvadsõ mant `läütüst Rõu; *võta no `ol'giki `läütüsest* Se **Vrd** läidis, läitse

läitämä `läitämä, da-inf läedätä TLä(läidätä Puh); `läütäm(m)ä, läüdä- V; `läitmä Trv Puh Röp(-t-); `läütmä Vön Har Se Lei/'l-/, -me Pst; ipf,imps läedati Kam süütama nüid `läütetse paberige Pst; *mine tuju `peoga `kuive kuuse `ormi, ma `läitä tuld; kõivu tohikuga om ää tuld läidätä* Puh; *Läütä tuli pirro külge* Vön; *pirru kubu olli `valmiss `kistu, säält `võeti ja läedati uus pird* Kam; *ma_võt'i üte pirru, läüdi otsast palama ja pañni pilakide; ma_lähä `läüidä ahu palamadõ* Har; *mine\_nakka\_tuld õnnõ `läütämmä, kül_nnyu_ka tulõva?* Rõu; *jüri ao `läütäss, jaan ao kistutass* Plv; *ku pirruga\_kost tuld `tuudi, siss läüdäti tõdsõ pirru vai lambi `kül'ge kah* Vas; *üt's tütar ol'l pilaki man ja läädäss `pirdu palama* Röp; *jal `läütäss* [piipu]; *võtkõ na `tukmõ tast tuld läüidäda?* Se **Vrd** näitama²

läka|auk *läka auk* rabalaugas – Kul Mär Kir

läka|köha *läka-* VII Muh Rei Kse JMd Koe VMr Kad VJg Plt, *läkä-* Tõs Juu Ran/-k'-/ Krl, *lägä-* Har, *läkka-* VNg Lüg, *läkkä-* Lüg Jõh (nakkushaigus) *pojal one läkkakõha* VNg; *läka kõhja ond* VII; *läkäköhässe surevad lapsed, kui ruttu abi ei soa* Juu; *läka kõha aab vahel kohe verd väilla* VJg; *läk'äkühä tulep kül'mäst* Ran; *läkäköhä ei lase enädõ enämb* Krl; *mu latsõl om lägäköhä* Har **Vrd** läkastese-, läkastus(e)-, läkatsi-, läkäts|köha

läkastama *läkastama* Sa Muh Rei Mär Aud Vän Hää Jür Jä Kad VJg Sim Iis Trm Ksi Plt, -eme Hls; *läkästämä* Khn Juu KJn, -eme Krk, -õmmõ Krl; *läkkastama* Hlj, *läga-* VNg(-mma); *läkkästamma* Lüg, -ämmä Jõh; *lägästämä* Kuu

1. *tegevasti, kramplikult kõhima `Suitsu oli nii`palju, et pani lägästämä* Kuu; *mida sa lägastad* VNg; *raasuke leheb `kurku, aeab läkastama* Khk; *obu läkastab tee peal* VII; *Sie ving tieb silmäd kjõbõdaks ning aab läkästämä* Khn; *rohe aab läkastama* Hää; *akkas läkästämä tehe söömä `juures* Juu; *kõik kohad `suitsu täis, muud ei `suagi, kui aiva läkasta* Kad; *läkastab `irmsast kõhida* Trm; *ta ilmast `ilma kõhib ja läkastep* Hls; l ä k a s t a v k ö h a *läkäköha lägästäv kõhä* Kuu; *se on kohe läkastab kõha* Vän; *küll sij kõhib -- läkästäv kõhä jah* KJn **Vrd** käkastama¹, lägästümmä, läkastlema, läkelemä, läkähümmä, läkäskelemä, läkätelemä

2. *lämmatama läkastas enese ää* Mär; *läkastas vaname ää, tagus teki kõrisse* VJg

Vrd läpastama

3. *tapma läkastas `lamba ää* Koe

Vrd läkatama

läkastese|köha *läkäköha lastel oo läkastese küha* Hää **Vrd** läkastus(e)köha

läkastik *läkastik kõhahoog lastel oo vahel läkastik, `järsku kõhivad ja läkatavad paelu*

Aud

***lākastlema** (ta) *lākastleb* lākastama *see lākastleb nōnna et Muh*

lākastus *lākastus* Mär JMd Koe Plt, g -e Jäm Rei Trm; *lākāstu|s* KJn, *lākāstü|ss* Krl, g -se; *lāgāstü|s* g -kse Kuu Vai(-us) lākastamine üks *lāgāstūs* `tullo `toise järele Vai; *mul tuli lākastus* `piale Koe

lākastus(e)|kōha lākakōha *lāgāstūs kōhä* Kuu; *lākastuse kōha on tänavu paelu; lapsel on lākastus kōha* JMd **Vrd** lākastese-, lākatu(s)|kōha

lākastus|surm lämbumissurm `pooma `looma, kuni sureb lākastus `surma Mär

lākatama *lākatama* VNg/-kk-/ spor L(lākā- Rid Mar), HaLo Koe Pal Pil; *lākätämä* LNg Vig Tōs Saa/-dāmā/ Kod KJn Trv T(-k'-) Rōu(-k'-, -mmä), -eme Hls Krk San, -ōmmō Krl

1. lākastama *lākkati* `ninda, et jäi `kurgust `kinni VNg; *lākatab ja aab löga* `väl'la Kse; *ku kedagi ei lākata* `väl'la - - sis on kuib kōha Vän; *rebib* `kōhki, *lākätāb*, ku tuleb `kange kōhä Kod; *ku enge* `kurku midägi lää, *siss lākāts* Krk; *sül'g läits* `kurku, nüid kōhi ja lākätā Ran; *sann* `olli nii `suitsu täis, et me lākätime `ulka `aiga Nōo; *ku t'ä viimāst viinasuutäüt jōi, jäi lākätämmä* Rōu || lämbuma läits `kurku, pañs enge `kinni, lākāts ärä Krk **Vrd** lākānteme

2. tapma lähän `lammad lākatama Ris; ta lākatas siga Koe

3. vajuma püksi om `niudide `pääle lākätānu Ote

lākatsi|kōha lākatsi-, lākātsi- Hls, lākātse- Krk lākakōha lākatsi kühä paneb engest `kinni Hls; *lastel om lākātse kühä, siis rinnust oid latse* `kinni, et ärä ei kakaste Krk **Vrd** lākātiskōha

lākatus *lākātu|s* VNg/-kk-/ Mär Kse Vän Tor Ris Kod, *lākadu|s* Hi(-dos Käi), *lākātu|s* Tōs Kod Trv Hls(g lākātsi) Puh, *lākātu|ss* Nōo/-k'-/ San, *lākätü|ss* Krl Rōu/-k'-/, g -se lākastus *lākātuse ood käivad pial* Mär; *lākatus tuli* `peale Kse; `kange lākātuse oog piäl, eng `kinni Tōs; *lākātuss tul'l* `pääle San; *tulō sääne lākätüss* Rōn **Vrd** lākāhtüs

lākatus(e)|kōha lākakōha lākāduse kōha paneb inge `kinni, palju surad senne `sisse Emm; *tal üsa lākātuse kōha* Tor; *aalo on lākātuse kōhāle vassane; lākātuse kōhä õli, kidurikuss jäed* Kod; *selle lākätuss kühāga om laits* nii kōhnass jäänu nigu nääbits Nōo; *latse ol'l lākätüsekōhä* Krl **Vrd** lākastus(e)|kōha

läke → läki¹, läki²

läkelemä läkelemä Kam, -mma Har lākastama; öökima ta läkeless, om joba pal'lu vigane Kam; *süd'āme ai kur'ass, siss nakass läkelemma* Har

läkerdama läkerdama mäkerdama Mis sa mädand läkerdad, silm nägu nagu sial Kei

läki¹ läki Muh JMd Kod Ksi Nōo Krl, *läk'e* San Se, *läk'e²* Plv(läke², läkih) Vas, *leke(ga)* Har(lek'i) mingem *läki menema* nüid Muh; *läki õige* `vuatama JMd; *teine lei* `kül'ge, et läki Ksi; *Noh läki siss, kui tahad* Nōo; *läk'e õgō* `kōrtsi `täämbä San; *läki munne* `tiksama Krl; *tulō_s_a_ka ütēn, lekega* Har; *läk'e²_katust* parandamma; *mis ti vahit, läkih* Plv

läki² läki Kod Ksi Lai Ran Nōo Ote, *läkki* Lüg, *läke* Rāp lākiläki lākid - - `serva oli `aetud nahk, kül'mal aal tõmmati maha nid servad Lai; [voorimehel] *läki pään* Ran; *lase läki kõrva maha, muidu om kül'm* Nōo; *üts mijss tul'l, läke pāäh* Rāp

läkib → lekkima¹

läki|läki karusnahkne kõrvadega talvemüts *lākiläkil* käivad korvad all Jōe; *läkki lākikid, nied* `onvad - - `karvased ja `suojad Jōh; *lākiläki* - - se_o ikka karune müit's Muh;

läkiläki -- kõrvad maas Hag; *pani läkiläki pähe, kindad kätte ja läks Pee; pane nüid läkiläki pähä* Plt; *'iste säl trepi pääl, läkiläki pään, 'kaskaturk säl'län* Nõo; *üle`aidne seesäp säääl, läkiläki pään* KodT || õliriidest meremehemüts – Muh **Vrd** liki|läki, läki²

läkitama *läkitama* VNg/-kk-/ Jäm Khk VII Emm(-dama) Kse Hää Ris Juu JMd VJg Sim KJn, -eme San, -õmmõ Krl; *lägitämä* Kuu saatma *ema läkkita poja isa 'juure* VNg; *läkitas kirja* VII; *Läkida natust kodustele ka* Emm; *läkita tal paelu 'tervest minu püült* Hää; *ma läkitasin ta 'sõnna* Ris; *vanast 'viidi kuulupudel pruudile -- 'peidmis viis ehk jälle läkitas teise-kolmandaga* Sim; *'pernani läkit' saändi minemõ* Krl **Vrd** lähetama

läkk¹ *läkk* g *läku* S(g *läka* Jäm Khk Pha, -o Emm); p *läkke* Kad; ill *läkku* Krk

1. *pori, muda, läga 'Peele suurt 'vihma oli karjaoue läkku täis* Jäm; *oled sa ka ukkas, läkuga kuumaks koos* Khk; *roja ussid -- läku sehes ripeldavad* Kär; *sügise läkku kõik kuhad täis* Krj; *kukkus käpuli läku 'sisse* VII; *Poiss polnd läku päält kooritud* (rumal, naiivne), *pani kohtuga oma õiguse maksma* Pha; *Kalad pugesid läku sisse* Pöi; *ma köisi üsna läku sehes* Muh

2. *porine, vesine (maa) Pöld on nii läkk, et äi saa 'künda* Krj; *Pöld 'paergus veel läkk, talu varest koa; Odr [külvatakse] läkku* Pöi; *rügä tetäss 'tuhka, kesü tetäss läkku* Krk

3. *mereäärne põld või heinamaa, luht läko tuhli ajad, mere vesi käis öle* Emm; *läksin jöö läkust läbi* Rei

läkk² → plekk¹

läkk-läkkedi *läk'k-läk'kedi* deskrt, on *Ku_koa man kõtu täüs 'seie, sõss 'pandsõ iks käe_kõtu ala ja tul'li läk'k-läk'kedi tarõ manu*^o Rõu

läkkä|kõri *hingekõri 'Tõmmas 'süöki läkkäkõri, ajas läkkästama, kas vai sureb kõhe* Lüg

***läkkümä** ipf (ta) *läk'kü süttima Vai nu vanast noid palamiisi veidü' ol' -- piass säält pirru mant läk'kü* Rõu **Vrd** läginemä

läklemä *läklemä* *läkastama nakass 'läklemä ja köhimä* Kam **Vrd** läkelemä

läks *läks* g *läksi* lehis (Larix) *'Läkside all kiviaja 'ääres 'kasvast kiduspuud* Rei **Vrd** lärts⁴

***läksuma** ipf (ta) *'läksus laksuma 'andis 'nõnna möda 'pihta, et 'läksus* Mar

läku|auk *porine koht, porilomp kukkus läku 'auku seliti* Khk; *Tee oo suuri läkuaukusi täis vettand* Kaa; *aned ladistavad läku 'aukus* VII; *Läku ouku jeevad loomad jälgubidi sisse, äi saa änam oma jouga välja* Emm **-käi** räpane olend või es, räpakäi *Vaada mihike ro'lman sa niid oled, justkut va läkukäi* Kaa; *Rattad kut igavesed läku käiad* Pöi **-laud** *porilaud rataste peel o läkulaavad, siis ep löö nõnda läkku ülese* Khk; *Läkulauad olid roheltseks värvitud* Kaa **Vrd** läkuvits

läkune *läku|ne* g -se Sa Muh *porine, mudane tee on lidrine ning läkune* Jäm; *täna nõnda läkune saeu 'järke* Khk; *läkused 'riided 'sel'gas* Mus; *läkusi 'kingi äs lubate tuba 'tuua* Krj; *Tuleb läkuste jalgadega tuba* Pha; *'paergus ep 'aita 'linna 'minna, teed läkused* VII; *mere eared on läkused* Pöi; *sild o lipe ja läkune, ei jõva 'eetsi* Muh **Vrd** lägune

läkupäästlane (pääsuke) *See lühise sabaga oo läkupäästlane ähk savipäästlane* Khk; *Läku 'päästlane on pääsuke, kes omale porist pesa teeb* Krj

läkustama läkustama Khk Kaa poriseks tegema *Koes sa tuled, läkustad keik ää* Khk;
Ema jugab poisiga, et see uied saapad läku`aukus ää oli läkustand Kaa

läku|vits läkuvits = läkulaud – Khk **-ätses** tulikas *pöld`kasvand läku`ätseid täis* Khk

läkähhüs läkähhüs g -e läkastus – Vas **Vrd** läkähtüs

***läkähtämä** da-inf *läkähtä?* lämbuma *võit ä_läkähtä?* Lut **Vrd** läkähümmä

läkähtüs läkähtüs läkastus – Krl Se **Vrd** läkatuus, läkähhüss

läkähümmä läkähümmä Rõu; pr (ta) läkähüss Se

1. läkastama *kui midä`kurku`tõmpsi - - siss nakass köhimä ja läkähümmä* Rõu

2. lämbuma *läkähüss är?* Se **Vrd** läkähtämä, läkähtümä

läkänteme läkänteme läkastama *kurku jäi`kinni, panep läkänteme* Krk **Vrd** läkatama

läkäskelemä läkäskelemä Plv, -ellemä Urv/-k-/ Se läkastama *Nakasõ`läkäskellemä, olõ`vašt na`aasi`eie?*; *Tel lät`s vaest`kurku, kae`kuiss no läkäskelles* Urv

läkätelemä läkätelemä läkastama – Vas

läkätkis|köhä läkätkis köhä läkaköha – Hel **Vrd** läkätsiköha

***läkäts** g *läkäts* läpatis, kopitus *ku kik`augu`kinni panet, siss om tuba kuuma läkäts* kik`täis; *kopidet jahust keedet, läkäts* maik man Krk

läkähtümä läkähtümä lämbuma *laps läkähtüb ää, naa`kangõ köhä* Khn **Vrd** läkähümmä

lälisema lälisema Jõe VNg JMd Koe lällama *mis te`ühte`puhku lälisete* (lärmate) Jõe; *purjus mies lälisib`piale, ei jää tõõne magama* Koe

-läll Ls joomaläll

läll¹ läll g *lälle* VMr Sim IisK IPõ(-l/ Trm), *lälle* RId(g -ä Lüg Vai, -a Jõh), *lällä* VJg Lai, *lällu*, -o Kod(g)

1. lill *välja pääl`kasvavad`lälled* Lüg; *Onvad ilusad küll, niäd punased`lälled* IisR; *juba metsas lälled õilevad* VMr; *lähme`lällesi`korjama, tieme kruonid pähä* IisK; *minevuassane külv riisik`einä`valged`lällo täis* Kod

2. (pisem) lelu *nää kui ilus läll* Jõh; *laps mängib`lälledega* VJg; *anna lapse lälled kättä* Trm; *võtub isi`lällo muass üles* Kod; *anna lapsele läll* Lai

läll² läll g *lälli* suur anum, *lännik täna`õhtu sai suur lälli täis suppi keedetud* Kse **Vrd** lällik

läll³ läll g *lällu* lällamine *Joonud inimeste läll oo kõige vastikum; Ei jäta oma`lällu järel* Han

lällama lällama, da-inf *lällata* Han Tor/-l/-/ Ris JMd Koe VJg Iis Lai Plt, *lällada* VNg Jõh IisR; *lällämä* Lüg(-mäie) Rõu, da-inf *lällätä* Mar Kod KJn, *lällädä* Kuu

1. joobnuna pehmel keelel rääkima, laulu jorutama *lälläs kogu üö* Kuu; *lähmä külä`pääle`lällämäie* (purjutama) Lüg; *Lällas õõ`otsa, ei saan`kiski magada* Han; *mis sa`lälled oma`juonust`piaga* JMd; *kui joob, siis`lällab ja`trallab* Lai **Vrd** lälisema, lälletama, lällima

2. lalisema *Lapse`lällamene ei ole`vastameelt* Han

3. (välja) lobisema, plärama *lälläväd ärä, suud ei sua pidädä; kas sul o vaja`väljä`lälletä* Kod; *mis sa`tühja`lälläd* KJn

Vrd lällatama

lällatama lällatama VNg; *lällätama* Kod, -õmõ Krl; *lällätäm(m)ä* V(-l/- Rõu)

1. lällama (joobnust) `juibund mies `ällata VNg; joodigu joova? ja lällätäse? Har
Vrd lälletama, lällitama

2. osatama *na_mma_`väega halva\_latsõ?*, *mugu lällätäse? üt'stõist Kan; Kõnõla sa sääntsele `hääga, tõõnõ muudku lällätäss `vasta Rõu; halva elovijega latsõ? alati muudku lällätäse? Röp*

3. käresema *mes sa lällätäd ja kisendäd Kod; mis ti tanh lällätät, olgõ õmõta `vaiki kah; mine\_kai, mis nu latsõ `rõipõ sääil lällätäse? Har*

4. lobisema, plärama *mes sa lällätad nõnna pal'ju Kod*

Vrd lällutama

lälleline *lälleli|ne g -se lilleline nää ilus lälleline riie Lai*

lälletama `lälletama lällama *See `joobnud mees `lälletab siin Jõh Vrd lällatama, lällitama, lällutama*

lälli `lälli täis spor *Sa, Muh Mar purjus mees oli nii `lälli täis, et üsna kukkus Mus; Ta oli ikka nii `lälli täis, taa\_s tea änam ise ka, kus ta oli Põi; jähi tene nii `kangest `lälli täis Muh Vrd lällis*

lällik *lälli|k g -ku lännik lälliku täis laeha suppi Kse Vrd läll²*

lällima `lällima, (ta) lällib *Khk Kse lällama (joobnust) lakku täis, lällib pääle Khk; mis sa lällid siin Kse*

lällis `lällis *Muh Han purjus ta kõerutab küll koa `lällis `peaga Muh; Mehed oo `lällis Han Vrd lälli*

lällitama lällitama *Jäm Mär(-l/-) Kse KJn; `lällitama VNg, -mma Lüg, -ämä Kuu lällama a. (joobnust) `juobund inimine `lällitab VNg; `joonud täis, muudku lällitavad Mär Vrd lällatama, lälletama b. lalisema laps `laulab ja `lällitab `kiigus Lüg*

Vrd lällutama

*lällitsema ipf (ta) lällitses lalisema, pudistama *keele alt lõigati kile `katki ja kohe akkas `reakima, enne_s soa `reaki, lällitses `peale; reagi kenast, ää lällitseg mette Muh*

lällu *läll'u sõim mis sihand läll'u sääil teeb Khk*

lällutama lällutama *Jäm Khk Põi Emm/-dama/ Saa Juu JMd VJg Trm Lai Plt KJn Trv Nõo, -eme Trv Krk/-l/-; lällutama Mär Tor Trm; `lällutama Jõh IisR*

1. lällama (joobnust) *`Keikse paremb tüüaeg on tämal maha `lällutatud IisR; lällutab kõrtsi `laulu Khk; See lällutas eile juba kodu laua taga, täädnd änam õöd `ilma Põi; Mees lälludas laata mööda ümber Emm; lällutavad ja laalavad õlle `juures Mär; `purjas mies lällutab JMd; mes sa siin lällutad, kasi kodu Trm || helletama karjapoisid lällutasid koda `keegi `arvas, nõnna oma ialt `laškis `tulla Lai Vrd lollutama¹, lälletama*

2. lalisema laps lällutab vahel, kui ei mõista veel `reakida Trm; Väike laits - - lällutap ja aab endäga juttu Nõo

3. osatama mõni tüli ja pahanduss om, temä miu sõnu `järgi `kõrdame ja lälluteme neid Trv

Vrd lallutama, lällatama, lällitama

lälläk *lällä|k g -ko rhvl lammas susi tull' vanast uss`aida, üt' kanalõ, õt tere\_tibu `laapajalg, käse_mullõ kärsäkot, lähädä mullõ lälläkot Se*

lällä|pää *hele käharpa Minu emä ka `lälläpää perest Lüg*

lällötamma `lällötamma lutsutama, imema *suur laps, aga `lällötab viel imeda Lüg*

läma läma Khk Kaa Vig Kad, lämä KJn Krk lorijutt mis sa aead läma suust `väl'ja Khk; `Seikest läma äi tasu `uskuda Kaa; tema läma või kedagi, `juunud inimese asi Kad; aab lämä, egas selles tõtt ole KJn **Vrd** pläma

lämak(as) lämak|as Tõs Hää JMd, g -a IisR Han Jür Kad; lämä|käs, -gäs g -kä Kuu; lämä|k g -ku Nõo lasu lämäkäs nigu vana `tünner (inimesest); Kudu ajal sai `räimi vahel `nindasuguse lämäkä, et sai mittu `kerda üks kaks `verku `kerraga `maale vedädä Kuu; No küll on sie kuhi lämakas, akkab [vett] vist `sisse ka võttama IisR; Kui uut ahju tehti, olid kõik kohjad soue lämakud täis Han; suur lehma sita lämakas tie pial JMd; leivad vajusid laiaks nagu lämakad Kad **Vrd** lämmakas¹

lämakil lämak|il IisR, -el Käi lamaskil, laabakil `Laisal ia lämakil `olla IisR; Nee kaeved äi ole eed, nendel on otsad lämakel (hargnemas) Käi **Vrd** lämmakil

lämakille lämakille IisR, lämä- Kuu lamaskile, külili Tuul o lükkänd `aia lämakille Kuu; Lase jah lämakille - - ei tüö ole jänes, et iest ära `juokseb IisR **Vrd** lämukile

lämama lämama Jõh Khk Krj Pha Põi Muh Kei TÜR Kad Pil SJn; lämä|mä Kuu Jõh KJn, -me Krk

1. lobisema, (tühja) plärama Midäs sa lämäd `aeva kogu `päivä Kuu; Lämab ning lämab, ää äi lähe Khk; ää õte lämag oma jutuga sii nõnna üht Muh; mis ta lämagu, ega se sedasi old Kad; mis sa lämäd, kõnele mis tõsi ja söö mis küps KJn; mis sa lämät, ärä lämäde Krk **Vrd** lämisema

2. lamandama Rahe lämas `vilja maha Jõh **Vrd** lämatama

3. `toinekerd on juo, `andab küll, `paksu lämäb kohe (saab rohkesti kalu) Kuu **Vrd** lämitämä

lämatama lämatama Aud Vän Tor; lämätama Jõh, tud-part lämätud Kõp lämmatama kurgu`aigus lämatab ää, paneb kurgu `kinni Vän; tubane leitse lämatab ta ää Tor || lamandama Eks `pärtli raju lämätand `kaura ära Jõh **Vrd** lämama

lämb → lämm¹

lämbak(as) lämbakas Aud Hää; lämbä|k g -ku Krk Kam Kan lombakas; lampjalg ma vana lämbakas roni ka ike limbaki-lämbaki Aud; `Öeldakse va lämbakas ja lääbakas, kelles `seuksed `lämpis jalad on Hää; `lamba massa süsen om `lut'ke, laia, jala nigu lämbäku Kam; kõnd ku vana lämbäk, vidä kõik' kotussõ`liiva täüs Kan **Vrd** lämbert

lämba-lämba longates, jalgu lohistades Lämberdab, lämba-lämba või liipa-lääpa käib, ei viisi korralikult `jalgu `tõsta Hää

lämbat deskri läpjalg astub jalad `väl'lapuole lämbat lämbat lämbat Sim

lämbe `lämbe Jäm Pha Vas lämmatavalt soe Sedise `lämbe ilmaga on `raske injata Jäm; Küll om `lämbe õdang, üüse tulõ küll pikse vihma Vas **Vrd** lämbis, lämbus¹, lämme

lämberdama lämber|dama IisR(-l) Jaa Kse Aud Hää Saa Kei, -teme Hls Krk, -däm(m)ä Kan Plv

1. vaevaliselt või lohakalt kõndima **a.** komberdama Tal olid aga imelikud rangjalad, `sellepärast ei `saanud ilusti `astuda, `lämberdas IisR; ullu keima `kohta [öeldi, et] akkab juba `peale lämberdama `jälle Jaa; läks lämberdes Kse; Kes lämberdab, sõj käib nõnda korratult liibaki lääbaki Hää **b.** tallama, paterdama Mis sa iki ilmast ilma sääli pori sehen

lämberted Hls; *Mis sa siin tiijt või kasvatet, sea ja pardsi lämberteve kik ärä* Krk; *mi sa_tan lämberdüt ligõidõ `jalguga* Kan

2. fig purssima rahvas õppis vene keelt lämberdama Kei

lämbert *lämbe|rt* g -rti vaevaliselt kõndija üits *lämbe|rt om, lämberts vigatse `jalgege* Krk **Vrd** *lämbak(as)*

lämberuss *lämberu|ss* g -se Kam, -sõ Plv; *lämberü|ss* g -se Kan (lohakast olevusest) *lätt kui lämberuss lohva lohva, `rõivatük'k om virilde sä'län* Kam; *kõnd ku vana lämberüss* Kan; *pini lämberüss vidi muastõ `jalguga kõik' tarõ muta täüs* Kan

***lämbima** nud-part *lämbin* Muh, *lämbind* Lüg läpastama *`toidu kraam kui `sõisab `ummussis, siis sie `tõmmab `lämbind magu* Lüg; *suur `lämbin ais oo* Muh **Vrd** *lämmima*²

lämbis *lämbis* lämbe kui *lämbis ilm, siis ta (ahi) ei `tõmba* Muh **Vrd** *lämbus*¹

lämbo *lämbo* (nina)sulg *nenäs `lämbo, sis üks puol nenä `kinni, üks piuks ei käi läbi* Lüg

lämbo|nenä nohiseja *Elo aig õld `niisike `lämbonenä, nenä nohiseb pääs, ku pali `silku süönd* Lüg

lämbulõ *lämbulõ* limale – Vas **Vrd** *lämbüle*

lämbuma *lämbuma* VNg Lüg Jõh Muh Mar Var Tõs Aud HJn JMd VMr Sim Kod Ksi Lai KJn SJn Nõo, -me Hls Krk(*lämbü-*)

1. õhupuudust tundma; õhupuuduse tõttu surema *mies ei saand `nielada, sis mina rikkusin `vällä [mandlid], sis sai jo `nielada, `muidu pidi `lämbu* VNg; *kui ei saa engätä, `lämbub ää - - eng jääb `kinni* Tõs; *ma `lämbun ära `seie palavasse* JMd; *lämbus ära, oli kedagi kõri pial, suu pial* Sim; *ing jäi `kiinni, kas või `lämbu ää* KJn; *tahtsi säääl är `lämbude* Hls; *paksu tossu `sissi olli är `lämbünü* Krk; *temä sai vij suhu `tõmbama ja `olligi `lämbenu* Nõo || *kustuma kattasid siis `liivaga sene õhu`augu kõik `kinni ja - - siis `sinne `lämbusivad kõik nied süed* Lüg

2. valguse ja õhu vaegusest hukkuma (taimede puhul) *ärkrohi one, kes vil`jä `kiinni paneb, vili `lämbub ärä* Kod

Vrd *lämmuma, lämmästuma*

3. läppuma, kopitama **a.** (heinast, viljast) *kaerad lähvad `lämbuma, põle täis kui mette* Muh; *einad `lähtvad allitama ja `lämbuvad ää. vili `lämbub koa ää, [kui] jääb märjast pärast `seisma* Mar **b.** (õhust) *soe märg õhk `üiti `lämbund õhk, mõnel on tuad, mis `kangest resedad `seisavad* HJn; *piale ahju küt'i [on] `lämbund õhk* Lai; *lämbunut `õhku om kammer täüs* Krk

Vrd *lämpuma*

lämbune *lämbune* VNg, -üne Krk *umbne sie tuba one `lämbune* VNg; *lämbüne õhk ommuku tuan* Krk **Vrd** *lämmune*

lämbunõ *lämbu|nõ* g -dsõ; *l'ambunõ* porine; *ligane sügüse umma_tij?* *lämbudsõ?*; *ku järvest tõmmati linnu `vällä, tuu ol'l `väega_l'ambunõ tjuü* Vas

***lämbur** p *lämburi* sumbunud õhk, *leitsak sie tuba on `lämburi täüs* VNg

lämbus¹ *lämbus* Var VMr Kad HljK Sim Plt *lämbe, sompus lämbus ilm, ta uimastab* Var; *vaest on et on `lämbus, ei ole tuule`õhka ega kedagi* VMr; *nisuke `lämbus ehk `audes ilm* Kad; *suvel kui on `lämbus ja `pil`ves - - küllap tuleb `äikest* Sim **Vrd** *lämbis*

lämbus² *lämbus* PJg, g -e Ris

1. s < lämbuma sai jooma läbi `surma, jooma ja `lämbuse surm Ris **Vrd** lämmatis

2. kuumus `alla `pandi kuivad akatused, [kraav] puu`toimpa täis ja mättad `peale, `lämbus ja `kuumus tegid söed PJg **Vrd** lämm¹

lämbutama lämbutama JJn Nõo; (ta) `lämbotab Lüg lämmatama Ei `jäksa rögä ärä köhida, rögä `lämbotab Lüg; Kui tuli ahjun palab, siss iks kõnnitass küürakeli, et suits muidu lämbutab ja paneb nii köhimä ja läkätämä Nõo

lämbäkjalg lombakas lämbäkjalg vai lääkjalg, `ütle kud'a tahad, mõlemba ütesugutse lömbaku Ran

lämbüksi, lämbüksis `lämbüksi(s) ummuksis(se), õhupuuduses(se) Olin unispäis tegi ala `lämbüksi jäänd Kuu **Vrd** lämmukses, lämmuksesse

lämbüle sodiks, pudruks är^p om `väega lämbüle keenü Vas **Vrd** lämbulõ, lämu¹

läme¹ läme Kse Pst, g -da Nis

1. lämbe `paergu on na läme soe Kse; läme ilm, ta on siis soe, tahab ää lämmatada, `kange läme ilm Nis

2. läila, imal toedul läme mekk, ei meki `iaste; [toit] on lämeda mekiga Nis

Vrd lämme

läme² läme g -da madal, inetu läme iäl Juu

lämi → lämmi

lämigäs lämi|gäs g -kä suur kogus, lasu Kudu lämigäs `tuodi `jällegi `randa; Kui siis `nindasuguse kala lämikägä `kimpu `juhtusid, ega siis oma `paadi `kambaga akkama saand Kuu **Vrd** lämmikas

lämisema lämisema Hlj Sim lobisema Tema on `kange lämisema, taha mitte `kuuladagi Hlj; mis sa lämised, ega see `õige ole, mis sa riagid Sim **Vrd** lämama

lämisteme → lämmistämä

lämitämä lämitämä rikkalikult saaki andma Küll aga lämit tänä kovasti kalu; Tänä lämit madalal `vergud `paksu kudu täüs Kuu **Vrd** lämama

lämjas `lämjas leitsene nenda suur `lämjas soe see toa soe, sii oo `aisu seas ka Khk

lämm¹ lämm Jõh Krj Kse HMd Ann Pai Pee, g lämmi Jäm Pha Rei Mär Jür HJn Amb JJn Sim, `lämmi Kuu, `lämmu Juu(n `lämmu) JõeK JMd; lämb g `lämmi Kuu, `lämmu Lüg; n, g `lämbä VNg; n `lämbi Vai

1. s leitsak `Augustikuu lämb tege näd (kalad) `huonuks Kuu; võtta tie `õige sedä `luhti (õhuakent) `lahti, tuba `ninda `rasket `lämbu täis Lüg; vahest `leiba saab tiha, tulab `lämmi `sisse Jäm; `lämmi tuba täis Mär; niist `lämmu tuba täis, tühä sue, tieb ike peä `aigeks koa Juu; Ei mina võind sial sauna `lämmis `olla Jür; kiedan lehmale saunas, muidu ajab `ullu kartuli `aisu, `lämmi `sisse, `auru ja sodi JJn; aab `lämmi (reheleitset) `sisse Sim || (viinauimast) ega ta nii `õlpsast `purju ei jää ja `lämmi täis JJn **Vrd** lämmetis, lämu²

2. a leitsene Tänä o nii lämb `ouess, et kohe pää kogu aja märg, ku `liigudigi Kuu; küll on tänä `lämbi `ilma Vai; Vesisaabas on kõige `rohkem augusti kuu sees, siis on lämm aeg Jäm; ta oli nii päris lämm kohe (tuuletu ja kuum ilm) Kse; kui on `kange vaik pala, siis on lämm sue Jür; müristamese `vihma tähendab, kui nihuke pala, lämm on Ann **Vrd** lämmu¹

lämm² lämm g lämmu

1. sodi, lödi kõik nabad o lämmud; `tuhlid ühna lämmuks keen; muna kukkus ja läks lämmuks Muh **Vrd** lämu¹

2. lasu `iidlane lahnen koa `kirkus põlili, lämm jään järele, pasandas `kirku Muh

lämma|haigus vingumürgitus lämma `aigus on see, kui jääd `leitsesse magama ja siis ää sured Juu

lämmakas¹ lämmak|as g -a lai madal hunnik, lasu Saad oo na ää vaun nagu lämmakas; Lehm lasn `õue suure lämmaka; Karjasmaa värava all oo pailu lämmakud Han **Vrd** lämak(as)

lämmakas² `lämmak|as g -a (või)seen `Lämmakaid `meie ei `korjaned -- `antvärgid `korjasid; `Lämmakas, eks ta ole üks `sakste sien. `Pieterborist `käisid siin, nied `korjasid IisR

lämmakil viltu, laabakil kui `nöubud on `sisse `vaibund, siis on kõik lämmakil Pha **Vrd** lämakil, lämmukille

lämmakili lohakalt, halvasti see töö oo nii lämmakili `tehtud Muh

lämmama¹ `lämmama Jäm Phl tupruma; tihedalt sadama `lämmab lume maha Jäm; `lämmab nii `musta `suutsu `välja; lund `lämmab nagu koti suust Phl **Vrd** lämmastama², lämmatama², läpatama¹, lätsima

lämmama² `lämmama Jäm Kaa Rei jorutama, arutult tegutsema `lämmab oma `suuga, muidu mälab `asja ees teist taga, ei tule `väl'la midad Jäm; See töö oo sii muidu ühte viiti ää lämmatud kut va koera okse Kaa; poisid `lähvad lämmates Rei

lämmastama¹ lämmastama Var Pee Kad Iis Plt, `lämmastam(m)a VNg Vai; lämmäst|ämä Ran, -eme Krk, -õmmõ Krl, `lämmäst|ämä Kuu, -am(m)a Lüg Jõh

1. lämmatama **a.** lämbuma panema Täna ilm o `oite `lämmästäv, `huome tuleb `vihma iil vist Kuu; `Küllap `lämmästas `lapse Lüg; oli `poisi ära `lämmastand Vai; nii pala, et lämmastab Plt; õhk om paks nigu lämmästäv, ta om puul vihma udsu Ran || kustutama `kussudatta süsi tahad, siis `lämmästäd süö `ummusse Jõh **b.** taimi hukutama pojokad oo rohod, mis `vil'jä lämmastavad Var; rohi lämmastab ära Kad **Vrd** lämmestamma

2. lämbuma kui pia on `kuskil sies, ei saa `vällä, siis on `kinni ing, ajab `lämmastamma Jõh; `ülgäs `kaasi `kraani `lahti, oligi `lämmäständ, vähäse ikke elo `märki oli viel ku `löüeti Vai; pia ja suu jääb kuhugi `alla, siis akkab inimene lämmastama Iis; tarõ ol' karmunõ, tüdrik lämmäst är? Krl **Vrd** lämmästuma

lämmastama² `lämmastama, `lämmästämä tihedalt sadama kui `paksu lund sadab, siis `üölla, nüüd `lämmastab tädä maha kõhe `ninda et; nüüd `lämmästäv lund küll [öeldakse], kui `talvel kõvast sadab Lüg **Vrd** lämmama¹, lämmatama², lämmetama, läpatama¹, lätsima

lämmastik lämmasti|k g -ku PJg; lämmä|stik g -stiku KJn Võn, -ssik g -ssiku Kod lämbus, õhupuudus võtab lämmastiku `tummund õhu `juure, siuke `koitand `tummund õhk PJg; tä pidi ise lämmässikun ärä kurtuma, nii `kindlalt `kiñni, et sugugi `õhku ei suanud Kod; inime on lämmästikus, `sumpus, matab `inge KJn || palavik kui inemine om `aige, siss tal om lämmästik Võn **Vrd** lämmastus

lämmastus lämmastus Iis, `lämmastus VNg, lämmästüs Krl, g -e lämbus tüttar suri `lämmastuse VNg; pia on teki all, siis on lämmastus Iis; latsõl tul'l pääle rassõ kõhä lämmästüs Krl **Vrd** lämmastik, lämmatus

lämmatama¹ *lämmatama* Sa Muh Rei/-dama/ Lä Mih Hää KPö(-ät- Juu) TaPö Plt; *lämmätämä* LNg Vig Tõs Khn Kod KJn Trv T Har, -eme Hls Krk; (ta) *lämmatab* IisR, *lämmädäb* Saa

1. lämbuma panema **a.** hinge (kinni) matma `tõmbab kurgu `kinni, *lämmatab* εε Khk; *lemm aab üles ennast, lämmatab* ää, *see oo lastel* Krj; *Nii `kange pala ja tolm, kas lämmatab* ää, *paneb `ingamise oort `kinni* Põi; *soe lämmatab* ää Kse; *nii pala, üsã lämmätãb, tikub `eñge `kindi panõma* Khn; *kõha lämmatab küll selle lapse ää* JMd; *kui on tuba sue ja õhk paks, siis taab (tahab) ää lämmatada* Koe; *tüdruk lämmatas lapse ää; ving lämmatas* ää VJg; *suits tükk minuda lämmätämä; `kange tolm lämmätãb kõhe ärã* Kod; *tänane ilm oli nii pala, et lämmatas kohe, et `raske ingata* Lai; [ta] *lämmätãb teise ää* KJn; *ku ämp engate ei saa, siss lämmäteb ärã* Hls; *kaas om irmuss, tuu lämmätãnä rahvast* Puh; *nii `ahneld süüb, kuugistab `terveld `alla, lämmätãb vai ärã `endã* Nõo; *lõvva `litsus `vasta kõri ja lämmätãs todavisi ärã* TMr **Vrd** *lämbutama, lämmetama, lämmestamma* **b.** hukutama, taimekasvu takistama *Malts oli ull rohi, kui ta võimuse oma käde sai, siis lämmatas teise vilja kohe ää* Põi; *lumi lämmatas rukki orasse ää* Mär; *umbrohi on nii suur, et lämmatab parema vilja ää* HJn; *rohi lämmatab `kapsa `taimed ää* JMd; *õrasrohi lämmätãb vil`ja ärã; rahe one ärã lämmätãnd, kasu `kinni pannud, lämmätãb ärã vil`ja* Kod; *uhakas lämmätãb kesvä ärã* Puh; *angerpüüst lämmät tõsõ aena ärã* Kam **c.** tõkestama, seiskama *näe päe tuleb viil `väl`la, aga põle valu, pilved lämmatavad ära* Hää; *panevad `kamperi `ville `sisse, paavad põlema, siis `kärtsib sij `lamba vill, sij lämmätãb [roosihaguse] ärã; iätükk `pañti õlude `sisse, iã lämmätãb `kãimise ärã* Kod

2. lämbuma *ma pidi auru käde ää lämmatama* Khk; *kõhja on vahel nii `kange, kas või lämmata* ää Vll; *tüdruk lanñjen rehe `alla magama ja lämmatas ää tuppã, tuba oli pala, aur akkas pähe `kinni* Muh; *vingu kãe lämmatavad inimesed ära* Hää; *ing on nii `kiñni, et lämmätãb ää* Juu; *eluluuma viiãs ninda `liina, et ta ärã ei lämmätã* Puh

3. raiskama; kaotama, hävitama *kohe tä piãs lämmätämä ärã kõik, et rutto `õtsa suab; jõkke lämmätãnd `kanga pakud; [mees] lämmätãs selle muna (mürsu) mua põhõja* Kod; *kus sa olet ta lämmäten* Trv

lämmatama² *lämmatama* Sa Muh midagi küllaselt tegema **a.** laia lund sadama nõnda *lämmatab vahest lume maha vaa ilmaga* Jãm; *`paksu lund on, üsna lämmadab. sajuga o lämmatamine, tuulega o suitsetamine* Khk; *lämmatab lume maha* Mus; *tãna lämmatab nõnda lobjakad, lämmatab suhu ja `silmi* Jaa; *küill lämmatab sadada, kõik kuhad lämmatab lund täis* Põi; *akkas tãna nõnna lund lämmatama et Muh* **Vrd** *läpatama*¹ **b.** tublisti (laiali) laotama, levitama *Kevade lämmatas kõik kohad `tuhtid täis, nüid jõva ää võtta; Seda [väetist] lämmatakse nüid põllale, karjamale ja egase `pooli* Põi || *pillama* *Nüid on [raha] kãe, soab `jãlle korra lämmata* Põi

Vrd *lämmama*¹, *lämmastama*², *lämmetama*

lämmatis *lämmatis* Muh, g -e Põi; *lämmadis* Jãm Khk Mus, *lämmätis* Juu, *lämmats* Muh Mar, *lämmäts* Hls Krk, g -e

1. lämbumine *lämmätis kipub `peale* Juu; *lämmatisse panema lämmatama kõhib nenda, et paneb lämmadisse* Khk; *suitsu see paneb lämmadisse, paneb iñje `kinni* Mus; *nii paha õhk, see paneb üsna lämmatse* Muh **Vrd** *lämbus*²

2. leitsak, läppunud õhk `kange suits ja nii `kange lämmats, see lämmatab üsna ää Mar; sann om lämmätsed täüs, ving ja lämmäts, inimene sureb säääl ärä Hls

3. lämmatamine **a.** (lumesajust) lume lämmadis, lämmatab lume maha Jäm; päris lämmatis `lahti, lumelämmatis Pöi **b.** fig intensiivne tegevus, möll nüid on lämmadis `lahti (kiire töö) Jäm; enne `üiti ilmasõda, mis sõda siis nüid oo, nüid ikka päris lämmatis oo Muh

Vrd lämmatus

lämmatus lämmatu|s Noa Kse Saa Plt, lämmadu|s Jäm, lämmātu|s Kod KJn Hls Puh, lämmätü|ss Nõo, g -se

1. lämbumine, astma(hoog) kui inge `kiini matab, ingata ei saa, siss on lämmatus; lämmatus on `aigus, lämmatuse `vastu `rohtu ei ole Saa; ei suand ingatagi, kui lämmatus tuli `peale Plt; temä `surri lämmatuse `surma Hls; kui tulna tuu lämmätüss, siss olna `rõiva sällän nigu `mõstu `õkva, nii ligeda Nõo **Vrd** lämmastus

2. lämmatamine sii om kui lämmätus, `paksu `suitsu tare täis Puh

Vrd lämmatis

lämme lämme Sa Muh Phl L Rap Tür Plt SJn, g `lämme Käi Kse Tõs; n, g `lämme SaLä Pha VII Rei Hää Ris hv KJn

1. **a.** lämbe, soe ja umbne tuba sõhust leitsagut täis, `lämmed `aisu, tee uksed `lahti; `keldris on nii `lämme õhk Khk; lämme ilm Pha; paks soe õhk, `lämme õhk VII; `oues paks `lämme luht, `lämmed ilmad Rei; `seuke lämme õhk, madal maja aiseb seest Kse; täna nii lämme, soe ja lämme, kas tuleb müristamest või Tür **Vrd** lämму¹ **b.** leitsak koa `kange lämme, nisuke suur udo ja, `öötasse, elm oo üsna lämmet täis Mar

Vrd läpe²

2. värsk, pehme leib `peale ahjust `võtmist `lämme VII; meil `tehti täna `leiba, meil ühna lämme leib; lapsed, `võtke lämmet `leiba Muh; `lämmed levad Käi; lämme leib oo ea `võiga `süia Mär; mõni `lasnudki leba ika kõbass `minna, pehme lämme leib nagu ei sünnigi `süia Mih; `meite toet (taat) läks tuneli (tunaeile) ommiku `linna, panin lämme `leiba `juure ja `toeri (taari) `lähkresse Rap

3. pehme, (loomult) leebe Liisi, see änd (olnud) ka nii tasane ning lämme, laseb teha kuidas tahab Mus || saamatu ta oo nii lämme et kole kohe, nii lämmet inimest ma pole enne näin mitte Muh

4. lääge, läila vesi oo soe, `lämme maiguga, maitse läheb `lämmeks; `lämme `maoga toit, mu suu nii `lämme täna oomigu, sañt maik suus Khk; vesi lähäb `lämmeks, kui sojaga kaua toas `seisand oo; sandiks läind leval o `õige vägi `välja läind -- siis o `lämme maiguga Mus

Vrd läme¹

lämmeljalg sõim oh sa va lämmejalg Muh **-käpp** = lämmejäpp Kodas sa_ñd sõhuke lämmejäpp ometi oled, ät mis aga käde võtad, selle sa maha lased ja katti teed Jaa; mõni oo `sõuke lämmejäpp Muh **-künt** = lämmejäpp tule va lämmeküñt `siia, ma `näita kuidas seda peab tegema Muh

lämmelt soojalt leevä läävä `kuurde, neid ei või lämmeelt pitsite Ote **Vrd** lämmeält

lämmer lämmer g `lämre savilabidas savi `lүүдass `lämrega Hää

lämmerdama lämmerdama laristama Sool kaks lehma, sool seda piima nüid kääs lämmerda küll Khk

lämmestamma `lämmestamma lämmatama sie `lämmestab `lapse `vällä, kui padi on nena peal VNg **Vrd** lämnetama

lämnetama lämnetama Ris, `lämnetämmä Jõh

1. lämnetama nii pala on, et see lämnetab. õhk on kohe `kergem, kui juba müristamene `lahti on, `enne `vihma ta jüst nagu lämnetab ikke Ris **Vrd** lämnestamma

2. laialt sadama aga nüüd `lämnetäb lund maha Jõh **Vrd** lämnestama²

lämnetis lämnetis g -e leitsak, niiske palavus – Kse **Vrd** läm¹, lämnetis

lämni lämni Plt, g `lämne Hel, `lämmä T(n `lämni) V(-nim-); n, g `lämni Kuu Hlj IisR VII Ris; lämi g `lämne M, `lämmä Saa(lämni) Lei(l`ämi)

1. a soe, kuum **a**. (ilmast, õhust, ruumist) Täna on peris `lämni `ilma Kuu; pala soe, `lämni ilm, nee on vanade inimeste sõnad VII; ilm on lämi Saa; põle enam nii lämni, on lahendam [ilm] Plt; mis sa `lämne ilmaga kampsist sellän pead; Täembä om kammer peris lämi Trv; lämi aig olli iki Pst; ilm lääb `lämmes, täo ei ole olluki lämit `ilma Hls; mia `mõtli, et vaest om ommen lämmemb ilm Hel; laut om `lämni, kae sitt aab jo `kuuma `väl`lä; kui sonnune ja pehme lämni ilm om, siss avvub `vihma Ran; kels ei kao `enne, kui lämmit `vihma tulep Puh; ku kül`m tal`v, siss om makuss mahl (kasel), ku `lämni tal`v, siss ei ole makuss mahl; ku `lämni õtak `olli, siss kihulaisi `tulli `õkva kuhinal `sälgä; ega edikammer `lämni es ole Nõo; kõgõ `lämmämbä päevä om enne jaani`päivä Kam; ku lämni suvi, siss kasvasse tubaka `äste Ote; käesit ärä, joosit jälle `sisse, `olli lämni tare Rõn; sõss ol`l lämni kevväi Urv; sääräne `hautav lämni ilm Har; ku lämni um, sõs kasuss kurk jovvulinõ Rõu; `lämmid `ilmu timahava pal`lo; ku kuah `süüki tet`ti, siss lät`s sann ka `lämmäss; na_`muadse\_järve? umma\_`lämmä? Vas; Ilm lämni, nii õt täi palas ar_pää pääle Se; l ä m m i m a a ~ p o o l lõuna(maa) Kure lähvä lämmäle maale, esi oigava nigu konna krooksuva Nõo; sügüse tulõkul kogusõ tsirgu?, kes `külmä `pelgäse?, `suurte `parki ja nakkasõ `lämmäle `maalõ `lindama Kan; seedripuu om `lämmä maa puu Har; kurõ?, hani? lävä parvõ `viisi `lämmäle `maalõ Plv; `lämmäst puolõst tulõ vihm; `lämmän `puolõn `härigigä tüüd tetäss Lut **b**. (esemetest, ainetest) `lämne `kartula, `lämne levä Trv; nüsset lämi piim Hls; siga taht lämit süvvä; olli `panden `lämmä `ahju tallekse Krk; perele es saa anda enämb lämmind `piimä Hel; küläp kaas ärä sei, ää lämni pudruke Puh; juuretuss `olli mõhen, tüü pitsitedi `lämmä vij `sisse; esä ütelnu: `tassa tulega, `lämmä leevä om `laudu pääl; `lämmä jahu olliva, leib läits ruttu `apnama Nõo; ei ole lämniid vett Kam; ku `lõunass ol`l keedetü, sõss õdagu lämmit `süüki es tetä Ote; tüü mul lämit vett San; kuan tet`ti karjalõ lämmind `juüki Urv; lämni luudikõnõ Rõu; lämni leib om tüü, mis om ahost `vällä `võetu? Räp **c**. (kehast ja soojaaistingust) küll miul om lämi Hls; sa olt pehme ja lämi mu kõrval; Musu olevet mahe ja lämi kui nüsset piim Krk; ku inimene `õkva sureb, siss ta_m `lämni ja nõrk Puh; pikkä tüid kävven nakass `lämni; küll kitsass kinnass lajass lääb ja `lämni `tüt`rik kül`mäss jääb; `kaska all om ää `lämni magada, aga karva lähvä `kirpe täis Nõo; taal om õks lämni veri `süämen Har; ku iks virgastõ lüvvä_`tahtõ, ai iks pää otsah `lämmäss Vas || fig kel vähä `seante lämi pää, taht meelite (rumalale meeldib kiitus) Krk; mes nüid Miinäl viga om, temä eläp ku `lämmä vij sehn (hästi) Nõo; Ma sai kui lämmähe vette, elu lät`s parembass Urv; tä `kuüli õks `lämmile `vuütile (omas kodus) Rõu

2. a soojapidav `lämme `rõõva Krk; `undrik tetti äste pik'k, iki koñdeni, et siss om `lämmi Puh; võta [rätt] `ümbre nigu tek'k, om paks ja lämmi; kask om `lämmi, ega kask tuuld läbi ei lasõ Nõo; talvõl umma õks rusik `kinda<sup>?</sup> `lämmäbä[?] Vas

3. s soojus, kuumus koer väl`län `lämme kähen Trv; paremp oma `rõõva lämi ku tõise mehe tüü lämi; Oia süük' `lämmen Hls; ei oole ää `kurta, lääme `lämme kät'te Krk; lämmege ei oless sij maa midägi minnä; piip tormas suun, kes nõnale lämminä `andse Hel; latse `tahtnuva eläjile lämmit tetä, `pannuva kõrre `otsa tule Ran; sügisetsel üül om `ütsä `poiga, säääl om lämmit ja `kül'mä, `vihma ja `lumme Puh; ega vanast nästel `lämmäga muud sääl`län es ole ku jakuga ame; pusiti `mulke `sisse sinnä et `lämmi manu lähäb vil`läle Nõo; ku kuu madalan käib, siss saab lämminä, ku `korgen, siss saab `kül'mä Kam; `lämmega piim om ku tõl'k; kaitskümmend kolm `kraati lämminä om vilun Ote; te pannite `lämmä peräst ahju palama Rõn; kusi `panti potti, potiga `lämmähe Kan; lämmi tulõ ja nakass maa sulama; minõ no_`tarrõ `lämmäde; saina ei pia lämminä kiñni ei[?], lämmi lätt `vällä Har; sügüsene undsõ\_`lask lämminä, keväjäne kütt `kül'mä Rõu; `kiisla kohetuss `pañti kohegi `lämmähe `hapnamma; muna lätt ka halvass `lämmäga[?] Vas; Lämmi ei tapa kedäge är[?] Räp; l ä m m ä l e 1. sooja, soojendama tuli palanu ahjun ja nemä tulluva ahju suu ette `lämmäle; kül'mägä jäänu veri `saisma, kui sai `lämmäle, siss `verdusi ärä Ran; mine ärä `tarre `lämmäle, mes sä säääl kügelet kül'mä käen; piim om ärä kahutanu, piäb `lämmäle panema Nõo; mia panni käki `sinna kummi `mulku `lämmäle Rõn 2. soojaks lauritsepäevä `kül'mä iki kaits kolm üüd pidäss ärä, siis läits `lämmel jälle Krk; tuul om `lõunast, ilm lääp `lämmäle; ku ilma `lämmäle lähvä, puu joba `lehte lähäb, siss ämp `mahla ei tule Nõo; kui ilma `lämmäle läävä, siss `lindlõss liblikit Ote; keväjä nigu `lämmäle lätt -- `kaetass `mehtse[?] üle Räp; ei o l e k ü l m ä e g a l ä m m i t 1. ükskõik temäl ei ole sinu murest `kül'mä ega lämmit, sina elä vai koole Ran 2. mitte midagi ei mõista<sup>?</sup> timäst `kül'mä, ei lämminä Plv

lämmidüss lämmidü|ss, -se soojus – Krl **Vrd** lämminäüss

lämmikas lämnik|as g -a lasu tee `eares `olli suur sita lämnikas nagu müit's moas Muh || fig (tüsedast inimesest) mis `moodi ma `sõukest lämnikast saa aidata (ei jõua tõsta) Muh **Vrd** lamnik(as)¹, lämigäs

lämmima¹ `lämmima VNg Pha Aud, (ta) lämmit Khk Kse

1. rikkuma a. määrima, mäkerdama jo tä ennast ää määräib, lämmit sitaga kogu Khk b. lõhkuma, hävitama sõda `lämmis keik ära, äävitass või nõnda Pha || peksma `lämmis ta naa täis et Aud **Vrd** lämmitama²

2. lallutama `purjus mees lämmit Kse

***lämmima**² nud-part `lämmind läpastama – JMd **Vrd** lämbima

lämmindüss lämminäüss (ihu)soojus ega lämminäüst ei olõ[?], mis vanal inemisel lämminäüst Har **Vrd** lämmitüss, lämmitüss

lämmine lämmitine Jür HJn lämbe, lämmitav `kangesti lämmitine, pliit ei `tõmma Jür; [täna] oli nii lämmitine ja sue HJn **Vrd** lämmitine

lämmistämä lämmit|ämä spor T, V(lämmit-; -mmä), -eme Hel San, -õmmõ Krl; lämmiteme Hls Krk soojendama; soojaks ajama Mia lämmiti ennast ahjukapin Hls; vaja `lämmess panna vai lämmitte, ku [sõök] kül'mäss lää, siss lämmitets Krk; tule `sisse, tule

veedike lämmistämä; Egass miu peräst ei massa nakata sülti lämmistämä hum Nõo; konksi `otsa `panti `paakene, tollega lämmistedi `süvvä Kam; mul ol' külm, ma_lämmisti truubi man hinnäst Urv; esä lämmistöss tarrõ?; tarõ om lämmistõt Krl; Sisalik lämmist hennest kivi otsan `päivlikun; mõnikõrd süüt ilma lämmistämäldä Har; Lämmistetü? `kapsta? ol'liva_mõnikõrd viil parõmba? ku_ `värskelt keedetü?; Minõ lämmistä hinnäst veetkene ahõ veereh Röp Vrd lämmitama

lämmistüs(s) lämmistü|s Röp, -ss Krl küte aku tuvvass mõtsast tare lämmistüsess Krl; vald and `korteri, lämmistüs ja süük pidi `hihdäst olõma Röp

lämmitama lämmitama Jäm Khk Phl Saa, -ämä Kuu/'läm-/ KJn TLä Kam Rõn; lämmitama Saa Trv, -em(e) Hls

1. soojendama, soojaks tegema akasin liidi pääl vett lämmitama; sukke lämmitse enne kül'maga, enne kui `jalga tõmmatse; lähme `kamres `lämmes, lämmitäme raasike `aega ja lähme `jälle [välja] Saa; koer lämität päevä kähen Trv; lämiteme piim ärä; [õitsilised] lämiteme tule veeren Hls; toda suurt paa täit `ruuga `süüdi nätal `päivi, `väikse `paaga lämmitedi; lämmität suureräti, aat truubi man `lämmäss, panet latsele `ümbre Ran; mia lämmitä sääl `kässi; mijs lämmitäp kõrtsi `penki (purjutab), obene aia kül'len värisep kül'mäga Puh; me ollime üleväl ahju pääl, seime sääl käk'ke ja lämmitime Rõn || fig vana mijs olli ja siss `võtse `endäle lämmitäjä kah (naise või armukese) Rõn Vrd lämmistämä, lämmitseme

2. kütma laeva tulemees on lämmitaja Jäm; laiva peel on tule lämmitaead, ahju kütjad lämmitavad Khk

lämmitis lämmitis leitsak kui väga palav ja lämmitis, siis tuleb suur müristus KuuK Vrd lämmitis

lämmitseme lämmitseme soojendama – Hel Vrd lämmitama

lämm|käpp sõim kobakäpp, saamatu inimene lämmkäpp oo, kes kēest maha laseb kukkuda asja ning kēed ep pia `kinni mette Khk; ajasid `ämbri `ümber va lämmkäpp; sedasi läbemata teeb, oolimata teeb, see oo lämmkäpa töö Mus; Lämmkäpad äi `oska käte vahel midagid `valmis teha Kaa; üks lämmkäpp ka, kõik laseb maha [kukkuda] Pha; lämmkäpa käe lähvad kõik tööd ukka Põi; sa oled üks lämmkäpp, sust põle kedagi `asja Trm Vrd lämme|käpp, -künt -rokk lämm rokk leivasupp – Ktrj

lämmu¹ lämму Juu, `lämmu Lüg lämbe `raske, `lämmu õhk, kui on `audene ilm Lüg; nihuke vihmäne ja pää pästab, sis nihuke lämму sue, väsitäb ää Juu Vrd lämму¹, lämме

lämmu² `lämmu Muh(läm-) HJn lömmi(s); katki [nõu] uure oo lämму; asi läks nõnna `lämmu mu käest, ei `aita `kuskile Muh; rukki akid `lämmu vajund, [vaja] uueste laduda ülesse HJn

lämmukille viltu `roika aed, puud on lämmukille HJn Vrd lämмуkil, lämukile, lämäkille

lämmukses, lämмуksesse lämмуkses Amb Sim, -se Juu Amb Pee Sim õhupuuduses(se), ummuksis(se) mõned surevad lämмуksesse ää Juu; nagu üks luom jääb `kuškille kit'sikusse, siis `üöldakse, et jäi lämмуksesse, et sie luom `lämbus Amb; oli kedagi kõri pial, suu pial, oli lämмуkses, ei saand ingata; koera kutsikat tuod või siapõrsast, oiad koti suu `kinni, siis on lämмуkses Sim Vrd lämbüksi, lämbüksis, lämмуsse

lämmuma `lämmuma Kul Mär Vig Var Kod Vil lämbuma **a.** õhupuuduse tõttu surema `lämmus `leitses ää Mär; kui ing jääb `kindi, `lämmub ära Var; rind vajos lape suu `piäle, laps `lämmus ärä; jäävad `kuurma `alla ja `lämmuvad ärä; siga tuhnib, saepuru lähäb `kopso, paab inge `kiinni, siga `lämmub ärä; mere `piälgi mehed upovad ja `lämmuvad ärä Kod; konnaksed o`l'id kiik selili, `lämmuvad ärä ummuses Vil || kustuma tuli `lämmub ärä tuha all, mata viil `tuhka süte `piäle Kod **b.** valguse ja õhu vaegusest hukkuma (taimede puhul) kuusetaimed `lämmusid ära Kul

Vrd lämpuma

lämmune `lämmu|ne g -se Mär KuuK Plt leitsene, sumbunud küll oo `raske lämmune õhk Mär; vata jääb vähä -- lämmuseks, õhk jääb `raskeks, kui on `kiinni aken KuuK **Vrd** lämbune, lämmine, lämune¹

lämmusse õhupuudusse; ummuksisse võta riie näo `piäle, jääd lämmusse; emä jäe lämmusse, kopota ja põruta, kuini lüüb inge `lahti; kaevad aagu, paned puud `sisse [ja katad mullaga], siis jäeb ta lämmusse Kod **Vrd** lämmuksesse, lämmussede

lämmussede ummuksisse jäi purjun `pääga `sanna lämmussede Ran **Vrd** lämmusse

lämmussen `lämmussen Kod Ran ummuksis, lämbumas kalad one lämmussen, ei sua ingätä all, iä one piäl; kevädete sõnnik aab `irmsass `kuuma, eläjäd lämmussen Kod; kui om `lämbuman kohegi vette vai karmu kätte, siss om lämmussen Ran || kustumas tuli all lämmussen Kod **Vrd** lämmukses

lämmustama `lämmustama lödistama, pudistama mis sa lõmastad sest toidust nii ära, lödistab ja teeb tükkides ja lämmustab Var **Vrd** lammustama

lämmutama¹ `lämmutama Muh Var; `lämmotama Lüg

1. lõhkuma, lammutama ne lämmutasid maja maha, ma akka kevade lämmutama Muh; lähed `aeda maha `lõhkuma, lämmutama Var **Vrd** lämmima

2. lõmastama `Raske kivi kukkus jala `päälä, `lämmotas jala Lüg; lõmastakse, lämmutakse nii ära, et enam midagi `asja ei saa Var

lämmutama² `lämmutama peeretama, haisutama Ää lämmuta tuba `aisu täis; `Pääva tuleb lämmutamest vähäm ette, aga pärast `õhtust `sõömest, siis oia nina `kinni; Poiss lämmutan öö läbi Han

lämmäde soojalt pääväkene nakass no `paistma `lämmäde Har **Vrd** lämmält

lämmält `lämmält Rõu, `lämmäld Hel Nõo soojalt, soojana kešvä kärke sjiüüdi `lämmäld ja kül`mäld Hel; Panõ üt's kukõl' ka² `ahju, tjuud um hüä lämmält võtta<sup>2</sup> Rõu || higisena, sooja nahaga obene lääb jalust ärä, kui `lämmäld `juuvva andass Nõo **Vrd** lämmelt, lämmäde

lämmästuma `lämmäst|uma Lüg, -ümmä Vai, lämmästüümä Se

1. lämbuma laps ei saand `tissi suust `vällä, `lämmästus `sinne Lüg; kui `ihmine makka ja tämäle `panna suu `pääle `patja, siis tämä `lämmästü, ei saa `engä Vai || lämmatama `lämmästüind `aisu `tullo tuvast Vai **Vrd** lämmastama¹

2. ummistuma Massina sõgla² ollõv ar_`lämmästünü² Se

lämmümä `lämmümä Rõu Vas soojenema ma paa pudru taha\_kuuma vii `sisse, siss `lämmüss Rõu

lämmüss `lämmü|ss g -se San Kan Krl(-ss) Har Vas soojus, palavus *mugu\_vihussõ* [saunas] ja *joovavõ nii`lämmüse peräst* San; *silmävij`lämmüss om õks inemise vere`perrä* Har; *täämbä om suur`lämmüss* Vas || (soojapidavusest) `säantse villadsõ mütsü? naisil olli? talvõl, `lämmüse peräst Kan **Vrd** lämmindüss

lämp¹ lämp VNg Plt, g lämb|i Muh Vig Kse Tõs Tor, -a Hää, -ä Saa KJn

1. lämpjalg sellel nõnna lämbid jalad, ei ole nõgu Muh; *päntjalg on`rohkem sõimusõna, aga lämp on`looduse asi, seda tuleb mõlemil* (meestel ja naistel) *ette* Plt || (suurest jalast) *Lämbad`õeldi ikki, kui suured laiad jalad`ollid; Korista oma lämbad`iist ära* Hää **Vrd** lämpjalg

2. voki tallalaud oki lämbäga sõkutse okid ümmer Saa

lämp² lämp g lämbü Lut; *l`amp* g *l`ambu* Vas pori, muda *l`amp om lägä, noh sääne`nilbõ* Vas; *päle`vihma vai vihma`aigu muta pal`lo, tyyd muta kutsum lämp* Lut

lämpajalg lämpa- VJg, `lämpä- Kuu Krk kooberdaja oo va lämpajalg - - nüüd ei jõua `tulla VJg; *näe ku`lämpajalg lää, iki`lämpädi,`lämpädi* Krk **Vrd** lämpjalg

lämpama `lämp|ama VNg Khk Põi Mar Mär Tor Hää Juu JMd Koe Kad Plt, -ämä Lüg Jõh Tõs Juu KJn Trv

1. viltu, vigaselt käima **a.** lonkama *Pidade ikka`eese jalaga juba`lämpama* Põi; *võtba aga`peale lämbata, naa suur lämpjalg* Mar; *see`lämpamine oo taale vist`loodud`külge* Mär; *kis`lompab, si`lämpab* Hää; *see põle nii vigane, selle jald mud`u natuke`lämpab* Juu; *obune`lämpab teist`jalga* JMd; *inime`lämpäb* KJn **Vrd** lämpima **b.** logisema *sie`kirves`lämpä, senega ei saa`lõhkuda* Lüg; *kui`vanker vanast jäeb, sis`ruopalise tie pääl`plaksub ja logiseb ja`lämpäb* Jõh; *raiu iluste, mis see kerves so käe`lämpäb* Juu; *kui rummu auk on`irmus suur, siis ratas akkab`lämpama* Kad; *kerves`lämpab, kerves lääb`kaarti* Plt

2. limpsama *Mõni on`kange kielt`lämpämä, [kui]`räägib, siis`lipsti`lämpäb kielt suu`nurgast* Lüg

lämpi `lämpi Muh Var Tõs Tor viltu, lääpa saabas ojab nõnna `lämpi et Muh; *tallab kingäd`lämpi* Tõs; *aed vajus`lämpi* Tor || [puu] *oksad viletsad, üks oks`ühtepidi`lämpi, teine teist pidi* Var **Vrd** lampi

lämpima `lämpima Põi Han, (ta) *lämbib* Khk Muh Kse Hää Jür Trv (viletsast käimisest); (poris) *paterdama saa`änam`käia mette, muidu lämbib* Khk; *Taal on labajalad - - käib nii`lämpides* Põi; *mis sa lämbid* Muh; *Lämpis pasteldegä rinki, teistel olid soapad jalgas* Han; *Lehmad`lämpisid ikka kudagi`sitkest`väl`ja, ma karjaplika olin`rohkem ädas soomudas* Jür; *Ära lämbi pori sehen* Trv; *siss said sa nõnda`lämpi, nõnda porine`tj olli* Hls **Vrd** lampima, lämpama

lämpis `lämpis Muh Vig Kse Han Tõs Tor Hää viltu(ne), lääpas *see oo nii`lämpis`jalgega;`kiñjad_o`lämpis`jalgas* Muh; *pengi jalad oo`lämpis all* Vig; *jalg`lämpis, kõveras ikke* Tõs; *lämpis`sarvedega veis* Tor **Vrd** lampis

lämpjalg vaevaliselt kõndija **a.** lämpjalg *Lämp`jalgudega`üöldi lämpjalast* Lüg; *mõned on`lüydud lämpjalg, lämpjalal on jala otsad välitse pidi* Hää; *lämpjalg on see, kelle jalg alt tasane on* Saa; *lämpjalg on, kui`õõnsust all ei ole, jala alused täis - - siis käigu juures kaalutab* Plt; *sellel om`kompjala ja päkk kabja, laia`kapjege vana lämp`jalgege* Hls

|| sõim *Mine lämpjalg jalust ää* Pöi; *kuradi lämpjalg, nigu suab, kohe jala `piale astub* (hobusest) Sim **Vrd** lämp<sup>1</sup> b. lonkur *See lämpjalg liha änam `kuskile, jalad paisetand lagund all* Pöi; *võtab aga `peale lämbata, na suur lämpjalg, jalg vega saand või* Mar; *lämpjalg on lombakas inimene* Vän; *va lämpjalg, kis `lonkab, näe see `kaupme poiss lähäb limpa-lämpa* Juu; *sij oo va lämpjalg, `lämpäp pääle* Trv

Vrd lämpa-, lääpjalg

lämp|katus *lämp katus* lame katus – Var **Vrd** lampkatus

lämpku *`lämpku* kanderihm *nossõlga naasil ol'li? oma? nossõlga puu? sälän ja `lämpku_kaala pääl* Röp

lämps¹ *lämps* g *lämbasa* Hel; n, g *lämpsä* Vai mütsisirm, -nokk *`kuoli`lapsil on ka `lämpsägä kübäräd; ottas `sormiga `lämpsäst `kinni* Vai; *`läikleve lämpsage [müts]* Hel

lämps² *lämps* Plv, g *lämpsu* Khk Mus Kaa Vig Kir Han Saa SJn, *lämsu* Hää

1. lori, plära *pole jutt midad, muidu aeab `lämpsu* Mus; *Tema seda `lämpsu äi usu* Kaa; *`Neukest `lämpsu ei maksa aada* Han; *lämps ja möga on üks ja sama, see on seake tühi jutt; seantse lämpsu pärast ei maksa `kõrve kulutada* Saa **Vrd** lamps²

2. löga, pläga *Teeme jõhvika `lämpsu kah* Hää; *Tiigi vesi `ol'li päris `kihni `kasvand, üleni `lämpsu täis* SJn || *`närsind piim, see `kolva änam kedagi, läind nehokses lämpsus* Kir

lämps³ *int limps ja lämps* Kse **Vrd** lomps-lamps

***lämpsakas** pl *`lämpsakad* ?kidur *su kased `seoksed `lämpsakad, luua `raode jaoss* Hää

lämpsama *lämpsama* lõõma, lahmama *`lämpsas vett `sisse üle vene `serva. kui `tormab, siis `lämpsab* Jõh **Vrd** lampsama

lämpsima *lämpsima* Kuu/-mä/ Lüg, (ta) *lämpsib* Kse

1. lohakalt sööma *mis sa lämpsid toidu kallal* Kse **Vrd** lampsima

2. äigama *`Lämpsiväd käbägä `vastu `silmi* (kassid mängides) Kuu

3. vilksuma *Mõnel `jällä silm `lämpsib, akkab `vahtima, siis `tõine silm `püörab ülesse ülemise lau `alle, käib `vilkti `silmamuna, sis `jälle tagasi* Lüg

lämpsu *longu rohi jääb `lämpsu maha, vaob maha* Aud

lämpsutama *lämpsutama* mugima, nätsutama *Vana obu lämpsutab einad ää, ei saa katti [näritud]; Ühna `pißsed lapsed ja ühna vanad inimesed oo lämpsutajad* Han

lämpuma *lämpuma* Vän SJn

1. lämbuma *vingusurma kääs `lämpub ää; `lämpumine on `siuke asi, kui sa enam ingata ei saa* Vän **Vrd** lämmuma

2. läppuma *toss on `seake `pehme aur, `seake `pehme `lämpund õhk* SJn

lämpädi *deskr näe ku `lämpäjalg lää, iki `lämpädi, `lämpädi* Krk **Vrd** lampadi

lämpäkälli *viltu(selt), logisedes `vankri rattas `lämpäb, käib `lämpäkälli* Lüg

***lämpämä** *nud-part `lämpänüt läppuma `lämpänüt vai aput `aisu olli taren (linu kuivatades)* Hls

lämpümä *lämpümä* liisuma *tuy olõ_j inämb umah mauh, `lämpünü ryug* Vas

lämu¹ *lämu* VNg Muh Käi L Ris Juu Lai KJn M Nõo Ote San VLä(l'- Krl), *lämo* Emm Rõu Vas

1. löga, lödi; katki(ne) *leatsad kõik lämud; peet ei lähe `pehmeks, naeris läheb lämuku* Muh; *ta oo `koorma `alla jäänd, ta oo üsna lämu* Kse; *va `audja kana, metu muna lämuse*

`sõtkun Aud; `irmsast ära kulunud riie nigu lämu; sukka võis ka lämumust `öölda, kui ta nii puru oli Lai; I ä m u l e sodiks, pudruks kuyk läits lämule Pst; Sjöük om lämule keenu Nõo; `kartuli om lämule lännu Ote; sjuük' om lämulo `ka'ski kõik keedet San; sup om lämulo keenü Krl; ta lät's nigu lämo puruss, är um lämulo kijt Vas || (mälutud toidust) loomal lämu suus Juu; suus lämumab lämu KJn Vrd lämbüle, lämm²

2. (mere)muda soue lämo, mes inimesed `tervegs teeb, arstita, `tooda mere eest lämo Emm; meri aab tormiga lämu `väl'la; mere lämu tuuatse põllu `peale Kse; linaleo vij sisel om l'ämu Krl; `ljiite kotuse, kos nigu lämu jääss pääle Har Vrd lamu¹

lämu² lämu Kuu(-ü) Hlj Jõh IisR Pha Pöi Kad suitsusegune õhk; leitsak; aur Tuba on lämü täüs, vara sai `siiber `kinni Kuu; `Keitas sia `kartulid, nüüd ei lähä sie lämu tuast `vällä Jõh; `Saunas on viel lämu, ei `sinna või `praegu `minna; Täna on ilm nisuke lämu täis IisR; Täna toas `sõukest lämu, et `raske iñjata Pha; ei mina sial võind `olla, kõik tuba oli lämu täis Kad Vrd lämm¹, lömu²

lämukile laabakile, längu põle `soiku sees [sarikatel], vaob ühükorra lämukile kõik Kir Vrd lämmukille

lämuksis, lämuksisse sompu(s) ilm on lämuksis, udune ja paks kohe, `niiske; enamašti sügise `tõmmab lämuksisse, lääb külmale siis Plt Vrd lämum

***lämuma** da-inf lämuda mäluma, näsutama `sjuüki lämuda Kõp

lämune¹ lämu|ne IisR Var, lämü|ne Kuu, g -se leitsene lämüne saun; lämüne ilm; tuba `lähteb lämüseks, tie akkuna `lahti Kuu; Ei lämusesse sauna või vihtlema minna IisR Vrd lämmune

lämune² lämune Nõo, transl lämotsõs Rõu sogane, pudrune Lämune sup om vastik, sädä lähäb alvas Nõo; Taa sjuük' um är lämotsõs keenü? Rõu

lämu|pea sõim oh sa vana puupea, lämüpea, pudrüpea, `tainapea Mär; mis sa lämüpea pudrad Plt

lämus sompus, vines kõik ilm on lämum, ei sua ingatagi õiete, mitte `metski ei pasta Kad Vrd lämumksis

lämumtama lämumtama Tõs Hää, -eme Krk lõmastama, purustama käsi jään masina vahele, lämumtan ää kõik Tõs; Lämumtavad ära, teevad pudruks Hää || näsutama ega Punik neid tilgatsit `einu ei süü, lämumtep ainult ärä Krk

***lämutama** lämutem(e) Hls Krk; (ta) lämumab KJn lõhkuma, purustama oherti terä puha är lämudet; kes rõõvast sjuü, är lämumten puha Krk || mäluma suus lämumab lämu KJn

lämäkeli laabakil, lääbakil Nüid jäi sinna tii viirde lämäkeli maha nigu lõpnu Nõo Vrd lämäküllä

lämäkille laabakile, viltu Nää, `kuida torm vajut puol `aida lämäkille; Sie laut - - on lämäkille juo `ammust ajast Kuu Vrd lamakil(1)e, lämmukille

lämäküllä laabakil, viltu Sie laut vajund ka juo lämäküllä, `täüdü kohendada vähä toist Kuu Vrd lämäkeli

lämäkälli lämäkä|lli, -li a. laabakil, laiali Võttab `vihma `sisse, `einäkuhi lämäkäli Lüg b. viltu, lääpa rattas lähäb juo lämäkälli, kigiseb ja kägiseb Lüg

lämäkö lämäkö (prae)pann – Vai

lämäküne *lämäkü|ne* g -se lohmakas, kogukas Küll sie paat on `tehtud lämäküne -- `raske toist `souda, `ninda nagu maa tükkü via edesi; Oh `messugune lai lämäküne müts sul tänä pääss on; `laia lämäküse [heina] `kuhja teid Kuu

lämäs viltu `Lõualuu `aagist `välläs, lõug lämäs Lüg

lämäskä *lämäskä*, `lämmäskä lehmakook, -lasu `lehmä lämäskä ehk `ärjä lämäskä, sie midä `lehmä sittu; sääl oli üks `lehmä lämäskä rukk\_`ääres maas; panivad nenäd `sinne `lehmä `lämmäskä `sisse Vai

lämü → lämu²

ländam *ländam* g -e suur tükk, lahmakas suur `ländam `mõtsa Hls

lände|tuul läänetuul vesikaare tuul on `lände tuul; `loode tuul on põhja ja `lände tuule vahel Kei **Vrd** läänetuul

läng *läng* g *längä* Krl Har Se(l-) läila, lääge vanas lännü ruug om läng Krl; *kahruvabarna?* -- *sändse längä `mauga?*; *sood `längä `ruuga saat no süvvä?* Se **Vrd** länge

länga *länga* Jäm Kse KJn, `längä Kuu Lüg Kod längu, poolviltu `längä vajund Kuu; [vikatiga] *niideti rukide `piale*, [niidetu] *jäi ruki najale `länga*, `kasvaja ruki `piale Kse; *kõda uks one `länga*; *`kange tuulega puud `längä liikunud*; *püss aid ruadikiss one kua `längä testod Kod*; *see aed on `länga vajond KJn* **Vrd** langa, lönga

längakil, längakile *längakil* Jäm Khk Kse Var Tõs Juu Amb Tür Pil, -e Jäm Tor Nis, -le Amb JMd IisK Ksi Plt; *längakille* Kod MMg KJn

1. viltu, kaldu(s) *aid on längakile* Jäm; *aid pole veel maha kukkund, aga üsna längakil* Khk; *puud oo ajand tuul längakile* Tor; *suisel aal teed lehtaod, pannakse na längakil teeneteese `naale* Juu; *suur kivi on raba sees, pealt on lamp, terake längakil* Amb; *längakille on püstaed ehk roikaed* IisK; *`metsä ku tuul murrab, puud one längakille*; *vana maja kua längakille, katus akab maha tulema* Kod; *uks on längakille, kui `ingede pialt on `alla vaond* Plt

2. kõveras; *longus roosid on längakile* Jäm; *issob längakille ukse eden; sji lähäb längakile ja küüräkile* Kod; *uba `olli längakille maas* Pil

Vrd langakil, lengakili, longakille, längakili

längakili *längakili* längakil – Kär **Vrd** längäkalli

längaksil, längaksile *längaksil*, -e Kse; *längaksille* MMg längakil(e) tuul oo aad (aiad) *längaksile aand* Kse **Vrd** langaksil

längas *längas* Jäm KJn, `längäs Kuu Lüg längus, poolviltu üks puu -- on `längäs, ei õle `järsku maas Lüg; *ajapost on `längas* Jäm; *see aed on `länga vajond, aed on `längas* KJn **Vrd** langas, löngas

länge *länge* V, `längä San läila, lääge (söögist) *ruug om `väege `längä*, `saisnu süük San; *supp om `längess lännü* Urv; *ruvval om `länge magu* Krl; *länge om makuss, pand südäme `pääle* Har; *kartoka? umma? `längess lännü?* Rõu; *länge om `maudu, olõ õi hüä, ei soolanõ ei makõ, `länge om* Vas; *länge taari tük'k hais jo?*, *`määnü taar* Se || *lämmatav umah sannah om no parõmb, saal olõ õi\_nii `länget lämmind* Vas **Vrd** läng

länges *länges* Lüg Vig längus `remmel õli mädä ja `länges `kasvas Lüg; *mis `eemäl `länges oo, nee oo soevaiad ehk tugi `teibäd* Vig

längu, längus `längu Kse Tõs Vän Ris Juu HJn Sim Plt KJn SJn Pst Nõo, Längü Har; `längus Hlj Jõh Khk Lälõ Pä(-ng- Saa) Ris Juu Kos JMd TÜR Plt KJn, längus HJn

1. (pool)viltu, kaldu, längakil(e) `längus puu Hlj; *aid* - - `nenda `längus Khk; *üks vana maea risu ää lagund*, `längus maas juba Kir; *tuul aas puu* `längu Kse; *roekad* `längus Vän; *see on järsk püstkatu, mõni on libamesi* `längus katus Juu; *röögud on* `längus ja *nende pial on redelid* Kos; *väl'läl* `lüödi teivas `längu moa `sisse, kivi `peale, et ta längus `seisis HJn; *längus õlad on väga liba* Plt; *aed vajob* `längu KJn; *Paksu rohilse sambla all on katus* längu vajunu Pst **Vrd** länga, längas, länges, löngä, löngäs

2. *longu rukis oli nõnna* `püsti siia maale, põln `längu vean Ris; *kui* [rukis] *pia* `längu laseb, [öeldakse] et `loksjas vili Sim

längä `längä tegema Lüg Lut liiga tegema *ajab tõist* `ühte`puhku taga, tieb `tõisele `längä; *Paha poiss, õli* `kange `länga tegema, *pisemmatele tegi* `länga Lüg; *tõõsõlõ kunagi* `längä teko_i? Lut

längäkalli längakil(e) *tuul* `murdas puu `längäkalli; *puu on* `längäkalli Lüg **Vrd** längakili, längäkillä, löngäkal(l)i

längäkillä `längäkillä längakil – Kuu **Vrd** längäkalli

länik → lännik(as)

länk¹ länk g *längji* volt *muidu suured längjid sihes* [saapasäärtel] Jäm

länk² → lännik(as)

länn¹ *länn* Kaa VII, g *länni* Põi Muh plõga, (või)plõnn *See põle ju kellegi või mette, se_o muidu üks sõdamoodi länn*; *Kukkus saue länni sisse* Põi; *siit soab* `länni küll (pärast võitegemist) Muh

länn² *länn* g *länni* (plekist) *jooginõu võta jooma länn koa* `seltsi; *ma pani jooma länni* `sõnna `põesa viluse Jaa **Vrd** lännik(as)

lännepõhja|tuul `lännepõhja tuul loodetuul – Jõh

lännep|tuul `lännep- R, lännep- Kad läänetuul `lännep tuul ja *sie toi* `ühte`puhku kalu meresse Kuu; *lännep tuul* [ehk] `vesti tuul Lüg **Vrd** lände-, läns|tuul

länni `länni täis purjus – VII **Vt** lännima¹

lännik(as) *länni|k* g *-ku* Põi Mar Vig Han Var Tõs PJg Hää JMd Iis KJn TLä Har Rõu, *-gu* Khk Rid Vas; *länni|k* Vän Juu Ann Sim TMr, g *-ku* Mär Aud Kos I Äks; *länni|k* Vai, g *-ku* IisR, *-gü* Kuu; *läni|k* Hlj Äks Vil Trv, g *-ku* Jõh Kõp M T Kan Krl Plv, *-gu* V(-go Plv, *-ko* Röp); *länk* g *länkü* Vön San, *länkü* Plv Röp Se; *läni|kas* Tor, g *-ka*; *lännikas* Põi; *lännigäs* Kuu

1. suurem toidunõu **a.** kahe kõrva ja kaanega laudnõu *enesel* `terve salv ja *länik* `vilja täis Hlj; *länikadesse* `paniti piim `apnema Tor; *panen* või *lännikusse*; *Pang* õli pialt `kitsamb, *sama põhja juures* õli *lännik suuremb*; *lännikud on koa koanega* Iis; *piim* õli *länniku siden*, või *õli vit'siku siden* Kod; *ümargused mat'i* `müüdu, *nijid* olid *püt'id*, aga mis suuremad olid, *kõrvad kül'les ja kaas käis* `peäle, *nijid* olid *lännikud* Pal; *Kül'ni* *läniku* oliv *iluse, liiväg valges õõrut kase laudest pajo vitseg*, ni oliv *nagu kulla vette kastet* Hls; *länikun apandedi kah* `piimä; *piim* `panti *länikust* `nahka Hel; *länikude läits viis* `tüüpi Nõo; *länikil om selle kõrva?*, et *sinna\_paat kaasõ pääle* San; *ku supp* `muialõ är ei mahu, *sõss* võit jo *länikuhe ka* `panda Kan; *Piim ku\_nüsseti*, *sõss* kurnati *länikulõ*, *sääl* *hapatõdi* är? Urv; *länikõidõ* `sisse `lašti *piim*, *ku_vällä* *hapasi*, *siss* *kooriti vällä?* Har; *tiomehele*

keedeti ruug länikohe ja `paanti üteh Rõu; Puulpäiviti küüriti valgit länikit terve aia täüs `pliikümmä Vas; Länko[?] tetti puulavvost, sääl seeh hoiti `võidu ja `rasva Se; länik um annum minka innemuštõ[?] kannõti süvvä[?] vologa päle Lut || lüpsik Lehmast sai sui ikke länniku täie piima PJg; Piimä läniko[?] ol'liiva_puust tilaga[?] Räp **b.** muu plekist, savist või puust anum See lännik ea küll, suuremad pole taris Põi; Võtame lännikuga vett heinamaale kaasa Mar; lännikid ja pot'sikid on võörkoda täis Vän; länniku tükid vedelevad aja `iares JMd; pannid länikud õhes supi ja lusikatega kupitse `otsa Vil || (kõhukast inimesest) Küll võib igä nüd üks inimene länigäs `olla, ei `tiie, midä se `ninda sööb Kuu; On üks lännikas, just kut sur toin Põi **Vrd** lällik, länn², lännik(as)

2. hunnik, lasu lehm sittund lännigu, igavene suur lännik Khk || laia `näoga, õige länniku nägo Kod

lännima¹ `lännima Jõh; `lännima, (ta) länrib Iis palju jooma, juua kaanima sa `lännid seda `juomist mittu `kõrda Jõh; mis sa lännid sest viest nii pal'ju Iis **Vt** länni

lännima² `lännima, (ta) länrib Khk VII Põi Muh

1. (valmis) mätsima; (kokku) soperdama, mäkerdama länrib, teeb `palli Khk; kui sa töö nii ullusti teed, sa muidu lännid VII; mis sa sii lännid `papri ää; vaiguga ää `lännin [riided] Muh

2. (lohakast käimisest) `purjus inimene teise `kaelas länrib `peale VII; Läks lännides [võbiseva loksuva vatsaga] Põi

lännis¹ `lännis Muh JMd/-nn-/, lännis Rap paks, kõhukas nii `lännis naine `olli Muh; vasikad olid ilusad `putkes, ei oln `lännis kõhudega HMD

lännis² läbinisti `lännis märg riie, vili, täitsa märg VII **Vt** lännmärg

länmann länmann pikaldane inimene muidu üks länmann on Pha

län|märg läbimärg Meite üks põllujägu - - seisab kaua län märg Kaa; üks asi märg, län märg VII **Vt** lännis²

läns läns g `läne R(länts Jõe Kuu), läne JõeK Kad; länts- Kei lääs, länekaar (W) ikke tosi, et kui altvuo on `läne puold, siis kala ei saa, kui `teiseks ei `kiera Jõe; `liigub jää `lände, siis `ülged pidi `aurama; `Lännest käüb suur `ummigas Kuu; ma `soidan `läne `puole VNg; `luiked tulevad siit läne puolt ja panevad ida `puole JõeK; vesikaar, läne ja edela vahel Kad

länsakile länsaki|le, -lle losakile Poiss oli parajalt vintis, vaus länsakille puu naale Jür

länse leitsene; sumbunud kui `sõuke läns soe oo, siis võta `suitsu üles mette; nõnna läns õhk; `kambris oo läns, soe ja suits Muh **Vrd** löndse, löntske

länsikas → läntsikas

***länsmäne** pl `Länsmäsed länepoolne – Kuu

läns|tuul länetuul kevadest akkab länstuul `tuoma `räimi; länstuult `üita vahel ka `vesti `tuuleks Jõe; Täna on länstuul ja sadama hakkas, nüüd `taidab `tulla kolm `päivä Kuu; Länstuul läheb mehega magama (vaikib ööseks) VNg **Vrd** läne-, lääs|tuul

länsütämä `länsütämä loksutama Ärä sa `länsüdä `piimä üle `kannu `servä, pia kann `otsikohe kääs Kuu

***läntama** (ta) `läntab (ebaselgelt rääkima) keige `rohkem lapsed `läntavad, kui nad `rääkima akkavad; mis sa `läntad, räägi kenasti; tõlbi keelega, ei räägi `selgesti, `lintab ja `läntab Mus

länts → läns

läntsikas `läntsi|kas Hlj, `länsi|kas Jõe, g -ka; `länsi|gäs, -kä Kuu läänetorm, läänetuulest aetud lained `suured `lained on läns `tuule järel meres, siis `üelda, et `länsikas on meres Jõe; pohituult `kardeti ige `rohkest kui sidä `länsigäst Kuu; `läntsikas `läne puolt tuleb - - täma tuleb `kuskilt `suurest merest Hlj

***läntsima** (ta) länsib läikima so selg on nii punane, üsna länsib Khk

***läntsima** da-inf `läntsidä vantsima, lentsima `Läntsidä `täüdüväd `sienelised läbi `laastikue moni kerd `hulgad maad Kuu

läntsis nätske leib nõnda `läntsis, akkab suu lage `kinni Khk

***läntske** p `läntsket leitse `läntsket mia ei kannate Krk **Vrd** löntske

läntä|jalg laiskvorst `Võttas `läntäjala `naisest, kõhe `sössodetti, kui `nuorik jäi kasuka `uotama Lüg

länuska länuška (magamis)lavats länuška, aho `kiirdõ pand laud ni kohe `ska puu pand `rišti Lut

läpastama läpastama Pha Muh Lä Tor KPõ I(läpässämä Kod) Ksi Plt; läpäst|ämä KJn Nõo Kam Se, -eme M, -õmmõ KrI; läppasta(m)ma, läppästäm(m)ä R(läbä- Kuu)

1. a. kopitama, hallitama vili läks läppastama ehk `suajaks Hlj; `neie läppastanud `puudega ei saa küttä VNg; leib on `kasvaned rukkistest `tehtod, on läppäständ mekki Lüg; Jahud `läksid `aidas `niiskest, näe läppastand `teised IisR; vili läheb läpastama, kui ta ummusses oo Muh; läpastama, mis `aisema, al`litama läheb Noa; ärjabäd läind läpastama Mär; vil`la seeme läpastab ää Kse; vihm läpastas eenad Tor; `vastu maad oleks vili läind läpastama ja mädanema Amb; ein märg seisab, seisab, `ongi läpastand VMr; toit läind läpastama, tuleb nagu apu ais ninasse Kad; tünni põhi on lähnud läpastama Trm; ein ärä läpässänud - - ei süü lehmäd üväss Kod; lina `kuprad on läpastama läenuvad Ksi; `kartulil läpästet maik man Trv **Vrd** läpastlema, läpetama b. sumbuma (õhust), umbne olema tuas one läppastand `ohku VNg; õhk oo `keldris nii kohe läpastan, et tahab `inge `kinni matta Muh; õhk on läpäständ KJn; tuba lääb läpastajas, ku `akna-usse kaua `kinni seisave Pst; sehen om läpästet ja kuum, madale `korsne ja `uune Hls

Vrd läppama

2. lämmatama, hinge matma Like rehi sai üles atetus ja tuli sai kõrraga ahju, nüid om rehetare kuuma enge läpästäväd õhku täis Nõo; õng jääb `kinni, nüid läpästäss Ote **Vrd** läpältämä

Vrd läpatama²

läpastik läpasti|k Iis, läppasti|k IisR, g -ku; läpästik Rõu pehme vesine maa `Karjama oli igavene läppastik, `luomad `jäivad vahest `jalgupidi tümasse IisR; läpastik, tüma nagu sua metsa sies Iis; läpästik [on] mäda, `saisva, kost [vett] `vällä aja; läpästikka um `korgede kotustõ pääl, kost preés mäe seest ja maapõhi um kõva Rõu

läpastlema läpastlema kopitama aga nee (linnased) lähvad läpastlema [ahju peal] Muh **Vrd** läpastama

läpastus *läpastus* Tor Plt, *läppastus* VNg, g -e kopitus, hallitus *ohus one läppastuse* `aisu VNg; *eindel o'lli läpastuse* `aisu nii paelu Tor

läpatama¹ *läpatama* Jäm Khk Kaa VII Pöi, *läpadama* Emm

1. lööma; peksma *saand ma korra läpatand* [sulle] `vastu `vahtimist, *katsu siis veel kukuta* (kiidelda) Khk; *Poiss läpatas aga loomi; Aadu läpatas Seiu silmad tuliseks* Kaa; *läks teisega`riidu, läpatas`pihta; läpatas teise kohe tiivakile muha* VII; *Poiss oli`õhta vana kääst läpatamist soand* Pöi || fig `Õhta ma läpatasi `kärpsed sihest `välja, *juba riud on sihes`jälle* Pöi

2. (intensiivsest tegevusest) **a.** laialt lund sadama *talvel oo kõvad tuisud, tä`tuiskab, suitsedab, läpadab, paljas mülledis`lahti* Khk; *Teeb pailu ta niid seda lund maha läpatab* Kaa; *Nõnda kukkus läpatama`jälle* Pöi **Vrd** *lämmastama*<sup>2</sup>, *lämmatama*<sup>2</sup>, *läpitämä* **b.** tossama, suitsu ajama `korstnad *läpatavad* Jäm; *Ahi läpatab suitsu puhas tuba, kosnas äi vää* Kaa; *Kui siiver vehe lahti aa, läpadab suitsu sisse* Emm **c.** rühmama *töö lihab nobesti, ulk inimesi koos, läpatame niid* Jäm

Vrd *lämmama*¹

läpatama² *läpatama* Jõe Sa(-da- Khk) Var Tõs Aud Hää Saa Kei HMD Pal Ksi Lei; *läpätämä* Tõs Khn Kod Trv Nõo Kam Urv, -ämmä Har Rõu, -em(e) Hls Krk San, -õmmõ Krl

1. **a.** kopitama, mädanema, riknema *jahu ja riie ja keik lähäb läpatama, kui`niiskust on saand* Jõe; *einad lähvad läpatama, lähvad soeaks* Khk; *Nee kalad ju läpatavad juba* Pöi; *ein läin kubus läpätämä, läin mustas ja palavas* Tõs; *nigu nüüd koloo`si silu läpatab ää, siis ei tohe teda änam loomadele anda* Aud; `erned ei süüni paksult `panna [kärbistele kuivama], *lähvad läpatama* Kei; *tangud õlid ärä läpätet; vedel (veel) inetu läpätet ais juuren, ku kava seesäb* Kod; *süük ummussen läpätep ärä* Hls; *taar om alvass lännu, är läpätem lännu; ku süük, supp vai`seante asi ja piim sij lää läpätem, apuss akkass minem, tule`seante rahetse`pääle* Krk **Vrd** *läpetama* **b.** sumbuma (õhust), umbne olema *läpatand ais, se on ka`souke sañt ais, kut ukka läind asi on* Pha; `sumpund *läpatand ilm,`seake`jušku`saunas ole* SJn; *läpätet ais sehen,`süäme aap sitass* Krk

2. **a.** lämmatama, hinge matma *är taab läpatada si pala* Hää; *Nõnda läpätäv`kuumus om väl`län et* Trv; *Peris enge läpätep kinni sij`irmus`umbne ja`rõske õhk* Krk; *Nii läpätäv kuumus et`õngu lüüüb kiñni* Nõo; *kui serände rasse luhvt, siss ta nigu läpätäss`õkva;`tutva inemine ollu vahel* [luupainaja], *tullu`pääle,`tahtnu ärä läpätädä* Kam; *üt`s`tüt`rik om tsialaudan latsõ är läpätänü?* Har || (taimest) *noorõ puu omma läpätänü marjavarrõkõsõ ärä* Har **b.** lämbuma *sojaga läpatab inimene ära* Hää; *üits jäi aena`kõyurma`alla -- kae ta läpät ärä* Nõo; [mees] *Jeie taad`viina`hirmsadõ ja läpäti välä?* Har

Vrd *läpastama*

läpatis *läpatis* g -e Sa(-dis Jäm Khk Mus) Muh, *läpa|tes* g -tse Hää, *läpä|tis, -tsi* Var; *lepatis* Ans; *läpäts* g -e Saa Kõp(-t's) Hls Krk(n -tse)

1. s < *läpatama*² **a.** hallitus, kopitus *läpätse kõrd om söögil pääl* Hls; *leib`nätse, läpatse maik man* Krk **b.** leitse; suits; hais *kui siis`se tõkurd akkas`saapud kaudu`joosema,`terve koolimaja oli sihandust läpadist täis* Khk; *kui`miskid o mädanema läind, siis o`kange läpadis`lahti* Mus; *Tükkis täis, viina läpatis keib sehest välja* Kaa; *peeretas soja sauna*

`nöukest läpatist täis Krj; tuba tuli maini läpatist täis, [enne] kui ta põlema akkas natuke Jaa; see läpatis paneb pea valutama Muh; läpätis oo tuas, õhk ei ole klaar Var; Tuba `mõõru täis, ku `seukest läpatest ja `tossu tuas on Hää; läpätse lää `aknest `vällä Krk c. leitsak, kuumus Oeh, see läpatis nõrgestab õsna ää Pöi; selle läpatsega ei taga `kiigi väl'las `olla Hää; ku ma `vällä tulli, sõs olli `kamre läpätse alle sehen, ihu läits rambass Krk Vrd läpe²

Vrd läpp²

2. s < läpatama¹ a. lumetuisk lume läpadis suitsedab `vastu `silmi, on aga läpadis `lahti; ma pidi minema, aga selle läpadisega ep lähe `kuskile Khk; Ta on ikka `väljas `sõuke läpatis, et näe [mette] moad ega taevast Pöi b. töötuhin, -palang läpadis `lahti, töö lihab nobesti, ulk inimessi koos Jäm; üks töö mürin, läpadis `lahti Khk || (metsatulekahjust) suur tule läpadis `lahti Khk

läpe¹ läpe kiire täl om läpe aig; hagu sai `otsa - - ao<sup>o</sup> umma\_ `säantse^o, ei olõ jo läpet puid kaia^o Plv

läpe² läpe g läppe Aud Saa Rõu; g läppe Krk

1. a leitsakune läpe ilm täna et'e Aud; Siin tarõn um läpe^o õhk, siin saa õi^o olla^o Rõu

2. s leitsak rehel om vahel läppe ais, ku üte oori tuld olet `panden, sõs ta om `seante läppünü, niiste luht Krk Vrd läpatis

Vrd lämme

läpe³ läpe g läppe Kod Ran Võn Har Rõu veeauk, veesoon a. soomülgas syu `ol'li läppit täis; suure muraku syu pääl `ol'liva nu suure läppe, pääl'd `valla vai puul'kinni - - võid läppede ärä kah uppu; läppide vaheld sai murakit korjata jaanipäevä `aigu ja kure `marju sai sügise Ran; tarõ suuru<sup>o</sup> iks umma<sup>o</sup> nu läppe<sup>o</sup> - - kirotuss laud tullu läppest `vällä Rõu Vrd läpätüss¹ b. allikas lähmä läppe `juurde pesu tegema; mine läppe `juure eläjid `juutma Kod; läpen om illoss vesi, süü ja juu Võn c. jääauk rebane `pismud saba läppe; ennevanass ei õllud `kaeva, kõik `tuudi jõess läppess vesi; raiuti kaks kolm läpet, ku uheldi jõel rätä; kõik serv (järve äär) läppit täis, obene `jalgab `sisse; mes iä siden one, sij on läpe ehk vede `võt'mise auk Kod; kui `talve võrgel `käidi, siss `raoti läppit jää `sisse; sääld läppest saanuva äste ahunit; os õngõ läppe man kala maan, sinna tõõnõ ei tohi minnä Ran

Vrd läpp³

läpemäldä → läbemäldä

läperdama läperdama uhkeldama – HJn Kad

läpetama läpetama riknema, läpastama oad lähvad läpetama, kui nad pole tubli kuivatan; ne lähvad läpatema, läpetan ais `juures Ris Vrd läpatama²

läpev läpev Rõu, g läbevä Röp kiire uma tüü pidid vanašt tegemä nii üteldä^o läbeväst aost (kiirustamisi, rutates), `mõisah pidid alate ao pääle väläh olõma Röp

läpitämä läpitämä (tihedast lumesajust) lummõ läpitäss, kõõ `kotsa läpitäss kini^o Lut Vrd läpatama¹

läpp¹ läpp g läpu lumelõrts, lobjakas täna ajab ette läppu maha, ajab läppu ja räütsakast maha PJg

läpp² läpp g läpu Hää; g läpä Krk

1. leitse [kui] *Märg vili rihituppa üles sai, `es malt löi tua läppu täis, ingata es saa; Läpp on `seuke `umne õhk, paks ja `raske Hää*

2. kopitus, hallitus *taar om avass lännu - - läpä maik man Krk*

Vrd läpatis

läpp³ *läpp (-pp) g läpü Vön V(l'äpp Se), läpu Vön Har Vas Lei veeauk a. linaleotiik `tahtse linno kundi `otsa läppü `panda, a tyy ol' är\_kuionu?; tah niidüh um pal'lo läppä, läpäh `leotadass linno Plv; mõtsa veereh umma? linaleo läpu?; läpp kaivõtass `syyhu vai kohe tsopa `sisse Vas; `Suito\_lina\_ `viidevä? läppö likko Röp; läpüst lää võta õnõ latsõ, ujäst vai läpüst ta om kõik' üt's [jutt, et linaleost tuuakse lapsi] Se b. (soo)mülgas läpü `sisse uputõdi pini ja kassi poja? Rõu; läppu ai hobõsõ `sisse, tah um läpu kotuús; lammas kattõ `tiidmada, kohe ta õigõ muialõ jäi ku läppö sattõ Vas c. jääauk talvõl mehe\_`raieva läpü_ `sisse ja naiste `rahva_pänniva `võrka ja lasiva `perrä Vön; ma_`lähä säält läppe mant läbi; säält läpüst võit sa vett võtta? Har; kiä koht käveve `ütlivä, läpp ol' valalõ jõõ pääl Plv; läpp, kos õngitsedass, lüvväs tuuraga läpp `sisse iäle Röp*

Vrd läpe³

läppadi *`pauna pääl rist, `risti pääl läppadi, läppadi pääl `nuusudi = suu Hlj*

läppakille *ripakile `Mütsi `kõrvad `jäened sul läppakille, siu `paelad `kiñni IisR*

läppama *läppama Põi Emm Mär Tõs Aud Jür JMd Tür ViK Trm Ksi Lai Plt Pil, -ämä Tõs Juu a. kopitama, hallitama Vili läks sügise läppama, leval ka läppand mekk sihes Põi; läppand puu Mär; eenäd läin `kuhjas üsä sõnnikus, mustad, läppän kõik mis irmus kohe Tõs; läppan riie või eenad, vili, al'litan või mäda Aud; pane märg vili `salve, lähäb läppama Jür; kaerad läind kärbikes läppama JMd; odrad läksid läppama, said märjast piast `sisse `vietud VJg; no kui [vili] vähä läppand, eks loomale sua `anda Trm; kui vili juba läppama lähäb, siis seda ei söö siga ka Lai; paal'u teri unnikus, läavad läppama Pil b. sumbuma (õhust) Sahvrist ja keldrist tuleb vahest läppand aisu kui neid äi tuuludata Emm*

Vrd läpastama, läppima

läppijega *pl kom läppijega püksilakk, -lapp Kas sul läppijega `püksü on (selliseid pidi isamees kandma) Kuu*

läppima *läppima Lä Aud Nis Kos Kad Trm Pil; läppimä Vön Rõu, -me Krk San*

1. a. kopitama, hallitama *eenad on läppima läin - - neid tohigi loomale `anda Mär; ein, kui ta märg oo, ikka läppib kua Kse; Need nisud oo läppin Han; kui märg riie kokku `seisma jääb, villane riie, lähäb läppima, al'litab ää Nis; märjemad asjad läppivad, aga kuivemad lähävad kopitama Kad; mõned kuhja põhjad või tünni põhjad kua - - on ära läppind, põle enam iad Trm; [toidul] läppind maik juures Pil b. sumbuma (õhust) rehel om vahel läppe ais, ku üte oori tuld olet `panden, sõs ta om `seante läppünü, niiste luht Krk; Siin tarõn um läppünü? õhk Rõu*

Vrd läppama

2. lämbuma [ta] *Ol'le vingu kätte är läppünü? Vön; mõni ku mattuss maa ala, maa satass kui pääle, tyy ka läppüss är?; ku vasigõ sünnütüss jääss `kauguss, sõss vasik läppüss är? Rõu*

Vrd läppuma

läppuma *läppuma VNg Põi L(läppo- Mih) Ran Kam, -mä Kod*

1. riknema, läpastama *Vana seisnd ää läppund vili, 'loomadele 'aitab veel Pöi; omala tutid, need said tuppä 'viidud ja said 'puhtas nopitud ja sis sai ärä koa kuivatud, mud'u ta läb läppuma Mär; 'riided läppobad; lina jo läppus ää, ta läks 'seesi 'aprasse, punasesse läks ja nagu määdand oli Mih; 'lähtvad palavase ja allitama, läppun ein 'öetse Tõs; Neid läppund 'einu obene ei 'vaatagi; Rükkiid lähvad 'rõskuse käen läppumä; siäme ei kasva, kui siäme ummussen, siis läppub ja 'sumbub ärä Kod; mul sia magu läppenu, nigu 'raisku lännu, 'värške asi ilma soolata Ran Vrd läppästumma*

2. lämbuma kui 'meie inimisel suu ja nena 'kinni sulumma, läppub inimine VNg; mõni vana inime, kis ei saa riiet pealt ära lükata, läppub ära, saa änam ingata mette Mih; läppu ärä karmu kätte - - kui karm pähä om lännu Kam

Vrd läppima

läppästumma läppästumma Lüg; läbästüm(m)ä Kuu Vai seistes riknema, läpastama *Se vili o mend kaik läbästümä, kohe 'toine hais ja tuline 'katsujes ka; Ei lehm süö neid läbästünd 'heini 'ühtä kohe Kuu; 'einä kuhi lähäb läppästumma, suits käib 'vardast üless Lüg; läbästünd puu, ei ole 'kuiva 'eigä 'tuores; 'püimä on läbästünd, ei tämä ole 'värski 'eigä appu, ei ole 'kumbanegi; 'lääge 'ongi sie läbästünd paha magu, vesi võib 'olla 'lääge Vai Vrd läppuma*

läppümä → läppima

läpähümä läpähümä Vas Se(-mmä) Lut; läpäume Lei lämbuma [ta] läpähü ar^o Vas; *ka_gu^o sa arki läpähüi ta 'vanmisõ pääle Se || fig järv läpähüüss, talvõl süvä lumõ aase pääle Se; atr läpähüüss, 'korjuss kammitsidi 'vaihõlõ maad, lätt kini^o adra kurk Lut Vrd läpähümmä, läpähümmä*

läpähütmä läpähütmä Rõu Vas lämmatama ütte naist taheti är^o läpähüütä^o Vas Vrd läpähütämä

läpähütämä läpähütämä Vas, -mmä Plv lämmatama ol'liva är^o läpähütänüvä_tä, es saa^o inämb hingädä^o, ärst oll ütelnü^o et 'lämbünü^o Plv; 'tahtsõ minnu ar^o läpähütä^o Vas Vrd läpastama, läpähütämä

läpähütümmä läpähütümmä Plv Vas(-mä); (ta) läpähütü Lut lämbuma *lat's hingädä saa_as, ni läpähütü är^o; terve^o lat's, a vat'i tek'i tõmmaäs suu pääle ja läpähütü är^o Vas Vrd läpähümmä, läpähütümmä*

läpähümmä läpähümmä Rõu Vas = läpähümä *kui elläi kartoka 'kaala ai, siss kah läpähütü_är^o; kui 'savvu jäi, vöi kah ar^o läpähüdä^o Rõu; Latsi läpähüs ka rüüsü tõbõ kätte pallo Vas*

läpä|kõhä läpä|kõhä läkakõha – Krl

läpäne läpä|ne g -tse

1. räpane, porine *Sij läve edine om kah ninda läpäne ja 'irmus, peass 'ruusa 'pääle 'tuuma; Ninda läpätsit usse 'aide ei ole küll kunnigil kui siin om Krk*

2. läppunud *Siin om ju irmus läpäne õhk, siin ei saa kennigi olla; Temä ei kannata ju neid läpätsit 'luhte ja 'aise; ilm om läpäne Krk*

läpärdämä läpärdämä paterdama tuleva porri läperdämä *kui vana läpärdi Puh*

läpärt läpä|rt g -di Puh; läpe|rt g -rti Krk räpane *inimene porine kui_ts läpärt Puh*

läpäskellemä läpäskellemä Urv Har Se/-s-/, -ele- Võn Lut läkastama *kass naaäs läpäskellemä, aja_kassi roisk tarõst 'väl'lä Võn; ku mõnikõrd 'suurma terä 'kaala 'kargass,*

sõss`rüüstät nii et läpäskellet periss Har; latsil om läpäskellemise kühä, sis`õkva hõngu pand kinni? Se Vrd läpästämä

läpästämä *läpästämä Kam, -õmmõ Krl läkastama ossend ja läpäst endä ärä; nigu tsuidsu käen aap läpästämä ja kõhimä Kam; lat's läpästõss ennäst är? Krl Vrd läpäskellemä, läpätellemä, läpätamä¹*

läpätellemä *läpätellemä läkastama mu latsõl om lägäkõhä, ku kõhimä nakass, siss kõhi nigu läpätüss, nigu läpätellemä nakass Har Vrd läpästämä*

läpäts¹ *läpäts' lobamokk – Vas Se Vrd lärask*

läpäts² → läpatis

läpätus¹ *läpätus Ote San, läpätüss Krl, g -e läkastus, kõhahoog ku kõhä om, siss tule läpätus`pääle, õng jää`kinni Ote*

läpätus² *läpätu|s Kod, läpätü|ss Krl, g -se*

1. kopitus *`eeste õli nõnna kõva läpätüse lehk, allituse ais Kod*

2. leitse *rihetarel om läpätüss, pal'lu`suutsu om sisel' Krl*

läpätamä¹ *läpätamä Nõo Urv, -eme San, -emme Krl läkastama Oi kudas suitsu täis om, sii paneb õkva kõvaste läpätamä Nõo; lats' läpätest San; läpätemme nakass, taal om läpäköhä Krl Vrd läpästämä*

läpätamä² *läpätamä palju rääkima, vatrama – Vas*

läpätümä *läpätüm(m)ä Võn Har Rõu, -uma Nõo lämbuma a. (olenditest) temä_{ss} saa ämp enätä, läpätü ärä Nõo; muidu ei või`mulke kinni toppi?, sõs na (mesilased) läpätüse? är Har; hõngu haard kiinni?, läpätüit är? Rõu || kustuma ärä läpätüss vai`mültüss tuli Har b. (taimedest) Hain võtt võimust, aiakraam läpätüss ärä? Har*

läpätüss¹ *läpätü|ss, -se mudaauk, laugas läpätüss [om] mädä kotuss syy pääl - - põhjalda syy läpätüss Rõu Vrd läpe³*

läpätüss² → läpätus²

läpäuma → läpähhümä

läpäusk *läpäusk = läpüst – Lei*

läpäüst *läpä|st g -stü õõtsik (soo)järve ääres läpäüst, kon um järve viereh sääne pihme kotuss; läpäüst? umma? soih vai järve viereh, läät ni vaot läpäüstile Lei Vrd läpäusk*

läpäüstüne *läpäüstüne õõtsuv olõ_i kõva niit, läpäüstüne niit, nõrk kotuss Lei*

läpä *läpä IisR Khk Põi, läpä Jõh Kod Har*

1. lärm, kära *`Pilli ei`mäññitud ja`ninda suurt läpä ka ei`tehtud Jõh; one üks läpä, kõnelevad kõik`üstläisi kõrraga Kod*

2. tühi jutt, plära *`Armastab igavest läpä ajada,`teine päev ise ka enam ei tia mis`latras IisR; va külanaste läpä Khk; kõik one üks ilma läpä, mes tä kõneleb Kod Vrd lärt¹*

3. lobiseja [ta] *one üvä miis, aga naene one läpä Kod; vana läpä inemine Har*

Vrd läru¹

lärak(as) *lära|k Trv Hls Krk, läpä|k Hls Ote Rõu Röp, g -ku; lärak|as VNg VJg, g -a Kaa Kse Han Juu; läpä|äs g -ä Lüg*

1. suur tükk, lahmakas küll *on sääl suur lärakas`peldu VNg; ea lärakas moad Kse;`võtsime suure läpaka einamaad VJg Vrd lärekas*

2. lasu, pläarakas *Auto virutas mulle suure lāraka läkku silmi vahele* Kaa; *sül'le lārakas sii moas* Juu; *sül'läss üte lāraku maha* Trv; *Põrmat ol'li tati lārakit täis* Krk || fig sõõm `ändis `mulle ea lāraka `viina Juu **Vrd** lōrak(as)

3. hoop, lōök `lōikas `tōisile `vasta `kōrvi ühe lārākä Lüg; *Porises pēele, senni kut antigid teisele lāraka vastu ambaid* Kaa; *Anna soole vasta kōrvu ühe lāraka, kui sa aru ei saa* Han; *`tōmba tal üits lārāk* Hls; *A kis es tunnõ?*, *toolõ `aanti uma kat'skūmmend viis lārākut tal'lihn* Rõu

Vrd larakas¹, pläarakas

lārakil lārakil IisR Juu korratult *Kisuvad `piibunosu, siis sülitavad maha, põrand lārakil `sülge täis* IisR; *ta nii lohakil ja lārakil, ta võiks end koa kohendada* Juu **Vrd** lōrakil

lārakille lārakille Jõh IisR

1. plärtsti `Ölbi, `ölbi nii `kaua ku ühe `kōrra õled lārakille maas Jõh

2. korratult *`Lehmi ei tohi `õuve `lassa, õuv kohe lārakille `lehma sitta täis* IisR **Vrd** lōrakile

lāra|lōug lobiseja *`Sōuke lāralōug pole kesegi naine* Põi **Vrd** lara-, plāra|lōug

lārāma lārāma Khk Mus, lārāmā Kod lobisema, plārāma vanad külanaised lāravad Khk; *`lātrāb ja lobiseb, ei `õtsa ei perä, üle `liiga lārāb; minule ei kõnele, aga inimesile on lārānud* Kod **Vrd** larama, lōrama

lārask l'ārāsk lobamokk – Lei **Vrd** larask(i), läpäts¹

lārbe lārbe vedel toit, lurr *Tegin pudru `kasteks `mustika `lārbet `pääle* Kuu **Vrd** larbe¹, lūrbe

lārbendämmä `lārbendämmä ripendama, tilbendama rābälād `riided `lārbendād seläs Vai

lārbä lārbä lobamokk *Om üts igävene lārbä* Plv **Vrd** larba

lārbāk lārbāk|k g -ku vana ülerõivas võta si *Uugu lārbāk `säl'gä, kui puid lääd `tuuma; `miagi lähä `lauta tallitama, `viska vana `kitle lārbäku `pääle, siss -- alt jääb rōevass `puhtass* Ran **Vrd** larbak(as)

lārbänd lārbänd g -i kaltsakas *Om üts vana igävene lārbänd, ei ooli ta endäst midägi; Serānte lārbänd nigu setu kuurmast võetu* Nõo

lārdik lārdi|k g -kse tühijutt, loba *sedä lārdikest, mis sääl küll lüvväss egä päe* Krk

lārdisti lōdvalt, hōredalt *See on nii lārdisti koodut* Rei

lārekas lārekas suur tükk, lahmakas *`Kuhja põhi õli üks nisikene `ümmergune maa lārekas, vettu `ninda suur kui `kiegi tahi* Lüg **Vrd** lārakas

lārḥ lārḥ, pl lārḥid lehis lārḥid on vist saksamaa kuused Vän **Vrd** lārḥs⁴

lāri lāri Rap Krk tühijutt, loba; *kāra poisid tegid niukse [kāristi] `pilpast `val'mis, tegid sellega lāri* Rap; *seast lāri ei sünnü egäss kottel aia* Krk **Vrd** lari, lōri²

lāri|lōug lobamokk *On üks igävene lāri|lōug; Lāri|lōuad said kogu* Põi **Vrd** larilōug

lārin lārin Mus Põi Muh Kad Krk, g -a VNg Khk VII Mär Kse Tor Hää Koe Iis SJn Trv, -ä Kuu Kod, -e Hls; *lārrin* Rõn Krl

1. (kārisevast, lōrisevast häälest või helist) *`tuule lārin* Kuu; *okil sihane lārin ülal* Khk; *kiilid [lendavad]- - suur lārin taga* Mus; *ol'li kuulda lirin ja lārin* Tor; *jusku koer t̃jib lārinad mu kallal* Hää; *`õptaja ae juttu suure lārinaga kuñni `õvve* Kod; *neli `tiiva [tuulikul], tuul ajab tiivad `ringi, t̃jib lārinad* SJn; [masin] *juušk nõndagu üits lārin, me*

lätsime sel lärine pääl `sinna Hls; Kui `ulka `peinne `olli, siss lätsivä koñdi man purelema nigu lärrin Rõn

2. loba(jutt) kus one `palju lobisejaid, sääl one ka `palju lärina VNg; `jälle lärin `lahti, teeb mi_nad `jälle `rääkivad Khk; ajas lärinad otsast `välja Kse; see ei ole jutt, see on tühi lärin Koe

3. lärmaja üks va lärin inimene, läriseb `suuga Khk; On see ka üks lärin [lammas], pärisest täma karjub Põi || käristi lärin, kellega obust irmutadi, puust `olli ja vana toobist `tehti vahel Hää Vrd lāristaja

Vrd larin

lārinal adv < lärin `akna ruudud lārin'al lirisid ja lārisid Tor

lārisema lārisema Kuu VNg Khk Mus VII Põi Muh Mär Aud Tor Hag Kod Hls San, -ämä Vas

1. plārisema lekist nõud lārisevad Khk; `akna laased lārisevad tuule kää VII; obune kusi mis lārises Mär; kärinaga irmutati obusid -- `ästi lārises, kui `ümmer`aeti Aud; pill' one timmiss ärä lähnud, muku lāriseb Kod; nagu kuuled lārisemist, nagu ok'k lāriseb Hls

2. hāilitsema See (loom) lāriseb ega `õhta, tahab kääst `soaja; Äi vana must lārise, alati on vagusi Põi; `lambad lārisevad aga `peale Muh; kui aga koer teeb `ambad `pal'jaks, siis ta lāriseb Hag

3. lōbise ma äla lārise `ninda `palju VNg; ää lāriseg üht Muh; mes sa alasi lārised San

Vrd lārisema

lāristaja lāristaja käristi lāristaja, kellega obusi irmutadi Hää Vrd lārin

lāristama lāristama Hlj Ans Khk Mar Juu Plt, -ämä Kuu, -eme Krk, -õmõ Hel Krl; lārisämä Kod

1. plārisevat heli tekitama lāristab perset Ans; ää lāristäg selle löötsaga kut sa_p `oska mähjata Khk; mes minä üksinde lārisän (ketran) siin Kod; lāristasid (saagisid) seda `metsa maha ja parseldasid Plt; pilli `mängje lāristes `pilli Krk

2. lōbise ma kis nii pailu rāägib -- lāristab `uhte`joni Khk; mis sa mud'u `tühja lāristad, ega see tõsi põle Mär; sij lārisäb kua, kõneleb Kod

3. (tuule vihisemisest) Nüüd kohe `oige hakkab lāristämä, ei sie nüid pia tasaseks jää Kuu; lāristab aga `päälegi, ei see lähe `tormiks Hlj; tuul' lätt lāristõn Hel

Vrd lāristama

lāristes lāristes lobamokk see on nihuke tühja jutu ajaja, va lāristes, lāristab alati Juu

lāristi lāristi tgn < lāristama juba üks lāristi (lennuk) tuleb `jälle Muh

lāristus lāristus Hlj, lāristüs Kuu, g -e tugev meretuul Täna o `oues kohe igävene lāristüs, ei `sengä `voigi `mennä merele; Sen lāristüsegä tulevad `kammilad `randa Kuu; ei see lähe `tormiks, `muidu lāristus Hlj

lārm¹ lārm g lārm'i Tõs Khn Vän Hää Rap JMd Tür VJg Äks Lai Krk Hel Kam, `lārm'i VNg; lārm g lārm'i Sa Lā Juu JMd Koe VMr KJn Kõp Hls TLä

1. vali kära, sõnelus `juobund mehed tegevatta `palju `lārm'i VNg; `kamber oli `sõukest `lārm'i täis et las aga `olla Khk; kui mehed koos, siis lārm `lahti kohe VII; Mehed pidavad palga`päeva, lārm on vali Põi; suur lārm taga kohe, mis siäl nüid oo Tõs; kis `lārm'i teeb, see visatakse kirikust `väl'la Juu; ära tule `seie lārm'i `sisse JMd; väl'las `algas kisa ja lārm

Tür; käis siin `lärimi tegemas, et ma lugema tema kirjad läbi VMr; kanad tievad `lärimi VJg; kellele ülekohut `tehti, see löi lärimi `lahti Lai; *sij om `seände `taitsa inimene, vagavusi eläss, `lärimi ei tji pidu kottal Hel; lüüp `lärimi Kam || fig viin tjiib `lärimi, kui pia soojast lähab Äks Vrd lääram*

2. tühi jutt, plära *See võib muidu külanaiste lärm ka `olla Pöi; mis ma lärmist seleta sul, kas sel `ända ka taga Hää; tühi lärm Hls; sij om va lärimi tähik, sij aa `tühja juttu Krk*

Vrd larm¹, lära

lärm² lärm Saa, *lärm Puh Rõn, g lärimi räbal, näru ei tää, kos tu vana räti lärm om, ma les karja manu pähä `pannu Rõn Vrd larm², lärmäk*

lärmakas *lärmak|as, -a (liiga) valjuhääline, lärmav Lärmakas jutt räägitse val'luste; Lärmakad inimesed väsitavad `kuuljad ää; Ma ei salli lärmakud mehi Han*

lärmama *lärmama, lärmata spor Sa L, JMd Lai, `lärmada VNg; `lärmämä, lärmätä KJn Trv TLä, -me, -te Hls Krk Hel käratsema, lärimi tegema on külamed `kuskil koos, paljas lärm `lahti, `lärmavad muidu, aavad `tühja juttu Khk; Iga üks tahab teisest üle `rääki, jutust ei `saagi aru, siis lärmatse; Lapsed võivad kua lärmata Han; joodikud `lärmavad, tegäväd kisa Tõs; akkab `ilma asjata `lärmama JMd; käi minema, mis sa `lärmad siin Lai; ei tää, mis na `lärmäve; las na lärmäte Hls; temäl tagasi`oidu ei ole, temä `lärmäss kik' `vällä Hel; läits nii `uugu, lärmäss nigu mõtsaline Ran Vrd larmama, lärmima, lärmitsema*

lärimi|laegas *hum lõõtspill Miks oma lärimi `laõka ää panid, tüdrikud `tahtvad viel `taitsi Khn*

lärmima *lärmima VNg Mär Hag, -mä Kuu lärmama ei mina `saandki `kuolis -- `lärmida sääl VNg; lärmivad `kõrtsus koos Mär*

lärmitsema *lärmitsema VII Mär Var Tõs Hää Saa JMd Lai KJn, -me Hls, -õmma Plv; `lärmitsema VNg, -mä Kuu lärmama `kortsis `lärmitseda `palju VNg; lapsed lärmitsevad üksteise `vastu VII; lärmitsema jo sama mis `lärmama, põle siäl vahet `ühti Tõs; sääl ta lärmitseb nüid Hää; ärge lärmitsege nii koledasti JMd; `purjes mehed lärmitsevad Lai; siin ei tohi lärmitse Hls Vrd larmitsema*

lärmäk *lärmä|k, -ku Ran Puh räbal, kulunud üleriie kas vihmaga vai poriga vai kül`mäga visatass mõni paksemb lärmäk üle; võti vana `uündrigu lärmäku `pääle tõesele Ran Vrd lärm²*

lärpats *lärpats* lärmaja – Hel

lärpima *lärpima IisR Iis Lai(-r-), -mä Kuu (vedelat toitu) ahnelt sööma `Lärpis nahk täis IisR; lärbib `süia Lai Vrd larpima*

lärr *lärr Muh, g lärr Hls Krk tühi jutt, lori aab `peale suurt lärr juttu, nüid oleks lammas juba nüidet Muh; aa oma `lärr, `tühjä `lärr Krk Vrd larr*

lärra *lärra on käristi - - keel sees, suur völl käib lärra lärra Emm*

lärrama *lärrama Khk Kaa; (ta) lärräss Urv käratsema, lärmates liikuma mis te (lapsed) sii `lärrate Khk; Vanasti jõulute aegu poisid lärrasid nädali pääväd küla kaudu, ühest perest välja, teise sisse Kaa || (välja) lobisema vana igävene läru, kõik' `lärräss, mis ta kuuld Urv Vrd larrama*

lärss → lärts⁴

lärt¹ *lärt g lärdi tühi jutt, lori naiste lärt iki Krk || kanase lõöve `lärti ku munel tahav Krk Vrd lära, lärts³*

lärt² lärt g lärdi lehis siin om`läрте küll; lärdil om pikä kadaje `muudu kübene; lärt talves aab maha kübene Hls **Vrd** lärts⁴

lärt³ lärt g lärdi (lind) lärdit `hüitagse sii hallid `reestad Phl

lärt⁴ lärt g lärdi vilets riie See üks va ükspii labase riide lärt, see on nii lärdisti koodut Rei **Vrd** lärts²

lärtama Lärtama Kaa; `lärtäme, lärdäte Krk

1. (ringi) käima; kolama Mis nee paergused tüdrukapsed oo, muud kut lärtavad pidusi ning pallisi kaudu keia; Noored inimesed lärtavad küla vahel Kaa; Ku mõnda tühja käiku tahets ruttu ja kergelt ärä kävvä [öeldakse], ma lärtä sääl ärä Krk

2. lobisema, latrama Vaade, et sa kellekil ei lärtä, mis me kõnelime; laialise jutu ja laialise tembuga, ei ole jutul jäkku egä sõnal `sõlme, muud ku `lärtäss pähle Krk **Vrd** lartame

lärts¹ lärts VNg IisR Mus Pöi(-r'-) Mar Kse Kod int `piima`riista kukkus maha ja kävi üks lärts VNg; `Luopis lärts lärts pesu `tuobrisse IisR; Täma `sülges parandale lär'ts ja lär'ts, ise ajas jalaga laiale Pöi; kõva lärts käis Kod **Vrd** larts, plärts

lärts² lärts g lärtsu Han Tõs Saa Kam, `lärtsu Jõh, lärsu JõeK; lärts g lärtsi Khk Krj VII, lärdsi Krk

1. hoop, löök õppetaja lei kaks `lärtsu tämäle, `pienikene pajone kepp õli kääs Jõh; algas puu, ühe lärtsuga lüüd, läheb `lõhki Saa || (püssi)pauk ühe `saarma lasin maha - - panin lärsu `kuklasse, sain kätte teise JõeK **Vrd** larts

2. a. lörts, märg lumi Täna ta ajab `sõukest igavest `lärtsi ülalt maha Krj; lund ja `lärtsu sades Tõs; ega sest lume lärtsust ääd ei ole, ta lätt ärä; ku\_d'a `lärtsu ei tule, aap tii `kõrgess Kam || (märjast heinast) ein jähi `siiskid `pal'jaks lärtsiks, märjaks VII b. vilets riie, liru Marle on lärts, ei sest saa riie teha; Sui`riided oo lärtsud küll Han **Vrd** lärt⁴

lärts³ lärts g lärtsi Hls, p `lärtsu Hel tühi jutt, lori oh `kulle, kus lärts Hls; jabur aa `lärtsu `väl'lä, om üit's jabur küll Hel **Vrd** lärt¹

lärts⁴ lärts Mih, g lärtsi Vig Var Amb Krk; lärss, lärsi Krk

1. lehis saksama `kuuske `üeldakse vahest et lärts, aga enam on ikke saksama kuusk Amb; lärsi ossa om käbusit täüs Krk **Vrd** läh

2. seeder – Var

Vrd lärt²

lärtsak(as) lärtsa|k g -gu Saa, lärsä|k Kod, g -ku; lärtsakas Kaa; n, g `lärtsaka VNg

1. int (lärtsuvast helist) `niiskene lärsäk käis Kod

2. löök, hoop pañni mul ühe lärtsagu vastu `sil'mi Saa

3. plärsakas lume ja `vihma `lärtsakad VNg; Sein oo keik suuri maali lärtsakid täis; Parandale kukkus lubja lärtsakas Kaa **Vrd** lördsäk

Vrd lartsak(as)

lärtsama `lärtsama IisR Khk pritsima Ei seda või `lassa `küöki pesu pesema, luhakas `lärtsab kõik kuhad lehelist täis IisR; ee `lärtsa renni peele Khk **Vrd** lartsama

lärtsatama lärtsatama IisR/'l-/ Khk VII; lärsätämä Kod; ipf (ta) lärtsati Hls plärtsatama, plärtsti paiskama või kukkuma Siin ta tegi ja `toimetas, nüüd on keik `nurgad täis `lärtsatand IisR; andas kõrva `pihta nda_t lärtsatas Khk; lei vede `lõhki nõnnagu lärsätäs Kod; läits maha nõnda kui lärtsati Hls **Vrd** lartsatama

lärtsima `lärtsima MMg, (ta) `lärtsib KJn, `lärsib Muh Lai; `lärtsmä Röp, -me Krk

1. plärtsima (astudes) `läheb `lärtsides `jälle Muh || plärtsuga lööma (linaropsimisest) rapai `õkva lärts, lööse kõik' lina² hövvüle Röp

2. pritsima kõik kohjad lärsib täis `söömade ja `joomade peal Muh; Lärtsis sülitata nõnnagu kuri kass MMg; lärtsib vett KJn

3. karama, räuskama kes `räuskab ja vannub sial juures, siis lärsib; `lärtsijaid `naisi on ka küll, isa `ütles et nagu joonud mees lärsib Lai || haukuma Ei massa pel'läte - - temä (peni) lärdsip ninda sama mud'u Krk

Vrd lartsima

*lärtsine g lärtsise lörtsine lume lärtsise `aaga lartsitakse VII

lärtsjäs `lärtsj|äs g -ä märg ja pehme ku one piimägä kiädetud [seened], siis one `lärtsjäd, lirsovad ammasse vahel; ei õle üvad, one `niske `lärtsjäs, ma ei taha sedä `lärtsjäd kala Kod **Vrd** lörtsjäs

lärtsi `lärtsi VNg IisR Juu Kad int lärtsatades `ounad kukkusivata `lärtsi puu `otsast VNg; Pani `lärtsi `märja `nuustikuga `vasta `lauda IisR; läks `lahti `lärtsi nagu va perse Juu **Vrd** lartsti, plärtsi

lärtsik `lärtsik Khk Mus Kaa lärtsi sauna kipuga `viskand `lärtsik vett `pääle Mus; Poiss astus lärtsik vee auku Kaa **Vrd** lartstik

lärtsuma `lärtsuma Muh Plt, (ta) `lärtsub VNg IisR PJg, lärtsub Kse Tõs Tor Hää Ris Iis, lärsub Mär Tõs Juu JMd Trm; `lärtsümä, (ta) `lärtsü(b) Kuu Vai, lärsüp Puh; `lärtsmä, (ta) `lärtsub KJn; `lärtsme (-r-) Pst Hls Krk; `lärtsume San

1. lärtsatusi kuuldavale tooma vesi `lärtsub jala all VNg; `lainega vesi `lärtsü `vasta `laiva Vai; Läuukas teisele vastu nägemist nõnna mis lärtsus Muh; jalad sopased, üsna lärsuvad all Mär; `enne tagusid `kapsaid et vesi `lärtsus Juu; perse lärsub taga JMd; pori lärsub rataste all Trm; löi mis `lärtsus Plt **Vrd** lörtsuma

2. lobisema; (vastu) rääkima, haukuma mida sa `lärtsud `ninda `palju `mulle `vasta VNg; mis sa kurat lärtsud seal Kse; koer ikke lärtsub [metssigade peale] Tõs; ära lärtsu, ma\_i kannata, ole vait Hää; küll temä lärtsub, ei kõnele ilusti KJn; mis sa nüid sedäsi lärtsut jälle Pst; Peat sa sis kikke `lärtsme, mis kuulu olet; Ärä `pel'gä, temä (peni) ainult `lärtsup, ega ta `kül'gi ei aa Krk

Vrd lartsuma

lärtsutama `lärtsu|tama IisR/'l-/ VII, -dama Emm; lärsutama Mär Juu Kod/-so-/ MMg; lärtsütämä Kuu/'l-/ Puh lärtsumist põhjustama a. pritsima, läigatama Pääld `tuule `pardald hakkas `piatseld `lärtsütämä vett `sisse; Mes sest viest `permandulle `lärtsüdid Kuu; ma või külma `veega natuke lärtsuta (kruusi loputada) VII; piibumehed järest sülitavad ja lärsutavad Juu b. lööma, kolkima Lärtsudas teisel vastu kõrvi Emm; kepiga lärtsütämä Puh c. paugutama mis sa püssist sitast lärsutad Mär; Kes põrguline sii sial laska lärsutab MMg || `põjru lärtsütämä Puh

Vrd lartsutama, plärtsutama

läru¹ `läru VNg Pha Jaa Urv, `läro Plv

1. kuulujutt, plära küll sie läru ühe `kerra loppeb VNg; ah se inimeste läru `rohkem Jaa

2. lobamokk kes pailu paterdab ning räägib, `eige va läru Pha; vana igävene läru kōik' `lärräss, mis tä kuuld Urv; nigu vana läro Plv

Vrd laru², lära

läru² läru Krj Jaa Pöi Emm Aud Krk Puh Rõn

1. tubakas **a.** pabeross, pläru Kui tükk läru `piipus on, `aitab küll Krj; `tõmmas omale läru ette Aud **b.** toss, vine tuba va suitsu läru täis, ai es soa änam inñatagid Jaa; Nii `kange suur tubaka suitsu läru oli seal sihes, mo pea akkas valutama Pöi

2. **a.** plärakas, mustuselasu Mis sa `lehmost siiä `lasset, nüid om `jälle kik koha sitä lārusit täis Krk **b.** (kasimatust inimesest) oled kui üits vana läru (lagunenud riided seljas) Puh; temä `olli läru, temä es ooli `rõivast; ta_m nii laisk nigu läru, temä ennäst ei korista Rõn

Vrd laru¹

***läruma** (ta) lārub lārmama öö läbi lārub `peale, lārub `peale ning laulab VII

***lärätämä** ipf (ta) lārāti laksatama [ta] Lei mullõ `peoga pōsõ pääle nigu lārāti, ma tõrõli, et ka\_gu\_ `tihkõ `poiskõnõ um, nakkas `kaktõma Rõu **Vrd** laratama

läsakas → lässakas

läsakil, läsakille lāsakil, -le lösakil(e), lohakil(e) `Viskas enese `tuoli `piale lāsakille; `Istub siis `ninda lāsakil, jalad `laili IisR **Vrd** losakil

läsatama lāsatama lösutama [harjunud] Kodu `ahju pial lāsatama; Kui saaks aga `kuskile `pōesa taha lāsatada IisR

läsenka → lesanka

läsima → lesima

läsk¹ läsk g lāsä Võn Kam Ote Rõn San V, läse San Rõu

1. lesk, abikaasa surma tõttu kaotanu miu emä `olli lāsäle mehele lānnü Ote; esä oli ütesse `aasted lāsk, siss võt't veel tõse naise; ta_m noorõlt lāsäss jäänü? San; lāsä? naasõ omma `vaisõ? Krl; siihn külän om hulga `lāsiki; ega na lāsä? ni_ruttu ei_koolõ?, nail om visa elu Har; tyy naanõ om ka parhilla_lāsk Vas; lāsk tulõ tollõst üteldä, kellel tõõhõ puul ärä_koolu? Rāp; jummal' hoia taad lāsä naasõ ello, tyy om ku katussõlda hoonõh Se || fig hingekarjaseta kerik om joba kolmandõt ajast aiga lāsk, opõtaja lät's `haigõ majja Har; lāsk kerik, opetaja `kyyli är? Plv

2. isamesilane mul üteli mihiläsel om `väega pal'lu `lāsiki Har; mehiläsil um ka `lāsiki, ega? nyy? ei `tsuska?, kellä katõ `aigu `lindõlõsõ?; lāsä? ei_kanna mett sukugi, nyy_ `kargasõ imätseid Plv; pakktaroh ei saa? lāsile ka midäge tetä?; lāsä?, nyy oma? esi? `süüjä?, esä?, tyyh ei kää?; lāsä_käävä asõnd `ot'sman, ku\_mihiläne `poiga taht `laskõ? Rāp || viljatu (mesipuust) kiä mihiläne `poiga ei lasõ?, tyyd `ül'ti lāsk pere Har

läsk² läsk g lāsä Võn Kam Ote V vigane koht (mõhn, õõs vm) puutüves puul om lāsk sisen, om särändene nigu prao Kam; kasujal puul om mõnikõrd mitu `lāsikä sisen Ote; lāsäga kõost ei saa `vehmrit Kan; kõu puul kasuss säärane lāsk - - ku kasuss, tu om kõva kasunu, tyyust tetäss `kirvõ kuuass Har; Ku puu um mõnõst paağast är? nakanu kuiuma ja toolõ kuiunulõ kotussõlõ nakkas ümbre kasuma tooras puu, sõss tyyd ül'däss nii et puul um lāsk sisen Rõu; lāsäga puu, kui om augu? siseh Plv; vana narakune puu, lāsk siseh ja ossõnõ, tulõpuu õnnõ Rāp; puul om lāsk šeeh, täl kyyrt pääl ei olõ? Se || leiva

lõhkiküpsenud äär *ei_tiiä?*, *mia sel leeväl viga ol'l*, *ahju pañni ol'l illuss, na_m läsä kõrvalõ ajanu Har*; *pät's um kül'gi päält lahki_küdsänü?*, *leeväl umma läsä_külele Vas*

läsku → plasku

***läsn** pl *läsnad* kott, kantud jalats – TÜR

läss *läss* g *lässi* nokaga suvemüts *al'l palitu sel'län ja läss ol'l pähän*, *rõövast tett seante läss, nokk ehen* Krk

lässakas *lässakas* Pöi, *lässakas, läsa-* IisR pej lasu (lössis kuhjast või hunnikust) *No on sie vast läsakas, mis seie tie ääre on tehtud*; *Kuhi kui lässakas* IisR; *Nii pisine madal koorm oli naagu pisike lässakas* Pöi **Vrd** lössakas

lässama *lässama, lässata* puruks litsuma *lässad kottis ära, koes sa ne paned* Khk

lässi, lässis *lässi* Krj, *lässis* Kei, *lässi(s)* Sim lössi(s); põnni(s) *maja lässi vajun* Krj; *lässis kõhuga lehm* Kei; *vasikas - - oli viletsalt joodetud, kõht kasvas suureks, siis ööldi lässis* Sim **Vrd** lässu, lässus

lässu lössi, longu *Mihed vetsid keik seltsis va kibed aga üks akkas varsti lässu jeema* Emm **Vrd** lässi

lässus *lässus* Var Mih laiali vajunud, lössis *lässus [heina] kuhi* Var; *seena alosed palgid mädamd, vaob maha ja ühükora [maja] lässus, jääd isi koa alla* Mih **Vrd** lässis, läsus

lästu *lästu* vilets kartulikorv *Võta sij lästu, sij sulle ea küll* Tor

läsu *läsu* VNg VII Rei Mär Saa JMd Kad Pil Hls Krk lasu, madal hunnik *pühi putru läsu ehk lasu maast älä* VNg; *saun nagu läsu - - ukсед madalad* VII; *Sepik jähi ilmalt maalt nägu üks läsu* Rei; *aun kui läsu* Mär; *lehmä läsud on maas* Saa; *kui unnik vajub laiali, siis on üsku läsu, sõnniku läsu* Kad; *mua läsu olli põrmatu pääl* Hls; *tilluk ja lai ku läsu* Krk || lagunenud ese või ehitis *minul vanad läsud jalgas, konsad ja tallad lahti* Pil; *va lagunu üune läsu, mis joba maha om vajonu* Krk **Vrd** lösu

läsus *läsus* Kse Kad lössis; kokkulangenud *läsus maja* Kse **Vrd** lässus

läsusse *läsusse* Kse Kad laiali, lössi *sie on nagu üks unnik lähäb sedasi läsusse, vajub laiast* Kad

lätak, lätakas¹ *lätä|k* g -ku M Nõo; *lätak|as* Sa Muh Emm(g *lätaga*) Mär Kse Han Aud Tor Hää Ris Juu(*lätä-*) JMd JN Kad VJg Sim Lai Plt, *lätak|as* VNg IisR, g -a; *lätä|käs* Tõs KJn, *lädä|gäs* Kuu, g -kä

1. a, s lapik, lai ja lame (ese või olend) *Kuogid sul kui igavesed lätakad* IisR; *lätakad koogid* Jäm; *Leib on nõnda ää vajund, muidu üks lai lätakas* Pöi; *kõrva ark nagu lätakas (suur); va lätakad (vanad kotad) jalgas* Muh; *Seened kasvand nii suureks just kut lätagad* Emm; *neid piissi lätäkid mütsisi oo küll* Kse; *vana pasla lätäkäs* Tõs; *villad oo kõik ühte lätakase kokko läin* Aud; *sel seal suur kõrv nagu suur lätakas* Juu; *Nii koogi tullive eige lätäku* Krk; *emmis seene kui ärä om keedetü, siss om pehme nigu üte lätäku, õkva nigu lamba tati* Nõo

2. tükk õhukest materjali *raua litakad, väiksed tükid, lätakad* Khk; *Too see leki lätakas säält renni alt mu käde* Kaa || laik, plekk *Kole, kui sest lätakast pale pial enamb lahti ei saagi; Mis ilge lätakas sie laudlina piale aetud on* IisR

3. a. paks, kogukas (olend või asi) *isa ees`sirge, ema taga köver, tütar lai lätakas, poiss pisike pupsakas, on`ümber puu`roeka = umalad Jäm; ah igavene va paks lätakas* (inimesest) Muh; *mõni inime on kua nii ku lätakas, kui ta õge paks ja madal on Sim; Sji tüdruk om ju`säate lätäk, paks ja vedel, sääst lätäkut ei taha vist küll üt`ski mijs Krk*
 b. plärakas, lasu *Viska see lehma lätakas lasnaga jalust ää Kaa; sopa lätakas parandal Mär; kui räitsakad suured olid ja sulakad, siis ööldi lätakad;`jalgadega`toodi ka tuppä lume lätakad,`saapa kannä`alla jäänd Lai; tati lätakas Plt; lehmä sita lätäk Trv*

4. söim (lodevast või lohakast inimesest) va *lätakas, üks kõlvatu inime, oo üks va liiderlik lätakas Mär; kõigest üle jäänu, üks vana lätakas Hää; on üks igavene tüdruku lätakas, aab postega`ringi - - ei tunne äbi ega au Kad; mis sa vana lätakas vahid siin õue pial Sim*

Vrd latakas¹

lätakas² *lätak|as g -a hoop, löök Tegi [teisele] lätaka üle kõrvade Kaa Vrd latakas², litakas², läraakas*

läte *läte Saa KJn M T, läte² V, g lätte*

1. allikas mine lätte *`vijri vett`ot`sme Krk; kost lättest vesi`vasta`päiva`väl`lä juusk, sinnä lättede visati õberaha, siss tolle lätte`vijga`mõsti`aigit`silmi, saava sil`mä`tervess Nõo; läte keedäp vett alt üless; mõni tei lätte`pääle kaevu; kos`suuri mägesit, sääl`suuri lättit Kam; lätten om`sel`ge vesi Ote; mi krundi sehen ei ole ütegi lätet San; läte oit inämb madalõ maa`pääle<sup>2</sup> Krl; ma`lähä`tuu lättest vett Har; mis maise maa seh, tuu um`vällä`juuskva läte<sup>2</sup> Rõu; mürrkhain kasvass jõõ perve siseh vai lätide`ümbre Plv; lät`tide pääl vesi`tossass (aurab); vesi`kijss üless lättest Se*

2. kaev meil olli vašt kooguge läte, lätteil olli kuuk, valdas ja tulp; pang pu`te lättes; allikun om paremb vesi ku lätten Hls; lätte sal`v satti`sissi; lättit om`mitmesugutsit, meil o`võllige läte; nüid (1937) noorempe inimese`ütlev kajo, ennemp olli läte iki Krk

läterdama *läterdama Muh Mär Saa Kad SJn, -ämä Kod, -em Hls; lätterdämmä Lüg*

1. lobisema, tühja juttu rääkima sie`naurab`ninda`ühte`puhku ja lätterdäb Lüg; vana tedrenaene läterdäb, tämä jutol ei õle kedägi mago egä põhõja all Kod; mis sa käid möda küla läterdamas SJn **Vrd** laterdama¹, löterdama

2. hulkuma, ringi tõmbama oo üks läterdis, läterdab, käib postega`ümmer Mär; läterdas müeda`ilmad`ringi, vata nüid prantsuses Kad **Vrd** laterdama²

läterdis *läterdis g -e kerglane (tütarlaps) oo üks va läterdis, läterdab, käib postega`ümmer; on üks va läterdis tütarlaps Mär Vrd läterdis*

läterdus *läterdus = läterdis mis sa va läterdus lased`ringi, viimaks väntsik kaelas; nisukest läterdust nüid`kiegi võtab ehk kedagi Kad*

lätergune *lätergune lapergune mis on lai lätergune = lääts lai lätergune Jäm Vrd latergune*

läterma *läterma = lätern võti üks lätermagõ`tulõ ja`saatsõ`latsi`kuuli San*

lätern *lätern g -ä latern venne perä pääl`ollu tuli, mõnõl`ollu läternän suur lamp Ran Vrd lätermä*

läti *läti Mär Tor Saa Juu VJg IisK Trm Kod Lai V, läti Jäm Khk Muh Mar Tõs Hää KJn M Ote San Rõu Plv Vas, lätiti Kuu VNg Vai*

1. a Läti päritolu, lälastele omane *mina ei`oska lätti kielt VNg; läti lae läks seal ukka, nüid\_o`lätlase kare; teine`olli läti öö, teine kiut öö, läti öö`olli lai Muh;`rääkisid läti keelt Tor; läti piibul on`vañgtus Saa; läti uba, sie kasvab kepi`müöda ülesse IisK; läti vikatil öli`meetri pikkune, peenike vañs taga, temaga öli`jõutsam lõigata kui sirbiga Trm; minä ei öle kuulud läti kirjilt Kod; kui läti pudru`tehti, siis tambiti`kartulid ja tangud segamene Lai; sii om läti pastal, kun kibra nuk'in om Krk;`lätläisi õks üldäss läti kopsu?, läti kopsukõsõ? Har; Läti kruut' [om] nelä nitsega villanõ kangas Vas; pik'k nigu läti saan Röp; tu_jo lätt väega andsakohõ, läti naasõ võt't Se*

2. s rauts, lühikese varrega rukkivikat ühes kääs on reha, teises kääs vikat, `tehti kõik läti'iga; läti vikat öli, lühikene lüsi ja - - lõigati rukkid, läti'ist teda kutsuti Lai

lätik läti|k g -gu lätlanna – Lut

läti|kõõru lätikõõru kindakiri – Krk

lätitama läti'tama Trm Lai rautsiga rukist lõikama rukkid`lүүди läti vikatiga maha, sii öli läti'tamine; läti'tas ulga muad edasi, siis akkas [vihku] siduma Trm; mina ise olen läti'tand, ühes kääs on reha, teises kääs vikat; mina läti'tasin ja tema`kõitis järele Lai

lätjaline läti'jali|ne, -se kausitais suur`lätjaline suppi Kuu

lätkädse pl`lätkädse? pulmad pruudikodus`täämbä hõdagu umma`tütrugu puul`lätkädse?, a hummõn um`poškõsõ puul`ähä?;`peetäss`lätkädse?, koratass hõim kokko Lut

lätlane läti|ne Sa Muh Rei Emm/-lene/ L Ris Kos JMd Tür Ksi Trv,`läti|ne Aud Hää Juu VMr Plt,`lätlä|ne Kuu Mar Kod KJn Kõp M Puh Har Plv Vas,`läti'lä|ne Rõu Se,`lätlä|ni Krl, g -se;`lätilai|ne VNg Vai,`lätlai|ne VNg Iis,`lätläi|ne Vai, g -se;`lätlä|n g -dse Lei

1. lätlane, Lätimaa elanik`lätlaised one`meie`naaburid VNg; üks`lätläine kävi obosi`ostamas Vai; vanasti [olid] poolakad ning`lätlased ning`soomlased keik ühe pereme valitsuse all Jäm;`lätlasi pole sii keind mette VII; pohlakad ja`lätlased oo pooled vennad Mar;`läti'lased`enne olid alati sii laadal okidega ja`toolega, mõned`purssist ikke eesti keelt ka Aud; lähme üle piiri`lätlaste sekka Hää; kis neist aru saab,`miuke sie`lätlane või`miuke`liivlane on Tür;`läti'lased on Riias, pidavad kuñjad inimesed olema Ksi;`lätläse müüsiiv odavest okke, kutsuti`lätlaste ok'k Trv;`lätläse olli sõdiman punastege Hel;`lätläse eläse uman vallon - - ma\_lähä`lätläisi poolõ`käümä Har; [poiss] ol'l`läti'läse man karah Se **Vrd** lätusk

2. kartulisort`lätlased, nee on ka`koltsed ning`pitklikud;`lätlased ähk roosi võigud, see on üks keik Khk

3. sõgelane, pimeparm *sedine pruun, parmust pisem [on]`lätlane Jäm; nii`lätlased võivad siis nõnda ullu valusti ammustada Hää;`lätlane on al'i tiivadega`väike parm,`lätlast õigatse viil sõge kärbes;`lätlane tuleb`pääle`jaani Saa*

Vrd lätline¹

lätlik läti|k g -ku allikarohke, läteline`lätlik kotus põllu sisen, säält aab vett üttelugu`vällä Ote **Vrd** lätline², lättene

lätline¹ läti|ne Saa/-t'-/Pst Hls, -le|ne Krk(-t'-) San, g -se

1. lätlane`tütre esä olli`lätline; [seal] eläve ulk`lätlisi Hls;`läti'lese, venelise ja poolaku Krk

2. putukas, pimeparm `lätline salvab valusti Pst; `lätlise tükive obestele ja eläile manu, alli `kärblice `muudu om Hls; `lätlise om alli `väikse, enne `vihma om nõnda marutse; `lätlise aave lehmä kerguteme Krk

Vrd lätlane

lätline² `lätline = lätlik `lätline maa San

lätrama `lätra|ma Lai Pst, -da IisR; `läträmä Kuu KJn Ran, lädrätä Kod; da-inf lädräta Mar tühja juttu rääkima, lobisema *Sie alade sidä `tühjä `läträ, et ei ole jutt ega midägi Kuu; Ia küll, kui saab vahest ühes kuos `lätrada IisR; minul oo luadud, et `läträn kõnelda; juunud inimene `läträb, `üste sõna mitu kõrd üle jä; `läträmine ei tee kellelegi `aiged Kod; mis te `õprad `lätrate, minust juttu `aate Lai; `litrab ja `läträb et ei taha kulleldagi Ran **Vrd** latrama¹, lädrama, lötrama*

lätrima `lätrima Kuu/-mä, (sa) lädrid Muh määrima, mäkerdama Pesin `permandu just `puhtaks ja `jälle tulevad `poisikased tuba ja `lätriväd kaik `mustaks; `Lätrid siel muda sies, tied kaik jalad mudaseks Kuu; `lätris mu `riide nõnna ää et; enese `võiga ää `lätrin, mis sa lädrid, söö kenaste Muh

lätris `lätris limane, lödine ahvenad oo soomussega nõnna `lätris et; mis liha se `olli, kus nahk `olli ää `võetud, `sõuke `lätris Muh

lätrütämä `lätrütämä (lapiga) üle tõmbama `Lätrütämä, no ku `musta `lauda vai `permandu `märginesa `vaide päält `laapi, et ei `säälisest pese Kuu

läts¹ läts Juu, g lätsu Han Juu VMr, lätsi Mih; läts Kaa Pöi, g `lätsi IisR

1. lame vormitu ese *Ma tegi sest viljast `leiba ka, paljas läts oli, `aita `kuskile Pöi; Müt's oo ää istunud nagu va läts veel, ei `seukest `lätsu sünni änam pähe `panna Han; naistel olid laadudega mütsid - - mette nihukesed lätsid nagu `meitel kõigil Mih; ei nied ole kellegi kuogid, nigu ühed lätsud VMr*

2. lojakas, lumelõrts vahest saab `jälle nihukest `märga `lätsi, vahest `jälle lumi ei tee kedagi Juu || a löts, lirtsuv *Äi täna p saa küll loogu üht änam, sadu tegi eina üsna läts märjaks Kaa*

Vrd lätsakas²

läts² läts g lätsi Phl Mar, lätsu Mar Han kullimäng; kull selles mängus lapsed `mängivad `lätsi Phl; lapsed löövad `lätsu, `ütlevad sa oled läts; tegid mo lätsiks Mar; Küll meie lapse `põlves `lätsu lõime Han

läts³ läts g lätsi (lɛ-) SaLä kiin Löö nee oksad lätsiga ära Jäm; piiru läts Ans; let's, sellega tehase `lehti lammastele Khk || nüri nuga suured lätsid on ju renni peel, nee nua lätsid; `lätsidega ep saa ju [leiba lõigata] Jäm **Vrd** lets, lätse, pläts²

läts⁴ läts Vän, läts Khk int pani `sauve seinä vahele läts ning läts; `astus läts läts läku sihes Khk; ku vesi vägib on (tugeva vooluga), siis ta viib võrgu lina läts maha Vön

lätsak, lätsakas¹ lätsä|k g -ku Krk; lätsak|as Pöi Kse, g -a Juu; `lätsäkäs Lüg; pl lätsakud Lai

1. s suur ja vormitu (tükk) `justku `lätsäkäs, tugev inimene, prisk Lüg; Üks lätsakas tuli moole `vastu `silmi - - sula lumi tuleb katuselt `alla Pöi; kohe jämedad tilgad kukkusid, jämedad suured tilgad nagu lätsakud Lai; `siantse laia ku `lätsaku olli jalan, õigati iki vene viisu Krk **Vrd** läts¹

2. a nätske, kleepuv ku leib om `nätske, jääss ümmer ammaste, sij om lätsäk Krk

lätsakas² → läätsakas

lätsakile *lätsakile* Pha, *lätsakille* Amb lösakile (pikali) *paned `lamba lätsakile maha, söba pääl `pitkas maas, üle kaila. ännast aketi `niitma* Pha; *kangas joksis lätsakille maha* Amb **Vrd** *lätsakille*

lätsakili lösakil `tuhli `kiskumise aeg oled lätsakili maas, lotsakili maas Khk **Vrd** *lätsakili*

***lätsatama** ipf (ta) *lätsati* Trv, (nad) *lätsative* Krk *deskr lihatük'k sat'te maha ku lätsati* Trv; *Seni tambiti [kapsaid] ku lätsative joba* Krk **Vrd** *lätsatama*¹

lätse *lätse* g `lätse kiin *peerude tegemises oli peerunuga lätse* Mih **Vrd** *läts*³

***lätsikune** pl *lätsikused* lapergune `läät'sid -- on koa nihused `erne `taulised, aga *nemad on nisukused lätsikused* KuuK

lätsima `lätsima, (ta) *lätsib* Khk Lai(-t-); imps *lätsitasse* Mih

1. plätsima a. pläterdama *mis sa lehed `oue `lätsima läku `sisse; tule nobem, mis sa seel muidu lätsid, `jalgu pära viad* Khk b. mätsima, pätsima `lätsis `sauue ahju pragude vahele Khk; *pannasse `vahmärk ülissi, `säetse puud `püsti ja siis lätsitasse sauega `kinni* Mih c. patsutama, lööma *laps lätsib `kääga vett; [ema] `lätsis natuse last* Khk **Vrd** *klätsima*

2. tihedalt sadama `lätsis puud lund täis; *obused olid ka vaest lund täis `lätsind* Lai **Vrd** *lämmama*¹, *lämmastama*²

Vrd *lättima*

lätsis `lätsis Jäm Muh *pehme isa `sirge, ema köver, tütar lai `lätsis, poeg `popsis vihane = umal Jäm; see oo na `lätsis keelega, [öeld inimesest,] kes `pehmest reagib* Muh

lätsitämä *lätsitämä* Nõo, ipf, (nad) *lätsitivä* Ran *nätsutama rüäl olliva serätsed koorõd, nu `köslõd nii\_sama `anti loomõlõ, sia lätsitivä ärä nemä ja seivä* Ran; *Täl onte võetu lihakar suhu ja lätsitap nigu kompegi suun; Lätsitap veedike ja neelätap alla, nigu ilma ammasteda* Nõo **Vrd** *lätsutama*

läts|kakk `võeti sialt `lõimest seda *tainast ja kui ahi alles küdes -- ja siis `tehti `sõuke lätskakk `valmis, muljuti ning siis `pandi `sõnna `ahju parandale ede `sõnna `küpsma* Põi **-korges** madal konts *lätskorges oli lai madal korges, suur lai kut inimese jala kand; teised olid `jälle lätskorgestega kinjad* Jäm **-müts** *pehme peakate `enne olid mustad kõba randiga, suimüts oo na lätsmüts* Mar; *lätsmüt's oli madal soni `moodu* Lai; *vanast olli lätsmüt's* Pst

lätsi, lätsik `lätsi IisR Muh Trv, `lätsik Kaa int *Nigu `vankrilt maha üppasin, `ninda `lätsi mudasse* IisR; *Poiss löi tüdrukule lätsik tussu pihta* Kaa; `inglismaán *pane* korra `lätsi käpa `peale (võtab maa ära) Muh

lätsu `lätsu Plt Kõp kokku, puntrasse `kange tuul `peksis linad `lätsu maha Plt; *aga ku tõuvili `olli `siuke `niiskem -- lükäti kõik läbi altpuult [teibaga], et mud'u vajus `lätsu* Kõp

lätsupüit õngepüük *õnnet pannagse `sisse ja mes aga `otsa hakkab, se [on siis] lätsupüit* Phl

lätsus `lätsus kokku surutud, puntras – Põi

lätsutama *lätsutama* JMd Kod Ksi Lai KJn Ran Rõn Lei, *-eme* Krk; *lätsütämä* Ote/-ts-/ Plv Röp

1. nätsutama; matsutama mõni luu suun, närib ja lätsutab Kod; lätsuta aga iast, siis on parem mekk; siga ka lätsutab Lai; `ambit ei oole, lätsude palimidege iki, `pal`le palime suhun; lätsudet pääl sedä liha, sikke Krk; lehm järäb ja lätsutab Ran; mul `ambit ei ole, siss mugu lätsütä `süüki suun Ote; Peni varast tare mant tsia massa, olli temä `väl`lä vedänu ja ärä lätsutanu Rõn; Mis sa lät`sütät kui ei süü Röp || põrsaid kutsuma – Krk Vrd lätsitämä

2. platsutama (vastu maad, vett) – JMd

lätsäümmä lätsäümmä nätskeks muutuma (leivast) – Har

lätt lät` Kaa VII, g läti Pha

1. "vilja tuulamise juures tarvitav hang, mille harude küljes põigiti pulgad" – Pha

2. (hane) ujulest – Kaa

3. lasu teine labu paljas lät` VII

lättadi deskr sie (torupill) pani aeva lättadi lättadi Kad

lättakille latakatenä `Süömalaud ole oma eluaeg pesuvett näind, seda `muidu `puhtast `saagi, kui `enne lükka labidaga `mustuse kord lättakille `lahti IisR

lätte- kaevu- lätte`meister (kaevutegija); kus kari jõi, sij` olli lätte ruhik (kaevuküna); lätte salve (kaevurakked); lätte tulp (kaevupost); lätte valdass (kaevuvinn) Krk

lätte|leht lätte leht (taim) ?allikrohi – Se

lättene lätte|ne Rõu, g -tse Har allikane, allikarohke ta hainamaa om sul `väega lättene, tanh ei`püüsü`hopõn pääl ku rukõ viat; ta om lättene kotuss, tan om alasi vesi pääl Har Vrd lätlik, lättine

lättima lättima, (ta) lätib Põi, (nad) lättivad VII

1. mätsima, pätsima vahest uudist näha tahate, mis nad [savist] lättivad VII

2. lund sadama Me läksime just külma, esimene küli pää oli, kui kukkus lättima Põi

Vrd lätsima

lättine lät`tine Plv, lätiti|ne g -dse Rõu allikarohke Meil omma` hainamaa lättidse, lättid täüs; jõgi um lättine, tyy ei kül`mä` kinni` Rõu Vrd lättene

lättis ?lapik `vahtral on jälle kaunad peel, laiad suured lättis asjad Kaa

lätt|müts sonimüts eluaeg `söukse lät`mütsiga käin Krj; lät`müts oo ladudega Kse Vrd lätumüts

lätu¹ lätu Muh, lättu IisR vana vormitu müts; soni Kui kedagi parema pähe `panna`i ole, siis `selle lättuga mina küll ei lähe IisR; ää seda lätut pühabe pähe pang; kui `kirku viiatse, mõni paneb va pisisse lätu pähä Muh

lätu² Lätu "lõbuarmastaja" – Khk Vrd letu²

lätu|müts sonimüts mõni üiab soni ja mõni üiab lät`umüt`s Hag Vrd lättmüts

lätusk lätu|sk g -ski pej lätlane – Hls

lätuska lätuska kodukäija, vaim, keda öösiti üksi olles kardetakse – KJn

lätutama lätutama Khk Muh Han Kad hulkuma, ringi jooksmas Lätutab kauda küla, ei taha õppi äga tööd tiha; Lätutamesest ei tule iad, teised inimesed akkavad kua `naerma, et lapsel põle valitsust Han || mehkeldama oma elu aa lätutand miestega teine Kad Vrd litutama

lätutis lätutis g -e (korratust inimesest) Lätutised tulid sopaste `jalgadega tuppä; Lätutistel põle `aega korralikult tööd tiha; See lätutis küll õppimesega akkama ei saa, põle `aega, jooseb [ringi] Han

lätätämä *lätätäm(m)ä* Krl(-emme) Har kupatama `sijni lätätedess Krl; lätätedu `kapsta?
Har **Vrd** lähätämä

läu *läu* Kaa VII Juu

1. hoop, löök *Sai lehma kääst jalaga igavese läu* Kaa; `anti läu `mööda `körva VII; `ändis piitsaga öhe läu, puar läud `kervega Juu **Vrd** kläu, lau², läuk

2. hulk, tükk (maad, aega) *Ma laksisi täna oost otsides metsa kaudu seikse läu maad keia, et vettas jalad kangeks; Sest oo ikka üsna läu aega [tagasi]; Kui sa kedagid oodad, siis oo tund ka igavene läu aega* Kaa

Vrd pläu

***läugama** (ta) `läugab lõugama, kisama *lammas* `läugab, mõni *lammas* karjub; *lehma kohe ka* [öeldi], *mes sa* `läugad Khk

läuh int, adv *änds nindagu liuh ja läuh* [vastu kõrvu] Krk **Vrd** kläuh

läuhkama `läuhkama Khk Pöi Muh lõöma, virutama `läuhkas teisele kõrva `pihta Pöi; *Laine läuhkas meie paadi vett täis* Muh || lahvatama *lambi öli võib põlema* `läuhkada; `läuhkas põlema Khk **Vrd** kläuhahtama

läuhti `läuhti Kse Hls int, adv `ändis `läuhti kõrva `pihta Kse; `Pernän saanu üitskõrd *kätte ja* `saaten `ulle ku `läuhti Hls **Vrd** kläuhti

läuk *läuk* g *läugu* PJg hoop, löök *panin läugu* `vastu pead PJg **Vrd** läik, läu

läuka|mökk pealekaebaja *see* `läukamökk *tahaks lobida oma suu eest* Krj

läunama `läunama lõöma, virutama *ta* `läunas *tale* `vastu `vahitimest Aud **Vrd** läutama

läutama `läutama lõöma, klobima *ma* `läutasin *tal kõrvad palavaks* Saa **Vrd** kläutama, läunama

läutsme `läut'sme siutsuma, piuksuma *kate kuu* [vanused] *kanapoja, nij olevet isutse, läut'svet ja säut'svet, nätä iki, et na tahav ütte* `puhku süvvä Krk

lävä *lävä* maalahmakas, lagendik *tal suur lävä kähen; ma i-lma lagentik või lävä; mõni lake süy või lävä; tat om ma i-lma lävä tetä, kes ta är tege* Krk

läve *läve* Lüg Jäm Rei Khn Pär Vän Hää HMD Amb JMd Kad Iis Trm Krk lävi
a. uksealune pakk `reie *tual öli kaks* `jalga läve `kõrge; *älä* `astu `ukse läve `pääle Lüg; *uksel on läve* Hää; *laps istub ukse läve pial* JMd; *ukse pakku vahest* `üitakse *lävest* Kad; *meie uksel on lai läve* Iis; *üle minu ukse läve ära enam astu* Trm; *tare ja* `kamre *läve olli* `kõrge; *läve pääl es lasta* `istu Krk **b.** ukseava *ahju läve* Pär; *läve on val'ts, kus uks sies käib* Kad; *kõlguse läve om suur ja* `kõrge, *viglage visats põhk* `sissi Krk **c.** akna alune *laud* `Akna *läve on mädanend* Jäm

Vrd lävä

läve|alune 1. läveesine – Trv Vön Se **Vrd** läveedine

2. künnis, lävepakk – Puh Kam Ote Se

läve|edine läveesine, uksealune `pühksi *läve editse* `puhtase Trv; *meil ei ole läve edist ega* `akne *alust* Hls; *teil läve editse ja muru* `pühkmede *alle* Krk; *Kasi enne oma läve edine puhtas, siss tule tõiste läve edist kasima* (öeldi teiste pilkajale) Nõo **Vrd** lävealune **-mulk** ukseauk *lävemulk tetti nii suur kui suurt toda ust tahõti* Ran; *lävemulk ja* `aknõ *mul'gu omma* `sisse *jätedü?* Har **-pakk** uksepakk, künnis *ukse lävel oli lävepakk* HJn; *ka'ss istub lävepaku pääl* Trv; *riha alusel tetäss lävepakk eralti, tarel* `jäeti *palgist* Krk; *lävepakk om tu aluss, kedä* `vasta *jääb üs* `kinni; *ilma lävepakuta om* `valla, *kül'm käib* `sisse *ja tuul*

Ran; *lävepakk um erälde, tuu mis lävel iih um; `lasku<sub>ui</sub> latsõl ukõrda tah `muadsõ lävepaku pääl Vas*

lävestämä *lävestämä valetama noh, `üeldi küll, et tämä lävestäb ehk valetab Lüg*

lävetama *lävetama lööma, virutama – Jõh*

läve|tulp *läve tulp uksepiit – Krk*

lävi *lävi g läve HJn JMd M T(p `lävve Puh Kam), p lävve V; läbi g läve Koe San(p lävve) Har(p läpe), leve Lei; läbi g läbe, p läpe Har Lut künnis a. uksealune, uksepakk `seisis läve pial Koe; tule_{nd} üle läve `sissi kah Trv; sedä [mina] ei kannate, et mia üle temä läve `sisse astu Krk; nu vana `aatse läve `olliva väegä `kõrge Kam; Lait's lašk kõtuli `pääle, läits `vurtsti üle läve `väl'lä Rõn; Sääne_{prohvuss}, ärgü_{tä} `astku üle mu läve Urv; `sisse mineki lävel ei olõ? `korgõ läbi, üts ainus alumine hiirs, kon val'st sisen Har; vanast oll `korgõ? läve? Vas b. uks, ukseava poe läve ehen tuli `vastu; oone lää tuule elevile - - ku lävest tuul' om Trv; läits lävest `vällä Hls; kõrdsi lävede ehen olli vanast tarantse (lasipuu) Krk; siss `tulli üt's nuur kroonumiiss lävest `sisse - - jäi läve `kõrva `saisma Hel; lävi om ussõ auk saena sehen Ran; suits lät't lävest `vällä Võn; ärä jätä `lävve `valla - - pane lävi `kinni Kam; saht `istse läve kõrval Krl; vanal inemisel tulõ hä'ti lävest ja pajast; `väike `valge aidakõnõ, ei olõ üteltki puult läpe `sisse = kana munakõnõ Har; läve kot'sil oll tossu kor'ssna Plv; tulli teid ka üle läve `kaema, `aigo mitte sukkugi ei olõ? Röp; l ä v e p ä ä l fig sündimas ta om joba läve pääl, tulekul Krk || mesipuu lennuava `leske na (mesilased) ei kannatanava - - sehen ei pidänävä, mes tuu muidu süüb, ei `tüütä midägi, mugu lävest `väl'lä Ran*

Vrd *läve, lävä, lääv*

*lävitämä *da-inf lävitä?, (ma) lävidä õnnistama – Lut*

lävä *lävä VNg Jõh Rid lävi a. künnis – Jõh Rid b. ukse- ja aknaaugu laud `uksel one ülimine ja alumine lävä; `aknal one ka lävä VNg Vrd läve*

lääba *lääba pej lodev naine igavene lääba, käü? sa ka ummõtõgo kindlabide Kan*

lääbakas *lääba|kas Kse Hää Juu, lea- Plt, klää- Ris, g -ka; lääbäkäs Mar; lääbä|k Ran, g -ku Ote, -gu Krk*

1. *lääpjalg ta kõib `viltu nagu va lääbakas Kse; sel `öeldass, kel jalg ilus põle, `siuke lääbakas teene Hää || sõim vana lääbäk, ei `kulle sõna Ote*

2. *viltu kantud jalanõu pastel lähäb `lääpi, sis<sub>ta</sub> o lääbäkäs Mar; kingad ulluks läin, nagu vanad klääbakad Ris; `passel `kiivas `viltu `jalges `jüstku va lääbakas Juu; leabakas, `leapa sõtkutud Plt; saabas kõveress sõkut ku lääbäk kunagi; ku lääbägu jalan, kondsa kõvere ja külle pääl sedäsi mahan Krk*

lääbakil, lääbakil(I)e *lääbakil Jäm Emm Käi Han KuuK, `lääbakil Jõh, `läebakil IisR; lääbaki|le Emm, -le Kad/-lia-/ Iis, `lääbä- Jõh, `läebäkil(I)e IisR, lääbäkillõ Rõu*

1. *upakil, laabakil; külitä `Juvva täis, [mees] muda sies `lääbakile maas; Neil majagi juba lodos ja `lääbakille Jõh; Soun on üsna lääbakil Emm; Sukad oo sool lootis, pastlid lääbakil Han; käib või seisab, aga ikke on ta liabakille Kad; `luksuja kana on lääbakille, tiivad laiali Iis; Lašk `hinde lääbäkillõ rij pääle Rõu Vrd lääbakili, lääbäkali, lääbäkeli, läädakil*

2. viltu, kõverdi `Lapsest `väenas jala, jalg `jäigi `läebakille; Käsi on kudagi `läebakil IisR; naiste suud olid läebakil Jäm

läebakili läebakili Khk Mus Kaa upakil(e), laabakil(e) aid läebakili maas, p_või `loomi [välja] `lastagid Khk; täiesti jokkis, läebakili vajub Mus; Vana elu oo tükkis läebakili vajund Kaa Vrd läebakil

lääberdama lääber|dama Jäm Khk VII Jaa Kse Aud Hää Pil, -dämä KJn Puh Kam, -teme Hls Krk, -dõmmõ Krl; `lääberdämä Kuu, `läeberdama IisR

1. laaberdama, ringi hulkuma Eks sie pueg tal `Narvas `läeberdama akkas ja ukka läks IisR; lääberdab pähle `asja ijst, teist taga Hää; mis sa lääberted, ka\_sul om vaia lääberte Hls; mia ennembi lääberdi `küllä müüdä Puh || "lobisemisega aega viitma" mis sa sääl lääberdät, kui sa tühü ei saa, kõnõlat nii pal'lu ja viidät `aiga Kam

2. lonkama, viletsalt käima lääberdab koa edatsi natuke Jaa; lääberdab raavi `kaldud meda Kse; sij om vigane, kes lääberts Krk; mis sa tan lääberdõt ummi kõveride `jalgugõ Krl

lääbert lääbe|rt g -rti laaberdis vedä `jalgu perän ku vana lääbe|rt Krk

***lääbsutama** da-inf lääbsutada lääpama Ma oles tandsnu, aga ma äbesi suugega lääbsutada põrmandut müüdä Nõo

lääbäkali laabakile `Õtsatumast täis, sie jääb juba `lääbäkali maha Jõh Vrd lääbakil(l)e

lääbäkeli laabakil Siss joosiva nii kõvaste, et kas vai ehg seest vällä, aga peräst ol'leva mõlemba lääbäkeli maan Nõo Vrd lääbakil

lääbäk|jalg = lääpjalg mõni käis nii `lääpädi `lääpädi, nigu vedäs noid `jalgu perän, siss üteldi lääbäk jalg, jo nu jala siss iki vigatse olliva Ran Vrd lääbäs|jalg

lääbäs|jalg `Läabäs- Kuu, lääbäs- Ran = lääpjalg tütar om lääbäs|jalg Ran Vrd lääbäk|jalg

lääbüs lääbü|ss g -se "rohi, istutet aida" – Plv

läädakil `läädakil Jõe, `läädägillä Kuu = lääbakil on seal `läädakil maas, ei `viitsi üles `toustu Jõe Vrd läädakille

läädsä|hain (veetaim) `Laimõss `ül'ti vij pääl läädsä `haina, tuj ol' säärän hal'lass vai kõllakas kõrd soodi pääl, tujud `riibi õks rihaga ärä? Har Vrd läätshein -kiri kindamuster läädsä kiri [tehakse] kinnastõl kolmõ silmägä, kolm `silma `alli ja kolm `musta Kan

läädsä|puu 1. leedripuu Mõnel om läädsä puu ek'k ümbre maja aia Nõo; `mõisa aian ol' üt's läädsä puu, tuj om välismaa puu Har

2. akaatsia – Kan Plv Se

lääg lääg g läägi oa-kanepi käkk (suureks neljapäevaks ja reedeks) läägid `tehtse ua ja kanibadest, nõnda suured kui oina muna, veeredatse peo vahel ümarikuks Saa Vrd kääk¹

lääga lääga Se, `hlääga IisR lähker `hlääga oli nisikene `ümmargune, `piima `kantsivad IisR; vanast ol' säne tsõõrik puinõ, puu vitsa? pääl, ol' pääl mulk, kost `vällä `laska?, `tuyga kannõti `viina vai olut vai - - tujud kutsuti lääga, ol' kablaga säläh Se Vrd plääga

läägama `läägama arutut juttu rääkima see `läägab, pole `mõistust. sii üks oli, `viidi Pilgusele Khk

lääge `lääge Kuu Vai Põi L(-iä- Khn) Ris JMd JJn VMr, `leäge Juu, `leage Kos Tür Plt, `liage Kad

1. ebameeldiv, läila **a.** mage, imal (maitse) *Panid `oite `palju sukkurd subi sise, on kohe `lääge Kuu; `lääge `ongi sie läbästünd, paha magu, vesi võib `olla `lääge Vai; leem oo üsna `lääge puhas, tal põle `miskit mekki sees Mar; `lääge toit, vastik Tõs; `toomat' on minu meelest nihuke `leäge Juu; keedetud piim ilma soolata, sis ta on `leage ja tülbakas Kos; kui porgandid ja `kaali kiedad `puhta vie sies, siis ta on ka läila, läila ja `lääge JIn **b.** lahja, tuhm (värvus) `päike lähäb lamedaste `looja, tä karv on `lääge, lame, vilets värv Kul; lepä koordega tehti nisukest va `lääget punast, `neoke `tunkle karvaga oli; `ordeni `kolne, üks `neoke va `lääge oli Vig*

2. leige `lääge soe õhk Vig; vesi on `lääge Hää

3. libe tigu, muidu niesuke `lääge elajas, libe teine; libe või `lääge, sie tähendab `ühte VMr

lääger `lääg|er (-εε-) g -ri Hi(g -re Phl) rehepeksuriist, koot meitel peksedakse `leegretega Phl

läägerdama `läägerdama tuigerdama; tuikuma, kõikuma `Meite iste on nõnda läägerdama akkand; `Nurkade `sisse `pandi [tuulingu] roamistikule pisiksed tugid, et tugevaks võttis, et mette läägerdama äi akkand; Oli juba küla vahel läägerdamas `jälle, eks keela teda läägerdamast; Kui ta säält läägerdes `koose tuli, siis ta oma kää paigast ää kukkus Pöi **Vt** läägerdis

läägerdis `läägerdis g -e s < läägerdama Tee peal olid [puutaldadega reed] ikka muidu ühed läägerdised, teise korra käisid teise tee ääre `peale (libisesid ühest tee äärest teise) Pöi

läägerdämä `läägerdämä lärmitsema, läbisegi rääkima – Nõo

läägjas `lääg|as Mär, `leag|as Plt, g -a läägevõitu leem on vähä `läägjas Mär

läägätämä → läigatama

lääla → läila

lääläkene `lääläkene nukuke; 1stk laps lääläkene [on] lat`silõ närtsõst säet; `veikene lat`s kutsutass lääläkene Lut

läälätus `läälätus g -e iiveldus läälätus tuleb `piäle, südä akab `läikmä - - näed `mõnda surnud `lyyuma või Kod **Vrd** läelätus

läämäk `läämä|k g -ku lasu lehmä sita läämäk siin mahan Krk

lään → lääs

lääne¹ `lää|ne Rõu, g -dse, p lääst Plv Vas(p lägäst) lägane, limane `lääne vessi Rõu; tyy kunnamari, tyy `omgi sääne `lääne; [mu] suu um nii hirmuss `lääne Plv

lääne² → lääs

lääne|kägu `lääne kägu lind, vaenukägu – VJg -mees peigmehe vend Tuli joa neid [kinke] pali `andada, `peigumehe `vennale, `läänemehele tuli `andada särk Lüg -reis noodaharu `lääne reis oli `lääne puol [noota], `kuida siis `kusti meress tuli VNg -tooder meremärk laevatee tähistamiseks lääne `tuoder on alt `valge, pealt punane, mõlemad otsad laiad Ris

lääne|tuul 1. läänetuul kala tuli `randa ikke `lääne`tuulega; `lääne`tuulega oli vie`toiso Vai; kõige parem tuul oli läänetuul, teised olid `tükklikud, oo `kaupa; kui läänetuul oli, see viis kalad merest Mus; lääne tuul Khn; `kange leanetuul teeb sulada Trm; lääne tuul [või] `õhta tuul SJn **Vrd** lände-, läne-, läns|tuul

2. edelatuul läänetuul - - puhub vesigare ning ädala vahelt Khk; lõuna ja vesigare vahel on läänetuul Krj; Sui läänetuul toob `vihma Põi; pilved `joosvad leanetuule järele Muh; läänetuul kompassi pääl on süid vest Rei; ku Ruhnu maa `tõstleb, siis tuleb läänetuult Hää

Vrd läästuul

lääne|vartad (tähtkuju) `lääne `vartad, kolm `tähte reas Jõe

läänik(as) `lääni|k TMr, g -ku Mih; läänik|as g -a Mih suurem anum keeda suur läänika täis `valmis, `õhtoss ei saa aga kedagid; `keetis lääniku täie leent Mih **Vrd** läänik(as), lääsik(ko)

läänlane `läänla|ne Mar Mär Kse(-ndl-) Aud Ris Kos JõeK Pee(-n-) Plt, -la|ne Vai, -lä|ne Kuu, -lä|ni Krl, `leenle|ne Emm, g -se Läänemaa elanik `läänlased on `Läänemaalt Vai; `Apsalu ja seel pool on `leenlest Emm; `läänlased kutsutasse lääne lullid Mär; `läänlased `õetse ka vahel Läänema inimeste `kohta Aud; `läänlased elavad seal Vigalas Kos; `läänlased `õstsivad luisud JõeK; `läänläse? eläve Läänemaal Krl

läänüss `läänüss g -e leesputk (Levisticum paludapifolium) – Röp

lääpa `lääpa Jäm Khk Hag Jür Lai, `läepa IisR, `liapa JMd Kad(-sse) Lai Plt/-ea-/, `lääpä Jõh Juu/-iä-/ viltu, kiiva(s); kõveriti `kiņņad `lähväd `lääpä Jõh; `Üks jalg oli tal `sündides kuhe `läepas, ega sie ole pärast `läepa jäend IisR; sa `tampind oma kiņņa `lääpa Jäm; keib surte `lääpa `jalgadega; `paargu oli vajund `lääpa Khk; löö jalg `liäpä Juu; Kui saapa lääpa tallasid, paranda aga ise Jür; ratas läind õige `liapa JMd; `suapad on tallatud `liapasse; saun vajund kua `liapa Kad; kui saabas oli läind inetuks - - `üeldi `liapa läind Lai **Vrd** klääpa, lääpi, lääpu

lääpadi-lääpadi liipadi-laapadi üks `liapab `tulla, käib ike `liapadi-`liapadi kahele `puole Kad; inimene, kes käib `lääpadi-`lääpadi, sie `lääpab, tal on jalg `aige Sim

lääpa|jalg = lääpjalg kui on jalad vigased, siis `ütleväd `lääpäjalg Lüg; Mõnel `varbad `sisse `puale, mõnel `vällä `puale kui käib, sie on `lääpäjalg Jõh; jalad lapiti all, kerega vingerdab, `viskab `perssega taa, `lääpajalg on sedine Jäm; `leapajalg käib poolpõegiti Kos; Kündis küirakas obune, `niitis naine `leapa `jalga, kõigega sai läbi Plt; Viab jalgu perän nagu va `lääpajalg Trv

lääpama `lääpa|ma, -da VNg IisR/-äe-/ JMd/-ia-/, lääbata Sa Kse Hää Hag Jür/-ea-/ Kad/-ia-/ Sim Lai Plt/-ea-/, `lääpä|mä Tõs KJn, -dä Lüg Jõh, lääbä|tä Juu/-iä-/ Nõo, -dä Rõu; `lääpämõ Krl

1. vaevaliselt või lohakalt käima, lämpama sulase `jalga one `aige, tämä `lääpäb VNg; vana inimine `lääpäb, ei käi `õtse, jalad on juo `tõntsid Lüg; kui käib, siis `lääpäb - - ei käi `luomulikkult, nagu puol `kõrvas sie jalg Jõh; läks lääbates siit tänakust läbi Khk; kel jalg vigane, si `liipab ja `lääpab Hää; `liäpäs teist `jalga Juu; mõni `liapab oma `suapad `viltu; [joodik] `liapab külavahel ühele ja teisele `puole Kad; inimene `lääpab - - käib `lääpadi `lääpadi - - tal on jalg `aige Sim; `leapab `jalga Plt; Pinikene `lääpäs ka\_taga `jalga Rõu || kaapama Ei tiiä kos ta endä jala om ärä määrnu, nüid lääpäp jalga vasta aina Nõo **Vrd** klääpama, lääpima, lööpama

2. loperdama, viltu vedama `vankuri rattass `lääpäb VNg; ratas akkab ee `lammuma, `lääpab Khk; ratas lomberdab, `õetse koa ratas `lääpäb Tõs; `vanker `jälle `lääpab, `vankri rattad lähvad külle kille `alla, käib teine kahele `puole ja logiseb Sim

lääpas `lääpas Hlj SaLä Kaa Pha Jür KuuK Lai, `läepas IisR, `liapas JMd Kad, `lääpäs Lüg Jõh Juu/-iä-/ viltu, viltu tallatud; kõveriti *king on* `lääpas Hlj; *jalad* `lääpäs all (kannad väljapoole) Lüg; *Jalad* `läepas, `kiŋjad `läepas, moka `läepas; `Seisab puu najal `läepas IisR; *kiŋja korges* `lääpas all; *naiste suud olid* `lääpas Jäm; *labu on ju* `lääpas `tehtud Ans; *jalg* `lääpas, *kis seokse kõvera jalaga on* Khk; *kingad* `liäpäs all Juu; *Nää, kudass ta käib, jalad kahele poole lääpas* Jür; *käib teine loderikult, `suapa apsatid* `liapas sissepole Kad **Vrd** klääpas, lääpis, lääpus, lääväs, lööpas

lääpasse → lääpa

lääpi `lääpi Khk L lääpa katus `lääpi `vaibund; `tampind kiŋjad `lääpi Khk; *ei tea, mes jalad sool oo, `pastlid ja kingad kõik* `keskvad üsna `lääpi; `vankri rattad `lähtvad koa `lääpi, *kui nad vanemaks saavad* Mar; *passel lähäb* `jalges `lääpi Mär; `tallab `saapad `lääpi Tõs; *saabas on* `lääpi läind Tor

lääpijalga `lääpi `jalga = lääpjalg – VNg

lääpima `lääpima Kse Han (lohakast käimisest) *mis sa otsid siia* `lääpima mud'u Kse; *Pane pasteledele põigused piale, mud'u lääbid vilta* Han **Vrd** lääpama

lääpis `lääpis Khk Pha L lääpas [lual] *jalad* `lääpis all Pha; *keib* `lääpis; `pastlid oo üsna `lääpis `jalgas Mar; `saapad kõik `lääpis, `viltu Tõs; *mõnel oo jalad* `lääpis, *väl'la* `poole `õigest kursist; `saapa apsatid on `lääpis PJg; `lääpis jalad; *kingad oo* `lääpis Tor

lääpjalg lämpjalg **a.** vigaste jalgadega inimene *Lääpjalal jala* `kannad `vällä `puole, *ajab jala* `kandu ies, `varbad `sisse `puole Lüg; *kis sedavisi* `jalga väljabule `viskab, *se on lääpjalg* Khk; *va lääpjalg, lomberdab aga* `piäle Tõs; `õetasse lääpjalg, *vigane jalg, kõber jalg* PJg; *lääpjalal jalad* `kiivis Hää; *lääpjalal on kannad koos ja põiad* `väl'las Kei; *lääpjalg astub jalad* `väl'la poole lämbat lämbat Sim **b.** lohaka käimisega inimene `tampind kiŋjad `lääpi, *igavene lääpjalg* Khk; *Lääpjalg - - ei astu otse ega* `sirgelt, *sij põle vigane, sij on* `seuke luhakuse viga Hää; *kis sedasi* `saapa `viltu `tallas, `liapa `tallas, *kinksepp* `vaatas, *et - - va liapjalg ikke on* Lai

Vrd klääp-, lääbäk-, lääbäs-, lääpajalg, lääpijalga, lääpsjalg

lääpsjalg lääpsjalg = lääpjalg – Ran

lääpu, lääpus `lääpu(s) Hag, *leapu(s)* Jür lääpa(s) *saabas* `lääpus ehk `lääpis, *see läheb ikka* `ühthe Hag; *leapus jalad, `leapus* `pasled Jür **Vrd** klääpus

lääram `lääram lärm, kiljumine *Vahel* `ol'li ma_i_lma `lääram, *ku tuttav poiss ka üles* [parsile] läks, *aga* `tjijnijatüdrük `ol'li ahju pääl `õlekubu sjijs Hää

läärükäs läärükäs g -ä vihmauss – Kod **Vrd** lõörükas¹

läärutama läärutama

1. lorama, tühja juttu ajama *Küll see inimene on* `kange läärutama, *muud ta äi tee kut läärutab küla kauda; Tüdruk õppeb ka vana* `järke läärutama Pöi

2. ringi liikuma; fig jooksma *See seda* `viiti oma elupäädavd õhest kohast `teise läärutand Pöi

Vrd laarutama

läärutis läärutis püsimate olend *On üks igavene looma läärutis* Pöi

lääs lääs, lään(e) g lääne S(-ea- Muh, -εε- Hi) L/-iä- Khn/; n, g `lääne Vai, *liane* Kad, *leane* Trm

1. ilmakaar, läänekaar neli ilmakaart: pōhi, lõuna, ida ja lää; tuul `pööris `lääne Tor; kõik liane on `pilves; lianebolt puhub liane tuul Kad Vrd läns

2. edel tuul puhub `läänest; kui tuul läänest, siis ta puhub vesigare ning ädala vahelt Khk; läheb `viimaks `lääne ka, täna vindib läänest Mus; On noa laeva ots `läänes, siis on vihm `kääga `katsuda Pöi; kui leas `koldab, siis sui teab `vihma ja `talve sula Muh; lääs on otse kohe tuleb mei `aknast `sisse Rei; tuul oo `läene pöörn Phl; Tuulõ vädas `liäde; Päe ond `liädes Khn; kahessa tuuld me tääme: pōhja, lõuna, meri ja mets, `luude ja ida, `kärme ja lään Hää

lääsik(ko) lääsik Hel; `lääsi|kko g -go Vai (suurem) anum Vrd läänik(as), lääsik

lääsima `lääsima Rei Hää luusima, (jalgu lohistades) kõndima Muud kui lääsib aga pääle Rei; `Jalgu taga viab, lääsib; Ulgub, `jalgu viab maad `müüda taga, sji on sji `lääsimine; No mis ta `lääsigu nüid Hää Vrd löösima

lääs|tuul 1. edelatuul [kui] läästuu on, siis annab kaksiti `minna, `tulles ning `minnes Khk; läästuulega vesi tõuseb Pha; läästuu `üelda vahest Rei

2. läänetuul leästuu [ehk] leäne tuul Khn

lääs|vasik päramised, "pärast vasika sündimist tulev lihatükk (mitte puhastus)" læsvassik on olnd, pärast [poegimist] sedised suured kähmud, pole looma nägu midad Jäm; pärast kui vasik juba `sündin, peab tolema se kasuasi, se læsvasik Phl Vrd ääsvasik

lääsämä `lääsämä Kuu KuuK tormama, möllama Kiers `tuule ida `pohja ja kus akkas `oige `lääsämä; Küll aga tänä `oige `lääsäb Kuu

lääts lääts g läätse Käi/-ee-/ K(-ea-, -eä-, -ia-) I/-ia-, -iä-/; läätsi L(-t's- Vig Lih) KPö(-ia- JMd Kad; -t's- KuuK Amb Koe), läätša Sa Muh(-ea-) Mar Hää Kei IisK, läätšä Var Tõs Khn/-iä-/ Saa Vil Trv Hls Kam, läädssä eL(I'- Lut); lääts g `lääts|e Kuu VNg Lüg, -a VNg; n, g `lääts|e Lüg Jõh, -ä VNg Vai

1. kaunvili (Lens culinaris) a. taim (oma kasvualal) uba oli ikke ja `ernes ka ja isegi viel `läätšed pidasimma maas; `läätšudelle `anti ka `vardaga VNg; läätšad kasusid põllu pēel Jäm; läätšad, just kut oleks kure ernes olavad vil'la sehes -- ta oli erk, erk kollane Kaa; `lambad läind `läätša VII; Rohud said `läätšade sihest ää `kistud Pöi; oome akkame `leatsi `kolkima Muh; [läheb] `läätšide seest `rohtu `kiskuma Mär; kui isa elas, siis tä kasvatas ja pidäs maas neid `läätšasi Vig; läätšid tahvad kõrged maad Tor; läätšad kasvavad vil'la sehes Hää; läätšad `tehti ernestega `sel'tsis Kei; `kasvasid aga mul iad liatsid JMd; maa kasin, enam ei täi jo `läätša teha Ann; läätšad on pisikeste `lehtedega, vili on kaunas IisK; kaara siden pal'ju `liätsi Kod; põle enam kaua `liatse kasvatatud Lai; läädssä om laia iire `erne `müüdu, läädssä om sinitse `äitsne Krk; läädssäst ei tiia midägi -- üte kruusa kondi pääl olli kasunu, kat's terrä kõdral sisen Kam; Vanast näet kasvatõdi `läätši Urv; `läädse es piä? siin puul `kiäke? Röp; `läätši külbetäss Se; `läätšü peremiis k'ulb `kaaruga üteh Lut b. vili, seeme; läätsetoit `läätšest saab ia supp VNg; `läätšad on lina `siemene `muodi Vai; läätš on lätergune Jäm; `läätši `olli küll, mo eest paramad kut `erned Muh; too aedast `ernid, ube ja `läätša Kul; läät'sid oo peeniksed laiad kui tangu terad Lih; leäts täis sööma toit Juu; `enne oli jo `läätšid ja `erneid ja ube VMr; läätšast tehasse suppi, õhukesed terad IisK; liatsed läksid punasest, kui ära keedeti Lai; kõllatse läädssä supp om imarep -- alli läädssä olli kipe Krk; nüüd põletäss `erne ärä ja läätš, toda ei oleki Kam; `läätši üteldi

nälläge süüädäv, esi ei ole nännü San; Ku vesi `kijmä lät's, sõss `pahti nuu läädsä_sinnä `sisse Urv; läädsäst tet'ti `putru Se; verevä_läädsä? umma? süögi läädsä?, vahadsõ? Lut || noor kaun, lest `väiksed ua ja `erni läätsäd, mis akavad alles Saa **Vrd** läätselatsik

2. läätspuu, akaatsia (Caragana) – Urv

3. pl veetaim läädsä [on] viij pääl, siä sööve neid; läädsä, meä tõi kanadele Krk; läädsä om lina ligude pääl Hel

läätsakas läätsak|as Mär, lätsak|as Nis, g -a hing, elu ega `pal'lu `puudund, seekord pidid ikke läätsaka `võtma Mär; `aigus oli `raske, võt'tis tal lätsaka `väl'la Nis **Vrd** lõötsakas

läätsane läätsa|ne, -e|ne g -se läätsesegune Vaata lääts annab `rohkem seemet ku nisu, sis kasub `läätsa ikki `rohkem ja vili läheb päris läätsaseks Hää

läätselatsik lääts `läätselatsik on ohuke, `ümmargune [seeme] Vai **-leem** läätsesupp läätsa leem mekib εε Khk; leatsa leem aab `leetrid ihu sehest `välja Muh; Läätsileemega saab korra üle aa üpata (on vähetoitev) Han; liatsi liem on ia küll `süia JMd; liatse leent keedeti, see oli nisuke paks, kui `pehmest läks, siis ta oli vedel nigu `kiisel; talus keedeti `tihti liatse leent, mõni `keet'is lihaga, mõni rasvaga ja mõnikord keedeti piimaga Lai; vasikile keedeti läätsa `lijmi Ote

läätsene → läätsane

läätsesupp Pühäbä `õhta suvel õli siis lihaga supp kas `erne, vai ua vai `läätsä supp Jõh; Läätsa supp olnd siis kõhust kadund, kui olid korra `õmber ärge rataste joosnd Pöi; läätsesupil on `erne mekk VJg; vanass õlema kiädetud liatse suppi Kod; läädsä suppi ma olen söönu, ää supp Ran; Vanast - - `keet' i läädsä suppi Urv **Vrd** läätseselem

läätshein (taim) lääts ein näib olevat niisuke pienikene ja õiled ots, pienikene näib olema nagu läätses VMr **Vrd** läädsähain

läätsik lääts|sik g -gu suurem anum – Saa **Vrd** läätsik(ko)

läätsä pl läätsä Nõo Ote San, läädsä TLä, läädsä? Võn V leetrid latsese tulliva läädsä `kül'ge; `läätsu põdesiva latse enämb jagu kõik Nõo; läädsä?, `nõstva? ja sarlaki? ol'liva nu ega päävåtse\_külälise? Võn; läätsä ei jätä `tähti, aga poka tähe jäävä suu `pääle Ote; lat's põdõ `läätsi Krl; läädsä? omma - - verevä plat'sikõsõ? naha pääl ja omma nika verevä ku paranõss Har; läädsä? ajava? naha `säartsess vereväss, ma põdõsi näid latsõhna? Rõu; tuu latsõkõnõ `läätsi `kuuli Vas; läädsä? vereväkess, `väiku naglakõss Se

läätmä → lähätämä

lääv lääv g lääve Sa Muh L Ris; n, g lääve SaLä Kaa Krj Tõs Khn Aud Tor, læve Emm Käi; lääv g lääbe Rid Mar Vig Mih, lääbi Pär PJg, lääve LNg Mar Kul Kse lävi, künnis a. uksepakk astu üle ukse lääve `sisse Khk; pani `kirve lääve najale Pha; vanad `kambrid olid, pisike madal lääv VII; `ütte_t selle noa siit lääve sehest ää võtab Muh; sii nii `kõrged lääved Mar; eks ma istu koa siiä lääbe `peäle Vig; nüid oo lääved madalad Kir; Lapsed ei saan üle lääve Han; ma pane selle puu läävess Kse; vanasti oli ukse lääve `kõrge, üks pal'k oli terve ukse all Var; parandab ukse läävet; egä tä\_i ole üle lääve `astumine (õeld elu kohta, et see pole kerge) Tõs; ilusa ilmaga iki istu siin toa lääve peal Aud b. ukseava pühi rügad ukse lääve ede VII; vahib ukse lævel Käi; jäi ukse lääve `juure `seisma Tõs; l ä ä v e a l l ukse ees Lääve all oli suur vee auk Pöi c. aknalaud pane `akna lääve peal Ris

lääve|laud pooluks läävelaud, see käis `ingedega, sagaratega, madal, poolest uksest `saati, [see käis] koja ukse ees väljatsi pool - - [kui] see suits `välja `lasti Khk **Vrd** läävik²

läävik¹ läävi|k g -gu lumetsiitsitaja (Plectrophenax nivalis nivalis) läävik ütelts üt's `valge lind olevet; `talve om läävigu siin me maal; läävik [ehk] `valge lõok, suve om `justkui lõok, `talve lää `valgess; küll om teil `rõõva ku läävigu (olete üleni valges) Krk

läävik² läävik pooluks – Kod **Vrd** läävelaud

lääväk `läävä|k g -ku vasak, pahem `Lõikab `lääväku `kääga `leibä; Pahemma kätt `üöldi ka `lääväk käsi Lüg

lääväs `lääväs lääpas – Kuu

läü- → läi-

läügemmä, läügämmä `läüg|emmä, -ämmä süttima sul vjil ei `läügä? tuligi palama; tuli ei, `läüge palama, puu omma vesidse?; mine\_kae, kas tu hau unik `läügess jo palama; tuli `läügäss palamõ ilustõ Har **Vrd** läginemä, läügümmä

läügümmä `läügü|mmä Har, -mä Lei = läügemmä tuli nakass `läügümmä; tu om jo `läügünü?, näet `sauvu aja Har

läühümä `läühümä (-hh-) seistes rikhema rasõv om ar `läühhünü?; vesi `läühhünü, olõ õi makuss inäbät; vesi `läühhüss Se **Vrd** läühtümä

läühtümä `läühtü|mä Vld, -mmä Har seistes rikhema, liisuma ryug om `läühtünü?, ta piat `kijmä ajama, siss vaest saat `süüvä?; Ku_kumma_keededü kartuli_kinni_katat ja `kaugõ? ummussin `saisõva?, siss `läühtüse ärä?, tulõ sääräne halb magu manu?; Piimä kottalõ üldäss mürätünü, ruua kottalõ `läühtünü; sij olu ei olõ enämb hää, sij om jo `läühtünü?; haina\_ `lätsi kõllatsõss ja mustass - - haina `läühtüse vällä? Har; kui supp kavva `saisma jääss, siss `läühtüss ar? Rõu; suvõl `lämmäga `läühtünü magu lihal Plv; taar om är `läühtünü ku är? vanass halvass lätt Vas **Vrd** läühümä

läüksen → lähiksen

läüksma `läüksma klähvima koer tuleb, akkab `läüksma Vil

läükäjä `läükäjä Plv Röp läikiv `Süüdi puu `luitsidõga?, nuy ol'liva värmitõ?, `läükäjä?, ilosa? Röp

läükämä `läükämä Kuu Plv Vas(-mmä) Röp

1. läikima, hiilgama ta nägu iiletäss vai `läükäss Plv; [metallraha] `Läükäss ku juudi munn; Sikuska om `läükäväst meta-llist Röp || valu kiirgama `hamba? `läükäse?, hallutasõ? Vas

2. löõma, virutama Ku? ma? `läükä sullõ üte, siss tõist inämb ei taha? Vas

3. valama; läigitama `Läükäs `piimä `kannusse `ninda et läks üle `serväst; `Läükä sie vesi üle `paadi `serva; Ku `kiess `aeva vett `süldü pada `juure `läükäsid, siis jäi sült vedelä `voitu Kuu

Vrd läikuma

läükümmä → läikima

***läülmine** g `läülmize raskus ma `läülmize seen olõ kõge jea jelanu Lei

läülmizi `läül-, `läül-, `läül|mizi raske; raskesti ta am nu\_küll `Yäül'mizi t'eta?; sour säl'ädäüž, ta am `läül'mizi kanda?; `läülmizi ände lätt (vaevaliselt vaid läheb); teil süä pu, utass `läülmizi (teil süda ohkab raskesti) Lei

läüläs `läülä|s g -kse läila, lääge üks `läüläs asi Kuu

läülütamma `läülütamma peksma – Vai

läü|vahe tööpaus, söögi- või puhkeaeg *läü vahe om söögi aig, mia söögi aost üle jäi, `puhkusõ `aig; kas sulanõgi muud'u läü vahet sai ku keväjelt kül'vi `aigu ja künni `aigu, ku hobõsõ `seie Har; l ä u v a h e l t* omast ajast *sulasõllõ is anda `aigu uma tüü tetä?, ta pedi läu vahelt tegemä; kodutüü pedi ma kõik' ilustõ vällä_tegemä ja kõrran `hoitma, aga välläst raha `tijnmä [et] leevä `osta? pedi ma läu vahelt Har*

löbeväle *löbeväl(l)e lödvalt üü `lašti löbeväle; mi sa nii löbeväle pant; Ku sa\_kööüdat, sõss köüdü\_kõvastõ, [kui] löbevälle köüüdat, pääses `valla Urv Vrd lödevele, lödeväle*

löbi n, g *löbi, p löpi loba, lori mi sa_säänest löpi ajat, ma_i_taha kullõldagi Kan Vrd lödi*

löbil → löuel

***löbisema** pr (ta) *löbiseb lobiseb libedä keelega, kõik löbiseb ärä Ran*

löbistama → klöbistama

löda *löda IisR, lödä Kod lödi, löga; sodi `Tampis `maasikad `kausis lödast; Vahi et kuorm sul `kraavi ei lähe, `piigistab sind `kuorma `alle lödast IisR; mõni puu kukub jala `piäle, luu `kat'ki, peris lödä Kod; l ö d ä l e* sodiks, pudruks *`kartulid lödäle lähnud Kod Vrd löda*

lödakalle (korratult) *laiali tuul löi rugi akkjalad ladakalle ja lödakalle, `panga vähä `kuomalle VNg Vrd laadagalla, ladakalle*

lödakil *lotakil `Lapsed täis toppitud ramusa `toiduga, paled lödakil `teistel IisR Vrd lodakil, lötakil*

lödakille *lödakille IisR Iis, lödakille Kod (korratult) laiali, lösakil(e) Sie `eile `kiedetud sült ei ole `paksust läind, niigu `kausist `välja lüü, vajub lödakille kõik; `Istudes vajub lödakille IisR; laut juba puha lödakille vajonud; mes sa nõnna lödakille ißsid et `kuksid Kod Vrd lodakille, lötakille*

lödane *löda|ne g -se lögane, ligane Ära toppi lödast `kärpse`piitsa `süöma`lauvale IisR*

löda|püks *poisike veke poiss oli lödapüks, ku_d'a käis püksid ripakille; lödapüksist `ööldi ikke `alla kuut `aastad Lai*

lödastik *lödasti|k g -ku VJg Iis; lödasti|k g -kku Lüg tüma (soo)koht `luomad `jäiväd mittu `kõrda lödastikku `kinni Lüg; lödastik on vesine ja pehme mua VJg Vrd lodastik*

löde *löde Nõo, g -jä Kuu lötv, vedel löde lääb ruttu `katski Nõo*

löderdelemä *löderdelemä lobisema – Kuu Vrd loderdama*

lödev → lötv

lödevel, lödevele *lödevel(e) lödvalt, köis one lödevel, lähäb `lašti; lödevele sidunud nagu lötäk, lähäb kõhe `lašti Kod Vrd lödevel, löbeväle, lödevil*

lödeveli *lödvalt, lohmakalt põksi lödeveli jalan, lötendävä; poesiksel suur kuub, lödeveli sällän Ran Vrd lödeveli*

lödevide *lödvalt, Keidse sõl'm on väegä lödevide keidetu Rõn Vrd lödeväde*

lödevil, lödevile *lödevil Jäm VII Käi Rei Var Tõs(löö-), -e Käi Rei lödvalt, lödevalt; lödv(em)aks sõl'm on lödevil Jäm; ohjad oo vahest lödevil peal; köis on liig lödevil `ümber VII; põlle`paalu lödevile `laskma Rei; ära ole nii lödevil - - `kuskil poolripakil tooli pial või `voodis või Var; lõng oo löödevil, põle pingul, oo lödevil, `tõmma pingule Tõs Vrd lödevil, lödevel, lödövel || lohakil, ripakil Ära varasta, aga see mis lödevil on, see korista eε Käi*

lödeväde lödvalt; hõredalt *mõni kuab lödeväde* Nõo; *Lödeväde om `pantu `küüni* [heinad] Ote **Vrd** lodevade, lödevide, lödevält

lödeväle lodevalt, hooletult *lökät's hoit hinnäst lödeväle*; *lössäkälä_tähendäss tuud ku inemine kõnd nii lödeväle* Kan **Vrd** löbeväle

lödevält lödvalt *Tu om sul väega lödevält kedrätu* Nõo **Vrd** lodevalt, lödeväde, lödvalt

lödeväste lohakalt *temä lödeväste `iste, es oia `kinni ja `outu visass maha* Nõo **Vrd** lodevast(e)

lödi n, g, p *lödi* Jõe IisR Khk Põi Muh Vig Var Tõs Saa Hag Jür JJn Lai KJn Hls Krk TLä Võn, p *lõti* Kan Har Vas Se

1. (püdel) *löga, lörts; pori; kört Tied on lödi täis, `kuiva jalaga läbi ei saa* IisR; *Külm võttis `tuhlid ää, nüüd on paljas lödi `keldris* Põi; *`tuhled oo mädäs ja lödis läin* Tõs; *mina enese vennal nägin `võeti arjatseid, suurt lödi panid rät'iku `piale, laps `paandi sõnna `sisse* Hag; *pori ja lödi kõik kohad täis* Lai; *`kärblise sijn `aeti pudeli `sisse, `panti müüri `pääle, siss `sulli ta ärä, selle lödige määri ennast (jooksva vastu)* Krk; *käe varde pääl liha nigu lödi* Nõo; *ku soolikit kaabitass, sõss tulõ säänest hirmust lõti vai läk'ä maha?* Kan; *tanh om süvä muda nigu lödi* Har; *lõ d i l e* sodiks, pudruks *Igävene supi möll, väega lödile ja pudrule keedetü, liim ärä kadunu* Nõo; *Ma'ra, ubina, seene, kurgi omava kõik vankriga sõitmise läbi lödile lännü* Võn; *kardohka umma ar? lödile lännü?* Vas **Vrd** klödi, lodi³, lädi, löda, löga, plödi

2. lori, loba *Mis sa ajad muidu lödi* Vig; *ole sa oma lödiga vaid* Tõs **Vrd** löbi

Vrd löda

lödijas *lödijas* a < lödi *sõduksed nagu paänkoogid, punane rist `keskel, `pehme lödijas nagu sült, see oo lesta silmus* Mus

lödima *lödima* Khk Mus *deskr vahest üks lind lödib, võtab vett `sisse, lödistab `veega* Khk; *pane [seale] sööm ede, akkab lödima; mis `ahnest sööb, see lödib* Mus **Vrd** lodima², lädima

lödin *lödin* Kad Krk, g -a IisR; *lötin* Ran *deskr `Kuorma vedas obune tümast kuhast läbi `ninda_t lödin taga* IisR; *sij [Karksi] kijl läap `pehmelt ku üits lödin* Krk; *käip nigu lötin* Ran **Vrd** lodin¹

lödinal *deskr Süüb lödinal nigu siga, `kuola tire `juokseb abeme; [kui] `Kõnnib, siis lödinal `rasva `vollid rippuvad* IisR **Vrd** lodinal¹, plödinal

lödine *lödi|ne* Mus LNg KJn, g -tse M; *löti|ne* Har/-t'-, g -tse Ran Nõo

1. *lögane; porine sodine ja lödine [tee]* KJn; *Si täembäne ilm om lödine* Trv; *`erne om löditses (pudruks) keenu* Hls; *muld oo päält lödine, ku sulam akkass; [haigel] mähüse `aisiv pääl, like ja lödine* Krk; *keväjä kui lähäb vedeläss ja löditsess, siss om lume `solpi pal'ju* Ran; *kõrdsi põrmas ka om lõt'ine* Har **Vrd** klödine, lodine, lödsine, plödine

2. *lõt'v, lotendav suur lödine nahk, natuke seda ead leha on* Mus

3. lohakas, hoolimatu *ma olen väga lödine [oma ettevõtmistes]* LNg

lödise *lödise* IisR Vai Sa Rei L Ris Juu VJg Sim Iis, -mä Kuu, -me Hls San

1. *lödise*ma, värisema *Külm pani lödisemä* Kuu; *külmetab ning lödisib* Jäm; *külmaga inimene lödisib keigest ihust* Khk; *lödise*g *mette, pole nenda külm* VII; *külm tuul ajab lödisema* Juu || *Küll on paks `naine, kui `astub, siis liha lödisib* IisR

2. lõigema, plagisema `ambad lõdisevad suus (külmast) Jäm; rataste redelid lõdisevad `vastu `roukusid Khk; `ambad lõdisevad suus Rei

3. a. pej rääkima, lorisema mida sia lõdised Vai; saa mette arogi, mes sa lõdised Mar
b. on lähäb nii et perse lõdiseb taga Mär; lase paremb perse lõdiseda kui nisukest juttu ajad Sim; perse lõdiseb taga Hls

4. (lõdisest olekust) tuhlis on lõdisema läind, `pehmeks nõndat lõdiseb; lõgas lõdisevad sedasi mädad, `oungid üsna `pehme, lõdiseb Jäm

Vrd lodisema

lõdisevene lõdisevene pehme, sültjas luts on `pehme lõdisevene kala Khk

lõdistama lõdistama Lüg IisR Jäm Khk Mar Var Aud Hag Lai, -eme Hls Krk, -ämä Ran Nõo Kam; lõdsistämä Ran

1. solistama, solgerdama; maha loksutama Siga tahab mudas lõdistada Lüg; pardid lõdistavad vee `aukus; mis sa akad vett `seie maha lõdistama Khk; ei saa änam `reega mette [sõita], peab `vankriga `peale akkama lõdistama Mar; laud kõik täis lõdistatud, suppi või `piima või mis tahes Lai; ärä lõdiste Hls; seantsit `laisku `lehmi om - - viij man lõdistess ennäst likess Krk; Mes sä sääil ommete solgutad ja lõdistäd tolle `viija Nõo || sadama, ladistama Kül nüüd lõdistäp, maa om joba vedel Nõo; kui jo kavva satap - - siss võip üteldä, et nüit lõdistäp tedä nii pal'lu Kam **Vrd** plõdistama

2. hooletult, lohakalt tegema lõdistad tüöd, nagu vana `virsu tied Lüg; tüdruk oo lõnga ää lõdistan (halvasti kedranud) Aud; mõni tñb üle pää kaala, lõdistäb kud'agi ärä, kui enne rutemb valmiss saab; lõdist mu aena sinna unikude, lätsivä ukka; lõdist (õmbles) tolle kuvve kud'agi kokku Ran

Vrd lõtsitämä

3. pej rääkima mis sa lõdistad mud'u - - sel jutul `tähtsust põle; mõni nagu osatab teist või lõdistab järele Hag; meil om ärä õpit `kergelt lõdisteme (Karksi murdest) Krk

Vrd lodistama, lädistama

lõdisti lõdisti Muh Mar Han

1. (vankri)logu nende vanade lõdistitega sa_p lähe mette Muh; `enni põlnä rattal `vetsa peal, need puu `vankri lõdistid olid need vana `sääduse `vankrid Mar **Vrd** lodisti

2. lõdistaja Oled alles üks lõdisti, kõik oma riided oled täis töönetan Han **Vrd** lõdistus

lõdistus lõdistus „inimene, kes vedelikku maha loksutab" vana lõdistus oled JJn **Vrd** lõdisti

lõdraks lõdiks või leheb lõdraks kēē (kuumusega) Phl

lõdri lõdri Mus Kaa sodi; pori mis si [pähkli] tuimeks oo, pal'jast lõdri täis Mus; Tee oo nii läku ja lõdri täis, et üsna tegu kuiva jalaga läbi saamisega Kaa **Vrd** lodri¹

lõdrima lõdrima määrima, sodima lapsed oo põlled puhas supiga ää lõdrind; söö kenasti, ää lõdrig ja limag sedati toiduga Mus

lõdsine lõdsi|n(e) g -tse porine läve edine lõdsine puha, sääil ei saa `puhte `jalgege kävvä; ku like või lõdsin ilm, sõss pane [kalossid] `jalga; alt om [maa] kül'menu ja päält om lõdsine Krk **Vrd** lõdine

lödsisem(m)ä lödsise|mä Puh Rõn, -mmä Rõu lirtsu ma ku ma kuhja mant `ainu lähä `ot'sma, jala ütte `viisi lödsisevä poriga kuun Puh; tsuvva pori täis, kõnnit siss mugu lödsisese jalan Rõn; Rattel om määret `eske seeh, lödsisese vüil Röp

lödsistämä → lödistama

lödus lontis mina täna olen katasnik, püksid laiad ja lödus Sim **Vrd** lodus

lödvale → lödvale

lödvalt lödvalt Kaa, -ält Nõo; `lötvalt Kuu Jõh lödvalt kui [võrgulina] `liiga `lötvalt oli `jälle, siis oli `raiskus `jälle Kuu; Eina koorma kõöved äi vei mette lödvalt olla, tõmma aga kõis vissiks Kaa; Sii kartuli kot't om nii lödvält keidetu; Rõivas om nii lödvält koetu, et om nigu üits lire Nõo **Vrd** lodevalt, lödevält

lödvemale → lödvemal(l)e

lödägil lonti, lotakile si kuhi on lödägil vaeunu, vil'la rõuk on lödägil vaeunu Saa **Vrd** lodakil(l)e

lödäk lödäk lotakas üks aenuke undrok vüül nagu lödäk Kod **Vrd** lötakas

lödäkille → lödäkille

lödästik → lödastik

lödövel lohmakalt, lontis lödövel nahk; `Riided `tjõlkvad lödövel `selges Khn **Vrd** lödevil || hulpimas iä meres sulan juba, lödövel on mõni tükk viel Khn

lõe|pulk vikatilõe käepide `säama`kääga `vöötassse löö pulgast `kinni Kär; vekati kääpulgad ehk lööpulgad, kust `kinni `oetasse `niitmese aeal Mar; vikatil o löed ja löepulgad Vig; lüe `kül'ge oo `pantud lüepulgad `kiñni `oidmise jaos Tor; vikati lüsi [ja] kaks löö`pulka, kust `jälle soab `kiñni `oitud, kui `niita soab Juu; nüid ei ole enamb vikatil lüe`pulka, on painard Sim; vikati löe kül'len om löepulga Hls **-puu** lüsi, vikati vars vikkasti lüöpuu `vestetasse `viltu, `muidu jääb [vikat] `lennu teräle Lüg

lõga lõga Jõe VNg IisR S spor L, Ha Amb ViK Iis Ksi Lai Pil, lõgä Lüg Vai Var, spor Pä, Juu Kod KJn M T(p lõk'kä Kam)

1. (püdel) pori, sopp `konna pill oli sie rohi, mis `saima `niitada, suos `kasvab, lõgas ja, ja kus on sie vesi keik ja muda VNg; `Rüöpad lõga täis, rattad vajuvad `rummuni `sisse IisR; põld sünni [kündä] `ühti, päris lõga alles Kse; Ei sua `jalgu ää pühitüd, vädavad paranda lõgä `täüde Khn; lõga on `pehme vesine muda Nis; ärä määri ennäst lõgäge Hls; kik koha om seda lõgä täüs Pst; jalg sai `irmsa lõgäga kokku Kam **Vrd** lödi, lögi

2. mäda, lima kui üks mädänd asi lähäb `katki, siis on lõgä kõik kõhad täis Lüg; kala kidade lõga; looma soolte lõga Jäm; korvi täis mune läheb `katki, korv va pal'jast lõga täis Khk; `aige inimene aab koa lõga suust `väl'ja Vll; vana imal lõga (hapnemata leivataignast) Kul; sie supp on `justkui lõga Ris; või oli nii tühä ja `pehme kui lõgä Juu; [mahla] tila `korjab lõga või seda oksed täis, siis `üeldaksegi et kašk oksendab Amb; kardulid tõmmanuvad kuhjas kua nii lõgast Kad; lina siäme lähäb ouru ku lõgä; tigu one ku lõgä Kod; liha kees lõgast kohe, kui panid kapsastega `auduma Lai; lõgä le sodiks, plägaks [ploomid] Olliva joba üle valminu, aga nüid om kõik lõgäle lännuva Nõo || seebipära, soop [mees] `seisi saana ukse piäl, [naine] tyy lõgä, lõgä sae `õtsa Kod || konnakudu lõgäst `argnese nyy poja `vällä Ote **Vrd** löma¹

Vrd läga, plõga

lögane *löga|ne* Jõe Kad Lai Plt San Krl/-nõ/, g -se IisR S Mär Hää Ha Iis Ksi, -tse Kse; *lögä|ne* Lüg Vai Var Krk, g -se Kod Hls, -tse Khn Saa Ran porine, sopane; lögaga koos sügisel on tie lägane; paat on nii lägane, on `palju `prahti ja `mustust sies Jõe; Sia aed läind `vihmaga `irmus lägasest IisR; ega `aava_p või lögaseks jätta Krj; `riided lögased üll (täis oksendatud) Muh; küll ma ole ka neid lögatsid `teesid köind Kse; Egä sügüse suab lögaste riidetegä põllal `oldod ning `õuni `võetud Khn; ärä aea vett maha, põrand läheb lögätseks Saa; õue läind na lögaseks Nis; tie on kohe nii lögane, et ää mine `väljagi; mädand asi on lögane Kad; tigo one lögäne; piim one sol`gitud kõhe, `niiske lögäne ja libe Kod; tee `kangesti lögane, tuline paha `sõita Plt; är tulla lögaste saabastege `sisse Hls; säääl om porine lögäne kotuss, ei kanna obest pääl Krk; tji lögänõ, likõ Krl **Vrd** lagane, logane, lägane, lödine, lögane, plögane

löger *löger* g *lögri* ablas, söölas *Mei lehm on nii löger, ajab keik asjad `sisse* Rei

lögi *lögi* pori, sopp *pori lomm, `pehme oo, seesab alati märg, ei kanna, lögi oo ja vedel* Aud **Vrd** löga

lögri *lögri* kliister *Kui paberid akedi seinde pæele kleepima, siis tehti enne karduli jähust voi rugi püülist lögri valmis* Emm

lögu *lögu* logu `veske `ol`li vääga lögu KJn

lögästik *lögästik* tüma maa *lögästik om `pehme porine maa* Pst

lögötämä *lögötämä* läkastama *Sinu `tervis ei `kannata `suitsu vist, ajab lögötämä* Lüg

löhanik *löhani|k* g -ku Ris; *löhani|kko* g -go Vai *löhandik `tarvis löhanigod `vällä `panna `vihma käest; `saagimo ne löhanigod `katki* Vai; piiru löhanikud Ris

löhe- → lühe-

löhi → lüht²

*löhilane pl *löhilased* lüheldane *kuusmannid on löhilased kõvad puud* Amb **Vrd** lühelane

löhir → löhtre

löhk *löhk* Ans Käi, g *löh|a*, -e Jäm, -ü Kuu löhn; lehk, hais *ilus löhk; paha löhk* Kuu; *selle einal on kena löhk* Jäm; *palava löhk* Ans; *sant löhk* Käi

löhka¹ *löhka* Hää Võn Plv, `löhka Jõe VNg, *löhkä* Krk Ote, *l'ohka* Plv Se

1. laisk; korratu, hooletu (inimene) *Va igavene löhka, pasamagu; `Vaata mul löhkat, kudat ta käib ja on Hää; laisk ütelts va löhkä* Krk; *ta om kui vana löhka, ei praavita `endäl midägi* Võn; *ta om sääanne laisk inimene, ta om vana löhka* Plv; *om sääne l'ohka, mõista ai tetä_midäge ei?* Se

2. alp, edev (inimene) *on sie aga ka `löhka inimene* Jõe; *on sie vaid `löhka, alande `ambad `laiali `naurab; sie `kiita ja `kerguta `ühte `puhku, sie one `uhke ja `löhka* VNg

löhka² *löhka* Vas, *l'ohka* Rõu lake, lurr *Mi sa no_l'ohkat juyut, taal olõ õi? õllõ `maikugi man* Rõu; *ta no mõni süük, nigu vana löhka* Vas

löhkus *löhkus* g -e alpine (kõnes) küll mina olen `kuullu sinu `löhkust VNg

*löhkutam(m)a *l'ohkut|amma* Rõu, -ma Urv (hobusega) aeglaselt sõitma, logistama *Lohkutas pääle tassakõisi* Urv; *hobõnõ l'ohkutass uma harilikku `viisi; kiä ju jalgratta pääl, tyy ei läpe l'ohkuta?* Rõu **Vrd** lökatamma

löhkä-lähkä *deskr mõni kõnnib löhka lähka* Puh

lõhkämä `lõhkämä Kuu Krl lõhnama; haisema mets `lõhkäb ilusasti; *Ei sa pand neid kalu ka `ennemb `soolasse, ku `läksid `lõhkämä Kuu; vesi `lõhkäs Krl Vrd lehkama*

lõhma lõhma rumal; lohakas (inimene) *on vana lõhma vai lõpakaás inemine Räp*

lõhmak(as) lõhmak|as Muh Juu, g -a Khk Krj Sim; lõhmak g -a Var Hää Juu, -u Võn, -o Räp; lõhmäk|äs g -ä Khn; lõhmäk Pst, g -u Kod; `lõhmä|k g -gü Kuu; `lõhmä|kkä g -gä Vai

1. korratu, lohakas (inimene) *oled ikke vana `lõhmäkkä Vai; igavene lõhmakas, nagu vana `keibija, `riided pole eieti üll Khk; lõhmak inimene ei põle korralikult `riides, ilp ies, tallukas taga Var; va lõhmakas inime, vata kuđas tal kõrsik sel'las on, saba juokseb virst muad järel Sim; kõib sasiselt `ringi nõnna ku vana lõhmäk Kod; om üits lõhmäk inimene Pst; nigu vana lõhmäk kõnd Räp || saamatu, käperdis sa paelu lõhmäkäm kui mia ole Khn Vrd lõhmakonõ*

2. suur, kogukas ese *Oled saand omale peris `lõhmägü (laia mantli) `selgä Kuu; `viska see lõhmakas (suur puuhalg) `ahju Krj; kes `sõukest lõhmakast (suurt ahju) enam teeb Muh; lõhu see puu lõhmak `kat'ki Juu Vrd lõhmakas*

Vrd lohmakas

lõhmakonõ lõhmakonõ lohakas (inimene) *ta om `säärne lõhmakonõ Räp Vrd lõhmak(as)*

lõhmas halva väljanägemisega riie *nenda lõhmas, pole nägu midad, rätsep nii sandist teind Khk*

lõhmimä `lõhmimä ahnelt sööma, vohmima Küll *se lehm `lüpsäb vist sul hüäst, on kohe `rohtu `ninda `kange `lõhmimä Kuu Vrd lõhmima*

lõhmused pl lõhmused tallevill – Jäm Vrd lõõmed

lõhmä-lahma desk r mõni kõnnib lõhmä lahma Puh

lõhn lõhn g lõhna sopp, lohk või kumerus võrgul lõhn, kalad jäävad lõhna `sisse pidama; lõhn oo purju õlma sees, kui tuul muljub, puhub, see kumerus; `riidel lõhn sihes, mühk pahupidi pöördä oo lõhn Khk

lõhtre n, g `lõhtre Rõn San Kan, `lõhtri Rõu Vas Se/-h-; lõhir g `lõhtre Krl lehter võrsti valamise `lõhtre; võrsti pudur pandass `lõhtrehe Kan; `lõhtri, tuu pandass pütü pääle, kui vett `sisse valõtass, `lõhtrist juusk pütü Se

lõhtümä `lõhtümä

1. soojenema, sooj(em)aks minema; (üles) sulama `Talvel `lasti `enne vesi tuas vai `laudas `lõhtüdä ja siis `anneti vast `luomiele `juua; *Sie vesi ei `kelba `juua, on `liiga ärä `lõhtünd (leige); `Saapad pani `rannal kohe `jäässe, las vähäkäse `lõhtüväd `pliidi `juures Kuu*

2. kuivama, tuulduma Panin kala kodi tigu `puusse `lõhtümä, *eks sa sield oda; `Viskasin verk`riide vähäkäse `oue `tuule käde `lõhtümä Kuu || jahtuma Panemme `lieme vähäkäse `lõhtümä, et suur kuum menis `väljä Kuu*

lõhu lõhu Jäm Khk Käi lõhe, pragu kuiv lõhu, [puutüvel] *koor pæelt ära läind, kasub `sisse kuiv lõhu Jäm; kust oks `katki läind või midagid, lõhu puu küljes, sää on paljas vaik Khk*

lõhu|auk lõhu auk euf tütarlaps, naisterahvas – Kaa

lõhustama lõhustama reostama *Sadam lõhustab vee ära Krj*

lõhva¹ lõhva Hel San Krl Vas lohakas (inimene) *Om säändsid lõhvasid inemisi, et tä üttegi tüüd õigede ei tii ja ennäst ka ei säe Hel; va lõhva inemine, ei viisi? ennäst ilusade `rõivile `säädü? San Vrd lohva*

lõhva² lõhva lausk *ta ei olõ `miaki mägi, ta om lõhva, tast ved`ä hopõn ta `kõurma `kegede üless Har Vrd lõhvõ*

lõhvak → lõhväk

lõhvakul(lõ) lõhvakul San, lõhvakullõ Urv

1. lõdvalt, lohmakalt *`rõiva? lõhvakul sällän San; Ku kabõl' om lõhvakullõ, sõss kaald maha?, ku mõsu vai mia taht pääle_panõ Urv*

2. lohakalt, hooletult *kae_ku lõhvakullõ ta tege, teigi üte lõhvagu tüü Urv Vrd lohvakulõ*

lõhvatama lõhvatama lahvatama tuli lõhvatatas põlema Kse

lõhvelemä lõhvelemä lehvima hapõn lõhveli tuulõ käen; lät's ku lõhveless Urv

lõhvik lõhvik|k g -ku lodev on igavene lõhvik inimene Ans

lõhvitämä lõhvitämä losutama kui ennäst lõhväkeli laseb, siss lõhvitäb, nigu kana, mõni luum vai Ran Vrd lohvitama

lõhvõ lõhvõ, lõhvõ poolviltu tala ja tarõlusõ hirre? tulõva? lõhvõ lüvvä?, kohe tõrahirre pääle pandasõ; tõnõ ots maa pääl, tõnõ ots lõhvõ saavastõ vahel [aiaroikal]; ku tulba `otsa tahutõt, lüüt lõhvõ päält lapikummaßs Har Vrd lõhva²

lõhväk lõhväk|k Nõo Kam Ote, lõhva|k San, g -ku; lõhva|k g -ku Kan, -gu Urv lohakas, korratu raha küll om, aga ega ta õigõt naist es saa, lõhväku naasõ sai Nõo; kui inemine nii lõhväk om, `endäst midägi `kõrda ei piä Kam; ta vana lõhvak inemise tük'k, teigi jäll lõhvagu tüü Urv Vrd lohvakas, lõhäk

lõhväkeli lamaskil(e), lösakil(e) lehm om lõhväkeli, kui `poiga nakkab `tuuma, laisk ennäst lõhväkeli Ran Vrd lohvakeli

lõhvästelemä lõhvästelemä kekslema, hüplema Midäs siel nüd lõhvästeled, et kohe tolm `aeva `kierib kui `korgele Kuu

lõhvästämä lõhvästämä lõbutsema, lustima `Nuoreld igä lõhväst `ringi, nüüd on `muistlik; Midäs siin nüd lõhvästätte kohe igä jumalase `ehtul Kuu

lõhvätümä lõhvätümä peeretama `Arva `kehval ka lõhvätüb, aga sedägi `panna tämäle äüks (häbiks) Kuu

lõhäk lõhäk|k g -kä lohakas lõhäk kedägi ei viisi teha, laisk, alate lõhäkile; tõene o nagu vana lõhäk, ep lähä käsi kohegi `külge; tämä `niiske lõhäk, unetab ärä Kod Vrd lõhväk

lõhäkil lohakil, lotakalt kleit lapsel lõhäkil `jalge vahel, käib kápili Kod Vrd lohakile

lõhäkili hooletuses, korratuses asja om puha lõhäkili Pst Vrd lohakil

lõhäkil(l)e lõhäkil(l)e losakil, lamaskil laisk, alate lõhäkile; siga one õige lõhäkille, maha `suaman Kod

lõhäküne lõhäkü|ne g -se avar, ülearu suur Küll oo sul `ilge lõhäküne palitu, ei `sengä `ilge kuhugille `mennä; Ei sie suvijakk ole `mulle `kuidagi `passilik, lai on ja lõhäküne igäte `päidi Kuu

lõhä-lähä lõhä lähä tuisupea Lõhä lähä akkab üht ja tõist `asja tegemä, [aga] ei lõppeta, ei saa `kõrda Lüg

löhätus *löhätus* (albist inimesest) *Löhätus ise* `räägib ja `naurab oma sõnu kõhe, ei `uada `milla `tõised `nauravad Lüg

***löhöstama** nud-part *löhöstand löhöstand inimene* `üella `tuule`püksi VNg

löhütämä *löhütämä*, (ma) *löhüdän* tuulutama, (tuules) kuivatama `Täüdüb ädälä kögid vähä veel `lahti `lüüa, siis tuul löhüdäb `toisi, võib jo `ehtul ärä `korjada; Nää ku `püksüd `lepusvad siel lebä `oksas, eks se tuul löhüdä nie pia `kuivaks Kuu || *Kasiga tuast `väljä `endäst löhütämä, tuba on jo `ninda `paksult `aisu täüs* Kuu

löi- → lei-

löibak *löiba|k g -ku* pikk kõhn inimene – Phl

löidune *löidune* poolvedel sült om vijl `löidune, ei ole sagenu; ta ei ole periss külmäss `lännu (hangunud), om `seante `löidune Krk

löidutama *löidu|tama*, (ma) -da Jäm Khk kisama see löidudab säääl iganis Khk

löigelemä `löigelemä himustama, endale kiskuda üritama `löigeless tõse käest tuud `süüki; ta nüid `löigeless tuud `süüki, ta `õkva ku tulen kijs Ote

löimed → löömed

löimud → löömud

löin → lein²

löinama *löinama* tuiskama, tormama Küll täna löinab väl'las Han

löip → lõip

löipu `löipu Emm, -o Käi viltu äi lehe otse, leheb `löipu (okslik halg lõhkumisel) Emm; Ta nii oblageste kasvend, seda äi saa luhkude ka, ta leheb lõipo Käi || euf sii vana tüdruk läind `löipu (saanud lapse) Emm

löipus ta äi passi teiste inimestega kogu, on `löipus Emm

löiska → leisikas

löis|kiil laevatald, laeva emapuu kaitsekiil `löiskil on `lahtine kiil, pannaks emapuu `alla, et laev `kõrgem on ja et ta ei triivi Ris Vrd loos-, lous|kiil

löistama `löistama kohisema – Khk

löit löit g löida ruupor löit, lepa koorest `tehtud - - `sööma sai `üitud [ja] maal kud udune aeg, `tehti äält, meremihed osavad siis maale `tulla; löidaga meremehed kõnelevad Jäm Vt karjalöit

***lökahtama** nud-part *lõkahtanu?* (korratust olekust) *timä om lõkahtanu?*, ei olõ kõrrah, *ripakala?* `rõiva? säälh Röp

lökastama *lökastama* naerma, naeru kõkutama äi tee, mis ta nüid nõnda lökastab; poisid `naervad, saab `öötud, mis te lökastate Khk

lökutama *löka|tama*, (ma) -da (tühja) lobisema *timä tul'l muka?* (minuga) *lökutama* vijl säääl Vas

lökattama *lökattama* logistama, aeglaselt sõitma *sa tulõt hobõsõga, ei lüü?*, ei aja?, *lökattass* `pääle Röp Vrd lõhkatam(m)a, lõksmä, lükattamma

lökats *lökats g -i* tühja jutu puhuja – Vas

löke¹ *löke* kõrbehais – Phl

löke² *löke g lökke* Trv, *löke?* Röp fig löga, kõrt kana läävä löket süvven `rasva Trv; mahõl om kevjä kui löke? kannu pääl, *kuypuu om lõõgat* `talvõ, *edimält* `iiläss õnnõ Röp Vrd lökk

lökendama¹ lökendama Kse Ksi, -ämä Kod läikima [maa] põle veel ää tahenend `ühti, lökendab alles Kse; nõnna ajand võid [leivale] ku lökendäb; mua või - - lökendäb, iilub vai läägib, `niske rasvane Kod || higistama, vaeva nägema mina lökendasin niiduga, aga temal põlnd kedägi [teha] Ksi

lökendama² → lökendama

lökerdama lökerdama Han Kad (kokku) määrima Isa kääd oo eliga lökerdud Han

lökerdämä lökerdä|mä Ran Nõo Võn Rõn Kan/-k'-/,-mmä Plv/-k'-/ Räp laisalt liikuma; looderdama me_sä lökerdät, mine ijst ärä Ran; suvel viil lökerdä, `talve ei saa `koeki minnä Nõo; mõni lökerdäss nii sama, aap juttu enne ja ei lase tõsel ka tüüt tetä Rõn; ku hobõnõ väsünü om, sõss tä lökerdäss `lõnkädi `lõnkädi Räp || (oskamatust töötegemisest) kes seo tuusti um lökerdännü? Plv **Vrd** lokerdama

lökಿತämä lökitämä konutama, kõssitama ku kana `aige om, siss na lökitäse Ote

lökk lök'k g löki lima järv `äitsnep, lökki tulep `vällä; `turba `lõikamisõ man kühvelledäss avvast `väl'lä, tu om lök'k Ran **Vrd** löke²

lökkelemä lökkele|mä Nõo Võn Kam Rõu/-ll-/,-k'k- Urv Räp Se, -mmä Plv öökima Kae, ossõ tük'k pääle, joba lökkeless Võn; kui süä kurjass lätt, nakass lökkelemä Kam; mul nakaás ossõ_pääle, `tük'mä, `naksigi lök'kelemä Urv; süänd kakk nii pal'lo, et lökkelemmä nakat ja `ossõlõ pand Plv; nakass lök'kelemä, siss nakass ossõlõ Se **Vrd** lökkima

lökkima lökkima Tor, lök'ma Ote öökima üsa lökib jörjeste, aga okse_i tule Tor; lökib, aga ega säält midägi `vällä ei tule Ote **Vrd** lökkelemä

***lökotama**¹ (sa) lökotad mäkerdama; käperdama mes sa lökotad `kõike kätägä Kod

lökotama² → lökutama²

lökürüdüs `lökürüdü|s g -kse fig möks (tundmatust toidust) Eks neid `lökürüdüksi tehä `mitma `muodisi, ega neid `oska kohe `süüägi Kuu

lökseldama lökseldama rabelema [hüljes] `püisega `seltsis läheb ala, nii kaua jää all lökseldab, kut ta ära väsib, pärast üppab ise jää `pæele Khk

löksmä lök'smä aeglaselt jooksmä, sörkima obene löksib pallast enne, kos ta sedäsi ligesse saab minnä Hel **Vrd** lökatamma, lökutama¹

lök'sütämä `lök'sütämä, (ma) `lök'südä loksutama `Lök'südä vähäkäse neh `piima `riista, siis `lähteb mant `servist ärä Kuu

lökutama¹ lökutama Vas, l'o- Rõu; lökütämmä Kam, l'oku- Urv; löko|tamma Räp aeglaselt sõitma, sörkima obene lökütäss, inemine lööberdäss `aigu piti Kam; Kiä tuu hummugu `varra jo_külä poolõ l'okut' Rõu; Mis ma nüüd hobõsõga `Tartuhõ lökota Räp **Vrd** löksmä

lökutama² lökutama Jür Võn/-o-/ (suguaktist) [selle pere] `tüüred lökutavad (magatavad poisse) Jür; Sjetol koolu naane ärh ja ta kaenu, et om viil lämmi, siss lökotanu naist peräst surma Võn

lökähtümmä lökäht|ümmä, -ömmä purju jääma ta om jo lökähtönü?, om `võtno? pal'lo; kae?, kuiss tä är? om lökähtünü, ku `väega lohakusi `rõivih om Räp

lökäkile ripakil Suka? omma? sul lökäkile, `tõmba üles ja köüdä kinni; Kana käü, siiva lökäkile Urv

lökärd lökärd g -i Nõo Rõn

1. logard, hulgas *ku ma siia oless saanu, ei tiia merände lökärđ must oless saanu* Rõn
2. vana, logisev asi *Jalgratas vai asi kah, igävene lökärđ* Nõo **Vrd** lõkats²

Vrd lokard

lökäts *lökät's g -i vedelvorst lökät's hoit hinnäst lödeväle, sääne vetel' nigu vorst inne, ei viisi^o ummi iho liikmit trammin hoita^o* Kan

lökätämä *lökätämä* alla vajuma, libisema püksi om `niudide `pääle lökätänü Ote

lökötämä *lökötämä* leemendama (haava puhul) *Uab läks ukka, üsä lökötäb `määga* Khn

löküssille *töllakil(e), sorakil(e) [ta] sais löküssille kui kana; [kui] maaha lask, siss um löküssille vai lokussilla, ette poolõ küürükille; lask `hindä löküssille; hopõn vai lehm kah, kui haigõ um, sais löküssille* Rõu **Vrd** lokussille

lökütämmä → lökutama¹

löllis *purjus vähä `purjus, `löllis* Tõs **Vrd** lömmis

löllä *löllä* löga, lurr *Ei mia kül seräst lölläd ei süü* Nõo

löma¹ *löma* Jäm Krj Saa Juu Jür JJn Plt Hls Krk, *lömä* Tõs Kod Vil Hls Krk Hel Ran Nõo Kam Urv sodi, löga *sõrm ukse vahel üsna lömaks läin* Krj; *kaapsin saabaste päält löma ära Saa; aga ma taon teda nõnna, et ta lömaks lähäb* Juu; *Mõni kardulas kieb pajas lömaks, laguneb kieduvette laiale* Jür; *teine mies jäi rusude `alla, oli löma* JJn; *supp one jo lömäle kiänud* Kod; *Võt'sin orgi ja akasin `kalda äärest jõest lömä `ümmer keerutama* Vil; *nõnda olli tii lömäal aanu* Krk; *pesseti ninda\_t nahk lömäle vai `katski lät's* Hel; *Tii om karjal kõik lömäle sõkutu, sellest lömäst ei saa varsti enämb läbi* Nõo; *ruug om lömäle keetü* Urv **Vrd** loma, lömm

löma² *löma* Jäm Tür loba *mis te muidu löma suust `välja ajate teiste `seltsis* Jäm; *iga löma ei maksa ülesse kirjutada* Tür

lömakal, lömakale *lömakal(e)* lömakil *lömakale* maas Mär **Vrd** lömakile

lömakeli *lömakeli, lömäkeli* kookus, kummargil *Ta alandab endät ja käib tõeste iin iks lömakeli maan* Nõo

lömakil *lömakil* IisR Mar Plt, *lömmakil* Aud lösakil, lamaskil *Rukki on lappiti lömakil maas, seda masinaga kätte_j saa; Oh ole tal äda kedagi, niisama kodu lömakil vedeleb* IisR; *Aed oli lömakil ja lehmad tulid põllule* Mar; *ta oli üsna lömmakil päris - - inimene oo kõveras maas* Aud; *lagunend oone lömakil maas* Plt **Vrd** limakil, lomakil, lömakal

lömakil(1)e *lömakile* Mar JJn Trm Lai, *-lle* IisR Sim Trm Lai Plt, *lömäkille* Kod lösakil(e), lamaskil(e) *Vikki oli vägev, nüüd vajunud lömakille, `raske `niitada; Laseb `ennast `kõikse `kiirema tüö ajal lömakille, täma `aige* IisR; *See saun on päris lömakile vajunud* Mar; *kašsid `näuguvad ja lasevad lömakile* JJn; *ää vedele sedasi lömakille siin ukse augu all muas* Sim; *kana on lömakille moas* Trm; *aid lömäkille muan* Kod; *kirbits on mädanema läind, lömakille vajond; joodik on lömakile maas, nagu ta `juhtund on `sinna* Lai **Vrd** limakille, lomakille, lömakale, lömakilli, lömali

lömakilli lösakil, lamaskil *luom on kõhuli muas - - lömakilli muas* Koe **Vrd** lömakile

lömali lömakile, maad ligi *jämme rahe pešs lömali puha* Krk

lömama *lömama* Jõh IisR SaId Vig Nis Pee Plt Iis, *-ämä* Kuu lömastama, purustama; *ära sõtkuma* Suur sõnn võib *veike `lehmal kas vai selgruo `katki lömada; Ein lömatud, paha `niitada* IisR; *löma ussi pee katti* Jäm; *kui `pihta millegiga soab, siis lömab kas või*

sörme ää VII; `Soapa vasari piin on nõnda ää lõmatud, puhas ää peksetud Pöi; Pal'k pidi mo jala ää lõmama Vig; mul oli ea kruus, lõmasid teise kak'ki Pee; kana lõmas poja ära Iis Vrd lomama, lõmama

lõmane lõma|ne g -se Saa, -tse Saa Kam lõgane, pehme lõmase `teega on obesel `koormad `raske vedada Saa; si süük om väegä - - lõmatsess keedetud Kam

lõmastama lõmastama Emm Rid Ris, lõmästämä Saa KJn, -eme Hls Krk lõmaks muljuma, purustama Lõmasdas kee tuuliguvärtli vahel εε Emm; Marjad olid kõik lõmastatud Rid; poiss ulga linu ärä lõmästänu Saa; lõmastas selle puu puhas ää Ris; lõmästäs ussil pia ära, löi matraga pia puruks KJn; temä olli käe är lõmästen masine vahel Krk Vrd lõmastama

lõmberdama lõmberdama komberdama Ma lõmberdasi oma `aige jalaga metu `pääva Han Vrd lomberdama

lõmbäk lõmbäk|k g -ku lombakas Taavi `ol'li lõmbäk, jala vigatse, lõmbäss teist `jalga `rohkeb Ran Vrd lümbäk

lõmdik `lõmdik Khk Kaa klõmdi `lõmdik löi ukse `kinni, tee_p kos ta läks Khk; Läks toast välja, verutas ukse lõmdik kinni Kaa

lõmima lõmima muljuma Need munad om ärä lõmitu Saa Vrd lomima

lõmitama lõmitama Aud Vän Juu Amb JMd VJg Iis Trm, -ämä Kuu Juu KJn, -dämä Saa; lõmmitama LNg Mär Var Plt, -ämä Ran, -dämä Saa

1. maad ligi laskuma või olema kuer lõmmitab Mär; siga lõmmidab ku tänd süüdetse Saa; kana lõmitab naa maha Juu; koer lõmitab kõhuli kui teda silitada JMd; mis ta lõmitab säl KJn Vrd limmitama, lõmutama¹, lümitama

2. lipitsema Midä sa `toise `kintsu `kaabid ja `toise ies lõmitäd Kuu; vanasti mõisa kubjad olid lõmmitaead Plt

lõmm lõmm Hlj Vig, g lõmmi PJg Saa löga, lödi `milli`mallikad - - `võrkudesse jääb kohe lõmm `teistest Hlj; suur soppa lõmm, lausa soppa täis (soost); supi `kohta, kui pal'luks keeb, keeb `lõmmi, `pehmeks lobiks `rohkem PJg; kik teed on `lõmmi täis, jala inimene ei saagi sellest lõmmist läbi, tuleb `vankreg minna Saa Vrd lõma¹

lõmmakil → lõmakil

lõmme¹ → lemme²

lõmme² → lõmmi

lõmmi `lõmmi IisR Jür Kad Kan Röp/-e/, `lõmmi Vön

1. a. viltu, kaldu sij taretük'k om tõdsõ poole pääle `lõmmi lännu Vön; `hyyõ sain ärä `lõmmi `vaonu Kan; Tahra aid om är_ `lõmme vaono<sup>?</sup> Röp b. mõlki Kes kurivaim küll ta (ämbri) nii `lõssi ja `lõmmi on tagunud IisR Vrd lommi, lömpi

2. purju, jommi Kus sa end nii loppi ja `lõmmi oled `kaaninud IisR; Eks vahel `juhtund ka `lõmmi `jääma, kas või pikali maha kohe Jür; `viina osteti meil küll, aga `lõmmi `kiegi ei jäänd Kad

lõmmis `lõmmis IisR Jür Kad

1. mõlkis `Mitmest `kandist `lõmmis ja `lõssis, ei see `ämbri enam `kõlba IisR Vrd lommis, lömpis

2. purjus, jommis No sie noormies oli `täitsa `lõmmis, ei saand maast-ilmast aru Jür Vrd löllis

lõmmitama → lõmitama
lõmmus `lõmmus haige jalg `lõmmus Mär
lõmmutama → lõmutama
lõmmütämmä lõmmütämmä halvustama mis sä lõmmütät tõist inemist ilm_ásanda Ráp
lõmpama `lõmpama IisR, -ämä Kuu, da-inf lõmbätä Kod Ran Võn lompama, lonkama
Kuer hakkand `lõmpämä `jalga, ei `tiie kas o moni lüönd va Kuu; `Lõmpas ikke puol`kolmat ja puol`kolmat IisR; `lõmpäb `minnä, `luukab `jalga Kod; jalost `kangõ, ta\_i `saagi `õigõlõ `kõhdi -- lõmbässs Võn Vrd lümpäme
lõmper `lõmper g -i lompaja, lonkur `Poisikesest `piale jäi `teine `lõmperist IisR
Vrd lõmpur
lõmpi, lõmpis `lõmpi, `lõmpis lõssi(s) Piimanõu kaan `löödi `lõmpi, ei lähä änam pial;
Joonud mees `istun oma kübara kua `lõmpi; Lekist toop -- `lõmpis, katti ei läin Han
Vrd lompi, lompis
lõmps¹ lõmps g lõmpsu habras nii lõmps, lihab `kergest `katki VII
lõmps² lõmps Aud, g lõmsi Krk lurr, lake lõmps, ei ta põle paks ega vedel, supi `kohta
ütled Aud; tetti kama `lõndünü piimä `sissi, mea akasi seast `lõmpsi `süümä Krk
Vrd lõmps¹
lõmps³ lõmps g lõmpsu tükk, jupp üks laava lõmps üle jeend Khk
lõmpsak(as) lõmpsa|k g -ku Ans, -ga Khk Mus; lõmpsa|kas g -ka Kaa; pl lõmsakad
Mus jupp, tükk karused nahad lüiasse puu lõmpsagade `kül`ge Khk; Nee lõmpsakad tuleb keik kogu `korjada, nende siast levab veel taarispuid Kaa; löi lava lõmpsaga ukse `külge Mus
lõmpsama `lõmpsama IisR Kad lonkama *Juhan on kole äge, kui vihastab, akkab `ullemine `lõmpsama IisR; suur odikas `torkas `jalga, näe nüid `lõmpsa aga `pialege Kad*
Vrd klõmpsama, lõmpsima
lõmpsat-lõmpsat deskr Tia mis se `jälle Juhani `olla `torkand, kui `kargand `püsti, `lõmpsat-`lõmpsat `uksest `õuve IisR
lõmpsima `lõmpsima, (ma) lõm(p)si Khk VII, `lõmpsin IisR; `lõmpsimä Kuu
1. kolksu(ta)des liikuma poisid, mis te lõmpsite `uksi katta; tuulik lõmpsiib nii pitkali joosta Khk; mis sa niipailu ustest lõmpsid; rehaltse uks lõmpsiib tuule kää VII
2. lonkama *Ja ku akkas `lõmpsima `müöda `õuve ikke edasi-tagasi IisR Vrd klõmpsima¹, lõmpsama*
3. lahmama, mõtlematult rääkima *`Lõmpsis igäsugu sanu oma suust `väljä Kuu*
Vrd lompisima
lõmps-lõmps deskr `Oidku küll sedavisi lõmps-lõmps `astuda, `milla sie `jõuvab IisR
lõmpsti `lõmpsti IisR Kod deskr Lükkas `karguga `ukse `lahti ja `lõmpsti kuhe tuppä IisR; *tämä `lõmpsti ja `lõmpsti tõese jala piält laheb, `luukab Kod*
lõmpsuma `lõmpsuma, (ta) lõmsub deskr [pähkel] lõmsub ammaste all, äga ei saa `katki Khk
lõmpsus `lõmpsus loppis, lõssis Mõni inimene oo `lõmpsus `näuga Han
lõmpur `lõmpur g -i, `lõmpru; `lõmpör g -i lompaja, lonkur `lõmpur one, siäl tä `lõmpäb `minnä Kod **Vrd** lõmper

lömu¹ lömu (millestki pudedast) *Lõng laug nagu lömu, ei kannata kerida, lähäb katti Han*

lömu² lömu leitse, raske õhk *`Keikse `ullemb lömu oli rehe tuas rehe`peksmise ajal; `Luhvtita `õmmetegi tuba, siin on `irmus lömu sies IisR Vrd lömu, lämu*²

lõmus, lõmusse lõmus IisR Ksi; lõmusse IisR maad ligi *`Kärbikud vajuned `vihma ja `tuulega kuhe lõmusse; Vahi, mis sel kanal viga, et `ninda `õuve päel lõmus IisR; ku\_si ein oleks `kasvand, tema oless lõmus maas Ksi Vrd limus*

***lõmutama**¹ lõmotama Kod, lõmmutama Mär

1. lõmitama lõmmutab enese maha Mär

2. lõsutama, lesima naene ei õlema kedägi tehnu, lapsega aga lõmotanud Kod Vrd lõmutama

lõmutama² lõmutama puruks närima pañnin selle agana pudi *`lehmil söömas, o`li iirtel ära lõmutud; ro`t lõmutas linased lõnga kerad puha ära, tegi kui sodi Saa*

lõmäk lõmä|k g -ku

1. lohakas niiske lõmäk Kod

2. maad ligi olev tuvike madala jalaga ja lõmäk Kod

lõmäki deskr Eks sen *`laeva tagund küll lõmäki `sinne kivikü Kuu*

lõmü|ämm lõmü|ämm g -`ämmä peeretaja *Sa oled peris lõmüämm, ei `kärsi nenä vedädä Kuu*

lõnderbu lõnderbu kütke – Rei

lõnderdama lõnderdama Mär, `lõnderdama Lüg lõngerdama; lõntsiima *Karu `lõnderdab kahele `puole Lüg; lõnderdab ikke peal Mär Vrd lõngerdama*

lõndin lontis, longus sul om tõene sukk lõndin, sa säe ta *`tramm; `kange kuumaga olliva `kapstalooma nii lõndin Nõo Vrd londin*

lõndse lõndse lämbe; rambe *`Täempe om õige lõndse ilm, vait ka müristeme akkab ve; Omal om ka sji olek ninda lõndse ja `pehme Hls Vrd länse, lõntske*

***lõnduma** nud-part *`lõndun, `lõndün Hls; `lõndunu M(-ñ- Trv), `lõndünü Hls Krk/-ñ-/ tilgastama *`lõndunu piim om, pehmepest apanu piim, mis `nõnda ää ei ole Pst; `lõndun piim, alamp maik man Hls; tetti kama `lõndünü piimä `sissi Krk**

lõnga lõnga Saa, lõngä Lüg lāngu, kaldu obone rõhub *`rinnaga `aia lõngä Lüg; pääd on `rasked ja kui `vihma täis lähavad, siss vajub rükis lõnga Saa Vrd lānga, lõngu, lūngä*

lõngagil lāngus aid nenda lõngagil, üsna *`üumber kukkumas Khk*

lõngas lõngas Saa, lõngäs Lüg(-ññ-) lāngus, kaldus puu *`metsäs on maha kukkumas, aga ei kukkugi maha, `lõngäs `sõisab Lüg; kui vili on lõngas maas, siss rakutse vikati ninaga, `niita siss ei saa Saa Vrd lāngas, lūngas*

lõngerdama lõngerdama, -ññ- Khk, lõññerdämä Kuu

1. logisema, lõnkuma ratta pulk ige sehes kui tä loba oo, lõngerdab Khk

2. lõngerdama, vingerdama *uś akab lõngerdama; mis sa lõngerdad, äks_a_p kei otse Khk Vrd lõnderdama*

3. lonkima *Ei sie tüöd tie, lõññerdäb vade küläs `ringi Kuu*

Vrd lõngerdama

lõngardi kõverdi kui lõngardi sa künnad, nii *`lõnklikud vaud Khk*

lõngerüs lõngerü|s, -ññ- g -kse

1. looderdis *Moni on igävene`lõngerüs, ei`viitsi tehä`millist midägi* Kuu
 2. vilajas olend, vibalik *sie mies oli peris`lõhherüs* Kuu
lõngiline lõngi|line Khk, -lene Käi kõverik *lõngud sihes, lõngiline puu* Khk **Vrd** lõnklik
lõngu, lõngun `lõngu, lõngun lāngu(s) lina lääb joba `lõngu, maha vajob; vili om
lõngun Ran **Vrd** longun, lõnga
lõngäkal(l)i `lõngäkal(l)i lāngu(s), kaldu(s) tuul ajas puu `lõngäkali; `tõine inimene on
 `tõise najal `lõngäkalli Lüg
lõngästümä `lõhjästümä lāngu, maha vajuma – Kuu
lõnki `lõnki Khk Emm Käi kokku, kõverasse *nahk`pandi`lõnki, et`tõrde`mahtus* Khk;
tuule kēe võivad rugikõrred`lõnki`murduda Käi
lõnkima¹ `lõnkima Jõe Khk, (ta) lõngib JõeK; `lõnkimä, (ta) `lõngib Kuu aeglaselt või
 vaevaliselt käima, lonkima `tühja kohuga `lāhvad `päävaks `otsaks `lõnkima
 (rändkaupmeestest) Jõe; *Mes sa`lõngid, mene kohe`oite`kärimesti; Üks mies`lõnkies tuli*
tanuvass, ei`tiie, kas o moni`juobund`jälle* va Kuu; *lõngib ühest kohast`teise, lõngib
sama`viisi JõeK **Vrd** lõnkma
lõnkima² lõnkima, (me) lõhñime kokku panema, lappama lõhñime `kanga ära Phl
Vrd lenkima
lõnkis `lõnkis Jäm Khk Kaa **a.** lokkis, käharas `iused on `lõnkis, kibaras Khk; *Kollane*
varss oli`lõnkis`anna ning lakaga Kaa **b.** kõveras, rullis *Lõnkis traet tuleb sirgeks ajada*
Jäm; uss seisab`lõnkis, lõngid sees; kõis ka`lõnkis, keib sirga sorga Khk **c.** kurdus `lõnkis
kuued Khk
lõnklik `lõnkli|k Khk Mus, g -ku Krj kõverik, käänuline `lõnklik jõgi Khk; `lõnklik on
 kõver tee Krj || jõnklik, ebatasane ööveldad rehavart, jäta ta `lõnklikuks Krj **Vrd** lenklik,
 lõngiline
lõnksima `lõnksima lonkama, luukama *Keppi nõjal ikke juba`lõnksib;`Naelas vist*
sepp, obune akkas`lõnksima Jõh
 ***lõnksümä** (ta) `lõnksüb loksuma *Panid`piimä`riista kohe`servitasa, sie`lõnksüb jo*
maha Kuu
 ***lõnksütämä** (sa) `lõnksüdäd loksutama *Midäs sest`piimä`kannust`ninda`lõnksüdäd,*
`aeva piim`lõnksüb üle`servä Kuu
lõnkädi deskr *ku hobõnõ vāsünü om, sõss tä lökerdäss`lõnkädi,`lõnkädi* Rāp
lõnn lõnn g lõnni (mere)muda rihva `peale aab mere `lõnni; `viskid pestasse muja ja
 lõnniga Muh
lõnnine lõnnine lõgane see oo nii va lõnnine muda et Muh
lõnt¹ lõnt g lõndi Krk(lõnd) Ran hapuks, venima läinud toit sñ om lõnt, `lõndunu piim;
 `lõnti ei kästä loomal anda Krk; `kartuli puder apuss lääb ja lõndiss Ran **Vrd** lõntka, plõnt
lõnt² lõnt lõtv – Rõn **Vrd** lont⁴
lõnta-lanta deskr *Igavene loderik,`lõnta-`lanta,`ninda`astub* IisR **Vrd** lonta-lanta
lõnti `lõnti Ran Nõo, `lõnti Nõo Rõn lonti(s), lõdvale moka om `lõnti Ran; *Kui laota*
like rõiva [nõõri] pääle, siss vajob nii lõnti, et rõiva oless vasta maad; oia ohja`trammi,
ärä lase`lõnti, siss ei saa obene nii kõvaste joosta Nõo; *Ku [vokil] nõñr lõnti pääl, sis pild*
iks maa Rõn **Vrd** lõrtsi

löntima `löntima VII Jaa, `löntmä Nõo, (ta) löndib aeglaselt käima, lonkima kui ma käima järje `peale saa, siis ma löndi ka ikke VII; Kui minek om vasta müllt, siss löndib nigu aige peni Nõo || sörkima läks `meitest `löntides `mööda Jaa **Vrd** lontima¹, löntima, lüntima

löntis `löntis Jäm Vig lontis Püksid on `löntis jalas Jäm; nee va rumalad sead, kõrbad `löntis maas Vig

löntka löntka = lönt¹ löntka, ei ole vanunu ega rõõsk (piimast) Krk

lönt|kõrv lontkõrv löntkõrbad kasuvad suuress (sigadest) Vig; Tu lönt`kõrvuga tsiga `ol'li `orkide siäst kõge ette mooduga Rõn

löntsi¹ löntsi g löntsi Khk, `löntsi Kuu, n, g `löntsi Vai

1. lake, lurr mis löntsi se on, mis `löntsi sii saab (supist) Khk **Vrd** löntsi¹

2. lörts, lobjakas Lönts, sie o sügüsüne ja keväjäne `vihma ja lume segu, `oite vesine lumi Kuu; `mārgä lund, `löntsi `tullo `alle Vai

Vrd lontsi²

löntsi² → lents

löntsakil(i) löntsakil(i) Jäm Han lösakil `Joonud mehed tukkuvad löntsakil, suud tõllakil `lahti Han

löntsi¹ kössi, longu Ära lase ennast nii `löntsi, seisa sirgelt Rei **Vrd** lontsi

löntsi² → löntsi²

löntsima¹ `löntsima Khk, (ta) löntsib Käi, `löntsi IisR

1. lontsima, vantsima `Löntsib üle `einama `meile `tulla IisR

Vrd lötsima

2. ringi rändama, hulkuma tuul löntsib, käib ühe pæevaga `mütmes kohas Käi

Vrd löntsima²

löntsima² → löntsima¹

löntsis `löntsis Kaa Rei Var lontis, kössis Ää olg sedati löntsis, ole ikka raksis poiss ka Kaa; `Löntsis, sedasi ööda, kui sul pole `rammu enam Rei; ära ole nii lödevil, niisama `löntsis, `kuskil poolripakil Var **Vrd** lontsis, löntsis

löntske `löntske lämbe `täambe om ilm siande `löntske Hls **Vrd** länse, löndse

löntzman `löntzman valitseja, korraldaja – Käi

löntsägäs löntsä|gäs g -kä lörtsine `löntsägäs lumi, tekkö kaik `märjäst Vai

löntä deskr Peni lähäb karjussega üten - - ja astub löntä, löntä Nõo

löpakass löpakašs lohakas löpakašs inemine Röp **Vrd** lopak(as)²

löpertem löpertem lohakalt tegema, soperdama löpertets nõu ära (tehakse kuidagi valmis), miul õige võõras säänte tegemine Hls **Vrd** loperdama

löperts löperts lohakas inimene, soperdis sis ta (tüdruk) om ku löperts, ku paa manu lääb Hls **Vrd** lopert

löpitsema löpitsema lobisema Mes sa siin muidu löpitsed, tee parem midad Khk

löpäk löpä|k g -ku lobjakas Siin om igävene löpäk, kost kudagi läbi ei päse minemä Nõo **Vrd** lopak(as)¹

löpäkilä lotakil küll om vjil hirmuss kui naistõ`rahval suka? löpäkilä? Kan **Vrd** lopakilla

löpätus löpätus g -e

1. (pori)mülgas Siin löpätusen rabele nigu savi kastin Nõo **Vrd** lörbätüs

2. hooletu *Sul vana lõpätusel, kui peräle saad, siss om pangi poolikus jäänuva Nõo lõpütämä lõpütämä* lobisema ma lää vjil näidega sääl lõpütämä Kan **Vrd** loputama
löra¹ löra IisR, lörä Ran Nõo lora Ah `käigu sie oma `lulli löraga kus kurat IisR; vana `aigse `rahva lörä Ran; ma_i taha kulleldagi seräst lörä Nõo **Vrd** löri², lörr, löru
löra² löra lurr üks vastane asi, põle moka järele `ühti, va löra Nis
lörak(as) lörä|k g -kä Kod, -gü Kuu; lörak|as IisR Juu, löräk|as Lüg, g -a; pl löräku Krk

1. lohmakas (ese) *Küll se palitu on igä sul löräk, ei ole `ühtä ilus Kuu; `Rätsep rikkus `pintsaki ära, jäeb `teine `seljas `ninda lörakast IisR; `pastle olli ku löräku Krk*

2. (inimesest) **a.** lipakas, liiderlik *Vana löräkas `langeb igäühä `kaula Lüg* **b.** hooletu, lohakas *ei sel inimesel põle viisakust ega kedagi, on üks lörakas teene Juu; [ta] one löräkäm, ei õle nõnna `uhke Kod* **Vrd** lorak, lorakas

3. läraakas *Tattilörakaid ninaalune täis; `Kuola lörakad `pintsakil IisR* **Vrd** lörsäk

lörakil lörakil Jõh IisR Han Kei Juu lohakil, hooletult *Särk lototab lörakil `püksist `välläs Jõh; Kõis oli lörakil `varna visatud Han; mõni vanainime on nii ull ja lörakil (korratu), teene on nii viisakalt ja viksiste `riides Juu* **Vrd** lorakil, läraakil

lörakil(l)e lörakile Jõh, -lle IisR Kad; löräkille Kod

1. lösakil(e) *`Kualgi on palav, lörakile maas Jõh; Kuda sina `lauvale `ninda löräkille oled vajund - - tukkud vai IisR; issob löräkille, üks nukk eden Kod*

2. lohakil *laesal one kõik tjuüd löräkille Kod* **Vrd** lorakile, läraakile

lörama lörama Hää Saa, -ämä Ran Nõo, -äme Krk

1. lorama, lobisema *linna kaagidel on rumalad suud, löravad rumalasti Saa; ka_sa tohit `vastu löräde Krk; mes sä lörad, sij ei ole `õige jutt Ran; pia suu `kinni, mes sä lörat nii pal`lu Nõo || peeretama Oma tagumeñti ei `oska oida ega midagi, laseb lörada Hää* **Vrd** lärama

2. hädaldama, virisema *Kui temäga pahandedas, siss nakab lörämä; Mes sä lörad egä asja peräst Nõo*

lörbotama lörbotama lohakalt tegema *ei sinuss sua tegijät kedägi, mugu lörbotad nna_sama Kod*

lörbu lörbu puust piip `väikene lörbu suun San

lörbätüs lörbätüs g -e (pori)mülgas *Vihmaga um taa laudaesine üt`s mualörbätüs; Karanaasõ\_sambõ\_tuust lörbätüesest läbi nigu\_`mat`skna Rõu* **Vrd** lõpätus, lürbätüs

lörbüdi `lörbü|di g -time laterdis, lobamokk *Ei loppe sel `lörbütimel nie judud Kuu*

lörbüdüs `lörbüdü|s g -kse loba *Ei mina tahu `kuulla sidä `lörbüdüst Kuu*

lördsäk lörsä|k g -ku, -gu Krk; lörsa|k g -ku SJn

1. läraakas *kana laseb õhe lörsaku SJn; verd olli suur lörsäk mahan; sul`g lašk üte lörsäku `papre `pääle Krk* **Vrd** lortsak(as), lärtsakas, lörak(as)

2. (höredast riidest) *`seante `pehme lörsäk om Krk* **Vrd** lört

löre löre Jõe Jaa

1. kisa *`lambad joosid `kange lörega `kaole `jooma; näh, `jälle juba löre (nutt) `lahti Jaa*

2. pill *löre jäi `paati Jõe*

lörgetamma `lörgetamma Jõh; (sa) `lörgedad VNg

1. kakerdama või karglema mida sa `lörgedad, kui paremast ei `tantsi VNg

Vrd lörgutamma

2. (ketramisest) `lörgetas ka `tõine vähä sedä vokki Jõh

***lörgo** lorgo lohakas inimene taa um ku vana l'orgo inne Plv

lörgutamma lörgutamma Võn Röp/lörgo-, -eme Hel; `lörgötam(m)a VNg Vai(-ämmä); l'orgotamma Plv

1. karglema, jookslema küläs `lörgödetti `tantsi; no midä `lörgötä tuas Vai; lörgutass pääle ütte een tõist takan Võn || katõkeske l'orgotõdi `mõtsa `süüki `viimä Plv

Vrd lörgetamma

2. "vähehaaval võtma" võta², võta², mis sa lörgotat Röp

lörgätämä lörgätämä lobisema – Ote **Vrd** lorgutama

lõri¹ lõri Khk Ris Kei Amb miski vedel **a.** kõrt minu isa `ütles tampsupi `kohta ikka `kartuli lõri Kei; Lapse kõht `kangest tühi ja sa annad veel seda lahja lõri lapsele Amb **b.** lõga mere muda, mis `seoke lõri; seant püsune kala, pal'las lima lõri, sea söömaks `aitab Khk

lõri² lõri Hag Plt Ran Nõo Kam Ote lora, loba mis sa `tühja lõri aad Hag; jahvatab kui `tatra `veški, eks se jahvatamene ole lõri aeamine Plt; ta om tõteligu olekiga, ei salli `tühjä lõri Ran; Lõri kõik, et tädi koolu, kos nahk ja kõrva hum Nõo; vašt toda `lõrri om küllänt Kam **Vrd** lori¹, läri, lõra¹

lõrima lõrima kolama see lõrib aga `peale, ei see küsi vihmast ega Mar

lõrin lõrin g -a Jõh IisR Han Kad, -ä Khn Krk lõrisev hääl, lurin `Ärga `ninda koledast `rüüpiga, `irnutata obused tie pääl Jõh; Ta on `ninda `suure abemega, et ega ta `saagi suppi `ilma lõrinata `süüa IisR; Oo nuttu ja lõrinad (nuuskamist), lapsed akkavad tulema Han; Ää süeg `sioksõ lõrinägä, aad obosõd `kargama Khn **Vrd** lörin¹

lõrinal lõrinal IisR Mär lõriseva häälega, lurinal Juob lõrinal `ninda\_t `kuulda kole IisR; ää lase `peeru ühte puhku, perse jooseb taga mis lõrinal Mär **Vrd** lörinal

lõrine lõri|ne g -tse sopane t̄j om lõrine vihmatsel aal, maa om like lõrine Krk

lõrisema lõrisema IisR Kse Kad Nõo; (ta) lõriseb Kod, lõrisess Krk; tud-part lõrist Kuu

1. lobisema, lorama Olemme lõrist, eks siis `huome `räägime edesi Kuu; sina lased oma kallal lõriseta Kad **Vrd** lõrisema

2. **a.** lurisema Juba panid `jälle oma `piibunosu lõrisema IisR **b.** lõrtsuma `pastle lirdsuve, jala like ku lõrisess puha Krk **c.** pirisema Mes sul ädä om, et sa lõriset Nõo

Vrd lorisama, lorisema

lõriisik lõriisik soo, mülgas üks lõriisik, liigub ja kiigeb jala all; ilmpõhjata moa on üks lõriisik Kod **Vrd** lörissik

lõristama lõristama Jõh IisR Põi Han Juu, -ämä Kuu Tõs, -eme Krk; (ta) lõrissäp Kod on **a.** luristama Poiss süä `säälisest, `lieme`liuall ei lõristedä Kuu; `Süämä`lauva taga ei tõhi `õlpida ega `kuerust teha, ei tohi lõristada nii `ilgest Jõh; Akkas `jälle oma `proskuse `piibuga lõristama IisR **Vrd** lõristama, lüristamma **b.** soristama ärä nõnda pal'lu maha lõriste, mis sa vijst maha lõristet Krk **c.** tõristama löö `pilli jah, ää mud'u lõristä Tõs **d.** vuristama Lõristame enne Jaagu vil'la läbi, siis toome masina teile Han; vana naene

lörissäp tasa vokki Kod e. peeretama mõni laseb seda perset löristada alati Juu f. oksendama Nii kauva valutab ja närrib rinna all kut ajab löristama Pöi

Vrd loristama

löristi *löristi* töristaja, kehv pillimees *Sie mõesta `pilli `mängä_mte, muõdu üks löristi* Khn

löristus *löristus* g -e

1. luristaja *Igavene löristus, sie `mõistagi inimese `muodi `süüa; On `teine üks igavene löristus kuas oma `proskuse `piibuga* IisR

2. luristamine *Kui sul `lauva taga `lörpimisest ja löristusest isu ükskord täis saab, tule `mulle `õuve appi* IisR

lörka *lörka* lotendav (rõivas) *Kleit jäend vanast ja solakast, ei sie `lörka `riide pia `vasta kedagi* IisR

lörning *lörning* g -i kehvalt kedratud lõng *Nii jäme ja `juplik lõng, et ermus igavene lörning* Rei

lörp¹ *lörp* Vig Kse Ote Krk, *lörp* Saa Lai Pil, g *lörbi* kõrt; lurr, lake *lörp oli nehuke `kartulitest `tehtud, `pandakse `piima `peale ja tehakse `lörpi* Vig; *sigadele keedetse `lörpi* Kse; *tänä `anti meil peris `lörpi `süüa, parem `annu `koertel Saa; õõna lõegud `sisse ja siis tuli magus, apu ja soolane ja kutsuti üks sihuke lörp* Pil; *annab seda `lörpi nii `larpi, et sinitse juti mao pääl Ote* **Vrd** lorp, lörp, lörps

lörp² *lörp, lörp* pill *Lörp tehti paju koorest. Veanati peenemal paju õksal koor pealt ära ja teisest peenemast õtsast kuabiti veerand tolli pikkuselt koorel see pealmine kõva kõrd ära. See pehmem õts piigistati kahe näpu vahel vähe lotsi ja siis puhuti; Ölekõrrest `tehti lörp ja keelega pill* Trm

lörpima *lörpi|ma*, (ta) *lörbib* Pha Pöi Mar Han Äks, *lörbib* Jõe Jõh(-mä)

1. lürpima *lörbi* ruttu koht täis Jõe; *Kaljarabale sai vett `piale, `sõisas, sie õli ia ägedaga `lörpidä* Jõh; *Lörpis üsna ruttu kere täis Pha; Lapselt sai jahuleent lörbitud küll Pöi; küll lörbib `eese `esse, küll aab `eese `esse tänä* Mar; *lörbib ruttu `süia, et ta ruttu täis saab* Äks **Vrd** lorpima, lörpima, lörpsima

2. trööpama *Uied kingad oo ää lörbitud* Han **Vrd** lörtsima

***lörps** p *lörpsi* vedel supp, lurr *ma keetsi tänä `lörpsi* Jäm **Vrd** lörp¹, lörts¹

lörpsima *lörpsima*, (ma) *lörpsin* Jäm Ris Kad, *lörpsin* Lüg Jõh lürpima *Silku `paiseti `pannul `viegä, sis `lörpsisivad, puulusikaga `võttasivad `silgusuolvett `päälä* Lüg; *Ma `lörpsin ka ühä `kausi `täiä* Jõh; *mis sa lörpsid - - eks sa pista koost sohe* Jäm; *lörpsib teist `süia* Kad || *jooma, purjutama kes tjjd, kos tä `lörpse `ümbre* Ote **Vrd** lörpsima, lörpima

lörpst int *võt`t ike lörpst ja lörpst, laripse toda suppi* Nõo

lörri *lörri* g *lörri* Käi, *lörri* IisR; *lörri* Saa Krk, g *lörri* Khk; p *lörri* Kod

1. vesine toit, lurr *Selle `kõrdi `lörriiga läheb kere kohe eledast* IisR; *See pole supp äga midagid, paljas lörri* Khk; *Mis söömene see on, see jo päris lörri* Käi; [tainas] *apneb küll, aga vaeub kokku `jusku lörri* Saa **Vrd** lörts¹, lürr

2. lora *Mis naad muud teevad kui aeved lörre* Käi **Vrd** lora¹

3. (häälest, helist) *seante jämme lörri olli, vile* Krk; *alate laheb `lörri* (nutab) Kod

lörri `lörri Pha Emm Hää Saa Jür, `lörri Sim Ran nurja, luhta *Kosja asi läks lörri Pha; Saändisti läheb, siis `öeldaks, läks `lörri Hää; koogid lähavad `lörri, kui neil apud või tõstakud väha on Saa; Ise ajasid oma asja `lörri Jür; kos `õiget otsalist es ole, sääl läüts talu `lörri Ran Vrd lorri, lörtsu, plörri*

lörri **lörri** sadama `tarvis `kiirest `menna linamale, `muidu akkab `jälle `lörri Lüg

lörri-lörri int poisid tegid `neoksed sured lörripillid, need tegid üks lörri-lör, lörri-lör Mar; tasa laheb (laseb) vokiga lörri lörri Kod

lörri **lörri** Ote, da-inf lörri Nõo Rõn

1. (välja) lobisema, lora ajama tu juudi `lörri, kas tuju mõni jutt Ote; egä temäle ei või üteldä, ta `lörri kõik ärä Rõn Vrd lorrana

2. jorrana, virisema Ärä lörri, muidu ma ei tii sulle väikest luuda Nõo

lörri → lörri

lörri-lörri deskri mõni lähäb vahest, veab `jalgu lohakili möda moad lörri-lörri Juu

lörri → lörri

lörri lörri Emm, p `lörri Pha

1. vedel supp, lurr Oli löunaks kiitend mingit lörri Pha

2. (hõredast riidest) Riie kut lörri, see venib Har Vrd lörri

Vrd lörri¹

lörri¹ lonti vanast olid sukkadel ikka paalad, `ilma `paaladeta sukad lased jo `lörri Käi

lörri² `lörri laskme ringi laskma, hulkuma lask `lörri ümmert `tiiru, eläje `lörri lastan tulliv kodu Krk

lörri|labane lörri labane riie on ka üksipi labane Emm; Naiste särk tehti lörri labasest riidest Käi

lörri-lörri deskri moni `juukse lörri-lörri, nuor `lähte `timpa-`timpa VNg

lörri|pääsuke räästapääsuke lörri pääsuke laalab ilusti KJn Vrd lörri pääsuke

lörri¹ lörri LNg Var Kos Ksi KJn Hel Vas, g lörri|i Mar Vän Iis, -u Tor Juu Tür Plt, -o Kod, `lörri Kuu Lüg IisR Vai, lörri|i Röp, -u Hls San, -ü Krk, lörri|i Jür Koe, -u Tõs Jür Lai, -o Kod, -ö Khn; lörri Kõp Kam, g lörri Jäm Mus Saa Hls Trv Pst San, lörri Kod Kan Har, lörri Hls Krk TLä Röp, lörri Rõu Röp, lörri Lai; p `lörri Sjn, -ü Hls

1. märg lumi, lobjakas Täna sadab kogu `päivä `aeva `lörri, talv vist tuleb Kuu; Mis tööd sa `sellise `lörri teed IisR; täna on nii `lörri ilm Jäm; lume lörri saeab, tükäti `vihma ja lund Var; Lumõ ja lörri `raskusõga tuli [puri] maha Khn; lörri on vesine lumi - - see sööb vana lume ära Saa; lume `lörri tuleb täna nõnna et Juu; lörri ku maha kukub, kõhe sulab Kod; sula lörri teeb jalad märjaks Plt; `Rõõva puha lörri kogusin Hls; liket `lörri aa `taevast maha Krk; selle lörri ei lää kohegile Puh; küll om alb ilm, aap tada vana `lörri `taivast maha Nõo; lumi om ärä sadanu, lörri jääp maa `pääle Kam; `tämbä tulõ kõik `päiv lumõ lörri maha? Har; seo talvõl ei olõki? õigõtt lumme sadanu?, `lörri tulõ õnnõgi Röp Vrd lörri², lörri²

2. a. lörri sul`gä üüts lörri Hls; pori lörri `kargav üless; lörri (tindipleki) `paprege piat ärä `võtte päält Krk; mis sa pessät taad `muaga vii `lörri mu `puhtõidõ `rõivõidõ pääle Har b. löga va külma `võtetud kardule lörri Tor; Nüid `tievad sõnniku `lörri Jür

c. lake, lurr si o va lörts, mõne juuk' San; ta ei olõ midägi süük', ta nigu lörts õnnõdõ Har; makõ söögi lörts, ei olõ^o parass suul pant; Öllõlörts, sääräst märäkust mä ei juu Räp Vrd lörps, lörr

3. a a. vedel, pehme maa on lörts, ei `kanna viel ovost, ei saa `kündada Lüg; sij om `seante lörts kašk, mis vilun kasvap Krk; nigu sol'p, kui ta serände lörts om ja vedel Ran Vrd lörts b. jõuetu, vilets; laisk (olend) inimine on lörts, ei `viitsi tüöd tehä; lörts obone, ei via üväst Lüg; mis sa õege oled, va lörts, va naese lörts Tõs; Neid mehe lörtsa on muailm täis Jür; koeral one kua võim õtsan, nagu lörts Kod c. õhuke, harv (materjal) lörts `riie, `arvokeine, ei õle tämäst suurt `andi Lüg; alb paber laseb `tiinti läbi nagu va lörts Juu; lörts riie oli kägaras ja `kortsus Kos; Siast rõõvast_i massag osta, ninda lörts ku vedel Pst

Vrd lorts¹, lärts², lört, lörtse

4. törts, väike kogus põhjast (põhjatuulega) ei saa `jahva, iki jupip, saap mõni lörts kah Krk

lörts² lörts Lüg IisR Jäm Käi Kse Kei Koe Hls Krk int deskr sügisene ilm on nii lirts ja lörts, et ei saa `väljä Lüg; Sie kui vett tuppä tuob, siis lörts, lörts tie taga IisR; ta käis sopa sihes lirts ja lörts Jäm; ta sööb na näljane lörts ja lörts Käi; Mõnel obusel olid pahad moodid, tõrgub ja laseb lörts pikale maha Kei; pastal vett täüs, jala like all, kõnni pääl lirts lörts Krk

lörtsak(as) lörtsak|as g -a KJn; pl lörtsakud Kod miski vesine `suapad märjäd nõnnagu lörtsakud Kod; Mina seda vorsti ei taha, vett täis kui lörtsakas KJn

lörtse lörtse g `lörtse = lörts<sup>1</sup> a. lobjakas Talve sadas lumelörtset Han b. (kehvast riidest) Riie `pehme veniv nagu lörtse, arv kua Han c. lake See supp oo vedel ja sañt nagu lörtse Han

lörtsi `lörtsi IisR Rid lonti `Kuivaga keik `kapsad vajuivad `lörtsi IisR; köis vaob `lörtsi, on `lõõgel Rid Vrd lönti

lörtsima `lörtsi|ma, (ta) lörtsib Jäm Käi Lih Kse Han Vän Tor Hää Jür Iis, lörtsib Tõs Juu Jür, lörssib Mar/ `lörtsi-/ , lörtsib Lüg/-maiel/ Jõh IisR; `lörtsimä Kuu Puh; `lörtsma Saa KJn, -me M San/lörtsmel, -mä Trv Plv, (ta) lörtsib; (ta) lörtsib Koe Kod, lörts Ote; tud-part lörssitud Kei

1. lörtsudes käima, plärtsima; lörtsuma `lörtsib `mennä, `kiirest ja `kiirest Lüg; On `õmmetegi `kuera ilm, küll sai `lörtsida, jalad `märjad IisR; mes sa lörssid, ükskõik kust ta läbi läheb Mar; lörtsib sopa sees Kse; laps tahab vee sees `lörtsi Tor; lumi lörtsib `jalgade all Koe; vesi lörts `jalge all, tiib jalad alt märjäss ja prit'sib varvasse vahelt Kod; jala<sup>o</sup> `lörtsvä^o, nii umma^o vett täüs Plv

2. lörtsima a. lärtsima lörtsib maha ku sülitab KJn; põrmat om kik'k ärä sül'lät, ärä lördsit täis Krk; mina otsi tatirätti, tema lörts maha Ote b. lörpima nüüd `lörtsivad `opliku liend süä Lüg; mi_sa sii lörtsid, söö iluste Käi; lörtsib leeme kallal Kse; Eile `õhta sai seda silgu suolvett lörssitud jooma järel Kei Vrd lörtsima c. loksama ärä `lörtsku vett maha San

3. lörtsi sadama Küll kukkus `lörtsima `märä `lörtsi `kaela IisR; Eilse pääva lörtsis sadada Han; nüüd lörtsib seda lund järjest Juu; Lörtsib suud-silmad täis Jür

4. rikkuma, määrima Sie kleit on peris ää `lörtsitud Jõh; Ära mene lõgasse `uusi `saapaid `lörtsima; Keik tehasse ülepia `kaela ja keik `lörtsitasse ära IisR; ega `uusa `kingu

või märjaga ära `lörtsi Vän; ära oma raamatud ära lörtsi Saa; Kui ikka `kiegi ei lörsti, saab asjast `asja ka Jür; mis sa ajad `vastsest kõrdist simmanise ärä `lörtsi Trv; `vastse `rõõva panni `selgä, vihm tulli sadame, nüüd om naa är lördsit, ei ole ääp `meastegi Krk || fig No kas sji mõni naine om, kes egät lontrust ennäst `lörtsi lasep Krk **Vrd** lörpima

Vrd lortsima, lötsima

5. närtsima lilli lõövä `lörtsimä, õdaku om jälle `kirki Puh

6. lora ajama, luiskama Sie `lörtsib juttuga, ära sa teda usu IisR

lörtsine lörtsine Jäm, lördsine Hls; lörsti|ne g -se Lai lobjakane Maa on lörtsine Jäm; tee oli ka lördsine ja maa - - vedel lumi, pool lund, pool vett Lai **Vrd** lortsinõ, lärtsine, lörtsune

lörtsi|paber kuivatuspaber [tindi] lörts läit's `pääle, lördsi`paprege piat ärä `võtme päält Krk **Vrd** lösspaber

lörtsis `lörtsis IisR Jäm

1. lontis, lödvalt Ilus poiss, aga `lörtsis `käimisega IisR; lesta võrk püiab siis paremini kui ta `lörtsis on Jäm

2. norgus Mees oli `nenda `lörtsis IisR

lörtsjäs `lörtsjäs, -r- g -ä pehme, lõtv ärä kudenud kalad one `lörtsjääd; siid lähäb `lörtsjääss. ku uus one `kange, vana nagu lörts Kod **Vrd** lärtsjäs

lörts|pääsuke räästapääsuke va lörtspääsuke Pst **Vrd** lörtpääsuke

lörtsti `lörtsti IisR Saa Jür Amb Sim KJn Trv int deskr `Lörtsti `seie, `lörtsti `sinne, igale `puole jättab `jäljed maha IisR; vett läks `lörtsti maha Saa; Lehma perse tieb `lörtsti Jür; lasi ta'ti põrandalle ku `lörtsti, suure lataka kohe Sim; sülläss ku `lörtsti maha Trv **Vrd** lortsti

lörtsu `lörtsu Han Kod Ran Rõn

1. kortsu Karmid olid ilusad kõbad, `seisid `iaste piias, ei läin `lörtsu ega `kurtsu (pearätikutest) Han; vägipessetu nahk `olli ärä venitedu ja `tüütedu, tema enämb es lää `lörtsu Ran; t'sitsirät't lätt `lörtsu ja `körtstu Rõn

2. lörri läksid `lörtsu tämägä (asi läks untsu) Kod

lörtsuma `lörtsuma, (ma) lörsun Jür; (ta) lörtsub Jõe, lördsub Nõo, lörsub Kod(-ob) Lai; (nad) lörtsuvad Saa TÜR; ipf (ta) `lörtsus KJn

1. lörtsti tegema, lörtsuma kui vesi `saapas sees on, siss lörtsuvad Saa; vesi lirsuub ja lörsub jala all Kod; Vesi lörtsus pastla kannast, mis loogu sa nii võtad KJn; Astub nigu lördsuub toda pori müüdä Nõo

2. lurtsuma, nutma lörtsuub nii et tatti keik kohad täis Jõe

Vrd lortsuma

***lörtsune** pl lörtsosed Kod; lördsü|ne g -tse Krk; g lördsutse Hls lörtsine kevädel on kõik tiiid puha lörtsosed, jala ei õle üvä kääädä Kod; Siantse lördsutse ilmage om `vaene tiiüd tetä Hls; ku liket `lörtsü aa `taevast maha, tii om kik'k puha lördsüne Krk

lörtsutama lörtsutama Nõo, lördsüteme Krk, lörstotama Kod

1. lörtsima, rikkuma sina olet iki pud'eva näppege, muutku lördsüdet neid puruss muidu Krk; Ega_s kerku rõevast tüü man ei tohi ärä lörtsutada; Mes sä tost raamatust lörtsutat, ta om sul joba esigi nigu penede käen oles `ollu Nõo

2. a. plärtsima mis sa lördsüdet sel `viige Krk b. lodistama peso - - vai ta `peSSI, muku lörSotas, ei suand `puhtass kedägi Kod **Vrd** lortsutama

lörtsätämä lörtsätämä lartsatama Satte üleväst maha nigu lörtsätäp vasta maad Nõo

lörtäme `lörtäme, da-inf lördäte kiiresti ja kehvasti töötama Parem tallite kavem ja ästi, aga ärä mit`ti ninda `lörtä Krk

löru löru Khk Hag(-o), lörö Khn

1. lora Sedä lörö ei maksa kuulata Khn; `larmas aga niisukest löru, mis põle midagid veart; aab aga enese löro edasi, põle `miskid mõnu ega Hag **Vrd** löra¹

2. loru – Khn

Vrd loru

3. hõre, vilets See nii löru riie, seda küll äi taha Khk

löräküne löräküne lohmakas Miks see palitu nüüd `sulle nii löräküne `tehti, ei see ole `ühtä ilus Kuu

lörästeme lörästeme rikkuma om mud`u ärä lörästet, lina ärä raisat, jämme kedränu Krk

lörö → löru

lörötämä lörötämä Khn Kod lorutama Ää lörötäge enäm, akkamõ ühekorra tüese kua; Lörötäväd `piäle, ei sua ühekorra `mindud Khn; tämä lörötäb rannan Kod **Vrd** löörutama

lösakas lösakas lasu Kuhi kole kui lösakas. Mis siis sest, et kole lösakas, aga `aukusi ei `paista sies olema IisR **Vrd** lössakas, lösu

lösakil losakil `Istub `õuves, `lot`sis ja lösakil `jusku vana vares IisR **Vrd** läsakil

lösakil(l)e lösakile Kul Lai, -lle IisR Jür Lai losakil(e), lamaskil(e) Ise jäend `kraavi `põhja lösakille magama IisR; lösakile, nii jõuetu Kul; Selle kivipõraka upime viel `väl`ja, nää lösakille teine juba Jür; aun on lösakile, kui puud `kat`ki läind Lai **Vrd** läsakille, lörakil(l)e

löseville viltu koorm vaub löseville Lih

lösä lösä (lohakast, lodevast inimesest) Temä ei pane ennäst kah suguki kõrralikult `rõõvis, kõrt om kõrdsun, suka oma maha `laskunu, kõnnip kui `t`s lösä Krk **Vrd** loska²

lösima lösima Kse Vil

1. (aegamisi minemisest) läks lösides edasi `peale Kse **Vrd** lösima²

2. lesima Mõni perenaene `ol`li paks ku mõõtsik ja lösis päe `otsa säängis Vil

lösitama lösitama lösutama eks kana lösita kua JMd **Vrd** lössitama

lösjäs `lös`j|äs g -ä saamatu `lös`jäs inimene, ei sua kedägi ärä tehä, nagu mädäs niid käd Kod

löska `löska sisselõige, õnarus Kaba oli `lös`kaga, `teine `palgiots `raiuti `väl`ja, `ninda`_t akkas `löska `sisse IisR **Vrd** loska¹

lösna lösna g lösna raielaast `raiumise koht oli `lös`nu täis Krj

lös¹ lös g lössi Kod Krk; lös g lössi Rap Trm, lössi Kse

1. mõlk Uus pañg om joba `lös`se täis lüüd; Mea sedä lekki peris `puhtes `õõru es `saagi, `lös`sen om iki viil rosdet Krk **Vrd** loss²

2. lössi vajunud asi kuhjalös Trm

3. jõuetu, loid lös one `lõt`sjäs inimene - - käsi ei aka kohegi `külge Kod

lös² lös Muh Kse (tants) ei labajala lös pole laste tañts Kse **Vrd** loss⁷

lössakas *lössakas* Var Tõs lai madal kuhi, lasu `lässus kuhi, kuhja lössakas Var; *se justku üks lössakas sial eenamal, väga suure laia `maoga* Tõs **Vrd** lässakas, lösakas

lössakil *lössakil* Mar Han, `lössakil IisR lösakil; lohakil *Luhakas on, nisukese `lössakil `muega, `riidedki `ninda\_t siit `tolgendab ja säelt `tolgendab* IisR; *Lõhkusime selle lauda maha, sest ta oli niikui juba lössakil* Mar; *Kana oli lössakil pesa peal* Han **Vrd** lossakil, lössaksil, lössäkeli

lössaksil lösakil *kanad külmaga lössaksil* Kse **Vrd** lössakil

lössal-lössal *deskr `Lössal-`lössal läheb, `suured `vildikud jalas* IisR

lösser *lösser* g -i Pst kuivatuspaber *Ni pehme lösseri nagu joova tindi leki kuivas* Pst **Vrd** lösspaber

lösserteme *lösserteme* lõdvalt siduma, pusserdama *sji om nõnda lovevest vähä `kinni lössertet* Hls

lösssi `lösssi Kuu IisR Kse Khn Krk Nõo, `lösssi Kse Nis Jür JJn Trm

1. lõmmi, kõveraks `lösssi `löödud nina Kse; *Lekk `terven `lösssi tapõtud* Khn; *`tõmmas selle õhukse [vikati] tera juba `lösssi Nis; saha tera või nua tera läks `lösssi iest* Jür; *lasin enese `lösssi (kõssi) JJn; soadud on vajund `lösssi; Laßsivad veel kerve sil'ma piale terast panna, et `kerve sil'm kraßsi ega lössi ei lähe* Trm; *läit's `lösssi tõine viir, [kanga äär] jäi lovevest* Krk; *Selle kanni ol'le ta lasnu uulitse pääle käest maha sadada, siss ol'le lössi lännu* Nõo || *kinni nüid vist silm läks `lösssi koa, ma `viskasi natuke maha* (magasin) Kse **Vrd** lössu

2. lopp, uimaseks üks mies jäänd juo `oige `lösssi (purju) kohe, ei `jaksa enämb kudagi edesi `saada Kuu; *Jääd `lösssi, ei taha midagi teha, istud, silmad `kinni piast* Jür

Vrd lossi¹

lössil-lössil *deskr Joodik lõõn sõbra näu `lössil-`lössil, paistetam, nina `vilta* Han

lössima *lössima*, (ta) lössib lossima *Umigu akedi laeva lössima, õhtuks sai see tühjaks* Emm

lössis `lössis IisR Khn VJg, `lössis Kse Jür Trm

1. lõmmis, kõveras *Mitmest `kandist `lõmmis ja `lössis, ei see `ämber enam `kõlba* IisR; *tera `lössis `kangeste* Jür; *Pikapiale on varsti kervesil'm lössis* Trm **Vrd** lössis

2. loppis, norus *Küll nüüd `sakste näod on `lössis* IisR **Vrd** lössun

Vrd lossis, lötsis

lössil-lössil *deskr Lekist toop kukkus maha kibi paranda pial ja nüid oo `lössil-`lössil* Han

lössitama *lössitama* lösutama *kui kuked `kiskumisest väsinud ol'id, siss lössitasid maha* Saa **Vrd** lösitama, lössutama²

lössiteme *lössiteme* muljuma *Nij õuna om ju puha ärä lössitet, neid küll ämp kava oida ei või* Krk **Vrd** lossitama²

lössitämä *lössitämä* (lohakast kokkupanemisest) *kes `seesi lössitab lodevade ja õredalt `õlgi, tolle õlekatuss ei saesa küll* Nõo **Vrd** lössutama¹

löss|leht = lösspaber *Löss`lehti oo kirjutamese `aegas `tarvis* Han **-paber** kuivatuspaber *lösspaper* Khk; *Lösspaberiga kuivatatse tindikirja* Han **Vrd** löss|leht, lõrtsi|paber, lösser **-poom** lossipoom *Ega lösspoomil aa kaks kaid, et poomi saab mõlema külgi tõmmata* Emm

lössu lössi miestera `sussidel olid ka kapid sies, muidu tagant läks `liiga `lössu teene, kui märjast sai VMr **Vrd** lossu

lössun lössun, lössün loppis *sij om lössun* `näoge Krk **Vrd** losun, lössis

lössutama¹ lössutama Nõo Rõu; lössötämä Kan

1. lohakalt töötama *om jäl^P üle pää kaala lössötänü[?]; mi_sa_tan lössötät, tjj_`kõrda pite Kan **Vrd** lössitämä*

2. lohistama *Meie poiss tõmmas kepiga suurele ärjäle, kui tu väikest ärgä lössut maad müüdü Nõo*

lössutama² lössutama Khk Rei Kse Han PJg; lössötämä Khn lösutama, lossutama *Ma aga lössutasi kolm pääva pärast sünnitust kenasti `sängis Khk; Ära lössuta sii jüst kut va `auduv kana Rei; lössutas `põõsa `peale, suur lind oli PJg **Vrd** lössitama*

lössädi deskr märä, *sij lää ku `lössädi, `lössädi Krk*

lössäk lössä|k g -ku Nõo Kan vilets, katkine sääntside lössäkide riistuga *mõni tüütegimine Kan*

lössäk(al)a lössäkala(?), lössäkalla lödvalt, lodevalt *sa_käüt lössäkalla_nigu vana ripõnduss; lössäkala - - inemine kõnd nii lödeväle Kan **Vrd** lossakile*

lössäkeli lössäkeli Puh Nõo lösakil(e) *jahu kot't lössäkeli `vankrin Puh; Sa istet nii lössäkeli riin; Sa pidid ju tüün olema, aga sina oled endä ärä lössäkeli käännu Nõo **Vrd** lossakile, lössakil*

lössäkule lössakule lohakil – San

lössäkult lohakalt, hõredalt *Siiä kot'ti om õle nii lössäkult topitu, et süüä om vaja viil tõene nii pal'lu õl'gi, siss saab kot't paras jagu täis Nõo*

lössätsist lödvalt lõng *om õige lössätsist kerit Hls*

löst `lösti Aud Puh deskr vaos sedasi `lösti tagaspidi Aud; *nigu `lösti satab maha Puh **Vrd** lostik*

lösü lösü Han Var Krk losu, lasu *Saud nagu lösud vihma kää ää vaun; Küined kua lösudes läin, põle eina panemese `kohtagi Han; teevad lösud lämud `valmis (kuhjadest) Var || loppis Kes si `säate lösü `näoge naine olli Krk **Vrd** losu¹, läsu, lösakas*

lösüs lösüs lössis – Kad **Vrd** losus

lösutama lösutama Lai, -ämä Nõo; lösütämä Kuu losutama, lamasklema *Kana kipu `hauduma, nää lösütäb `piesa all Kuu; lösutab `pialegi, kedagi ei tee Lai; Sinu tüüst-tegemisest ei tule midägi väl'lä suurembat, sa lösutat tolle aja niisaate nahka Nõo **Vrd** lömutama¹, lösitama, lössutama²*

lösätämä lösätämä vajuma; vajutama *Vana sann um niidüperve pääle är_lösätänü[?]; `Meeta ol' är\_rij pääle `hinde lösätänü[?] Rõu*

lösüksi lösakile *Moni asi lösüksi visatud Kuu **Vrd** lösüksisse*

lösüksis(s) lösüksis(s)

1. lösakil *Kuer oli lösüksiss kohe `piesa all; küll oli lösüksiss pikke ja `raska tüö järel Kuu*

2. norus *Midäs seel `seisud `ninda lösüksis Kuu*

lösüksisse lösüksisse = lösüksi – Kuu

lötakas lötak|as g -a IisR/-tt-/Hää Juu Jür

1. lotakas, lohmakas *Nisukese löttakalle`anna`selga mis tahes, ei`targema kedagi. Talle ei akka jo`selga kedagi;`Leika neil varukatel, neil löttakatel`õmmeti nied`karmendavad`otsad ära IisR; mõni rätsep teeb`riided naa lötakad`sel`ga Juu; Sal`l juba lötakaks kulunud Jür Vrd lödäk*

2. lödi, pehme *Kardulal on tänavu palju lötakaid [mugulaid] sies, kohe päris mäddad Jür*

3. lohakas *Tämast`ullema löttaka enamb`saagi`olla IisR; Lötakas on üks irmus ropp ja koristamata nasteinimene Hää*

Vrd lotak(as), lötäk

lötakil, lötakille *lötakille Jür Äks, lötäkille Kod; löttaki|l, -lle IisR lotakil(e), lohakil(e)`Saapa`säered vajuivad sul`liiga löttakille IisR; Püksid lötakille`jalgas, varsti rebade pial kohe Jür; riie on suur sel`jän, one lötäkille Kod Vrd lödakil, lödakille, löttäkalli, lötäkalla, lötäkeli*

lötendama¹ *lötendama lodistama Laps lötendas vihmaveenõu ääres oma`riided naa mustas ja märjas; See põln pesemene, Liisa lötendan sopa lajal Han*

lötendama² *lötendama Vil, -ämä Ran Nõo lotendama paksud sääred lötendavad Vil; põksi lödeveli jalan, lötendävä Ran*

lötendis *lötendis g -e s < lötendama¹ Parand oo nagu lötendis, märg ja`prahti täis; Inimese`kohta`öötse kua lötendis Han*

löterdama *löterdama Vig Han Saa Lai Ksi Plt SJn, lötterdama Jõh*

1. midagi kehvasti tegema **a.** (pesemisest) *Löterdasi mud`u pesu ää, ei läin ilusas`valges Han; mis sest külma`veega pesemisest`väl`ja tuleb, löterdab ära, jääb inetu ja must Lai b.* (ketramisest) *tüdrük löterdab, ei`ketra ilusti, lõng on alb Saa; üht`moodi löterdab,`õiged kedraeat tast ei ole Lai*

2. laterdama, lobisema *Mõni lötterdab üle`liiga, tieb`tõistele paha`miele Jõh; mis sa ikka löterdad, pia ometi pool suudki`kinni Ksi;`siukest löterdaead kutsuti krap-i-kai Plt Vrd läterdama*

Vrd loterdama, löterdama

löterts *löterts g -i lohakalt riides inimene küll om sijn`üt`s löterts,`vaate kudas ta`rõõvin käüb; like pikä`rõõva, joosev maad`müüjä, [on] ku löterts kunagi Hls*

lötin → lödin

lötine → lödine

lötrama *lötrama Ran, -ämä, da-inf lödrätä Ran Nõo Kan latrama kas sul`kijl nakass sügelemä vai, et pidid`väl`lä`löträmä Ran; mi_s_a_tan ni pal`lo`löträt Kan Vrd lotrama, lätrama*

lötis *lötis Juu, g lötsi Muh KJn, -o Kod; löt`s g löt`si Saa Jür miski pehme või vesine`talve`ollid kenad`tuhtid, nüid\_o nagu lötsid Muh;`rõõvad on sel`las nõnda kui löt`sid, vihmaga läbi sadanud Saa; Tee ka tüma ja vesine nagu löt`s Jür; püksid nagu lötsod märjäd Kod; vanad inimesed tahavad lötsisi (murakaid) KJn*

lötisak(as) *lötisa|k Saa, lötsä|k Kod Krk, g -ku; lötisa|kas g -ka Kir/lötisä-/ Kse Han/-t`-/; lötsä|käs g -kä Khn*

1. pehme, vormitu *mõni tahab pehmet kala, niisuke lötsäkas Kir;`pasled,`võtsid jalast ära, nagu lötsakad olid märjad Kse;`rõõvad on nõnda kui lötsakud sel`las, vett täis puha Saa; nõnna ku lötsäk sijn`kehä tämäl Kod*

2. lobjakas, lörts *lötsäkut ja `lörtsü aap maha `taevast* Krk **Vrd** lotsak¹

3. jõud, võhm *Mio lötsäkä võtab `varssi `vällä* Khn **Vrd** lõtsakas

lötsakil, lötsakille *lötsakil Saa Nis, lötsakille Kod lösakil(e) ta kukkus lötsakil maha, es saa kud'agi üles änam; üks vanainimene magas kirikus pengis lötsakil Saa; ta on lötsakil maas, pikali moas, kas on `aige või mis tal on viga Nis Vrd* lotsakille

lötsi *`lötsi Lüg, `löt'si Saa JJn lõmmi, lotsi `lüpsik on `vasta kivi `lötsi `lüüdu Lüg; kuda ned porgandid nii `löt'si on läind ja ulluks JJn Vrd* lötsu

lötsidi *int tijeveere libeve, läät maha ku lötsäts, `lötsidi Krk*

lötsima *`lötsima Muh, (ta) lötsib Han; `löt'sima, (ta) löt'sib Lai*

1. **a.** plärsima *See laps `mutku lötsib sopa `aukus Han* **b.** lõntsima *akaku nüid Piiri `alla `lötsides menema Muh*

2. lörtsi sadama *löt'sib kõik silmad täis ja `riided täis; eile `löt'sis seda sula lund maha, täna on kõik ära suland Lai Vrd* lotsitama²

3. lörtsima, rikkuma *Need riided oo lötsitud Han*

lötsis *`lötsis Jõe Muh, `löt'sis Saa*

1. lõmmis, lõssis *müts oli `tahrind, oli `lötsis ja `krämpsus Jõe; `erned `ollid märjad, `lötsis Muh*

2. norus *kui `lötsis sa nüid oled Muh*

Vrd lotsis

lötsitämä *lötsitämä* midagi lohakalt tegema **a.** lödistama *ega_ss ta miu `rõivit `puhtass ei mõse, nii sama lötsitap läbi, `viskap aia pääle kujuma; Mes sä_nd lötsität sääl vii man, ega_s sina mõni mõskja ei ole Nõo* **b.** kokku klopsima *Sii vibupüss ei ole kül noormehe tettu, sii om nigu siapoiskesel kokku lötsitedu Nõo Vrd* lötsutama

lötsjäs *`löt'sj|äs g -ä jõuetu, lõtv `löt'sjäs inimene one eietet, käsi ei aka kohegi `külge Kod Vrd* lötsäjäs

lötska *löt'ska, -ä Hls Krk(`löt'skä) plotski, pläru Ärä sea löt'skä otse põrmatu pääle maha pillu Hls; `Keera sina kah üit's `löt'skä, temäl tubakut ja papert om; lötskä paper om õhuk Krk*

lötskäjäs *lötskäj|äs g -ä matsakas lötskäjäs naene Kod*

löts-löts *deskr mia kudasi `tihke, lei `suaga langa äste ligi, mõni lüüib löts löts, tiiib lödevä `kanga Ran*

lötsu *lötsi, longu rohi jääb `lötsu maha, kui suur kaste SJn Vrd* lotsu

lötsuke *lötsu|ke g -kse lstk miski märg – Pst*

lötsutama *lötsutama Ran Nõo, -eme Krk, lötsotama Kod; lötsütämä Kan*

1. midagi lohakalt tegema *vedeläss `kiinni sidotud, muko lötsotet; tämä lötsotab muku selle masina `tüügä, ualetu Kod; üits kõik mes `asja tei, kui alvaste tei - - siss lötsut ütte `muudu ärä Ran; taa mõni tüütegemine, mugu lötsütäss inne Kan Vrd* lötsitämä

2. *deskr Sijü ilusti, ärä lötsute ninda ammuli `suuge; Mis sa lötsutet `jalgege pori sehen Krk; lötsutab kokku `mõnda ligedät `asja Ran; Ma ei taha selle kül'mä vii sehen endä `kässi lötsutada Nõo*

Vrd lotsutama

lõtsäjäs lõtsäj|äs g -ä lõtv, pehme kui pehemelt kudud kinnass, tuleb lõtsäjäs, kulub ruttu ärä; pal'jo ei tõhi `õlla tüviko õts pitkem, siis suab kubo lõtsäjäs Kod **Vrd** lõtsjäs

lõtsäkuss lõdvalt nõnna lõtsäkuss tõmmatud `kiñni -- sa `tõmma nõnnagu kigiseb `kiñni (koormast) Kod

lõtsä-lõtsä deskri `niske vana lohvak one, lähäb lõtsä-lõtsä Kod

lõtsäne lõtsäne mudane lõtsäne kotuss Vas

lõtsätuss lõtsätu|ss g -se miski nätske, poolvedel kasunu vil'läst leib om ka nigu lõtsätuss, ta_m vedel, ei ole tõsnu; küll om `täämbä nä'tsk leib, nigu lõtsätuss jälle Nõo

***lõtsätämä** ipf (ta) lõtsäts lõtsti tegema, lätsatama – Krk **Vrd** lotsatama

lõtt¹ lõ't Muh Han, g lõti Krk Nõo

1. lõrts täna tuleb lume lõtti, vehm ja lumi segamene Han **Vrd** lott³

2. ligunenu, lõdi miilimaalikas oo `pehme ja `lõtsis, nagu suur lõ't Muh; Ma ole like ku_t's lõ't; Sinitse kardule om täo eige vesitse, neil lõ'tel ei ole midägi ääd `maiku Krk; vihma läbi kasunu `kartoli om nigu viij lõti vesitse Nõo

lõtt² deskri takku ei saand ruttu kedrada, see läks `aega `mööda ja vokk tegi ka lõtt lõtt lõtt, kui iast ei kedrand Lai

lõtti ripakil, lontis rät't om mütsäkun vai lõtti pään Ran **Vrd** lotti

lõttima¹ lõttima, (ma) lõti ligunema Lõttin `riided na ää, et ei `aita änam `sel'ga `panna, märjad ja mustad Han

lõttima² lõttima astuma pange aga lõttima Jäm **Vrd** lottima²

lõttuma lõttuma, -t'- vettima Pätäku om nii ärä lõ'tenu nigu üte kopsu; Su suvva om nüid nii ärä lõ'tenuva, et pitsitä vai peiu Nõo

lõttäkalli lohakil; losakil luom on lõttäkalli, ei õle `aige egä `terve; tüö riist on tie `ääres lõttäkalli, vedeleb; `tütrik on lõttäkalli `poisi `jalgus `ühte `puhku Lüg **Vrd** lõtakille

lõttü, **lõttüss** lonti; lontis Mes sa `konnid `aeva, omal sugad lõttüss Kuu **Vrd** lottu, lottus

lõttutama lõttutama Jür; (sa) lõttutat Nõo

1. pudistama, ebaselgelt rääkima Oli teine `purjus, lõttutas kah oma `keeli, ei mina sest aru saand Jür

2. liguneda laskma Mes sa lõttutat temäst, kui ärä lõttup, mes taga siss viij tetä Nõo

lõtv lõtv Jõh, g `lõtva IisR, -ä Kuu; n, g `lõtva, -ä VNg Lüg Vai; lõdev Kod MMg, g lõdva Hi Ris/n lõdv/ Nõo(-ä), lõdeva Khk Ran, -ä Kuu Ran Rõn; komp lõdvembäss Kam

1. ant pingul lõtv on, `temba `pingumalle Kuu; kui on pikk `kannas, siis tä lähäb `lõtvast kaheltpolt `servad, s\_pane `pierud vahele VNg; kui `massin `peksäb ja rihm on `lõtvä, siis ei via `massina `ümber Lüg; kõis jäi nõnda lõdevaks `jälle, kas ta peab ka Khk; Nij teki koelanga omma väega lõdevä, ei kannata kudada Rõn

2. lõdev, laisk `lõtvä tüö tegija VNg; inimine on `lõtvä ja vedel, ei `viitsi tüöd tehä Lüg; Keda sest `lüöberdusest ikke `uotad, nisuke `lõtva olemisega IisR; mõni inimene om kah lõdev, serände vedel Ran

Vrd lõtv

lõtval `lõtval Kuu VNg Lüg, -äl VNg lõdvalt sie vits on `lõtval `ümber VNg; `kannas on `lõtval Lüg **Vrd** lõdval

lõtvale `lõtvale Jõh IisR, `lõtväle Kuu lõdvaks *Vade eks `kömbästüss `paadi `püörängul ja lask `kliivri `liiaks `lõtväle Kuu; lase `lõtvale, `õhjad järele Jõh; Luhvt akken plõgiseb, riiv vist `lõtvale läind IisR Vrd lõdvale, lõtvali*

lõtvali lõdvale *Kaḡḡas venib `lõtvali, tule keera sa sakapuud kõvali Kaa Vrd lõdvali, lõtvale*

lõtvamalt lõdvemalt *`kaḡḡas on `viltu pakkule `aetu, `teine serv on `lõtvamalt `sinne pakkule `aetu VNg*

lõtvemälle lõdvemale *Lase `paulutajess `vergu paul `lõtvemälle Kuu*

lõtvendama `lõtvendama VNg, -ämä Kuu lõdvendama *sie tüli `lõtvendas meie `soprukse sidemeid VNg*

lõtvest `lõtvest Jõh, `lõtväst Jõh Vai lõdvalt *`Sielik on jäänd `laiast, sie on `ninda `lõtvest `ümbär, et kukkub maha Jõh; `paula on `lõtväst `kinni Vai Vrd lõdvast(i)*

lõtvämmäl lõdvemalt *`vanker ka `juhtab, kui jõhi `vitsad on `tõine `lõtvämmäl ja `tõine `kangemal Lüg Vrd lõdvemal*

lõtä¹ *lõtä* korratu inimene *Sij vana lõtä ei viitsi ennast `mõske kah; lõtä, tule siia, ma pan\_sul kuiva `rõõva `sel`gä Krk*

lõtä² *deskr naine lää lõtä lõtä, iki joostan Krk*

lõtäjäs *lõtäjäs* lohakas *`niske lõtäjäs inimene -- ei `märkä õma `riidid `õiged `viisi `üंबर `panna Kod*

lõtäk *lõtä|k g -ku* Kod Krk Nõo Rõn

1. lõdi, pehme *Nij `valge kardule om eige lõtäku; pori maa pääl om pal`lu tigusit, `pehme teo ku lõtäku Krk; [seen] `viska ärä, lammass ka_i taha toda lõtäkut Nõo*

2. lohmakas *`riided laiad ku lõtäkud Kod*

3. lohakas; lohakalt tehtud või hoitud *inimene jušku lõtäk; lõdvele sidonud, nagu lõtäk, lähäb kõhe `lašti Kod; Kõik obese riista omma kui lõtäku Rõn*

Vrd lõtakas

lõtäkalla lõtakile, lonti *li`l vajoss lõtäkalla Võn Vrd lõtakille*

lõtäkeli lotakil; lohakil(e) *kikka ari om lõtäkeli tõese poole pääl; Rätt lõtäkeli pään; Ärge jätke tüüd nii lõtäkeli Nõo Vrd lõtakil, lõtakille*

lõtätämä *lõtätämä* lotendama, ripnema *Lähäb, suka maha lõtätänu; Kui lääb aena sällä tävvega, siss aena `otsa pidi lõtätävä maha Nõo*

lõu → klou

lõudik *lõudi|k g -ku* lauad paadi põhjas – Khk **Vrd** loudik, lõutsik(as)

lõugutes *lõugut|es g -e* kaalikas – Ris

lõu|kapet laterdis; kisakõri [ta] *Pole ette muud kut üks va vana lõukapet sii külas; Vana lammass karjub kut va lõukapet õuet kaudu Kaa*

lõukuma `lõukuma, (sa) *lõugud Khk latrama mis sa lõugud `tühja juttu Khk Vrd lõugutama*

lõustakas *lõustak|as g -a* puutükk *pisiksed lõustakad Krj Vrd lõust⁴*

lõutsik(as) *lõutsi|k g -ku, lõutsi|kas g -ga* = lõudik *paadi põhjas on lõutsigad, muidu sa astud emakorrast läbi, kui seel pole lõutsiga `laudi Khk*

lõuvakas *lõuvak|as g -a* vilets *jalanõu sel lõuvakad `jalgas Mus*

lõu|vall → klouvall

lövel, lövil → löuel

lövine lövine g löise haiglane inimene on lövine Jäm

lövviss, lövvüs(s) lövviss g -e Ran Ote; lövvü|ss g -sse San Kan Urv Plv Röp, -se Krl Rõu; `lövvü|s g -kse Vai

1. leiutasu massetas lövvist, pead kolmas jagu lövvist `andma Ote; mi sa₂mullõ lövvüst annat Kan; kiä mehitse süleme löüd, tuu saa lövvüst Plv **Vrd** leius, levvis

2. leid si pidi arudlane lövviss olema (kolmeharulisest puust) Ran; mihe `kaipsive `kraavi ja `löüdsive suure lövvüse Krl

lövvüs|palk leiutasu sai `suure `lövvüs `palga Vai

lööbakas lööbak|as g -a lääbakas, lääpas olev Kingad olid `vilta tallatud nagu lööbakad Han

lööbakil, lööbakille lööbakil Nis Kad, lööbä- Kan, `lüöba- IisR; `lüöbakille IisR lääbakil(e) Ise `lüöbakil ja kõveras igatpidi, aga naist tahab võtta; `Sellele virutan nii, et `jäebki `lüöbakille IisR; taa kõnd ku vana lööbäk inne, hoit hinnäst `lööbakil Kan || kohevil `loksuja kana on lööbakil, tiivad laiale, pesa pial `audub Nis

lööberdama lööberdama Jäm Khk Pha Rei Mär LäEd Tor Hää Jür Pee VIPõ Trv, -ämä Tõs Khn/lüe-/ Kod/lüä-/ Puh Nõo Kam Urv, -eme San, -õmmõ Krl, -teme M; lüöberdama JMd/lüe-/ Koe Iis, `lüö- VNg Lüg/-mma/

1. käima **a.** jalgu järele vedades liikuma, kooberdama `lüöberdäb `käiä vähest `võito juo, jalg õli `aige Lüg; Ma lööberda ikka veel oma õue ning tua vahet selle kepi toel Khk; Mio jalg läks nda `aigõks, et sai `ühteviisi lüeberdes viel koo (koju) Khn; lüöberdäb, käib `aega `müüdü ja vedäb `jalgu perän Kod; läks lööberdes möda tija Pil; lööberts vigaste `jalgege Krk; ma `vannuga (vanade kalossidega) lööberdi ütte `viisi Nõo; mis sa lööberdõt, kui sa iluste ei kõhni? Krl || Noorõ_`tüt`rigu_ja_pois - - lööberdäse? inne põrmandut `müüdü, tuu no<sub>2</sub>mõni tands Urv **b.** ringi hulkuma Mis sa ühest teise lööberdad Pha; kuradi lehmä, ei nää `süia, lööberdavad peale `ringi Mär; lähab ja lööberdab ühest ilmast `teise Hää; mis sa ikke lüöberdad, kui kodu ei seisa Koe; obene ei seisa paigal, lööberteb `ümmer Pst; tüüd ei viisi tetä, mudku lööberteb Hls; ärä lööberde siin mud'u `ringi San

Vrd looberdama, lööderdama

2. viltu käima; viltu tallama Nää mehukstes sa uied kingad oled juba lööberden Han; lööberdab kõik kingad ära; `vankre ratas lööberdab Plt || logisema, laperdama – Plt

Vrd klööberdama

lööberdis lööberdis g -e lohakalt kõndija, lööberdaja – Han **Vrd** lööberuss, lüeberdi, lüöberdus

lööberuss lööberuss Hel San, -üss Urv lööberdis käü niu lööberuss õnnõ San; vana lööberüss ei viisi `õigõhe `kõndigi, lööberdäss Urv

lööbija `lööbija Khk Kaa VII lööja Küll teite poiss see lööbija oli Kaa; [kas] te kardate, et ma `külge `lööbija ole VII

lööbuma `lööbuma lahkuma, ära minema se `lööbus minema siit. siit perest löi ennast `lahti Jaa **Vrd** loobuma

lööbäk lööbäk|k g -ku Ran Nõo Kan Urv lombak; ka lohakalt käija mes tuu lööbäk sääl d otsib. `lüüpäb ja kooserdab ütte `puhku, `endäl ei ole `jalgugi all; üits kolme jalaga obene `õlli, tollesama lööbäkuga käis põllul kah Ran; Lööbäk tuleb ja viab oma jalgu perän Nõo;

ta om ku vana lööbäk, kes tiid pite lätt, ütele ja tõsõlõ poolõ Kan; Tuu vana lööbäk, tuud taha_vijl vaja Urv Vrd loobak

lööbäkeli lohakil, läabakil *Mes sä saesad nii lööbäkeli, nigu jala oles nõrga Nõo Vrd läabäkeli*

lööbümä `lүүbүmä Se; nud-part `lүүbүнү Har Lei(-üö-); pr (ta) `lүүbүсс Lut ära lööma; kokku, ligi minema *taa\_m `lүүbүнү veri naha alh* (löömise tõttu naha alla kogunenud verest) Har; *rõivas `lүүbү\_i- `höšte, rabandikkõ jääss Se; olõdõ `lүүbүнү vai satt `maalõ Lei || `lүүbү `mijlde* (tuli meelde) Lei

löödakas *löödak|as g -a läabakas Vana maja oli nagu löödakas, ei sial saan änam elada; Löödakaad kuurid Han*

löödakil läabakil *Katus oli löödakil; Lapse sukad olid löödakil `jalgas; Löödakil aid Han Vrd lüädäkille*

löödale lödvaks *Kodu poole sõitas võib vana obuse ohjad löödale lasta, see muistab ise minna; Lasid ohjad liiga löödale* (ei olnud laste kasvatamisel küllalt nõudlik) Emm Vrd löögale, löödele

löödama *Löödama vikatile lütt taha panema Enne eina löödab ea peremees keik uued vigadid ee, einategu aegus pole aega neid lööta Emm*

löödamale lödvemaks *Lase ohjad vehe löödamale; Püksi rõhma peab peele sööma püsut löödamale lasma Emm Vrd löögemale, löödemale*

löödel `löödel Hi lödvalt *Obusel on paha, kui telkarehm väga `löödel on; püksid on `löödel Emm; Pesu nõör on `löödel Rei; sukad on `löödel; löng on `löödel Phl Vrd löögel*

löödele lödvaks *Ega eina ajal saa ennast `löödele `lasta Rei Vrd löögele, löödale*

löödemale lödvemaks *Sa lasid [nööri] veel `löödemale Rei Vrd löögemale, löödamale*

löödemeld lödvemalt *Sats, see on sõhune teisepidi riidest tükk aluskuue ehk kleidi all, vehe krouses või löödemeld kui teine riie Käi Vrd löögemalt*

lööderdama *lööderdama lonkima lööderdasin kua sinna `minna Ksi Vrd lööderdamma, lööberdama*

löödevil → lödevil

löödil *löödil ehal – Vil*

löödi|meres mutiga kalal *Enne käisid inimesed isi võrgumeres ja löödimeres Hää Vt lööt¹*

lööditämä *lööditämä Kod TMr lisandama lehem lööditäb `piimä, ku suab paremass süädä - - eks näd ike lööditä `piimä `juure; ku ike `ruudad ja koõmitsad [toitu] lehmäle, siis tämä ike lööditäb Kod; Vikat piima vähendab, sirp juure lööditäb TMr*

***löödor** `löödorid lööma looderdama *terve päeva lööb `löödorid, ei te tööd ega kedagi Pal*

löödserteme *löödserteme ringi hulkuma mis sa kurat löödsertet, jooset ümmer Krk Vrd löötserdama*

löödsäkeli → löötsäkeli

***löödäväne** pl *lүүдävätse* (löömisvahend) *kõjo pessu iks olli nõu tule `lүүдävätse Ote*

***lööger** `lüeger g `lüegri Khn; pl *löögreg* Tõs rõngakujuline kinniti laeva mastil *Paõlast `lüegrid ei `aita. `Lüegrid piäväd `kergest `juõsma; `Lüegrid `juõsvad `tahita kaudu Khn*

löögäts löögät's kõikuv asi, logu miu laud om ku löögät's, kiiguss kõiguss tõine; kes tääd, kelle tett sij pengi löögät's om - - vajoss egät pidi Krk

löök löök spor S L, Juu Ann Trm Lai Plt KJn, lüük Hää Kod/g lüägi/ Puh Nõo Võn Krl Lei, lüük' Hls Krk San spor V, g löögi; lüök g lüögi Koe Iis, g 'lüögi Kuu RId/n 'lüöki VNg Vai; lüek g lüegi Khn JMd VJg

1. löömine **a.** hoop [lõhe] Sava lüök on `ninda tugev Kuu; küll oli kova `lüöki Vai; ühest piitsa löögist oli küll Khk; sai teise kääst mütu `lööki VII; mis sa - - mehe löögi ees oled Mär; andnd ühe löögi ja kohe kukkond Tor; ma sain `talle `anda õhõ ea löögi, küll ta nüid `kuulab Juu; jäta ta nüid ilma lüegita JMd; minä nägin müss, kellele kakssada `lüüki `lüüdi Kod; lüük' om keelet, aga `vastulüük' ei ole keelet Krk; süük' `kõlbass kül_söögi pääle, a lüük' ei `kõlba löögi pääle, lüük' om valluss San; Löögi iüst pakõt är<sup>o</sup>, a `halva sõna iüst saa õi_kohegi_`paeda Rõu; õdagu `aeti `tal'li ja sõss `ahti kas viistõisskümmes `lüüki vai kat'skümmend `lüüki Plv || (löömingust) õientev õientev, senigu lääve `kaklem, viimäde tule lüük' kah Krk **b.** pikselöök `pitkse lüük tujb kahju, ku `külge puudub, maha lüüb Kod; pikne lüük' om tugeve Hls; `pik'se lüük' pand palama Vas **c.** kellalöök kell lei mitu `lüüki - - lei pali `lüükä kuñni pommid `alla Kod **d.** (niitmisest, niidetud heinast) `meie omad `tieväd tänä `einä `lüögi lõppetuse (lõpetavad niitmise); sie on tänä ommikune lüök, ei õle kuiv viel Lüg

2. õnnetus, lüüasaamine see `olli löök küll Muh; ku tuleb mõni kahju asi, nagu lüym suab `õtsa ehk maksab trahvi, et tuli lüük `selgä Kod; täo sai ta kige suurebe löögi, pañds obese `auku. olli sij viimäne lüük' viil Krk

3. kordaminek, menu; trall, lõbu küll meil oli `lüöki senepärast et `metsas oli pali `marju VNg; Lõppõs oli `vjõmbõga igänes `lüeki; Poõstõl oln mine `üese kolõ lüek; Sügüse lastõl luandõ piäl igänes `lüeki, `ljõugu laska ning nahata ning Khn; õli täna ia lüök kauba juures Iis || kudas elad koa. ah `keskmene löök Mar

löökima `löökima, (ta) löögib ihunuhtlust andma löögiti kergu `juures VII

löö|kivid pl võrgukivid kui võrgul väga `kerged `laused on, siis `pandi pitka nõõriga üks `raskem kivi `sõnna `külge, siis nee kutsuti löökivid, suur pitk pael oli `järges Pha

lööklema `lööklema Sa (virmaliste vehklemisest); tõusma ja langema (merest) Kui mere vesi `löökleb, siis tuleb alb ilm Jäm; täna `õhta taivas `löökleb nõnda et; vesi `löökleb tuulega, ajab `maale, annab `järke `jälle Khk; tuli - - vahel `löökleb (helgib) sääl `ahjus Kär; täna `õhta `löökleb (on virmalised) Kaa **Vrd** lõõglema

lööla `lööla Sa lõdvaks [pilli] Keeled `lähtved `lööla Jäm; lase kondid `lööla (puhka) Mus; `Laskime kõõve `lööla Kaa; laisavitsad äs tohi `lööla jääda, muidu katus vajub `väl'ja Krj

löölama `löölama, löölata puhkama Löölake ka vahest Khk

löölamale `löölamale Mus Kaa Krj lõdvemale kui korrutse [ja] üks aru jääb `löölamale kut teine, siis lööb kurraspu `sisse Mus; Obu läheb küll, lase ohjad `löölamale Kaa **Vrd** löölamase

löölamase = löölamale pael pailu `kangel, lase `löölamase Khk

löölas `löölas Sa lõdvalt ohjad on `löölas, tõmma natise `kangemale; [hobused] norgutavad `peele jalad `löölas Jäm; kuue värrel oli `löölas Khk; kondid `löölas, ei ole

rammil mette; tömmame kõvamini, kõis alles `löölas Mus; [jakk] `kangest `taljes leigetud, suure `löölas ännaga (alt laialilööv); Ohjad tükkis löölas, iga mees teeb mis ta ise eeks arvab Kaa; `telka rihm `löölas Krj **Vrd** lööles, löölus

löölase `löölase Khk(-sse) Kär Kaa Mus lödvaks laseb keeve `löölasse Khk; `tõmpsid sa paiga `kangese, `tõmbas püksid kotti, `jätsid sa `löölase, siis oli kot't sihetse pool küljes (jalgevahe paiga panemisest) Kär; Suur tiidus läks mööda, niid veib ennast püsut löölase lasta; [hobune] Laseb jala löölase (puhata lastes) Kaa; nõör o `löölase läind Mus **Vrd** löölese, löölusse

löölatama löölatama hinge tõmbama, korra puhkama lahe (lase) obu natuse löölata; inime võib töö `juures tolgutama `jäada. löölada, võtad `inge natuse taga Khk

lööles `lööles Ans Khk Kaa = löölas Oki pael oli `lööles Khk; ohjad on `lööles Kaa

löölese = löölase paelad jäävad `löölese Khk

löölus `löölus Jäm Khk, `löölös Khn lödvalt nõör on `löölus Khk; Mede vanal püksi topp üsä `löölös (maha vajunud) Khn **Vrd** löölas

löölusse lödvaks nii `löölusse jättand Khk **Vrd** löölase

löölutama löölutama laisklema, vedelema mis sa löölutad. ep viisi teha määd löölutad `peele; mis sa sii muidu löölutad, aka tõhe Khk

löölös → löölus

lööm lööm g lööma Khk Kaa Pöi Muh Hi Lä Mih Tõs/-mä/ Kei Juu Ann Plt; lüöm g lüöma Ris Koe, `lüömä Kuu Lüg IisR/-ma/; transl löömäss Rõu, lüämäss Kod

1. löömine; löök Süld maad `süömä kätt, puol `süldä `lüömä kätt Kuu; odre lüiasse `ümber, tehasse `ümber lööma künd (küntakse odraseeme mulda) Khk; roka lööma labi `olli, misega `oostele rokka `löödi `toori sihes Muh; Udu aegus olid kellapoi löömad selgesti kuulda Emm; sööma käsi on pikk, lööma käsi on lühike Phl; lusti lööma koht Rid; pitske lööm Mar; kaks `polti oli [kellal], teene oli kõema jaos, teene oli lööma jaos Mih; tein mul mitte midagi oma lüömaga Ris; Lööma oobid pidid tugevad olema, mis sa `paitad Kei; seenakellal on lööma ja käema lood' ahelate `otses Juu; tema oli `lahti löömal kohe, se eliding Ann

2. kaklus, lööming Nied `vennad on `riukukked, `lüöma `piale `väl'ja `lähvadki IisR; Kiige all pidi Loona meestega löömaks minema, aga meite poisid löid vedelaks Kaa; ega löömaga_p tee ead Muh; mõned `riidlevad `nõnna et lööm `lahti Mar; lähäb lüämäss `lašti Kod; Kai, et asi lät's jo_löömäss, sõs võt'i `visksi varvast Rõu

lööma `lööma (-mä) S L/`lüemä Khn/ spor K(-üe-), IPõ, `lüöma (-mä) R(-mäie Lüg, -üä- Jõh) KPõ Iis, `lüümä (-ma) Häa Saa ILõ(lüämä Kod) spor KLõ, eL(-üü-); da-inf `lüia (-ä) eP( `lüüa, lüia; `leüä Khn, lüädä Kod), `lüüä (-a) R(lüä Lüg, `lüvvä Vai), lüvvä Vil M T( `lüvvä, lüvvä?, lüüä? V(lööä Lei)

Tähendusrühmad:

I. 1. a. lööki (lööke) andma, peksma; ära lööma; löögiga (löökidega) lõhkuma, katki tegema jne **b.** müntima **c.** ahinguga, västraga vms lüües kala (või hüljest) püüdma **d.** (tulelöömisest) **e.** (viske- või löögimängude mängimisest)

2. a. naelte, pulkade vm sisselöömisega kinnitama **b.** katma, vooderdama **c.** (katusetegemisest) **d.** kokku klopsima

3. raiuma, lõhestama; tahuma

4. (koodiga, kurikaga jne) peksma **a.** (viljapeksmisest, -rabamisest) **b.** pesukurikaga lööma **c.** linu ropsima

5. löömist meenutavate liigutustega midagi tegema **a.** niitma **b.** kloppima; loksutama **c.** pumpama **d.** tuksuma **e.** üles lööma (hobusest) **f.** takti lööma **g.** risti ette lööma

6. üksteiste vastu lööma, midagi kokku lööma **a.** klaase kokku lüües terviseviina jooma **b.** patsi lööma **c.** (jõulu ajal) õletuustiga üksteist peksma **d.** (puksimisest)

7. **a.** (välgulöömisest); välgulöömise tagajärjel purustama, süütama, surmama jne **b.** sademete või tuule tagajärjel vilja vm lamandama või puruks peksma **c.** tolmu kinni lööma (vihmast) **d.** (muud juhud)

II. (helide tekitamisest või andmisest) **1.** heli tekitamisega teatama või märku andma

2. helistama või helisema (kirikukelladest)

3. **a.** laulma; häälitatsusi andma; heli tekitama **b.** (pillimängimisest) **c.** (seinakella löömisest) **d.** (nutmisest)

4. (rääkimisest, lobisemisest)

III. (intensiivselt) midagi tegema **1.** **a.** (järsku) energiliselt midagi tegema **b.** fig heitma

2. **a.** (keha või kehaosa asendi järsust muutmisest) **b.** (silmade liigutamisest)

3. **a.** (hoogsast liikumisest, lõbutsemisest, vallatlemisest, laisklemisest, liiderdamisest jms) **b.** mängima; kaarte taguma **c.** pidama

4. **a.** heinu vm lahti või laiali laotama, ümber keerama **b.** külvipinda teistkordselt läbi kündma

5. **a.** (kanga- või vöökudumisest) **b.** (nööri, paela jne tegemisest) **c.** kangast värvima, trükimustriga kaunistama **d.** üle ääre õmblema

6. ehitama, püstitama

7. **a.** ehitama, kaunistama; (üles) mukkima **b.** tanutama

8. (hooga) panema, asetama

9. milleski kokku leppima; kokkulepet käeandmisega kinnitama; kihla vedama; käsi kihlveos vabastama

10. ära ajama; tõrjuma **a.** loomi tagasi tõrjuma **b.** vaenlast tagasi lööma **c.** välja viskama

11. raiskama, ära kulutama

12. varastama

13. vahetama

14. (kahjurite tegevusest)

IV. **1.** (järsku) muutma, uude seisundisse või olekusse viima; põhjustama

2. **a.** (järsku) muutuma, mingisse seisundisse või asendisse üle minema **b.** kellekski hakkama

3. **a.** (kuhugi) tekkima, (järsku) tulema, ilmuma **b.** ilmnema, ilmsiks tulema

4. (järsku) hakkama

5. **a.** puhkema, avanema **b.** lõhki minema **c.** (millegi küljest) lahti minema **d.** paistma hakkama

6. kellegagi seltsima, liituma, ühinema

7. **a.** lahku minema, eralduma; töölt lahti võtma **b.** eralduma (pilvedest)

8. tagasi või järele andma; alandama, vähendama

9. **a.** taganema, keelduma; ümber muutma **b.** (rahareformimisest, devalveerimisest)

V. **1.** **a.** paiskama, paiskuma; viskama **b.** (laine loksumisest) **c.** ära viskama, ära heitma

2. läbi tungima

3. a. ületama, üle trumpama b. (petmisest, tüssamisest) c. teist endale võtma
4. jätkuma, piisama; vastu pidama
5. palka, hinda madala(ma)ks suruma
6. vastumeelne olema, vastu hakkama
7. kõrvale hoiduma, tõmbuma; kõrvale hoidma
8. alla langema, alla laskuma

VI. fig 1. (eri väljendites)

2. a. (tugevast valutamisest, kiiresti liikumisest vm) b. (aistingutest)
3. (erinevates ühendites)

I. 1. a. lööki (lööke) andma, peksma; ära lööma; löögiga (löökidega) lõhkuma, katki tegema jne *vene* `saapad olid jalass, `kanna `rauad löid `aina `vasta kivide Jõe; lei `metsäs `ussi `surnest, tappis `vällä; sigä lei `süögi künä `kummuli; ta tahi minuda lüä; `naulad `lüässe `aambriga `kinni Lüg; `kirves on `lüädud `seina; `Tehti siis soust, `õtrajahu soust ja siis `lüädi muna `ulka Jõh; Kes oma isa vai ema lüüb, sel `kasvab käsi `auvast `välja IisR; löi `kirvega `jalga Vai; sa pole täna mette `pulka `persest ee löönd (pole midagi teinud); `õige vihane, lööb `jalga `vastu maad; poiss, mis sa teind, sa löönd `kirve silma `luhki Khk; [tuleb] poisi kere üle `lüia Mus; laps löi `varba `vastu kivi ära; Löö lehma vai kõvasti maha, et ta ep kisuks seda üles Kaa; Mis sa loomast ilma asjata lööd; Kus pidand kohe teisel nina öles `lööma, aga teised tulnd vahele; Akkasid seal oma vahel `lööma (kaklema); Pomm oli `pihta löönd, kohe `surnuks; `Kange mees oli `naelu `sisse `lööma, kolm `oopi ja oli sihes Põi; eida piitsale sõlm koa, siis ta oo valjem `lööma; mõrra nuiaga lüiasse merese mõrra `vau Muh; Üks äi löö teist üle örre (üks ei ole teisest parem) Rei; löin sõrme `lõhki; lehm lööb piima `ümber Mar; löi ninast vere `väl'la Mår; pul'l löi tä `raavi Vig; tuled uksest `sisse, et pead löö ää (vaata, et pead ära ei löö); vaiakas lüiatasse maha, kus pannatse veis `köide Kse; köis `mõesas teol, saand kubja käest lüia; lähän `lenna, lüiatse mu nahk `lahti (antakse peksa) Mih; Mia lei pimedäs `vasta puud muhu otsaede; Ma_mtõ taha su `lõugu `lõhki `leiä; Aug lei mut'i `lõhki ning pani minemä Khn; küsija suu `pihta ei `lüia, aga `võtja näpude `piale lüiasse PJg; `lüüimene tuleb ju üsna `kergest ku `kerged käed; [tuleb] Aru `persest pähe `lüia Hää; löön lõuad `kurku Kei; löin käe nii `vasta `lauda, et valus kohe; ko teene lööb `vasta `silmi, [siis] silmäd `kargavad tuld; akkasime `rammu `katsuma ja ma löin ta nii jalust maha; sepal poiss ikke koa `kõrves, `aitab `lüia; poiss löi `kamre `akna `sisse Juu; [lehm] ei lase `lüpsa, `ämre lüönd laiaks Tür; ära mine, obune võib `lüia Koe; poiss löi uue vikati vasta `kandu purust VMr; tuo mampsel `seie, ma lüen vaia kõvemine `sisse Kad; löin ta kuker `kuuti seilali maha VJg; löön sul saändil jalad `taeva `alla Trm; kel käed, sij lüüb, kel suu, sij `sõimab; minu käsi ei lüänud õma `lapsi vitsaga; minä nägin mijs, kellele kakssada `lüüki `lüüdi; `villu lüädud kepidegä, siis vanutasid villad vat'ti; lapulised õma `keskis leid vahel õege tolmu maha (kaklesid) Kod; lašk sirbile `ambad lüia MMg; [hein] tuleb anguga `ümbert `ringi kõvasti kokku `lüia [kuhjategemisel] Ksi; `ambad lubati `kurku `lüia Lai; kui lehm täis aab, siis sealt tühimuse kohalt `löödama `sisse Plt; `tempel lüiasse kirja `piäle KJn; [hobune] tagumeste `jalgega löi et unt `surnuss kohe Vil; mul om ta pääle nõnda viha, ma lüüss ta maa `põhja; sel om kondi `perrä lüüd, tublist tappa saanu; vasare vařs läits katik lüvvän; `mustlin olli obese üless löönü (peksnud, et teda erguks teha) Krk; siss aga tulli sääł (kõrtsis) ette väedsege `sisse `lüüimisi Hel; [vikati]

terä `pelgäb ärä `lüümist - - ja kui `kivvi lüüid, no siss muidugi lüüid terä katekõrra; obesele andass oosikuga, lehmä `lüümist ma_i tiia; tapime kuan kana, Jaan kadunuke lei `kirvega ta `puulde `vinna, kana läits `lendu; kui uss `rišti pooless `lüüdänä, siss kasunava pooled kokku ja om jälle uss; kuhja `lüüdi päält terävämbäss - - tuu lei, kes kuhja otsan `olli, peß `kuhja päälld kokkupoole; `lüüdi käse `lämmäss, `vasta `pihta Ran; miul om kõik ameti `sel`gess opitu - - tulep `süümine vai `lüümine, mia tii kõik läbi; lüü sij saevass maa `sisse; ole ää laits, lüü mu `sälgä (vihtle); pehme sai, kana lei noki `sisse ja läits; `minti sepä manu, sepp lei sirbile `amba suhu Nõo; ei olõ `lüüdiüski kellestiki inemisest saanu ja mina esi kah es lüü mitte kedägi Ote; Pinil om jalg `perrä lüüid, no likatass `jalga; naise? pidivä? `põuda `lüümä (mullapanku purustama); `akna kruut ol'l jäl_puruss `lüüdü Urv; virut` kunna `vasta maad, lei `kuuluss `õkva Krl; `leie käe vällä?, ku `kirvõga puud lat`si raguma; ala_lüü_ü_tõist; ega `kiäkina küsüjäl suu pääle ei\_lüü?, ku `võtma lähäde, siss lüüäss päkki pääle; vassar `lüüdi jo maha?, medä sa viil pakut (oksjonil); nua `otsa om naal `lüüid, et `iäga ei nilvastu maha?; tuu lüü vasarõga `pähkne `kat`ski Har; pik`k igä `pesmäda ei päse?, lühü löömäldä ei jää?; oss lei `silmä, lei silmä `kat`ski?; lehmäle ei_tohe_lüvvä? kooridu vitsaga; Nii kõvastõ pidi nuu `kapsta kiñni `lüümä, et vesi pääle_tul'l; sattõ iä pääle ja päänaha lei `kat`ski Rõu; ku külm ilm talvõl, sõss mine `mõtsa, lüü\_kuusõlõ `kül`ge mõni tirak, sõss kuiuss är? Plv; pal'lo siss muido taad `lüümist ette tulõ, a iks suu peräst; `vargusõ pääl ol'l täl jalg `kat`ski lüüid; ol'l löönü\_tuu ussõ `maahha Vas; lasõ hobõsõl umma `tahtmet `perrä tõkotada?, löõgu_i? piidsaga?; hüd'si `pañti paku pääle, sõss [poisikesed] leivä? `kirvõsilmäga sinnä_pääle, sõss anid suurõ paugahusõ Röp; lüvväss rusiguga `rindu, et jummal lasõ? ar mullõ patu? Lut; m a h a l ö ö m a ära tapma, surnuks löõma lihunik lei `luoma maha, `kirvegä `lüöväd Lüg; Lüö vai maha, `inge taga mul koppika `rohkeb ei ole IisR; Oli maha `löödud, tea kedagi, kes löi Pöi; se `löödi üsna jala peeld maha Emm; saand ussi maha `lüia Mih; Sie siis `undrehti kua praõgu, kui `sioksõ asja päräst maha leüässe Khn; Ära lase ennast koera pähe maha `lüia Hää; see koer tahaks maha `lüia, temaga ei `tehta kedagi Juu; oleks tema nüid obuse ette pand ja minema läind, siis nemad oleks ta ikke tee pial maha löönd Ann; neid vanu `ärgi ika nagu obune, lüiakse maha sigadele Koe; lei ühe kana maha Kod; ku ma ta kätte saa, ma lüü ta maha Krk; ku ma oless väli tark ollu, ma\_less `saibaga tu `varga maha löönu Puh; lüü vai maha, ta tiiß ikke oma koomuskit; ollu `ulka raha, aga `lüüdü maha, ei ole `lastu tulla tedä tolle raha `kuyrmaga; `uhke `rõiva sällän, lüüp tõese kas vai `un`drigu annaga maha Nõo; pini om maru kuri, ma õks ta üt`skõrd maha? lüü Har; Mõni lehm vai pul`likõnõ `lüüdi maha? Rõu || fig tuul lüüb tulukese `surnest (kustutab ära) Lüg; meie lätsime ommuku `pääle, õdagu tagasime ärä (taganesime), sääil nakati kõvaste `lüümä (sõjast) Ran **b.** müntima riik lüüb raha, ei muu lüö `kiegi Lüg; linnas lüiässe raha Trm; `pääle Rimmi sõda, ku nij kulla ja õbe om kokku korjat, sõss olli `kuntru ja `kaupme esi rahasit löönü Krk **c.** ahinguga, västraga vms lüües kala (või hüljest) püüdma otti ahingi ja läks kala `lüöma VNg; `metsavaht lei jõest `suure kala, ahingiga `püüdas Lüg; [ta] oli ühe kina `ülge löönd Jäm; maa äärest mennakse `lööma - - nuiaga lüiakse Pha; lahe `ääri kade saab ahinguga lüia Kse; kui meri oli plank vaga, siis nägid kus_ned angerjad olid, said selle siis ää `lüia Tõs; Terve üe läbi sai müttä `leüä, aga olõs ühe siia suan; Mede vana suan siokõst suurt augi

ahengaga `leüä, et murdn varrõ ää Khn; ahingiga soab kala `sel'ga `löödud Rap; avi `lүүmine, muud kala ei sua lüädä, muud kala tulussega ei lüädä ku avi Kod; tuli põleb lootsika otsa piäl, tule `valgel `västregä lүүb KJn; kala `lүүmise väster, kisakse otsan Trv; mүүss sais `västrägä `vennen ja kui kala näi, lei ärä Ran; kui sügise om nuur iä, mes pääl kand, siss poesikse leivä `vempega `lutse Kam; `haugi lүүväss `västrägä? Plv d. (tulelöömisest) `taelasse `lüödi tuld, linase `riide `pulber oli, `pulbriga sai tuld `vuetud Jõe; tuleravaga lüiasse tuld põlema Khk; kõbjas, sellega sai ju vanal ajal tuld `löödud VII; tael `pandi tulerava vahele ja `löödi tuli `külge Muh; tuleravaga `löödi kibi `vastu ja siis tuli läks taela `külgi; ega naised osand tuld `lüüä Mar; taela ja tule ravuga `lüödi tuld JJn; ega sie tule `lüemine `kerge ole Sim; mina olin laps ikke -- kui isa tuld löi ravvast Pal; vanast tikka ei olnud, siis löödi tuld Äks; taala tük'k `panti ravva `kül'gi, kui tuld lүүväss Vil; tagel -- `panti kivi `pääle ja ravvage `lүүdi tuli üless Krk; räni küllest `lүүdi tuli `väl'lä pessi `külge Ran; räniga tүүл tulössöl lүү tulõ vallalõ Har e. (viske- või löögimängude mängimisest) `meie `mängisime siga, siis `tõine lei mõnikõrd kive `tõise iest `väl'lä Lüg; see o poiste amet, `kurni `lüia Khk; poisid löövad kalidega ketast; lapsed löid `letliku kiviga `lesta, mitu `lesta igäuks sai, mitu `korda kivi `väl'ja üppas Mus; Poisid läksid mere `ääre `lutsu `lööma; Ega pühapäe on suur palli `löömine Põi; vähike `lestlik kivi oo ja sennega `lööda `lesta Emm; `kurni `löödi Mar; Poõsid `leüäd tanavas `kjõtsu Khn; `enne oli julga `löömene -- kepigä `löödi `julka; poisid läksid muna `löömä Juu; meie lüöme ikke sīrgat'sid, poisid lüövad sīrgat'sid ja tidrukud mängivad kiva JõeK; vede `tilpu lüäväd kividega vede jäären Kod; lõeme `ku'ni. nüid ei ole enam ku'ni `lүүmest KJn; lapsed löövad `kat'skid SJn; nakkami_kirbu `lүүmist `mähgmä, nakkami_kirpu `lүүmä; ku ma vijl `väikene ol'li, sõss sai tõistõ lastõga pini `pulka `lүүdüss Kan; `poiskõsõ? löövä? `pal'li Plv; kumaniisa `lүүdi -- tetti tu puinõ tu muna sääne, s\_tud `aeti sinnä imä `hauda; `kirpu `lүүdi õks inne kodo minekit vai magama minekit Se

2. a. naelte, pulkade vm sisselöömisega kinnitama tahab `kirve `varrele kiil `õtsa lüä, `muidu tuleb `väl'lä Lüg; tall (tald) lüiasse nakkidega `alla; nüid lüiasse nahk naeltega `seina Muh; Et ta (vikat) äi lõnguks, peaks `vaiu vahele `lööma Emm; `jeesus `olle `risti `löödud Tõs; Mia lähä `varna seenä `külge `lüemä; raudtald `lүүkse `alla laevalõ Khn; põdra sarved `löödas `seina varnaks Hää; lüö kiil pingi jala `sisse Ris; soabestele tulid pooled tallad `alla `lüia Tūr; kiil `sahkepuu all lүүb `sahkepuu kõvemass `kiinni Kod; tel'le ei seisä muidu kogusin, ku peaks `kiilega kokku `lүүmä Trv; lүү mõni vagi `seinä Krk; miu esä lei puu `pulkega paenatuse `kinni, kui ta `vastse rijj `teie; ku obene kolme `aastasess saab, siss `lүүväss raud kabjale `alla; ma pia `sahvri lakke üits raud konk `lүүmä, kos ma leevä `otsa pane Nõo; kaari? lүүväss `nakloga ja puu `pu'nnega põhalavva `külge kiinni; saina ol'li `lүүdü puu varn, kos mulgu `luitside jaost Võn; lät's hobõst `rauda `lүүmä (rautama); ku hobõsõl neli `jalga tahat `rauda lüüä?, siss piat kol_kümmend kat's hobõsõraua `naala `ostma Har b. katma, vooderdama `enne õli `latrun `karraga (plekiga) `lüödod; mõnel on `pilli`ruoga `lüödod `seinäd; mõni lüüb tua siest leppa `pulkidega ja save sene `pääle, `muidu savi ei `seisa Lüg; maja on `laudoga päält `väl'lä `lüödü Vai; See oli kena maja, `laudadega oli `löödud ja värvitud oli Põi; pulmamaea seenad olid kangastega `löödud, `ümmer seena, kus pruut `istus Mih; lagi on papiga ära `lüödud Ris;

see maja sein on `laudega `löödud, teene on pal`las Juu; arilikule uksele on `lüüdüd viil `vuuder `piäle; suan` ehk sõedovanger `lüüdi karraga sides ärä Kod; minu isa tegi [kaelkoogud], mis olid vildiga seest `löödud Lai; `laudege lüvväss äräde, lavva lüvväss `pääle seinäl; luštoone -- kasetohuge olli ärä lüüd ja kasetohukatuss kah Krk; `lüüdi edimäld `lauduga `veške kihä ärä, peräst `lüüdi `laastega üle viil Ran; mul tsödsõpojal om tarõ papõrdõga sisest vällä lüüd, noo_m nigu härratarõ Har c. (katusetegemisest) `ennevanast `lüödi kattust puha pikki `piergudegä Lüg; Kibe mees oli leki katust `lööma, see_s ole ta käe midagi Pöi; katost tegevad, suure labidaga lüüasse ülesse tätta Mar; [ta] lõi oma toa katuse joba `peale Juu; katus on `val`mis, ärä lüüdüd; õlekatuss tehässe, aga `sindrikatuss lüüdüsse Kod; ku maja on roovitud, siis akatasse katust `lüüdümä KJn; katuse `lüüdümise nagla Krk; laastu katust `lüüdi järjest kõrra `viisi Ran; jät`t mul katusse lõömätä Rõn; ma võt`i Masa `rahva elumaja katusõ lüüdü?; ma olli -- laua katust lõömän Har d. kokku klopsima lõõb kapi kogu, teeb ta `valmis Khk; lõõ see kašt kokku Mar; vanaste olid `astad lauadest kokku `lüüdüd Ris; asemed olid puust `tehtud, lauad kokku `lüüdüd JJn; kašt [oli] neljast lauast kokku `lüüdüd VMr; kravat `olli `postest ja `laudust kokku `lüüdüdu Nõo; suur kašt ol`l lavvust kokku lüüdü, kon rüü_sisen Urv

3. raiuma, lõhestama; tahuma lei `õvves paar `pieru lõhandikku `valmis; `lõipu `küljest `lüüdi `särmed `kirvega Lüg; suured alud, nende küljest sai `löödud, letsiga `löödi `piirgu Kär; Löö mõned aad; `Sitke puu oli, aga `lõhki lõi Pöi; lõõ `pilpud ja pane tuli põlema Emm; `löödi `piirgo ja `pandi süsi kohe piiro vahele; puid lüüasse suurest laastost ää -- siis akatasse -- vähiksi laastosi `lööma Mar; lõõ paar `peergu lõmmu küllest Mär; jääme puu alg -- ei lähä `ahju, lõõ `lõhki Tõs; `piirgu soab `löödud ikke kase lõmmust Juu; lõin pakupial agu; `teiba ots tuleb teravast `lüüa, muidu ei lähe maa `sisse Amb; `lüüdi kahe sõrme `paksused pieru alud VMr; oli suurest laastust `löödud, põld iast `tehtud Lai; saare pakud -- kõik ol`lid `lõhki `lüüdüd ja senna unikusse pillatud; vanad rehe toad on lõömätä `pal`kidest `tehtud KJn; kase lõmmud ol`lid ärä kuevatud, säält `lüüdi `piirgu Vil; ma lei suurest lastust ärä, `puhtamp tüü om sinu asi Hel; kas `olli tarviss `lenki tetä, vai tala -- `tul`li pal`k `kanti lüvvä; võsast `lüüdi agu; vene kirvess om raguda ää, aga `lahki lüvvä ei saa Ran; [laetalad] `ol`liva ümäriugu, kes_si neid `lüüdümä nakass Kam; Ega ennembi `pal`ke es lüvvä, pua ümäriugult `paanti `saina Rõn; tüü om vana `liipri müüß, tu mõist `liiprid lüüdü?; lüü\_sa taast pedäje plukist lõmmu puid kah Har; pluk`k um ilmä `lahki lõömäldä puu, halg, tüü um `lahki `lüüdü? Rõu; mõtsamehe? lõövä `pruuso mõtsah Plv || kaatriga lõikama `laudu lõövä? ni `lasta lõövä?; oli lippe lõömäh Se

4. (koodiga, kurikaga jne) peksma a. (viljapeksmisest, -rabamisest) `pääle `püörämist `lüüdi [vihud] `kolma `kerda üle VNg; `lüügä `kõrda, siis on `kerge `peksädä Lüg; viho `latvad `lüüdi `vasta `seinä, siis sie `vilja karises sääld `vällä Vai; mis tuast ikka vihk tuli, see `löödi korra läbi Ans; parssil kuivatud ruki vihk `löödi `vasto `seina LNg; laed `pandi maha, siiss akati `varta `lööma Mih; mina ole `varta küll lõön Tõs; lau pääl `lüüdi pindadega, `pinta `aanti Hää; kaks `korda sai üle `lüüdüd, vardaga ei jõund jo läbi `lüüa Amb; nad lõivad kuue ja `seitsme pinda `korda Ann; meil oli kahe jalaga piink -- selle `vasta siis `lüüdi ladva `plartsti, `plartsti JJn; `korda lüüasse jah, et niikui ühed vardad peksaksid VMr; koodiga tuli ühe korra `lüüa, trämpps trämpps trämpps, `taktis lõivad Trm; ku

ladvad o ära rabatud, siis lüätse tüvikod kua kõrd vassa `seinä Kod; ku sa ei lüü `korda, lüüid teese koodi `piale Pal; lade oli maas, koodiga sai terad `väl'la põrutada Plt; iijst`otsa `lüüdi siss sedä tüve `vastu `penki, ol'lid tüve`lüüjäd Kõp; lätsive `kuuti `lüüjä `tarre; valla inimese rabanu rügi rehen, mõni löönü vähä ja jätten teri vihu `sissi Krk; taren rabatass rükki, väl'län lüvväss tüve; tüvelööjäl `kästi kolm kõrra `lüvvä kõvaste - - siss olli õl'g lahe ja puhass nigu sul'g Puh; `lüüdi `vasta `penki, ike üle pää sij vihk käis TMr; edimäne kõrd `lüüdi `tassa, muidu oless pää otsast ärä löönü, perän `lüüdi kõvõmbide Kam; tuu `kuutõga `lüümine, tuu `olli rassõ, obõstõga sõkutamine, tuu ol' nigu paremb Ote; `takti pedi `lüüjä `kuutõga, siis ol' illuss kullõlda, ku ärä `vaasu Har; ku `lüüjä `naksit, siss külä kõllass inne Plv; koodiga ka_ks saa ai_lüvvä? ku mõista ai? Vas; neli inemist lüü `pääle, nela tõlvaga taktin `lõid Lei **b.** pesukurikaga lööma lüö kurikaga `pääle, siis lähäb pesu `puhtast Lüg; Linused `kangad - - kolgiti kurikaga õle Põi; sai [kangad] jõkke `viidud, sial sai virutatud kahe kurikaga - - `korda sai `lüia viel Koe; kangast lüiasse laksulaua pial kurikaga Ksi; villast kurikaga ei `löödud, aga linast `löödi kurikaga Plt; anna kurikaga `sel'gä, küll sõss `puhtase läävä Trv; kate tõlvage `mõsti `rõõvit, `lüüdi lugu `vällä Krk; [kui] kirikule lännuve, `mõsknuve `rõõvit, tõlvadege `lüünuve ku iit's plakin Hel; kui kangast nakati `mõskma - - `panti likku, nakati tõlvaga läbi `lüüjä, es panda `sijpi ei Kam; tulõ mullõ appi `rõivõid `ussõ `lüüjä Har; lööge innõ tõlvaga, siss pankõ `küimä Rõu **c.** linu ropsima mõned `rookvad lenad kohe ää. mõned lööväd `enni suurest luust ää Mar; lähme linu suurest luust `lööma Lai; emä `lät'se linnu rabama, mina lät'si ka ütten, lät'si suurest luust `lüüjä Võn

5. löömist meenutavate liigutustega midagi tegema **a.** niitma tuna`mullu `läksimma `eina `lüöma. küll olen `eina lüönd, jo `neljatoistküma `aastasest `saate VNg; ei sada `suurest, udutab vahest, lüä saab küll, aga `luogo ei saa; rukki vikkastimmega `lüüdi; lein sene `vilja tükki maha, tüö on `valmis Lüg; `lähmo vigastiga `otra ja `kaura `lüömä Vai; nüid pole vigadid `saaja mette, kas löö rohi roobiga maha Khk; Küniesine sai kohe `lahti `löödud, pärast läks niidu järg `kaugemale; Nee lööväd `õhtaks omal [heina] maha küll Põi; kui oli tugev ruki, nagu mõisa põllal, `andis ikka `lüia Kse; sie `kange `eina maha `lüöma; lüö nii et vikat' raksub, ein nagu raud JõeK; löin selle nurga teinepolt ekki ära JJn; lähme `eina `lüöma - - omiku vara on ia `lüia Sim; ia ulk sai täna maha `löödud Trm; `valge jußs on kõva nigu sia arjuss, ja kui sa teda lööd, siis kärsub Lai; keda sa lüüid, kui sa ei ole `süia saand, ei jõund kedagi `lüia Pil; `Õhtuse om vakamaa maha kah `lüüdü Trv; no olliva `vahva poesi, leevä õdaguss tolle tüki maha Ran; ku ma `säitsmä `kümne olli, mia lei `aina nigu mijs Puh; kes ommava vana `lüüja, noo lööva ilust Ote; Ristk`aina `leime õdaguss kolm valangut maha Rõn; iijrootsuga `lüüdi rügä Har; kõrs om val'miss ja kuiv ja sõss ei olõ muud kui lüvväss maha? Plv; tuu mijs lüü ni kõvaste `kaari, õt hamõh säläh likõ Se **b.** kloppima; loksutama lüüb `leiväd üless - - kie on tugev `naine, `peksäb nii et `taigen vahutab Lüg; läks obustele rokka `lööma Vll; Vana `istus `kolde `aukus ja löi võid kogu, koor oli kausi sihes, koostaga õõritas `õmbe`rinki Põi; või `putkus oo suur `visper, misega ületsi alatsi lüiasse Muh; `ooste saab rokka `löödod Emm; vasikatele `löödi enni ikke rukki jahu rokka Mär; `Sijpi lõigati vijs, `lüüdi `vahtu Hää; kui või ei lähe kokku, saab pudelisse `pandud ja kokku `löödud Kei; kui muna `kooki teevad, siis lööväd muna `lommi,

`easte vahule Juu; `ankrud kua said kividega `lüedud `puhtaks JJn; `lüedi rokka uastele -- poisid mõlaga tagusivad Iis; mine -- löö või kokku, kui akas minema, siss läks ruttu kokku Äks; obustele `tehti rokka, `löödi rukki jahudest `valgest kui piim Lai; Ei tohi levä juurt `lendu lüvvä, siss leib aap nõust `vällä Krk; kui pütti `lüüdi, pesseti katele poole -- vesi ja kivi ja liiv sehen Ran; `ankrude `panti väikse kivi `sisse ja kivedega `lüüdi `ankru `puhtass Nõo; vanaemä tei võid, `leie pöörüssega koore anuman kokku Ote; Sõss saava_hää_koogi?, ku muna`valgõ om vatulõ lüüid Urv; `lüüde kirnoh `võido nigu patsin õnne; lüü\_taa kuur' kipõstõ soomilõ, muido lätt võiuuss Räp; `võismelüüvä annum (võikirm) Lut || välja raputama kilud `lööda [võrgust] `välja Emm c. pumpama tämä lei pumbaga vett Kod; olli pombaga kajo, `lüüdi `lauta ka vesi, suur simendi tünn `ol'li laodan, `sinna `lüüdi vesi `sisse Nõo; nakatass vett `lüümä Har d. tuksuma `tohtrid `katsuvad, kas pulss lüüb. pulss lei Jõh; süda lööb Lai; veri lööb kõvasti nigu iir jooseks kusagil Plt; pane käsi `pääle, siss tunned, kud'a [süda] lüüib Ran; ku `lambal ruttu pää ärä `löikat, siss `tõmbab `õkva kõveride kaala, nuu soone löövä viil Puh; süda -- tõenekõrd pessäp nii kõvaste, lüüib nigu vasaraga; mia vahel kae `endä käe suund, lüüib vahel üits, kaits, jääb vakka, aga mõnikõrd tugsub, ei jõvva lugeda Nõo; taal lüü elusuun viil `kõvva Krl; ma rapudi tedä, täl süä `liikõ, sõss nakaás `lüümä Rõu e. üles lööma (hobusest) moni obune `kuerukse perast lüö iest-takka üless VNg; obone `ijjub, lüüb tagant üles ja tieb äält Lüg; obu lööb tagant üles, annab tagumiste `kapjadega, vahel lööb aiste vahel tagant üles Jaa; Obu oli tagant õles löönd ja vana kukkus seljast maha Põi; obo lööb takka ülesse, üsna siu ja säu Mar; sel obusel koa nii lüst, lööb eest ja takka ülesse Juu; sie luom on üks viguritäkk, lüeb aga tagant ülesse Sim; kui obused takka ot'sivad, siis inguvad ja löövad tagat üless SJn; sij om `siande obene, et nii kui sa piitsage nähvi annad, nii temä lüüib tagast üless Hel; sa\_`kuurma päält maha minnä ei saa?, taa hopõn lüü `persega üless Har f. takti lööma kes `lauu juhatab, lööb `takti VII; kuul`meister annab jäält ja ise lüüib `takti Kod; peremiss -- `olli `sände nal'lak, tuu lei `taktit, siss tõese laoliva Puh; `takti lüvväss ku juhataadass `mängu vai `laulmist, siss juhataja lööse `tak'ti Räp g. risti ette lööma vene usul on see alati, et näd lööväd `risti ette, söömä `alla ja söömä `peale lööväd Mar; mede usus oo see, et `peäme `risti ette `lööma Tõs; arjakas löönd `risti ette ja läind ukst `väl'la Nis; veneläse löövä kõik `risti ette, ku na `kerkun om Nõo

6. üksteiste vastu lööma, midagi kokku lööma a. klaase kokku lüües terviseviina jooma `juasse `tervise `liikusi `pulma ajal, siis `lüässe `klaasid kokko Lüg; nihukste suurte `jootode peal, siis lööväd klaasid kokku ja `soobvad `õnne Mar; `talve olime -- varrul, lõeme seal nõnna kloasid kokko et kõlises Juu; siss ku nakati `mõrsalõ `müt'si pähä `pandma, siss `juudi `viina ja `lüüdi `laasõ kokko Har b. patsi lööma kui isa `andas `saia vai `kompekki, siis laps pidi ikke `patsi `lüömä, lõi kõhe, et `plaksus `vasta pihu Lüg; lüö onolo `patsi Vai; Lapsed `tahtsid `kangeste `patsi `lüia Han; `pat'si `löömesega laps tänab Kei; löö `pat'si, siis õled üvä laps Trm; `väikõni lat's lüü `pat'si Krl c. (jõulu ajal) õletuustiga üksteist peksma lapsed lõivad `paási jõulu`lauba `õhtal, keerutasid `õl'gedest paási HJn; jõulu pühäd_al `lüüdi `passi. õle tetti kablass, jämme junniss, `lüüdi tõisel `pihta Krk; jõolu`lauba `tuudi õlet `sisse ja pikäd õlet `tarre maha, siss latset `mängsevä sääl ja leevä `paási TMr; paási `lüümine -- toda `nal'ja tet'ti `pulmõ pääl. tul'liva noorõmehe

kokko ja `naksiva `paSSI `lүүmä Vön; vanast `lүүdi `passi, tetti õlist kõüds ja määraiti Ote; `paSSI `lүүdi vanast. jõulu `puulbä `tuudi olõ? `sisse, kääneti `ku`rsti ja `naati üt'stõsõlõ `lүүmä Plv **d.** (puksimisest) jäärud löövad `puksu, panevad sarbed kokku Mar; `oinad löövad `puksi Mär; ema `lambad lüevad vahel koa `puksu JMd; `õinad lüäväd `puksu, nõnnagu sarved plaksuvad Kod

7. **a.** (välgulöömisest); välgulöömise tagajärjel purustama, süütama, surmama jne siin on `praegastki midagi `järve `ääres, mis `senna `piksed kisub, aina lüüb `senna Jõe; välk lei `sisse, tuld keik kõhad täis; välk lei `metsävahil siä `surnest Lüg; kou löi maja ära (löi majja sisse) Jäm; ea pool löi eile `õhta `välku Khk; Suur kena puu oli, aga kõue löi õhe sui `sisse Pöi; `pitkne löi kohe majase; kõueke löi maa põlema Muh; Kui müristab ja `valku lööb, siis vanapagan `silku sööb Rei; tänä oo üks `kange valgu `löömene Mar; `pikne löi `sõstra `põesasse, oless ta üks nuuks edessi löönd, oless majasse löönd Kir; `kuiva `välku lööb Var; `pikne lööb `alla äkki säuh ja säuh Tõs; Juba lei `valku, varssi akkab müristämä Khn; ära vahe `akna all, `pikne lööb `sisse kah Vän; `pikne lүүb puu ära Hää; `pikne oli möda vahart ala lüön Ris; `pikne löi tuppa ja löi `tütre `kamresse `surnuks Juu; väljas lüüb `välku JMd; kuuskümmend `aastad kui `pikne löi elumaja põlema - - põles `maani maha VMr; sialsamas `lüöndki välk mõlemite `pihta Rak; välk lei uksess ja `aknass; lei `välku, tuli `juuksi silmiss `mүүдä Kod; `pikne löi kõrtsi põlema; kui `pikne lүүb põlema, siis ei kustuta `keegi Pal; ma olen nähnud, kos [pikne] lööb kuuse puru, `algudest kohe Lai; käis kõva kõrgatus, löi kusagile `sisse Plt; `välku löi sihva-sahva KJn; `pikne `lүүmagi `tamme, temal on laialdased juured SJn; piken lei karjal sekka - - lei kolm `lүүma ärä, sinitse juti käisiv üle küll'le Pst; ku aamtaladel `risti otsan ei ole, siis lүү pikken ärä Krk; päl'k lүүb nüid kõik vil'lä valmiss Ran; vette `pik'ne ei löönä, nõnda na kõneliva; vanamijss ai pää `aknast `väl'lä ja välk lei poole pää seest elu ärä, tõese poolega eläss viil mitu `aastat Puh; vanast `panti iks prügi `suitsema - - et siss ei lүү välk `sisse; illuss kõjo, aga `pik'ne lei ladva ärä; välk lei mehe kooluss, aga maja palama\_ss lүү Nõo; `pik'ne võip `lüvvä `kivvi ja maa `sisse ja - - kohe taht Kam; ega\_minnu `piknõ es lүү?, tu `kangõ mürrin, tuu lei mu maha?; nigu `piknõ löönü?, nii tuli joosnu `auda ja kirst palama; `piknõ lei ku_tsärätäss sinnä_tsirbi pääle Urv; `pik'se om mäel kõo `puhtass puruss pinnõlõ löönü?; välgü lei periss tarõ `aknõst `sisse Har; sääl mäe takahn lei [välk] suurõ pedäjä purulõ; mõnõ um `pik'ne löönü\_nii viisi kah, et jääss poolõ eloga?; `pik'ne lei mineva suvõl `lehmi, surmaáss mitu tük'kü Rõu; pühä `pik'sekene, lүү_no minno purus, jahva_jahuss Vas; `pik'ne lei är? poisit?; `pik'ne lei talo palama. inemise_saa as hukka, a no elo `pal'li är? Se || `poisi suu lüüb `välku (naerab) VNg **b.** sademete või tuule tagajärjel vilja vm lamandama või puruks peksma tuul lüüb `vilja maha, siis ei saa `niitada Lüg; rahe löi rugid maha Khk; vihm lööb kaunad `lõhki Muh; rahe löi kõik vil'lad puruks Mär; `väetimid linad, ega sedä vihm maha ei löö, aga mis vägev lina, selle lööb vihm maha Vig; Raeterad löövad lihavad lehed kõik risus maha Han; rae oo tämmu ruki ära löön Aud; rahe lüön rukis puoleks kui rul'liga Ris; `raske vihm löi rukki maha Kei; lüend rahed kõik purust rukkid VMr; rahe löi kõik sodist, aedvil'lad ja Äks; kui `kange tuulega `vihma tuleb, siis lööb vil'ja maha Lai; mõtsan marja ka är löönü, kus_si rahe jut't läits, säält tei puha lagess Krk; rahe lүүb rüä kure `põlve Ran; räese tegi jäl'edät kahju, lei mul kõik' rüä puruss, `kapsta lehe ka lei `mulke täis; ta_m

`maaline ain, vihm om maha löönu Nõo; räise lüüp `erne ja vil`lä ja `kapsta ja kõik` aia kraam lähäp Ote; lumi ol`l kat`s `päivä maahn - - hain ol`l kõik` maha_lüüd Rõu; räüsäga lei ar rüä. orasõlõ vil räuss tähendä_j_ midägi?, a ku? `val`mi vil`ä lüü ar, siss olt leeväst ilma Se; jegä lüü rüä? `põl`vi (murrab kõrre pooleks) Lut c. tolmu kinni lööma (vihmast) vihm lüüb `tolmu `kinni. tuli küll vähä, aga lei `kinni Lüg; tuleks `niigid pailu `vihma, et selle tolmu `kinni lööb Khk; las `tulla [vihma], lööb tolmu `kinni Tõs; üsna ea, vihm löi tolmu `kiinni, nüüd tee ei `tolma `ühti Juu; nüüd tule `vihma, lüü tolmu `kinni Krk; vihm lüü tolmu kiinni? Har d. (muud juhud) tuul lõhub pesu, lööb `lõhki, ku ta `val`lu virutab Aud; nii suured raheterad tuld, et löi `akna kruudud kat`ti Juu; tuul visass `akna `vasta `saina, lei kolm `kruuti `katski Nõo; vana `hyyõ ol`l kokko löönü? tuul Plv

II. (helide tekitamisest või andmisest) 1. heli tekitamisega teatama või märku andma `mõisas käis `küögi`tütrik kloba `lüömäs; õli pere kell, `sengä `lüödi `lõunele; loka lei `õhtalle juo Lüg; kui loga `löödi, siis teu vaimud said `sööma; rapp lööb, siis `kuultesse, koes loom on Khk; `Mõisas oli kell, pere kell oli missega pere `sööma `löödi. Tükk raua lapakad oli `kuskil õlal, kubjas virutas vasaraga `sõnna `pihta Põi; kui õnnetus ehk tulekaho oo, siis akatasse kloba `lööma Mar; mõisa ärg oli nii tark, et kui keskommiku `löödi kola, jäi `seisma Kul; kutsutse kojo, lüüäse lokki Tõs; löi `klaasi - - siis täisvaht tuleb tekki, laeva kamandu on siis kõik jalul Hää; `löödi karja kola omiku, kui kari läks `väl`lä. laudad rippusid karja väräväs puu `kül`gis, `löödi plau, plau Juu; `lüödi kola, et pere `süöma tuleb Koe; kes näeb tuld, lüüb kola; leid kola pruudile järele, et meks ei and `viina. tõid pada ja paunid `väl`jä, leid kola Kod; ku `mõisates kolad lõevad, siis läksivad talurahvass ka `süüma, keskommikut pidama Äks; `mõisas `löödi `kolku, kubja naine ikke oli se lööja Lai; kell katese lüvväss `valla, `kümnest lüvväss `kinni Krk; kate puu vasarege `lüüdi, et `mõisa kõlasi Hel; ku kell kõlatap, siss piap ruttu võrgu `väl`lä `tõstma Puh; ma olli ka üks künnipoiss, ku viil `kolki `lüüdi Nõo; `mõisan ol`l kelläaig, `lüüdi uma kol`k, sis ol`l kat`s `tuuni söögi`aigo Võn; `Mõisa lõpp `lüüdi, siss lätsivä talurahvass kah Rõn; mõnõn talun ol`l klopp üless pant - - ol`li `puudsõ vai rauadsõ vasarõ?, nuidõga `lüüdi laua pääle, ku `karja kodu kutsuti Har; ko koh tulõkaih om, sis ka lüvväss kolla Se

2. helistama või helisema (kirikukelladest) kerikumies läks `kellä `lüömä, õppetaja akkab juo tulemaie; kerik `lüödi `sisse, `jutlus akkab `pääle Lüg; kirgulisid `lähtvad `kirku, kut kirk `sisse lüiaste Jäm; ma\_s olegid nii kaua sihes, kut kirk `välja `löödi Khk; löi `surnole `kella Kul; lüiakse kirikut `sisse ja `surnutele `kella. ma käesin koa ükskord `tornis, peab ikke õppind olema, et sa nad `löödud soad Juu; püha lüedi `sisse Kad; vene kerikun kelläd lüäväd Kod; sji nädäl pääle lihade `lüüdi `kellä. olli vahet, raasikse aa pärast `jälle Krk; rikkale `lüüdi kate kelläga enge`kellä, `vaesele `lüüdi üte kelläga Puh; pühäbä ommuku siss `kerku kellä löövä, inemise lähvä `kerkude; ku surnuga `mihti, siss kell lei niikavva ku kabelide saeva; enge`kellä `lüüdi egäle ütele, kedä mateti Nõo; pühapääväl ku kolmass kell lüüäss, siss lätt kerik `sisse Har; ol`l sõss matõt är\_kül?, a ilma kellä löömädä ja kõgõda? aet `hauada; `kerko`kellä joba `lüüdi, ku `keškmäne kell jo är? um lüüd, siss tulõ `sisseminegi kell Plv; keistri lüü `kel`li ni lätt är kerikulõ Lut || mõni lööb `kella alati küla kattu (kannab jutte edasi) Khk; kis `tühja juttu tieb - - lüüb `kella Hag

3. a. laulma; häälightsusi andma; heli tekitama *Ei sedä kala viel pada`panna, mes vies`laksu lüüb Kuu; õli külm`nõnda kõva, et puud ja`seinad`praksusivad,`leivad`nõnda ku`püssi`paugid;`üübik lüüb`metsäs oma lugusi; poiss on`kange vilet`lüömä; emä`tetre akkab`suskama -- lüüb`suska;`lapsed`juoksevad -- ja`lüöväd kila Lüg;`lüömö`lauu`lahti;`kissa lüüb`nurru Vai;`konnad`akvad kevade vara`peele`kürru`lööma Khk; [särgede] Kudemise aeg on käe, juba akkavad`laksu`lööma Pöi;`kõik aja`teibad lööväd`plöksu Mär;`löks`aspled, nee lööväd`löksu, kui kuuskümmend`lõnga täis oo Vig;`Ku pääsused`õhta ijs madalasti`lendavad ja vit`ti lööväd, tuleb teine päe`vihma;`peidlatega lüüid`nipsu Hää;`ei müno mokad`änam vilet lüö;`vaikse ilmaga mängivad kalad,`lüöväd vie peal sabaga`lupsu Ris;`lööu`sulle`lipsu (nipsu) nina`alla Juu;`kui tedre poaritamise aeg on, siis lüüb`sihku Jür;`külm`lüeb`tiksu VJg;`sõidab nii et maa lööb`põrri Trm;`vüürihmaga lüäväd`laksu;`viligä lüüb laaluviisid`väl`jä Kod;`kellele ülekohut`tehti, see löi`läarmi`lahti Lai;`isi läind lammastega`Jõgeva`poole -- ja löönd`lauu Plt;`kaßi vurrud`püsti, kaß lüüb`nurru KJn;`kala lööve`laksu`ännäge;`lööme`üit`s laul`valla Krk;`vahel`ol`li kõva kül`m, lei aid`saiban`plaksu;`pahand lastega, lei`mürtsu Ran;`tule säält tule veerest ärä, ao nakava`plöksu`lüümä;`ku ta täis joonu om, siss lüüb`läarmi ja pessäp`kõik segi Nõo;`tõne päiv satap`vihma, tõne päiv om kül`m, lüüp`tiksu ja`plaksu Kam;`tsisask lei`laksu Rõn;`mul ka`mõnikõrd ol`l tan haina rit`sik`sisse tulnu?, tyy lei kui Urv;`mihe nakasõ`lauu`lüümä, ku`viina saava? Har;`seto? löövä?`lekorit Plv;`lüü`lauu küllä piteh ja käü`üüse`tüü`rikka man Vas*

b. (pillimängimisest) lüüb`kanneld;`kõster on`kange erilaid`lüömä;`lüö üks lugu`vällä, üks`tantsu`tükk Lüg;`Rummi ta oli vali mees`lööma Pöi;`ma akka sari`luike`lööma Muh;`kaks surt preilnad tulnd`tuppa ja`tantsima, ise löönd`lugusid Mar;`kõster -- lööb`orilud Vig;`trumm`lüiatse`pillile`kõrva Kse;`ma mõestan paelo`paramid`logosid kui see oo, aga ma ei taha`täna`lüia Mih;`siis`löödi`pill`lahti Tõs;`poisikesed lööväd`rummu Tor;`löi`toru`pilli Hää;`löö`nüid lugu`pilli Juu;`siis oli ike`torupillil ka lugu selle`järele, ega ta sis`iga`tükki`lüend Kad;`kanle`lüäjäd -- õlid`vanal`ajal Kod;`vanad`mehed`peris lööväd`lehe`pilli KJn;`rommi`lüvväss`kate`otsa`pihta Krk;`mu`poig -- opiss`kandlõ`mängmist. üte lugu lei`jo`vällä? Har;`häda ei`tulõ`toro`pilli`lüvven ega`pahanduss`piibarit`puhkõn Rõu;`ma`lää`löödsä`pilli`lüümä Plv;`jarmonit`lööse;`kiika lei Se;`õdakudsõl`üül`tulõva? ni`kiikoga ni`barabännõga ni`bubinidega ni`kõikiga`lüvveh (nõidadest) Lut

c. (seinakella löömisest) kell lei`kolm, aig on`juo`karja`mennä Lüg;`onts`kellu`kümmes`εε`löönd Khk;`Kellu`akkas`juba`kuute`lööma, kui ma`ärkasi Pöi;`kell löi`jo`kolm`ää`Tõs;`seni ta`müras, ku`kell`südaüüid löi Hää;`kell löi`üks,`pean`nüid`lüpsma`minema;`ta`lööb`küll, aga ega ta`õigeste`löö`Juu;`kell löi`parajst`kaks Trm;`kellä`lüümised`one`segi Kod;`kell om`kol`vällä`löönu? Har

d. (nutmisest) `kaotas oma raha`vällä -- lei`pilli`lahti;`Paha`laps,`ühtälugu`lüüb`lusi`pilli Lüg;`laps`akkab`aga`peale`irri`lööma`jälle Muh;`mis`joru`sa`nüid`lüöd`JõeK;`laps`lüüb`õige`lul`li Iis;`kül`tä lei`lul`li -- sil`mist`juusk`vesi`maha, esi lei`lul`li Kam;`Ka`ku?`uma`pilli`vallahõ lei,`sõs`laşk`ku`passuñ Rõu

4. (rääkimisest, lobisemisest) küll`sie -- lüüb`sedä`mokka;`räägi`jutto, lüö`üks lugu Lüg;`sie on`üks`tühi`kielekõlksu`lüömine Hag;`küll ta`lüüb`oma`ead`kielt,`jahvatab VJg;`ia

jutu lööja oli -- `alba juttu ei saa `lüia, löi iad juttu Lai; lüü sedä `lirti nõnda pal'lu ku tahat, siu lirdist ei `vaate `kennigi (keelepeksust) Krk

III. (intensiivselt) midagi tegema **1. a.** (järsku) energiliselt midagi tegema nüüd pisikesed `lapsed lähavad `puodi -- `lüövad letti `pääle rahakotti `lahti ja `ostavad `saia VNg; iga `tüöle lüön `kinni (teen kõiki töid); luom lei `põigite `augu `pääle, `tõine ei `pääse `aiast `vällä; `lüödi raja kahe `krundi vahele, maa `mõõtjad leid; lüö `raamat `lahti; kie ikke `ambad `külge lei ja `ammustas, sie suri kõhe Lüg; `laiva `seilid `lüödi `lahti; rotta löi (jäi) äkkiste `seisoma Vai; `löödi uus kaev Khk; ma löi tagatsi, `pöörtsi tagatsi Pha; ma tule löö `käia `ümber Vll; Ole mees löö pudel `lahti Pöi; rebane tuleb ja lööb ennast `istuma Noa; kui roogitud, siis löö keerd `sisse, pane pengi `peäle ja `tõmma `kinni Vig; obused löid kolmekesi `püsti orijalade `moodi Tõs; lüön paela `sõl'mi Ris; löin `õues `riided `lahti, `voatasin, kas on `koitama läind; lööme jutud `lahti, mis me mud'u tumma `moodi seesame; `enne sai `linna turul `käidud, siis `löödi või `vankre eäre peal püt'ist `väl'la ikke klõmps-klõmps Juu; [nad] pidid ikka rahadega olema, kui nii suured pulmad ülesse löivad JJn; löi õlmad `lahti Trm; vana Kustale lüädud sõit `sisse; leid `kiinni selle pud'eli (jõid ära); ei `aita kedägi, muku lüü palve `lahti; lüüb müit'si `kukla taha Kod; kui ooletult akki löid (tegid), tuul `lõhkus ära Pal; jäness löi `aaki tagasi, mitu `aaki tegi `enne kui kätte said Lai; ära karda, me oleme veel noored inimesed, küll ma löön `poegi kah sul; `teisi `tõmmab nagu ull koer lööb `ammad `kül'ge (tagarääkimisest); oli nõus ja löi `peaga (noogutas) Plt; lei raamatu `valla Hls; lüü perä `airu kõvasti, siis saame ennemp. muidu kannap nooda loomusse päält ära Ran; ommuku jälle `lüüdi tuli [pliidi] `alla ja keedeti Nõo; ma\_kääni -- mõtsatijid `sõitma, ni hopõn lei äkki `rišti; kana\_leivä vao paheldõ; lüü no `õkva täie `jouga pääle (tööd alustades); enne ol' tuul `põhjast, no_lüü jo `lõunõ puult; ku [jänes] minnu näk'k enne, siss lei kõtulõ maha? Har; sängü? olli? üless `lüüdü?; ku mul häü `tunmist ei olõss olnu?, sõss ma\_lõss tuj livvatävve `vorstõ kõik' kiinni_lõönü? (ära sõõnud); mul um taad `lüümist (tegemist) pal'lo Plv; esä paänd üt's tõisškümme `mõõtu nissa pääle, lät's `püüd'lit `lüümä Vas; seto_`korssiva nu räbälä är?, Räpinäl ol' papõri vabrik, `veievä_sinnä?, `lüüdi papõrist; karuuss lei `hindä haaña `sisse `lõsso (peitis ära) Röp; `püüd'lit `lüüdi kivi man; `lüüdi `pil'ti (pildistati); lööse mullõ viil peräkõrra naasõss (hakkab mulle viimati naiseks) Se || meni `talvel raha `lüöma (teenima), meni `metsä `tüöle Lüg **b.** fig heitma `päike `tõusis, akkas puna `lööma Pha; hummogu `varra om nä't'ä?, ku päiv mäng, lüü kõiksugutsit `värme Se

2. a. (keha või kehaosa asendi järsust muutmisest) lööb `varbad `arki Khk; Vahest lööb [muusträstas] `anna `tiivade vahele `püsti kut pöial Pöi; löi pea maha ja jäi tukkuma Kei; `uhkust täis, löi nii pea `sel'ga ja lähäb Juu; ahju kõrval one lesing. ku külm one, lüüj jalad `sirgu `sinna Kod; titiluu om kiisal `seoke ku nõgel, ku tõine kala tahap tedä `nijilä, sõss temä lüüp selle `püsti Trv; lüü ka pää `sel'gä kuke `viisi Krk **b.** (silmade liigutamisest) lein `silmad siis ülesse, `vahtisin ka, et midä nägu [peigmees] on Lüg; Akkasima kõik tädä ävistama, aga lei vaid `silmad maha Jõh; Lüö `silmad `väl'jale, kas `lehmad on ikke `alles IisR; surnu löi silmad `lahti ja `tõusis `istu Muh; ta löön silmad `akna poole ja aan enese asemest `vällä Kse; löin silmad tagasi, `vahtisin tagasspidi Juu; tämä ei lüü `silmi maha kellegi eden Kod; nii ää uni `olli, lei sil'mä `valla, siss ma_lli nii lahe, nigu `nuuruss oless

vijl ollu Puh; Võõraga kõnõldõh lüü sil'mä? maaha Vas || huvituma, valmis vaatama käin
 `metsäs, vahin puud, lüön `silma `pääle, `õine kõrd tuon `vällä Lüg | (järele) vaatama löö
 vahest `silma mo `loome `piäle koa, `vaata mo `loome `järgi koa Tõs; nigu `tohter sil'mä
 pääle löönu, ütelnu: latsed om ärä `näl'genu Ran

3. a. (hoogsast liikumisest, lõbutsemisest, vallatlemisest, laisklemisest, liiderdamisest
 jms) `poisid `käivad - - `lipsu `lüomas (ehal) Jõe; `Lastel on `oite hüä keväjäll mäa pääl
 `hundiradast `lüüä Kuu; `lüödi ikke `tantsu toru`pilli järele VNg; nuor luom on `kange
 `lusti `lüömä; `Naine akkas keil`panni `lüöma - - `tõise mehega; en mina õle oma elu aja
 sies lüönd `tralli; pian akkama `jalga `lüömä (minema); kalad `lüövad `endid viest `vällä,
 üppäväd üless; lüöb `tõisele ihu (seksib) Lüg; `Teised `piavad tüöd tegema, sina tahad aga
 `lillat `lüüa IisR; mies alalde lüöb `trilli ja `tralli Vai; `tantsivad natuse `aega ning lööväd
 `lusti Jäm; akad sa `jälle sii `kelmi lööma (nalja tegema); talled `akvad `köpsu `lööma Khk;
 kui meresiga ennast `näitab, vee `pääle lööb, siis on `tormi täada Krj; sellel pole tehja
 midagid, lööb `elka-`pulka `peale Jaa; `Sõukest `nalja löid kas või naera ennast `katki; See
 riu löi noorelt õle aisa küll; sui läbi löid `loodrid Põi; tüdruk ei viisi tööd teha mitte, `tahtis
 paljast kink-`kõnku `lüüa; lööb aga luusikara `piäle sii päeväd `otsa Muh; Akkas üsna litsi
 lööma Emm; lapse lööväd kuker`palli Rei; mis sa siin `luuskanti lööd, eks sa või vekatiga
 `niita Mar; undiratast `löödi - - mehed `laásid käppade peal Mär; talled lööväd `lulli Kse;
 See oo suur tüdruk, aga lööb kenderleni Han; noored loomad koa `lusti täis, lööväd `lusti
 Tõs; lööb aga `laiskust Tor; külade sihis lüüdass `simmanni Hää; kui noor loom `lahti soab,
 siis on nii rõõmus ja lööb ketast Juu; lapsed lüöväd kemu Jür; lähme `vainule `naidu `lüöma
 Amb; nuored talled ja vasikad lüeväd kebu; lapsed lüöväd piller`kuari JMd; tüdrukud
 lüeväd linna peal `litsi VJg; mis `lõõri sa lüed Iis; talleke akas `keksu `lüüjä; lei sedä
 `kemmo, kui nüid vants (laps) käen; kalad leid `lipsu, sabaga lüäväd ülesi. nõnna kava
 peksäb sabaga, kuñni kõege kehägä lüüb `väljä; mugu leid kuña, pääv `õtsa; kerbud leid
 eel'a `leiki, na `kärmed õlid; küll tä lei `lipsu tulen (madu vingerdas) Kod; `terve päeva
 lööb `löödorid Pal; vasikad olid `koplis, löid sial `kendu; jätab teise `kaela tegemise - - lööb
 luppi; siis `peeti `õhtaline ära ja akati trau `lööma Lai; kes nisukestega akkab lattarid
 `lööma, need mõned tüdrukud või asjad; poeg on ikke täitsa töö mees, aga tütar akkab libu
 `lööma Plt; lööme `tañsi kui `trõlli KJn; kõneldi, et sinna om matet rootsi sõa ajal
 soldati - - siss huu lõiva `vurri sääl Trv; `kepsu lüvvän tullim `alla; näe, meast tirililli ta lüü;
 inimese lööve jõppi kül'mäge (lõdisevad) Krk; noore looma löövä `õlpu; tahab `ke'rgeld
 elädä, `pal'lald `luikari lüvvä; nüid löövä sedä vana polkat Ran; kui vanger koliseb ja
 joosep `kivve `müüjä, siss puu alu ka `vankrin löövä `sõtsu (hüplevad üles-alla) Puh; sul
 midägi amõtti ei olõ, käüt omma lekerit lüvven San; mugu lüüpp `luikari, kaep kudass ta
 `kergembide läbi saab Rõn; Noorõ\_`käävä_pitõ `müüjä, löövä\_tirilil'ti Urv; ta lei `loodõrit,
 ta is tii mitte medägi; latsõ löövä_pilla`kaari, ku\_latsõ `hullasõ?; tii ei mi_latsõ medägi,
 käävä niisama `pringu lüüen; `suug `naksi husisamma ja `luuka lüüen mu_poolõ tulõma
 Har; Mõnikõrd lei_`lauta pite hummugult jo\_`prõssu Rõu; ta lööse üttelukku `luisku, ei
 taha_midägi_tetä?; üte tõsõ mehega? lei `tilpa Plv; sulanõ ja `tüt'rigu lei_sääl prõngulit,
 minnu es avida_`kiäki? Vas; lääme üttekokko `luste `lüüjä; män'gi? no?, mi? lüü kašatsokat
 Se b. mängima; kaarte taguma `enne olid jua `kanged `liisku `lüöma. `võeti kepp maast.

kelle käsi `piale jäi, sie sai Hlj; `lüöväd `marjaa-si Lüg; löövad tuurakad VII; Nii pea kui `õhtaks läks, kukuti kaardid `lööma Pöi; lähme turakad `lüöma Ris; akkame `trumpi `lööma Juu; sirepit `lüätse, `pantse tõene käsi tõesele `piäle. kumma käsi `piäle jääb, sij one siis `võitja; lähmä `ässä `lüümä Kod; lööve turakud Hls; lõevä nelläkesti kõssat Ran; tõese lõevä `mängu, aga temä läits tühü Nõo; tyy om tsia jala seere `luukõnõ, minga latsõ `huñni lõövä?; kas sa no `kaartõ `lüümä jäl lähät Har; kaartit lüvväss, raha_päl lõövä `tura?; lei nimä hummogust õdaguni? `mängu Se c. pidama mõni mees ja naine löövad `ühte puhku kodus lahingud Trm; sääI (kõrtsis) oli `lüüdu kakelust nii et Trv; ma_le temäga külländ lahingut löönu Nõo || lein `arvo (pidasin aru), kust ma saan huost Kuu

4. a. heinu vm lahti või laiali laotama, ümber keerama `einä saad ei õle kuiv, lüön `lahti `kuivamaie Lüg; Kui oli `vihmane suvi, pidi vahest mittu `korda `einu `lahti `lüöma IisR; ma löö kaare `ümber VII; löö eese `juused `lahti, nad oo üsna märjad Mar; eena ännad oo täna juba kaks korda ümmer `löödud Mär; tegi selle sao märjäs, sis sai `lahti `löödud - - et ta ää koevab; sa löö se ein ümmer, oome paneme `saadu Vig; naised `võtsid [linapeod] käde ja löid laiali Mih; `viljä lüüäse koa `ümmer, kui teri kuivatatse; eenä kubud `tahtvad `lahti `lüüä Tõs; lööme koared `lahti, siis soab ein `kuima Juu; `tarvis `minna `einu `lahti `lüöma. saavad veikesed ünnikud `tehtud ja teinebä `lahti `lüödud JõeK; `kaarded, niidu aal sa võisid vikati lüisiga neid `lahku `lüüa VMr; märjad einad, ei saand `saatu `panna, siis `pañdi nukku, nukkusi oli `kerge `lahti `lüüa Sim; kui paks loog õli, siis `lüüdi `lahti Trm; kõhe rehägä lüüid luy `lahkess, lüüid luy ülesi; mehed lüüanud `villu `lahkess Kod; einä kaari tahave üless lüvvä Krk; korguta ain üless, lüü kaarid `valla; kui ain päädI om kuiv, siss lüvväss `ümbre Ran; edimäse päevä lei lak'ka aena, tõese päevä pañd üless, nüid om `aige; ain saesap kaarin, kellelgi ei ole `aiga minnä lak'ka `lüümä Nõo; `lüüdi riha `pulkega tyy latem üless (pöörati ümber), latem tul'l tõenekõrd nii paks nigu sij me plit' Ote; minge lööge haina kaarist lak'ka, siss saava kuuma; lüü_taa tuli lak'ka, siss kistuss rutõmbadõ vällä? Har; Ku hää poud ilm ol'l, sõss sai hain kuivass jo paari kõrra üles `lüümisega? Röp; haina? omma? `veit'kese `pehme?, lööge? viil üt's kõrd `ümbre Se b. külvipinda teistkordselt läbi kündma odre lüüasse `ümber, tehasse `ümber lööma künd; nõdali `aega pärast küli `küñdi meni lööb `ümber Khk; Olete te eeste odra juba ümber löönd Kaa; Odra küli `löödi siis `õmber, kui odral sakk `järges oli, nõnda kolme päeva pärast; Kui küli moas oli, siis akati odre `õmber `lööma Pöi

5. a. (kanga- või vöökudumisest) viõ kudumise mõek on sie, `miska `lüüasse `niidid `kinni Jõh; Sõöstipuuga löödi kude kanga sisse Rei; kaks `korda löön kollast [triipu], siis löön `musta JIn; kui kirju kangas, siis neli viis surnukad pidi olema `val'mis, kellega sai `triipusi `lüüa VMr; piiritsaga ehk mõegaga lüüid `kiñni [vöökudumisel] Pal; süstikuga visati lõng läbi, `löödi sua `laega `kiñni; oli linane lõim, villast kodus `sisse, süstikuga lõi villast `ulka Plt; piäb oma `tundmuss olema, arupidämine, mitu `langa sa kedägi `väñmi lüüid sinna [kangasse] Ran; temä kuab, lüüib äste kõvaste koe `kinni, saab rõevass äste tiht Nõo; Noolõ nõnarätele\_ `koeti viil verevã_maagõlangu `viirde, tyyd `lüüdi põl'lilõ_ka_ `sisse Rõu; kolm verevãt `langu är leit, sis lüüt jäl üte `valgõ Röp b. (nõõri, paela jne tegemisest) täna akkame köit kogu `lööma, see tehakse kolme ehk nelja keine VII; paela `löömise massin oo, võrgu `paelu ja `kõisi, `kõiki lüüasse; raebakud `löödi vahel kõöveks Muh; kodo `löödi

ikke `enni `köisa Mar; roogetakud, nendest `löödi `paela Tõs; pööraga `lүүidas kokku nooda `köisi ja võrgu `paelu Hää; lүүiakse `kausta, kellest rangi `roomasi tehakse ja telga `rihmasi -- kahe mehega lööväd Juu; keids tetti pöörägä -- tõene kүүil `olli pulga pääl, tõene pöörä pääl, siss `lүүidi kokku, kolmass kүүil `lүүidi peräst `pääle, kui kaits kүүild `olli kokku `lүүidu Ran; `sirduse lүүvväss `kõidsess Ote; teti `väega peenükese `kablahaar?, siss `lүүidi `hanka pääle, siis `lүүidi kokku ja `lүүidi sõlme_ `sisse. sai hää valluss `lүүipse piitsk Har c. kangast värvima, trükimustriga kaunistama mul on `präigus `vuodis `saari `aigane tekk -- `mustad `ruosid on `linnas `ümber `lүүodu VNg; mul ol' õks ostõt jak'k ja taa lүүid pruuts Har; Vanaimäl ol' liinah lүүüdü ündrek, pruun valge kiräline Vas; lүүvvä? vei `rõiva; vanast `tүүdi Võrolõ vai `Tartohe lүүvvä? rõivass; sinenik (värval) lei kirä pääle, `värme ar?, sis jäi `täpi? `sisse Se d. üle ääre õmblema Keik `õmblused lүү ilust üle `äere IisR; [särgi] `värvlitel olid siis -- nisuksed veikesed niidiga üleääre `lүүodud sakid Kad; pead `riide ääre ää `lүүõma, siis ei `argu Plt; `kaᅅgla lati? tetti `kaᅅgla ala kummutustega inämbüsi, mõni lei ka är üleveere Kan

6. ehitama, püstitama lei `uuve maja üless Lüg; Saun `veike asi, `selle `lõivad ülesse `paari `päevaga IisR; nämad `lõiväd `kiirest maja `valmis Vai; `mustlased lõid telgi üles, üks vari, koes all nad elavad Khk; Lõi eese uie maja ühe suiga üles Kaa; Ma akkasi oma `aida `lүүõma; Silmapilk lõi maja õles ja sügise kolis `sisse Põi; poja lõi seinad üles Lih; omingu `lүүõdi pood ülese Tõs; välis kүүõgid olid -- `laudadest `lүүõdud KuuK; aed on soe `sel'ga ülesse `lүүõdud (halvasti tehtud) Amb; `seia onga `alla lõõme õsmi üless Trm; lүүüdi `laagred üless [heinamaal], rõevass tõmmati üle, vari, kelle all toit olli, vanger ja obeset ja Ran; om üte ubriku üless lõõnü Ote; `lүүüssi noist pal'gest õigõ_ vahtvärgi üless ja saasi_ koomits Röp

7. a. ehitama, kaunistama; (üles) mukkima No küll o lүүõnd henesä tänä muhingesse Kuu; See on ennast täna nii õles lõõnd Põi; `uhked pulma põlled, `litrtega ja kudrustega ja `kõikide suurte `värvidega `lүүõdud Muh; Lõi enese üles nagu noor poiss Han; lүүõ ennast ülesse, `vuata, mies kohe armastab Koe; vata kui nakki enese lүүeb Kad; küll ta `olli toredade `endä `väl'lä lõõnu Puh; sa\_lõt henne nii üless lõõnü? nigu moodu unik Har || hauda korrastama om vaa kabelide `minnä, `auda üless `lүүüjä; kabelivaht lei avva üless, aga temä ei ole `masnu kabelivahile Nõo b. tanutama ruut `lүүõdi pulma `aegas tanule; lapsele `anti punased paelad tanule `lүүõmise eest; põle nüid enam laulikid ega tanule `lүүõmist `ühti Muh

8. (hooga) panema, asetama vanamor meni sigudelle `õlgi `alle `lүүõmä; `lүүõme `kaura vihud `auna; nüüd lähäd -- `puodi ja säält lүүõd omale ülikoᅅna `selgä; `laagris `lүүõdi `püssid akki Lüg; älä lүүõ `ninda kovast ust `kinni Vai; jakk, vešt ning püksid, see meiste ülükond -- lõõb palitu või `mantli ka `peele Khk; `Niitand, lõõnd vikati `oksa (pani oksa külge rippuma), läind minema Krj; `Sõukse suure `koorma müraka lõid `peale et oli Põi; Kevade lõõdi laev purju alla Emm; ma lõi kerstu kaane `kinni Mar; poiss oli maksujõuetu ja `lүүõdi `kinni Var; parama jalaga üks samm ette ja vasak jalg [tuli] sedasi `juure lүүia Mih; lõõme nüüd rahad kokko, soame õho `lүүitre `viina kätte Juu; einad tahvad `mauku `lүүia, siis on parem vedada JõeK; `lүүõdi sial kohvikatel ülesse ja ikke jõid seal `kohvi Koe; `pietasse teda (lehma) ka ühe koha pial, ei `lүүia edasi VMr; nuarem sõsar lei vanema tõrre

alla, nuarem läks `enne mehele Kod; [mõisa] tal'li ette `löödi pingi `piale ja laduti kätte, mis oli mõistetud (ihunuhtlusest) Lai; lööme ilbud kokku (abiellume) Plt; lõin prillid ette Pil; mea ole iki ta suu `liikme lõönü (olen talle söögipoolist andnud) Krk; viis kuuskümmend `puuta lei kalakaupmüis `riile `pääle Ran; sis\_ma lätsi kavalambass, siss lei raha kõrvale; vanast `olli `erne ja ua supp, `lüüdi apu piim `pääle, ja `amba saesiva kah suun Puh; lüüdi [tule] palama ja iks näed Nõo; siss `võeti `lüüdi `jälle obene ette ja\_s `lüüdi minu `pääle\_s `viiti `linna KodT; kui kangass ärä keedeti, siss `lüüdi `kijmise viist läbi Kam; t'sikka ei tohi `laskegi `väl'lä, `õkva lüüp nõna maa `sisse, ta käänap kõik pahupidi Rõn; ku ma uma hiiro saani ette lüü, sõss lätt nii et lumi `tsiugõlõss Kan; lehmäl umma? tuliraia? - - tulinõ hüdsi `lüüdi koorõga kokku, `tuuga määriti; Sõss `kaanti säläga? nuu\_vihu\_kokku ja `lüüdi hakki Rõu; ol'l lõönü? `hindä `uhkihe `rõvihe Plv; `tseituni `lüüdi (pandi ajalehte) Se

9. milleski kokku leppima; kokkulepet käeandmisega kinnitama; kihla vedama; käsi kihlveos vabastama `minga\_päle nie `löivad kätt VNg; `lüöväd käd kokko ku `kaubad `valmis `saavad Lüg; kauba tegemise ning mene kihl väu juures lüiasse käsi Khk; kaup on `kindel, lööme käd kogu Vll; Kui teisele oli midagi lubatud, kui käed olid `löödud, siis änam taganeda äi saand; Vädasid sii `kihla, ma löi käed `lahti Põi; löömi kätt kas korvi õlle `pääle või poole toobi viina `pääle Emm; keisid kirikus `kässä `löömas (kihlamas) Mar; mis me `vaidleme, lööme käed, jo näeb, kel `õigus oo Tõs; käed lüiaks ää, kosilane oli `kõrves ja kaup oli `val'mis Ris; kui `kihla lõid, siis lõid käd kokku, käämees löi käd `lahti Juu; lööme käd selle `piale, et sa võedad Kos; `tõutasin kätt `lüies, et sedamaid ma tien VJg; lüädässe käd, et kes on nii `julge poiiss, et lüüib ühe märgi ehk tähe `surnu`keldri ukse piäle Kod; muidugi `jälle kää löivad, et tema ujub nii `kaugele Lai; Me leime kae, Ants om tunnistaja, temä lei kae valla Hls; lõönuva kae, et temä süüib konna ärä Ran; na lei kae kokku jo?, nail om kaup `val'miss Har; midägi lepütäss, siss lüvväss käsi Se

10. ära ajama; tõrjuma a. loomi tagasi tõrjuma lüö `karja `vasta, `lähväd juo `vilja Lüg; lüö `lammad `kapsust `vasta Mär; lüö loomad siält `vasta, aa loomad `vasta Tõs; isa viis `eštiks seda `karja - - seletasin tal keik ää, kus kohast pidi `vastu `lööma ja kus ei pidan `lööma Ris; `veised lähväd sõnnapole, mine lüö nad sealt `vasta Juu; lüö kari `vasta Koe; eläjäd lähväd kurja `piäle, lüü `vassa Kod; sel karjussel oli ka koer, koer `aitab `vasta `lüia Äks; lõin loomad vil'last tagasi Plt; Kari sei vakka, es olegi mul vasta lüümist Nõo; mine ruttu, ruttu lüü_tuü lihm `vasta Har; mehitse sülemelle lüvväss `vasta Plv; liema um `lamba - - naid veide löüä tagazdi Lei b. vaenlast tagasi lööma `kumbas änam mehi on ning tuplimad, nee lööväd `vaenlase tagasi Vll c. välja viskama `kõrtsmik lei `rahva `vällä, lei `kõrtsi `tühjäst Lüg; Akkas `riidu `kiskuma, `lüüdi tuast `välja IisR; `Sõuke inimene [kes varastab] löö kohe majast `välja Põi; suvel `lüüdi vanamur `väl'jä Kod; ma `leie ta majast minemä Har

11. raiskama, ära kulutama küll sie mies on pali raha `surnest lüönd; sie on `kange läbi `lüömä, ükski asi ei pia `vasta Lüg; mis ta teenib, selle lööb vastalt läbi Khk; löi palju raha joomaga läbi Muh; Lõi aega surnuks Emm; `raiskas ja löi raha läbi Mär; teeb koera teud `val'mis, lööb raha `surnuks Kse; Lõi isa raha ühü õhtaga `sirges Han; naene ostaks ikke tarvi `asju, mees lööb kõik raha läbi Juu; lei varanduse läbi Kod; mis sa lööd `surnust aast (aega surnuks) Lai; ega temäl ei jää `seisme kedägi, ta om kik'k läbi lõönü Krk; mes mul

siin viga lebedäld olla ja `aiga surnuss `lüvvä Nõo; tu `leie uma raha kõgõ läbi Har; tä lei nii läbi, ku nuusašs ar<sup>o</sup> Se || sji om `autu tüdruk, au maha lüänud Kod

12. varastama Lau `pohja jäi moni kodiline `heini, `läksin ära `tuoma, joba olid üle `lüödud Kuu; lüöb `võõrast vara `kõrvale, varastab; sie on `kange oma `puole `sisse `lüömä, võttab igält puolt, kust saab Lüg; Lasi - - pienjahu kotti `vankri `kastist üle `lüüa IisR; üvä `asja oli, aga üle `lüödi Vai; pulma lagu taheti üle `lüüa Mus; [tal] Oo see va ülelööma viga küllges Kaa; mool `löödi metsast kaks vikatid üle VII; Kokk löi liha `kõrva Han; on käppa löönd (näpanud) PJg; see asi on küll üle `löödud, seda põle kusagil enam Juu; ta on mu `kirve kõrvale lüönd JMd; sie poiss on `kange võerast ligi `lüüema Kad; raha leid `kiinni mehel, võtid sala ärä Kod; seni angel'ts naistega, ku leive `puhtess ta Krk

13. vahetama `lüöme `saapad `ümbär Lüg; vii oben laadal, lüü ümmer Krk; sa olõt ka uma vana märä `ümbre löönü^o; raha vaia vallalõ lüüä^o (peeneks vahetada), mul om vallalist raha vaia Har; hobõsit lüvväss `ümbre Plv

14. (kahjurite tegevusest) Koirohi riiete vahel oli, äi siis pole koi riiet ää löönd Põi; iired leid peso kõik räbäliss Kod; koi är löönü, villast rõõvast lööve Krk; koid löövä väegä ruttu villatse läbi; puu om `koitanu, koid om läbi löönuva temäst, alt tuleb koi `tuhka `väl'lä Ran; langa om koil ärä `lüüdü Nõo

IV. 1. (järsku) muutma, uude seisundisse või olekusse viima; põhjustama mei küttame `rohkebõ seda `suutsu `sauna. `suutsuga lüöb alt `suemaks Jõe; lei kõhu `lahti, minä igä `toito ei `kannata; [tüdrukul] lei vie `lahti (pani nutma), kui `kuulis, et poiss ei taha [teda]; lüön südäme kõvast, enämb ei `anna oma tüö `riistu `tõisele Lüg; akab juba koidu piiret `lööma Ans; [vihm] löönd kõik kuhad lækku Khk; Lõi piima `lahti (tegi rasedaks); Põllu on juba rohekaks löönd Põi; tuul löönd mokad `lõhki Mar; külm lööb aja irred `lõhki Tõs; virmalest lööb `taeva `koltse kõik Pär; se vihm lööb küll `lainesse kõik Vän; täna tuli nii paelu `vihma, et on tee vedelaks löönd Tor; [kui] Märg vili rihituppa üles sai, `es malt löi tua läppu täis Hää; löö süda kõbaks ja tee tükk läbi, mis sa veel kardad Juu; lumi `autab ära, lüeb al'lituse orakse `piale JJn; kuida sa `pal'la käsi võid ometi `olla, külm lüöb su `lõhki VMr; `kange leitsak sies, lüöb inge kohe `luksti `kinni Sim; ma panin kivile tule `piale, tuli löi kivi `lõhki Trm; vihimä tuleb, lüüüb mua mädäss; rišsikein lüüüb lehmä ja `lamma `lõhki; kui ei `julge, lüü südä `rindu, lüü südä külmäss ja mine Kod; kapuste `lehti kasvateve ja päid ei lüü kokku Hls; siss tulli küll suur uug `vihma, sji lei küll maa ligesse Hel; kos rattass om `sõiten avva `sisse löönu, sinna tulep vesi `sisse; `tul'li suur sadu ja lei mul `rõiva sä'l'än ligedass; vok'k lei langa kõrvale `lonti Ran; vahel kui lüüüb kõtust `valla, siis situ kas vai ärä `endä; ku pälgib, siss lüüüb `taivaalutse `valgess Nõo; rasu `kange külmägä lüüüp poti `lahki Ote; kuum vesi om purgile löönu mõrja `sisse Rõn; ku ta uma `süäme kõvass lüü, siss ei lausu ta sullõ mitu `päivä sõnnagi; ilma lüü külmembäss Har; Tuu neh kešküül tul'l ja keeletüss lei Rõu; tuu kardoka `kuurmine lei ka `kässi, no mma\_käe<sup>o</sup> `haigõ^o; pääšokõšõ^o ol'li_jo väläh, ku lei ilma `väega\_külmäss Vas; külm vesi lööse keresse `lahki Räp || kui kõva tuul, siis laev lüüüb vede `lõhki (lõikab vett) Kod

2. a. (järsku) muutuma, mingisse seisundisse või asendisse üle minema `luomal on vaev, ta lüöb `märjaks Jõe; löi `kahvatunneks Kuu; `laine tuleb - - äkkitse lüöb `valgeks piald Hlj; `paise löi mädale VNg; muld lüöb `panka; võttad pali `viina, `lüöväd `silmaid `al'list pähä,

et näe kedägi; `otra lüüb verele -- akkab juo `küpsenemmä; süö `kapsa suppi, siis põsed
 `lüöväd punasest; kas juba lüüb tüdimusest (kas tüdimus tuleb peale); ilm lüüb `tuulele,
 akkab `vihma `kiskumaie; uss lei `luoka mättä `õtsas; poiss `kardab pimedas `ninda, et
 `juukse `karvad `lüöväd `püsti; `taivas lüüb `lahti, `pilved lagunevad `laieli Lüg; rohi lüeb
 `aljast Jõh; `silmad `lüöväd vesisest; `kartuli `varred `löiväd `mustast, siis kui `külmä on
 näbiständ Vai; vili `küpseb, põld akab `valgeks `lööma; lehed löövad `koltseks Jäm; jalg
 ikka valutas `peele, `viimaks löi peelt `lammu Khk; tume must pili -- taevas lööb `kangeste
 mustaks; Äi see mees löö kessegid ees verest välja (ei kohku) Kaa; taimed kõik löövad nii
 `tirki VII; Märjaga porgandid löövad maa sihes `lõhki; Vihma akkab tulema, raudkivid
 löövad `päikse ees märjaks; Tuba löi kohe särama, kui -- lamp põlema `pandi Pöi; odr
 akkab juba `punga `lööma; `järsku jähi `aigeks jälle, löi äkist `aigeks Muh; `talve lööb
 puud keik `valgegs, lööb uude `peele Käi; vilja põllud löövad `aljaks Rei; kui laps ei imend
 ää, siis piim löi pähä, läksid rumalaks; ma ehmata si nii `kangeste, süda löi üsna külmaks
 sees Mar; puud löid eila `ärma Mär; `Silme ies lei mustaks; Põlvist lei `järsku nõdraks
 Khn; kesspaik lööb na nõrgas juba (kõht on tühi), kas lähme `lõunele PJg; `Lõuke, sji on sji
 põllulind, mis kevadilt kohe `siia tuleb, ku mättad mustaks löövad Hää; `järsku lüüb lõdnast
 sinises, akkab müristama Saa; mets lüüb iirekõrval Ris; ilm annab külmast tagasi, ilm lööb
 `pehmemaks Kei; kui ehmata sid, siis löi jala või käe sinise triibuliseks Juu; `õhta tuli kätte,
 akkas videvikuks `lüöma JõeK; mets lüeb mähele Amb; vanames teeb niikaua `eina, kui
 jänese perse lööb `valgeks Ann; kääd lüevad `komparasse (konksu); `omme vist lüeb
 `suemalle, lähäb `suemalle; lüeb kohe kot't pimedast pialt pääva `luoja; titte lüeb (läheb
 puna) VMr; muhk aab ülesse, lüüb sinisest Kad; kanad löid `ergu (muutusid
 kartlikuks)- - vist nägid `kul'li Iis; meel lööb `nukrast; tuli löi lõkkele; `juuksed löövad lokki
 Trm; külm ei `kõlba maja õlema, lüüb rōsisess; kõrvad lüäväd lukku; ku katus mäda one,
 siis akab katus `samle `lüümä; aken lüüb igisess, pada aur eedäb `akna `piäle; mul lei südä
 külmäss (ehmusin); `eeste lei nõnna tõsisess; plekkasi one lupi `sisse lüänud, one `lossi
 lüänud; no mes sina nõnna `norko leid, enäm ei tañtsi; kui angervaks `varde lüüb, ei süü
 `uñtki Kod; `enne lina ei `kista enne kui kupar lööb pruunist; udar löi `paiste; ara vereline
 kardab `kõiki `asju, lööb verest ruttu ära Lai; nägu lööb vihaseks; `silmade ees löi `kirjuks;
 süda löi pahaks Plt; õhk lüüp jahemass Trv; tuul o `uuksepess löönü; lõng lüü `särgä,
 ülearu keeruss aet; või akass kokku `lüümä joba; ihu lüüp rassess, une ramatse tulli `pääle;
 ilm lüü vagapess, ei `tuiska ääp ninda; puri lüüp lippi kohe Krk; ärä_ss tolle peräst viil
 arass lüü, mes sä sitast `pel'gäd; kaala rahud -- aeva üless, kas veri tükki löi; kae mõnel
 lüüb irmuga kõtt `valla; maa löönü `aina täis; põvvaga lüüb vili kõllatsess Ran; kui kala om
 `lõpmisel, siss ta lüüb jo `loiku Puh; taevass lüüb joba lahedass; edimält läits küll suure
 õhinaga `riibma, peräst lei `lõnti Nõo; vihasadu lätt üle, siss lüüp ilm kuivass Kam;
 `kapsta omma ka nüüd `arku löönüve San; ei näe medägi, tähe lüü tükkü Har; kuum aig,
 siss lei jala mädänemä Rõu; `verdelle lööse, `verdümä nakass vili; rōivass um jo lõhvele
 löönü? (õhukeseks kulunud); silmänägemine um kehev, kõik' lööse hal'liss Plv; [ta] lei
 minijäle `väega\_kur'ass Vas; edimält lei sinitses, `arvssi, et tulõ [vihma] Röp; jahu löövä
 k'akku, ku är hämmusõ? Se || naisõ? löönüvä (tundsit) `hirmu, et üt's kropin ol'l Kan
b. kellekski hakkama `leigi mõtsavahiss Võn; peremijs - - lüü muile käemehess, kes `laine

taht, aga nüit massa Ote; tju `leie `usklikuss; mu_poig lei ka timahalt sulasõss; egass toole is `julgu `käemihess lüüä?; [võõras] pini lei sõbrass mi_pinnega Rõu; poig tek'k `säantse tembo, lei kaupmehess Vas

3. a. (kuhugi) tekkima, (järsku) tulema, ilmuma kaks`kümmed kaheksa `paiset löi ühe`korraga ihu `pääle VNg; `tõine kõrd lüöb üle kehä rakkud `külge; mina_i tia, mis asi sie õli `õmmetegi, et siekõrd `piimäle `ussid `sisse lei; `aigus lüöb ihu, võttab `pitkäli; `kartulid akkavad juo `alle `lüömä (mugulaid kasvatama); vikker kaar lüöb `taiva; kui on kuiv, siis `õhta lüöb `allatus maha Lüg; Palav igi lei `õtsaette Jõh; Koid olivad `leivajahudelle `sisse lüönd IisR; vesi lüöb `silmä; `lieted `lüöväd `külge Vai; vahel narr lööb kää `rande `liikme `sisse Ans; lööb `täisid täis; löi moole suure villi jala `pæele Khk; põlend `aigele lööb tulelaasid, kärnad lööväd Kär; puuga pask lööb kivi `pæele või seina `pæele Mus; `oolmed lööväd üles, paisetab kõhu üles Krj; Vahest lööb `sõuke külm igi `otsa; mul löi südamest läbi, et - - nüüd on juba kaevatud, et mul `raadio on Põi; `valged lapid lööväd ihu `peale Muh; mo liigendesse löi `kange valu Käi; karu uhak, teraba, lilla hõied, nupp lööb `otsa Phl; karduled pakatavad, kasumisel lööväd praod `sesse; `paergo lööb kohe lõngale sõlme `sesse Mar; `võile löi kibekas mekk `sisse; ku ta `keema akkab, lööb leemel vahu `peale; kramp löi `jalga; rabandus löi `sisse Mär; kui vee lööb eenämasse, mis sa tääle teed Vig; üks mõte löi pähä, tuli pähä kohe Tõs; Südämesse lei valu; Ristluudõssõ lei `juõksva sisse Khn; kui virmalist `taeva lööväd, siis tuleb `vihma teese päeva Aud; ku vee pial pullid lööväd, `õeldakse: see oo pikaldane sadu PJg; suurest joosust lööb `püstaja `sisse; saändist verest lööb `paise ülesse; `aigus kord nagu paraneb, a lööb uuesti jälle Vän; Kui [supp] `seisma jääb, nahk lüüüb pääl Hää; ku kül`mavalu akkab tagasi andma, siis lööb küüntesse `kange valu Kei; mul vahest lööb nagu must pank `sil`me ette; `jõele lööb juba jää korra `peale; kripist lööb vahest kopso põletik Juu; `pilved lüöväd ülesse HJn; valu löi lõua `luusse JMd; põleks seda `vähki lüend, aga see oli jo `tapja tõbi JJn; palavaga lööb jo kramp `sisse, kui `järsku lähed `külma vette; tema noorelt jäi ka vigaseks, särnad löid `jalgadesse Ann; `õhta löi küll paksu udu kohe maha VMr; kui nüör on liiga kierd, siis lüöväd kuurud `sisse; nisuke korba kord lüeb pähä, siis kui pia on `kärnas Kad; riinetele kulub tuulutus ää, siis ei lüe koid `sisse; piimale lüeb kuar `peale; juagupi pääva ajal lüeb jua raud nael einale `sisse, ein on siis kõva VJg; ehmatamisega veri lüöb näkku Sim; puu `riistade `külge lüöb al`litus, kui ei saa `õige kuivast IisK; löi musta `pilve ülesse Iis; lina `ulka lüüüb tutar; lähed pihuss nisuteräd `kluasi vede `ulka, tilk lüüüb `õtsa, nagu `erme terä lüüüb õbedane tilk `õtsa; vahel lüüüb valu südäme `alla; nõnna tusk lüüüb vahel ja igäv one; vamm lüüüb `niiske kõha `piäle; rjuús lüüüb vihassamisess; taud lüüüb rahava `piäle - - perede `viisi võtab maha; kui külm keväde, lüüüb rükki karu`kaara täis Kod; [õllele] lüüüb vahu pääle, kui `käima akkab; teesele [puu] unikule lööväd kohe seened `otsa Äks; aavale lööb koore `piale Ksi; `vistrikud lööväd näo `piale; `piale `vihma - - kui [maa] `kuivma akkab, lööb lõhed `sisse Plt; peeniksel lõngal lööväd tenekord kuurud `sisse SJn; põletik kätte löönu Trv; ku `liiga ruttu lina kakud, siss lüüüb kiksi `sisse; nagu virvetep `sil`mi ehen, lüüüb varju ette Hls; last ei tohi äkitseld eedutada, võib mõni ädä `kül`ge `lüvvä; mõnel lei kõõmet pähä Ran; ku valu `sisse lei, siss võti `küümmnit, läits valu üle; krambi lei jala `sisse Nõo; leib vanass lännü, alle `kül`ge löönü; lüüüp serätse viirastuse sil`mä ette Kam; nii väkev piim

`ol'li, et ku ta `nüsse, siss lei nigu vôi kibena pääle tolle piimäle; Egäkõrd ei paranegi obene ärä, lüüj vjil `pousslaki `kül'gi Rõn; hallõ? om lõõnü? piimä pääle Kan; mi_ `mõski ja puhasti kül?, a iks `leie tai_ `säl'gä Krl; [maja ehitamist] alustõdi hääl pääväl ja vana `kuuga, et siss es lüü naid prussakiid; ku kauõmbadõ kaet, siss nigu udsu lüü `sil'mi ette; nigu langa lõimõ päält maha võt'i, ni lei kuuru `sisse Har; tuhaperä um `kapstile `pääle lõõnü?; `viile um karsõtuus pääle lõõnü?; Esi\_lei küll `süämehe, et nu_naa? elupäävä? `loedu umma? Rõu; iho pääle um lõõnü? kubla? Plv; ku iks `suuldunu liha om, siss `vaklu `sisse ei_lüü?; hobõsõl lõövä hiire?, kannai `sõitu; tõbõ lei `külge Vas; ku rüäl om pal'lo mesikastõt, siss lõöse pal'lo tungõl'terri Röp; vasigõlõ lei? veime? `säl'gä; kui sula om, lõöse lumõ\_päle kirbu? Se **b.** ilmnama, ilmsiks tulema Kus sa neid vigu `varjad, nied kippuvad ikke `välja `lüõma IisR; Vana `aigus lõi `jälle `välja Põi; Ju tal oli `aigusõ vjõmb juba ammu siss, nüüd lei `vällä Khn; kahe nädala pärast pidi se `aigus `väl'la `lõõma Juu; ku `aigus lõõb `väl'la, sis_on ike parem Plt || (sarnanemisest) tea, kelle nägu see laps lõõb, kas isa vôi ema nägu Juu; kas ta ei olõ vahest Alatarõ sulasõ Jaani sõsar, ta lüü nigu `õkva Jaani nõkku Har

4. (järsku) hakkama lüõb `kartama Hlj; põhud `lüöväd `allitamma; lein `arvamaie, kas saan võ en saa; lüõb `mõtlema; `ihmised `lüöväd `kohkomaie; `luomad `lüöväd pasale, kui akkavad `metsäs `sieni `saama Lüg; Nied pahad viad on `talle pärast `külge lüõnd IisR; kääd `lõiväd `külmetämmä; jogi lõi vahotamma; puud `lõiväd palama Vai; oli va ara verega mees, lõi `kartama Khk; Ma lõi selle jutu õle kohe `kahtlema Põi; ilm lõõb `lahkuma, kui `taevapilved `sel'givad Rid; lõi üsna `kohkuma Mar; karduled lõid mädanema Kul; lõõb ikke vähä paranema juba Mär; `Jalgealune lõõb `kõikma Han; mõtted lõid piäs `liikuma Tõs; rukki põld lõõb kolletama; süda lõi värisema Tor; Põõsas lõi `närbuma; lõi näust punetama Hää; võtan õhõ napsu ää ja juba lõõb pähä Juu; kvalikad jäid ummuksesse, lõid `pehkima; palitu on juba vähekese `kolkuma lüend Kad; ihu lõi ~ lei üsna värisema Trm; äkitse tuli lüüj põlema, ku kuumass lähäb, lüüj põlema Kod; õlu lüüj kobrutama Äks; ammas -- lõi `tuikama Plt; iho lüüj `tuhkama KJn; `käisse suu karvendama lõõnu Trv; lei joba `kahtlema, sis_ma julgusti tedä; lume lobjak om -- väl'la pääl kah sulama lõõnu Ran; lilli lõövä `lõrtsimä, õdaku om jälle `kirki Puh; kui ma tu perämätse krehvi ärä `võtse, lei pähä, nigu ma `säangi lätsi, ol' uni pääl `kauhti Ote; ma lei ka `pallõmõ (hakkasin paluma), ja `õkva nigu tuulõst tull' abi; iire? lõövä? `väega kasuma Krl; ma_näi, et sa_lei `kahtlasõss, sa olõt õks `süüdü; haina lõövä jo? kopitumma; `lamba `pañni `juuskma, eläje lei `kõik' `vahtma; ta om jo `juumise pääle lõõnü?, ei_sa taad enämb `ümbre ei käänä?; sa olõt no_siss lõõnü? raha kokku ajama Har; taivass lõöse seletämmä Plv; piim om hal'litumma lõõnü? Se || sa olõt poolõterä pääle lõõnü?, nii saat kah terä_poolõss (hakanud rentnikuks, kes jagab teisega saagi pooleks) Har

5. a. puhkema, avanema `Heided `lüöväd `lahti Kuu; `paise lei `lahti, akkas `juoksemaie; aav lei `lahti, õli juo `tervest `saamas; `puhjad `lüöväd juo `varsti `lahti Lüg; edermed lõöväd kevade `lahti Khk; `õitsed alles `lahti lõõmata Muh; kui lehed põle veel `lahti lõõnd, siis puud oo alles `pungas; paese pakitab, akkab `kat'ki `lõõma Mar; paese lõi `lahti. umb paese kaob mud'u viimaks `ummes ää, ei `lõõgi `lahti Mär; paiu `õitseb ka, urmad lõöväd `lahti PJg; lõöväd iga üks oma õied `lahti, akkavad `õitsema; jalg lõi `lahti ja

mäda tuli `väl`la Juu; `aige koht -- ikke mitu nädalad `enne `kasvas, kui `lahti löi VMr; ruasid lüend õiled `lahti VJg; `este ajavad `veiked pungad, siis `lüövad lehed `lahti IisK; õõnapu eelitsused `eeste `punnavad, ku `lahti lüüvad Kod; õõnapuu `äitsne om `valla löönü Krk; `uibu häiermä löövä jo lak`ka Har **b.** lõhki minema Terava `vorsti `pulgaga `torgiti `vorstile `augud `sisse -- `muidu lei `vorstid `lõhki Jõh; Ta (lehm) paugib ennast nii täis kas lööb `lõhki Põi; nied olid nied `kuivand käbid -- `kuivand ja nisuksed `lõhkilüönud käbid KuuK; urb lüüp `lõhki, säält tulep lehe pung Krk; Küdsäp leivä iluste ärä, es lüü pääl `lahki `leibu ei Rõn || fig rinnust taht `lahki lüvvä, nõnda valut Ran **c.** (millegi küljest) lahti minema [seep] oli `katlas nii`kaua ku `jahtus ära ja siis täma löi `katla `küljest sedamodi `lahti VNg; tuol lei `liimist `lahti, õli `väljäs `vihma kääs; raud vits lei `jatkost `lahti; `akna värv lei päält `lahti; `luoma karv lei `lahti Lüg; kui lina kiu `lahti löi, `toodi merest ää, `pandi tuppä parsile `kuima Han; kui linad `val`mis `aedund on, siis kiud lüövad luu küllest `lahti Koe; kiudu kül`jess lüüb luu `lahti Kod; murak lüüp `valla lüü küllest, ku ta `valmi om Krk || tõbi joba lei `lahku (haigus läks üle), joba aa `silmi `valla Krk **d.** paistma hakkama tänä lei päiv `lahti juo, sadu meni üle Lüg; löi pääva `lahti TÜR; ku päävä lüüb `lahti, tuleb soe Kod; `täämbä om sääräne ilm, et lüü õks `päivä ka vallalõ vahel `pil`ve vahelt Har

6. kellegagi seltsima, liituma, ühinema vahel löid pere `nuored siis kogu -- `lüödi nii kahe `kolme `pääle siis `kampa ja `viedi [võrgud] merele Kuu; lähän ka `tõiste `juure, lüön `seltsi Lüg; `löivad kahe `keste `ühte `nousse Vai; `lambad löövad `ühte `rumma Khk; löö end ka teste poiste troppi Rei; must`restad akkavad `parve `lööma ja ära minema Phl; kui varesed `salku löövad ja `lähtvad mere `peale, oo sula `lahti Rid; ta löi nendega `ühte `mešti, mis ma änam sain teha Mär; lõime `sel`tsi ja akkasime minema Tor; poisid löid `kampa kokku ja läksid `kõrtsi Saa; mina nende `vargate `kilda küll ei löö end Juu; rahvas löönd ennast tõlla `ümmer kokku Kos; naised löid `parve ja akkasid `kalku pidama Koe; `sinna `kilda ma ei lüü, ei eida VJg; `piäskest lüüväd troppi; vananaesed leid kerikun nagu vede laene kokko; minä lüün teie `nõusse Kod; kalakajakad -- sügise löövad nemad `endid kokku järves ja aavad kala `väl`la Äks; tal oli `õigus ja kõik löid tema `poole Plt; `lamba leive `kerrä kokku [kui hunt karja tuli]; `mõisniku lööve `parti kokku, om ütäl nõul puha Krk; mesiläse leevä ütte sumakude kokku, lassiva puu `otsa; kudu `aigu löövä kala `parve Ran; nemä `noore inimese, löbu täis, leevä `kimpu ja lätsivä kinude Puh; löövä `endä `tilka ja ajava juttu Võn; ku varesse tsähmäkude löövä ja vaaguva, siss üits rõebe om näil sääil maan, ega na muedu tsähmäkude ei `lüüvä Rõn; kihulasõ? ommava? `par`ki löönü `hindä Kan; lüü_sa_ka mi_`sel`tsi, leki õdagult `kõrtsi; üt`s salk ollõv `rüüvlid kokku löönü?, nuu käävä varastõn ja `rüüvin; tu naanõ `leie tõsõ mihega kokku ja võt`t tõsõ naasõ käest mihe vällä?; sa_piat õks naidõga ütte `nõuhvu `lüümä; ma is lüü? timä manu selle, et timä is tii? kirjalikku `kaupa mukka Har; tsirgu? löövä `paari; `kärpse? umma\_`hindä nukka `turbahe löönü? Plv; sül`lem lööse `kahha haana `pääle vai puu ossa `kül`ge; löömi_`katõ keske kokko ja teemi ärä? Ráp || asuma `leeri lüvväss, siss pandass püssü_`hak`ki ja tel`gi? üless Ráp

7. a. lahku minema, eralduma; töölt lahti võtma kruppist `leima `lahti ja akkasima kahe`keste [heina] tegemä; lüön senest `seltsist `lahti, en lähe `nende `ulka; lüön `ennäst tüöst `lahti; lüöb oma kää `pääle, lähäb isa `juurest `vällä Lüg; `löivad eri `leibä Vai; löid

kevade `lahku, teine läks `teise tükki `leiba Khk; Lõi ennast teisest perest `lahku ja elab üks oma ede Põi; ma löö eese nendest `lahti -- ma nende `kampas änam ei kei Mar; lõi eese teenistusest `lahti Kul; `tahtis ise tükki `lüia, ühe laual ei maho `süöma Ris; löin sealt pereme juurest `lahti, nüid lähän uut `ot`sima; lõeme `lahku, iga üks läks oma `külgi Juu; tema lõi ise `leiba VJg; mesilasse pere lüüb `lahti, emä tuleb eden `väljä, tõesed taga järel Kod; sulane lõi perest `lahti Plt; lööb tõstest `lahku Trv; pärast kahits küll, et ta Jaanist `lahku lei Nõo; o'l ka umast esäst eräle löönü?, no süü ega üt's uma laua päält Har; [ta] lei umalõ söögile Rõu; ma lei `hindä vallalõ Plv **b.** eralduma (pilvedest) `pilved `lüöväd `lahko, ilm lähäb ilusast Lüg; taevas akkab pugalaks `lööma -- pilved akkavad `lahku `lööma Nis; pilved lüöväd juo `lahku, nüid tuleb eina ilm Koe; `vihma tibab küll vähä, aga sij jääb `varsti `järgi, pil've lööve joba `lahku Hel; pilve? lüü lak'ka, ilm lätt är? kuivalõ Vas || (terendamisest) Metsad ja `sõuksed `kõrgemad kohad lööväd moast `lahti, just noagu `õhkus ripakil Põi

8. tagasi või järele andma; alandama, vähendama ehk lüüb `külma tagasi; `paisetus lüüb `alle juo; vesi lüüb jões `alle; kisume `karvu, aga `viimast südä lüüb tagasi (pahameel läheb üle); `aigus lüüb juo `kontidest `vällä Lüg; jumal oo külma tagasi tänä löönd Mar; silmanäu paistetab ülese, vahel lööb tagasi Aud; jää plaksu -- nüid akkab kül'm tagasi `lööma Juu; valu lõi tagasi VJg; põhja `valgus vahel `eitleb, on õege suur, siis lüüb `jälle tagasi Kod; maa akkab kül'metamisest tagasi `lööma SJn; siis akas juba `rohkem ingäta `saama, lõi tagasi, paštets akas vähänema Kõp; kül'm akkass joba tagasi `lüümä Krk; üits pitsit ütte, tõene tõist ja valu lei tagasi; kõtt kõva ja nii `ränkä täis et `lahki minekul, ku saad, et tulep `piiru tirdsuke, siss lüüp tagasi Ran; nüid om ilm kül'mäst tagasi `löönu, om joba `lämmämb; emä `oll'i kidsi arst, ei tiia, mes ta posiss sinnä pääle, siss lei tagasi Nõo; vihm lüüp joh tagasi San; ku jummal' külma tagasi lüüssi Plv; mä ka lei `perrä (andsin järele) Se || (kuu kahanemisest) säntselp pääväl lüvväss kuu `alla, ku jääss jo vähäbäss Se

9. a. taganema, keelduma; ümber muutma lei tagasi `kaubast, taganes `vällä; mies lähäb naist `õtsima, pruut lüüb tagasi, ei tahagi tädä enämb; kaup on `kindel, enämb ei saa tagasi lüä; lüö oma miel `ommete `ümbär ükskõrd (muuda arvamust) Lüg; pärast oli ta kaks kuud kihlatud ja siis lõi tagase ennast Ris; tämä pidi `tüüle minemä, aga ei lähnud, lõi tagasi Kod; rokulüür lüüb `ümber `kohtu otsuse Hls; ku ta ütte naist luba võtta, ei võta, lüüp ümmer, võtab tõise Krk **b.** (rahareformimisest, devalveerimisest) rahad `lüödi `ümbär, `tõise `numbri `pääle Lüg; kuld, see ei kaeo ää, va paper, see lüüässe ike `ümmer Vig; rahad `lüödi tühjäs Var; lööväd `ühte `puhku raha `ümmer Juu; Nüid om -- üttelugu tu papre raha odavass lüümine Nõo || fig (poolearulisest) `mõistus oli `ümmer `lüödud Var

V. 1. a. paiskama, paiskuma; viskama vihm krabiseb `vasta `akna -- `tuulega lüüb `vasta `akna; lõks lüüb `kinni, kui iir `pääle lähäb; tuul lüüb kalad `randa; püss lüüb tagasi, kui on pali `rohto Lüg; tuul lõi ikkuna `lahti; `püssül on mogomaine lukku, midä lüüb `tongi `lahti Vai; tuli raksu korra, lööb sädeme `välja Khk; lamma löi (kukkus) ülekaela vee `sisse Kär; Nüid on neid vähe -- sahk lööb marivarre juured segamine, kaduvad ää; Tule `sambad löid õles taeva `poole Põi; seal on tuld keik kohad täis löön Phl; `vankri ratas `loopab all, lööb `vällä Mar; tuli lõi `räästast `väl'la Mär; regi lööb `ümber lebeda tee peal Kse; Tuul lõi ukse `ingede pialt maha Han; kui vurr on mee `väl'la löön, on kärje puru täis;

tasa keeb -- `pul'la lööb üles Var; suur tuli, lööb `leeki Tõs; Kui `trummõl` jästi juoniss ond, siis lüeb vilja `vällä Khn; Vahest `tehti vallatust, `lүүidi `vahtu üksteisel `kaela Hää; vesi löi paet kummuli Ris; meres lüöb ummikas paadi `umber JõeK; tuleliegid lõid majast `väl'la JMd; kaev löi [pumpamisel] jäätikka `väl'la JJn; tuli löi lõkkele Trm; kui sopitsad ei õle, lүүüb `venne `riissi; `kange laene lүүüb kalad järve `jääre `väl'jä Kod; suur tuul löi leegi metsa poolt `vasta ja kõik põles ära Plt; `suitsu löi `siissi Vil; regi lei `lihvi, vedäss obese ka `risti tийd Krk; no tuul lei siss agana ja kõik `väl'lä, ja terä jäevä `sinna `tuulme pääle; kõrva `kuulmine ka om alb, nigu lak'ka lүүüb selle eli, ei saa aru, mes tõene inimene kõneleb Puh; aava puu `praksnava `väega, lõönävä tulekibenit kõge tuha ja tolmuga pliidisuuust `väl'lä; vibupүүs `olli serände looga `muudu, kabel `olli küll'en -- kablast tõmmati, kabel lei tolle nooli `väl'lä Nõo; No ku leib kütse ol'l, sõss `leie `tarrõ lõhna üles Urv; ku kiä edepүүl `piipu `tõmbass, nii lүүü sau,u taga `tarrõ Har; näile lei tuu tulõ lõhna `kurku, siss läppүү? är?; tuu maru lei aia küllülde; `pernase lei poimm `kүүiki poolõ eloga? Rõu; `lainõga lei loodsigu `ümbre Se b. (laine loksumisest) oli kova `laine, kui löi `ruoli `rummust üles VNg; laine lööb `vastu laiva `külge Khk; laane lööb `vastu `paati Rid; lokse tuli ja lõön `vasta kuuri `seina, `tõmman adra ja läin sellega Aud; laene loksob `kaldalle -- lүүüb nagu nõks ja nõks; `veiksed `lained, madalalt lүүävad Kod || Ta on `kõrgeks kasunu, `luhtab tuulega, jusku `laini lүүüb Hää c. ära viskama, ära heitma pütt lei `vitsa `vällä Lüg; kiha löi vitsa peelt εε Khk; Nendel õlle nõu oli põha alt ää lõõnd, läind kõik Põi; `taargas löi vetsa ää pealt Mar; pudel löi korgi pealt ää Kse; `Toorid lõövad vitsad ää Han; õlle `ankur löi punni eest ää, käärib `kangeste Tõs; ing lööb pudeli puini ää Tor; õlle punts löi vitsad pealt ää Juu; matjad ei `kõlbama `kүүita, `lүүümä puinid pudelil piält ärä Kod; `tuure om vitsa är lõõnu päält Krk; paңgil är? um vitsa päält lõõnü? Plv || magamise pääl lүүüb une ärä ja tulep tu õnnetu elu `mүүilde Puh

2. läbi tungima vihm lei läbi, tegi `riided läbi `märjast Lüg; [vihm] löi labud läbi VII; `pealmesed `riided löi kõik läbi see vihm Mär; Vihm lei luuni läbi Khn; eenad olid koredalt pääl, vihm läbi lõön Aud; `kange sadu o läbi lүүänud eenä suadu Kod; ädal akab läbi `lõõma (tärkama) Plt; nüid lei [vihm] maa läbi Krk; `tul'li mitu `uugu järjest, lei sarrad läbi Ran; ma `pilse rүүä vihu lak'ka kujuma -- vihm ol'l läbi lõõnü Kam || hakkama saama Täma löi egast poolt läbi Põi

3. a. ületama, üle trumpama oli üks vägev `meister, kes neid [triivpaate] tegi. se lei `Tallina mehed üle vel oma `teuga VNg; üks lүүöb `tүүögä `tõise üle, on `kangemb tegemaie Lüg; Ramu `puolest lүүöb kõik mehed üle; `Laiskusega tahad `teisi üle `lүүia vai; Magamises lүүöb keik üle IisR; tursa lööb [särg] mitu `korda üle (särg on tursast parem) Jäm; Lõi teda kui rannamiis rott (randlane võitis maameest) Pha; kui `valged [kartulid] tulid, siis nied lõid punased üle VMr; sa olõt Lüüsi `Andre üle lõõnü?, olõt tuu pruudi henele võttanu Har b. (petmisest, tüssamisest) löi selle kaubaga teise nõnda üle Krj; `mustlane lööb sind egal aeal viluks VII; `Katsus ikka teist õle lүүia, kõik ikka omale Põi; lõid ta `persse läbi, taale jäänd mette kedagi Mär; lõid mehe `kuurmaniss Vig; kabalad inimesed oo -- kes `oskavad teist üle lүүia Var; Lõi teise naha nõnda `lõhki ku, teine ei saanu mitte midagi Hää; lõid mu `persse viluks Rap; tema on niisugune `lambapia, et laseb alati oma naha üle lүүia VJg; sий naene laheb ennäss -- läbi lүүädä, suab `lahti varandusess Kod; nüid või ta minnu vaest

kolmesaja rublage üle lüvvä Hel; ma_lasi hennest pettä?, is tiiäki tuud, et tõnõ su üle `leie Har; ta lei tõõšõ üle, nigu\_silmä joosiva, aga midägi tetä? es saa? Se e. teist endale võtma ilus [tüdruk], aga sen `lüöväd `viimaks `toised mihed üle Kuu; Oma `peigmest ma üle `lüüa ei lase IisR; See mees oo kange teiste meeste naise üle lööma Kaa; Oli teise mehe naise üle löönd ja nüüd elab sellega Pöi; tüdrikud ja naised ja, löövad üksteise mehi üle Mar; löi üle tüdruku Kad; nika ta meelüt, ku lei timä õks üle Har; [ta] O'l Väinol pruudi üle löönü? Rõu

4. jätkuma, piisama; vastu pidama leib ei lüö `kauvast ette, on värsk. vana leib lüöb `kauvemb ette Lüg; `Kauvas sie palk `vasta lüöb; Nüüd on siga `astis `suolas, sie piab nüüd `aasta läbi ette `lüöma IisR; Kas meitel ein kevadeni ikka vastu lööb Kaa; Ninaesine äi löö änam ede (toitu kipub väheks jääma) Emm; Kui raskid - - töösid alati teha, sis tervis kauat ette ei löö PJg; eks seda `oeti kokku - - et ta `iasti ette lööb Nis; see pidi ete ia pere olema, et liha `oasta `otsa ette löi Kei; [kui viinavabrikus] oma karduled `vasta ei löönd, sis `toodi Venemaalt `maisi Kos; puadi sukk ei lüü kedägi ette Kod; ega see kevadine lumi kedagi `vasta ei löö, nagu se pääv `väl'ja tuleb, on kohe läind Lai; levä pääl sij `süümine, midäg leib vastu_j lüü, tegu teo `järgi; kavass sij tal ette lüü, temä lõhk ta `varsti maha (virgast kangakudujast) Krk; liha, ku sa tedä tüü manu üten võtat, ei lüü midägi `vasta, tuu om pia `süüdü Ote

5. palka, hinda madala(ma)ks suruma `palgad `lüässe `alle, aga kraam on `kallis; `innad on maha `lüödod, ei saa `vilja `müüä Lüg; See löi [õunte] inna `alla, et väljast nii pailu `sisse `toodi Pöi; löid inna na madalase, ei maksa `looma `müüä Tõs; tal `löödi see palk alamaks, põle nii `kõrge enäm `ühti Juu; lina inna om maha lüüid, ei ole sij ind, mis enne olli Krk; `tüülisi palga omma `alla `lüüdü Har

6. vastumeelne olema, vastu hakkama toit lüöb `vasta, on `vasta `tahtmist Lüg; ei ole üvä `toito, lüöb `vasta Vai; mõni kõrd südä lüüb `vassa, ei taha `minna; sedä ei taha, sij lüüb nõnna `vassa Kod; ku ma tüütärd `kandse, siss ma\_s taha peenikest `leibä, miu südämele lei tuu `vasta Nõo; mõnikõrd ku süüt, lüüp `vasta sul - - nigu osse tikip pääle Rõn; vaist sul ka üt'skõrd `vasta lüü, et änant ei taha San || vana lähäbegi midägi tegemä, joba kõik kondi löövä tagasi, nigu `vasta om kõik Ran

7. kõrvale hoiduma, tõmbuma; kõrvale hoidma lüöb tüöst `kõrvale, ei `viitsi tehä Lüg; ma löin sellest jutust üsna `eemale Mär; lüöb tüöst `kõrva Koe; ku näd `sõimleväd ja `tapleväd, lüün kõrvale kõhe Kod; `meie oless kõrvale löönu ja ärä lännu TMr; kõrvalõ lööse ar? tuust tüüst Se

8. alla langema, alla laskuma suits lüöb maha `korstnast, nüüd tuleb sula Lüg; täna lüüb suitsu maha, tuleb `sahti `ilma Hää; õhk muudab siis kui suits maha lüeb Amb; täembä lüüb suetsu maha, tää, kas ilm sulale lääb Trv || kui leib maha lööb (tainas alla vajub), siis sõtkutasse maha Pär

VI. fig 1. (eri väljendites) `tõine lei rusikaga `kaula `pääle (keelas), vat, ei `saagi sedä `asja Lüg; obu onld `valges `vahtus, jei `õue, siis `löödi külmaga (külmetas) Khk; nüüd ma löö aga sarved `seina (ei tee enam midagi) Muh; ta ikka `nohke teist `viisi, `jüsku mütsiga `löödud (poolearune) Var; saab [sõjas] lüüa Mih; kõik nagu ühe vetsaga `lüödud (sarnased) Koe; olid nagu sõgedusega `lüedud VJg; kirjutas `vekslile `alla, õli pali `lüümmiss (vaidlemist), `enne ku asjass `lahti sae Kod; läme (sooja) leivaga pähe `löödud, see oli

lol'lakas või topakas; ta on nigu pimedusega lõõdud, ei taha nigu nähagi; kange rahamees - - löi tummast selle asja (maksis vaikimise kinni) Lai; täl löövä küll nüüd põgsi püüdlit (on hirmu täis); t_om kahtlik asi, kas ta võtapegi toda Reenet ärä, lüüjp tüt'rigu perse õredass (röövib süütuse), jätäp siiä paika ja lähäp oma tjid Nõo; küindlepäevä aigu lüvväss kül'mäsüä lahki, siss nakava ilma joba pehmembäle miñemä Kam; om kavval, lüü endä aigõss (mängib haiget), siss ei sunnitõ riibma San; ma kuuli, et üt's ol' autu ala? jäänü, siss lei mul nigu väidsega süämede Har; noidõ juttaga lei nigu põõna ette, es tulõ_tuü umblõja inäp siiä? Rõu; l ö ö d u d rõhutud meeleolus Enne ikke tegi nalja ja rääkis, aga senest ajast jäi nagu lüädud Jõh; kui inimesel mõni suur mure süäme pääl, siss ta om lüüdu Ran; Om sul suur pahandus, et nii lüüdü olet Vas

2. a. (tugevast valutamisest, kiiresti liikumisest vm) nii väga läksi vastu ust et, silm löi tuld; läks nda_t tallad löid valku Ans; ma sai ete sõhuse oobi, et üsna - - silmad löid tuld Khk; löi moole nii kõbaste vasto silmi, et silmist löi tuld Mar; Lähvad, mis jalad löövad tuld Han; Silmad löövad üsna tuld, piad üüj ja päevad lat'sis olema Hää; nüid ta lähäb nihukese valuga, et kannad löövad valku Juu; kui midagi vasta silmi lähäb, siis silm lüöb tuld, tuli lüöb silmist väl'ja Sim; kui sa oled irmu täis, siis silmad löövad tuld Plt; lätsive ninda ku kanna löive tuld Hls; ku inimese om väl'lä puhanuva, siss na lähvä tiidävä nii et vikati löövä tuld Ran; nooren sai alati käiduss pal'la jalu, mõnikörd jala talla leivä tuld; minule ahd esä puu'luškaga serätse kõlaku, et silmist lei tuld Nõo; juusk nii, et jala? tuld löövä? Har; nii häpe sai ku silmä? löövä? tuld Se b. (aistingutest) kõrb lööb pilli, ilmad lähtvad sulaks Mar; surnud peavad tahtma inge armu, kui kõrvad pidid pilli lüöma Ris; Mu kõht on kohe nii tühi, et sooled löövad sees pilli Jür; ku_kura kõrv pil'li lüü, kuulõ't kurja juttu, hää kõrv, hüvvä juttu Har

3. (erinevates ühendites) k ä e g a l ö ö m a ükskõiksust väljendama; loobuma, pooleli jätma lei kääga ja tuli tulemaie; lei käägä sene juttu pääle, sie jutt ei õle õige jutt Lüg; ää pane tähelegi, mes näd rääkväd, löö kääga takka ja Mar; Kääga ei või lüia, kui alguses mõni töö ei lähä Han; vahest soab kääga lõõdud, et ei temast sitast asja soa Juu; pärast löin kääga, ei tia mis sie minu asi on VMr; tõene lüüjb käägä ja lähäb õma tjid Kod; mõni on vintske kui koera liha, vasta panija - - teine lööb kääga Plt; mes sä sitta kahitsed, lüüj kääga, las läits Ran; külge ~ ligi, serva lööma flirtima; ligi tikkuma üks taht igä Valeville ligi lüüä Kuu; poisid lüöväd tütriguile külge Lüg; Ilma asjata katsub külge lüüä, teine ei võtta vedu IisR; Vene poiss akkas seal kohe tüdrukutele külge lööma; Nii kena noor tüdruk oli, oleks veel noorem olavad, oleks veel serva löönd Põi; [see on] nüüdseajal, [et] löövad üheteisel külgi Mar; ilus, kenä tüdruk - - mis sa ootad, löö külge Tõs; tahtis mulle ligi lüia KuuK; eks ma teise tütreaga tahtsin sõrva lüia Kad; kange tüdrukutele külge lööma, sehvti poiss Trm; naene lüüjmä servä tõessega Kod; nüid ju tüdrukud ise löövad poistele külge Ksi; vanast ol' hääüläse inemise?, tihka is poisõlõ nii külge lüüä? nigu no noorõ_tegevä? Har; nigu takjass leie tõõsõlõ külge Rõp; risti mitte ette lööma kõigeiks valmis olema kartamata mees, see_p löö kuskil risti ede Khk; ma ei löö - - ühügi asja ees risti ette Tõs; tuü ol'li äste südi poiss, süäk ja kange, es lüüj kossegi risti ette Ran; vedelaks lööma

kartma hakkama, araks lööma *Pühabe õhta* - - *pidi Loona meestega löömaks minema, aga meite poisid löid vedelaks Kaa; Lõi vedelaks* - - *jättis `ostmata Põi*

lööma|kell (täis)tunde lööv seinä- või tornikell *Lööma kell aa sene poolest ea, et pimes kuuleb kella löömast, mis aeg aa Emm; meil on koa lööma kell, aga selle `löömene on `kiinni Juu -käsi Süld o `süömä kätt, kaks `süldä `lüömä kätt Kuu; Sööma käsi olgu pitk, lööma käsi lühike Põi; sööma käsi on pikk, lööma käsi on lühike Phl -lood seinakella raskus(pomm) *Suurem oo käimaloot, pisem oo löömaloote Käi; seenakellal on lööma ja käema lood`* ahelate `otsas Juu **Vt** käimalood -mees kakleja `tõine on kõhe `kange `lüömä mies, on `kange `tõisi `lüömä, suur `riiu karu Lüg; [tema] *Oli seike lööma mees, et tal es pea terve kere peel sündind nahka olema Kaa; Noorelt oli vali lööma mees, täma `vastu pailud äi saand Põi; Lööma meestel aa nükirouad taskus Emm; riukaak ehk löömämees, kes `riidleb Mar; suured löömä mehed, `kisvad ja `tapvad mis kole Tõs; see on ka üks `kange lööma mees Lai -pulk lööma pulgake peksedakse `vitsa puu nõude `peele Phl**

löömed pl `löömed Khk( `löi-) Mus Krj tallevill; lambalt niidetud esimene vill *talle villad olid `löömed; `löömed olid sihanted sammud villad kut teised; `löömed [pandi] soki põiste `sisse, alvemate `kohtade pääle; talle `löimed, kõige esimene vill Khk; `löömed, esimene vill, `pehmed udemed, sellest `tehti rätigid; lastele `tehti sukad talle löömetest, need `olla sojad Mus; [see on] `löömetest tehtud Krj **Vrd** liem, lõim³, lõömin, lõhmused, lõömud*

lööming *lööming* Aud, g -u Khn/lüe-/ Hel kaklus *Oln lüeming* - - [üks] *lügen `rootis [teisel] piibu `kurku Khn; see on `kiskumine, päris lööming juba Aud || fig selle `niitmisege om üt's lööming; no selle suure kannuge om üt's lööming Hel*

löömingud pl *löömingud* rehepeksukaikad *selleks olid suured löömingud, kellega sai [reht] peksetud, `vartadeks `üiti KuuK*

löömud pl *löömud* Jäm Ans Kär Kaa, *lõimud* Pha = löömed *talle löömud `pandi ise tükki Ans; [see on] `löömudest `tehtud Kär; [saad] talle löömud, kui sa `õigel ajal niidad, et talle vill äi lähe kõvaks Kaa; kõige esimene talle vill on talle lõimud Pha **Vrd** lõim³, lõömus*

löömus *löömus* g -e (esimene) tallevill *talle löömus [on] õite kena `pehme ja `sitke vill, saab soojad `kindad ning sukad; löömuse vill on pehme, esimest `korda niidu ala tuleb, jaanipäeva eel; `taltsete löömus Jäm **Vrd** löömed*

löömämä → lõõmama

löönitämä → leinitama

lööp¹ *lööp* g *lööbi* Kul Lai Hel, *lööp* g *lööbi* Jür, `lüöbi Jõe veerispuu *lüöbid on redeli `muodi puud, `pulkaid ei ole sies, `ainult kahel puol `otsas Jõe; alt vieretab lüöbi pealt kivi aja `peale - - teise korra kiva `peale vieretab `lüöpi `müöda Jür*

lööp² *lööp* g *lööbi* katusealune *laudadest tegid lööbi ülesse, [see oli] keedu lööp, kus `süia `tehti Pil*

***lööpadi** *deskr* *Pjitre lašk õks l'oopadi, l'oopadi, kunds ja varvas, kunds ja varvas Rõu **Vrd** loopadi-laapadi*

lööpama *lööpama* Plt, *lööbata* Juu; *lüüpämä* Ran, *lööbätä*[?] Kan longates *käima `lööpasin ikke üle õue `pal'la jalu Juu; `lööpab `kangesti - - `kõnkab, teene jalg on lühem Plt; mes tuu lööbäk sääld otsib, `lüüpäb ja kooserdab ütte `puhku, `endäl ei ole `jalgugi all*

Ran || hüplema *hobõnõ`lüüpäss, är?`lasku_täl lööbätä?, lasõ_`traavli` sõitu` sõita?* Kan
Vrd loopama, lääpama

lööpas kaldu(s); längus *ennem`tehti keik sedasi` lööpas - - vanad elud olid Jäm*
Vrd lääpas

lööper¹ `lööp|er Mär Var Rak, g *-re* Tor Kei Juu Kos Plt (*-ri*) Pil, *-ra* Kse; `lüüp|er Trv Pst, *-re* Hää Krk, *-ri* Kod; `lüöper Iis, g *-i* Lüg(*kl-*) Vai, `lüöpri Kuu; `lüep|er JJn, g *-ri* JMd; `klööp|er g *-ri* Emm kiirkäskjalg; eesjooksja `Mõisades` enne`klüöperid nied`juoksid juttiga kaks`kümmed viis`versta; `Klüöperil õlivad`säärä`marjad ärä`löigatud ja`klüöper õli ka kabutud, nied`õlid`kerge jalaga, `lendäs`kõhe ku lind Lüg; `lüöperid`juoksivad`enne vanast ja`kandasivad`kirju Vai; `klööprid, käsu`viibijad, need olid nobed Emm; `lööper on joosn`uütega`võidu, nii vile`joosma Var; `lööper joosnd` sõedu obuste ees`mööda`maandid Tor; `lööper soadeti ette, et kõik tielt`kõrva`ojavad - -`üidis`juba`kaugelt, tie pialt iest, Uuemõesa`ärä` tuleb Kos; tüel oli nii kui`lüeper lasi, `äste`juoksis ja tragi oli JJn; vanass`õlema`inimesed`vedanud`pošti. siis`löegatud`siäre`marjad`ärä, et`kerge`juassa, niid`kutsuti`lüüprid`Kod; Las`tema`läheb`toob,`temal`iad`jalad,`laseb`kui`lööper`Pil; `lüüper`olli`ihen`käija`või`juuskei, ku`suure`saksa`tullive Trv ||`püsimatu`Lüöper,`juoksik,`kuskil`ei`õle`ia`õlla,`laseb`ühä`juurest`tõise`Lüg **Vrd** leeper¹,`lüüter

lööper² `lööp|er g *-ri* Kse Han, `lüüper`Kod; `klööper`Emm`Käi`lonkur`Va`klööper`leheb`jälle`Emm;`jalust`vigane`nagu`lööper`Kse;`Kui`inimene`oo`vigane,`siis`oo`lööper`Han;`sij`kes`luukab,`sij`one`lüüper`Kod

lööper³ `lööp|er`Rei, `lüö|per`VNg`JõeK, `lüö|ber`Kuu, g *-pri*; `lüüper`Hää (tali)kõis`lüöpri`otsa`panna`mantel`lokki`VNg;`laeva`lööpriga`veeda`kergemat`raskust`üles`Rei;`Tali`kõis`ka`jooseb,`välkab`läbi,`sis`ol`ligi`lüüper,`välkam`val`mis`Hää ||`vaba`kõieots (laevas)`nasti`lüöper`on`nasti`joude`ots`naagelpingi`küljes`JõeK **Vrd** looper

lööpi küüru`ta`jäi`üsa`lööpi`Tor

lööpima `lööpima, (ma) `lööbi`Kse`Han`lonkima;`longates`liikuma`loomad`seisa`paigal`ühti,`lööpivad`peale`Kse; [mees]`Vaevaleselt`lööpis`edasi,`ta`jalg`oli`aige;`Mõni - -`lööbib`na`sa`mma,`viab`jalgu`takka`Han

lööpis küürus`lööpis`kehaga`lehm,`küür`takka`ülevel`Tor

lööpjalg `lööp-`Jür, `lüüp-`Krk, `luy-`Rõu

1. lonkur, lombakas`Ta`üks`lööpjalg`ikka`on;`Sa`ju`päris`lööpjalg`kohe`Jür;`Kohes`sääne`luy-`jalg`viil`är`lätt`Rõu

2. euf`jänes -`Krk

lööpsä `lüüps|ä`Vas`Lut, *-e* Har`löömiseks`sobiv;`käte`järgi`piitsk`saa`sis`häste`lüüps,`ku`tümikäss`vařs`om`Har;`Üte`lüüpsä`tüüriistaga`om`hää`tüüd`tetä;`lüüpsä`kirvõss`Vas;`lüüpsä`tõlv,`hüä`rassõ`sääne`Lut ||`igati`tubli`lüüpsä`sääne`kabõhhõnõ`ali`tütrik - -`sääne`jämehekene`kõegist`kot`sist`Lut

lööp →`lõõr¹

löörama →`lõõrama¹

lööri|lõka `kõrisõlm`Liigus`ku`löörilõka`Räp **Vrd** lõõri|luka,`-luki

löörus `püsimatu,`rahutu (loom) `Meite`va`kirilehm`oo`seike`igavene`löörus,`muud`kut`reitab`ühest`kohast`teise;`Löörus`loom`äi`seisa`teiste`veiste`juures,`muud`kut`löörab`aidu`kaudu`Kaa

löörutama löörutama Jäm, löörodama Emm logelema; hulkuma seisad sedasi ilma `töötä, ei tee tööd mitte, löörutasid sedasi Jäm; küll tema löörodas seda vahet, mes sa löörodad edase tagase Emm **Vrd** lorutama¹, löörötämä

löösik löösik lobudik üks vana löösik `ol'li `lennas Sjn **Vrd** löötsik

löösikas → leisikas

löösimä `löösimä Mar Han PJg; `löösimä, (ta) löösib KJn (jalgu vedades) kõndima, tatsama poiss `joosis ää, tulgo ma `tääle `löösidis järele Mar; Löösib pial va `kalo:ssidega; Mis_si kauda tuba löösitse Han; Löösib piale ühest kohast teisi, tüüd ei viitsi teha KJn **Vrd** lääsima

löö¹ lööt Aud, lööt Pär, lüüt Hää, g löödi kalapüünis lööt riisub kalu, võrgu `moodi, nõör all ja nõör peal, kakskümmend viis `sülda pikk Aud; pika udjaga `aeti löödi ots [jää] `alla Pär; Mõni `ütleb mut't, aga me oleme ikki lüüt `ütleni, kellega kalu `püütaks, võrgu `muudi; Meil `vitaks löödid `õhta `merre ja `jäetaks `senna `paika, püüavad isi; löödidel on suured sil'mad ja peenike lõng, suured käbad all Hää **Vrd** loot¹

löö² lööt g löödi kettalöömise kaigas poistel löödid kää, lähvad ketast `lööma; nüüd ei ole änam ketta `viskajaid, enne oli neid kõik küla tänav täis, löödid kääs Kse

löötis lontis sukad `löötis - - ei pane neid `paelu, et üleval oles Var **Vrd** lootis

löötpüks see inime oo löötpüks, vedel, laisk inime Kse

löötsakeli löötsakeli Puh, löödsakeli Ran rinnuli, lösakil temä istub löötsakeli lavva man Puh

löötsakil löötsakil Rei Mar Vig PJg lösakil; upakil löötsakil maas lamama Rei; Saun oli päris löötsakil Mar; löötsakil, `viltu vajond maja PJg **Vrd** löötsakil

löötsakili lösakile; upakile laut om löötsakili vajunu San

löötsik löötsi|k g -ku Vig Ran/-ds-/

1. lobudik üits vana maea löödsik [oli seal]; tolle vana maea löödsiku man `ol'li üits `uibu Ran **Vrd** löösik

2. vilets, lahja veis – Vig

löötsis `löötsis ripakil; ripnev – Khk **Vrd** löötsis

löötsäkäs löötsäk|äs g -ä hing, elu selle löötsäkäs läin `vällä, surn ää; `viskas löötsäkä `vällä Tõs **Vrd** leitsak(as), löötsakas

lööv¹ lööv Sa Muh/-üe-/ Kei Juu TÜR Ksi Lai Plt Vil, lüüv Hää Kod/g lüüvi/ KJn eL(lüüv), g löövi; lüöv Kuu, g lüövi Jür Koe Sim; g lööbi Mar Juu

1. katusealune, (ajutine) varjualune sõja `aegas viisime koti `vilja sauna `otsa löövi ala Khk; `enni vanadel majadel katoste all oli nii pal'lo seda katost, `öoti na suur lööbi alone Mar; tegin ühe lüövi aluse, kus katus on peal Jür; paneme puud lüövi `alla Koe; lahe lüüvi `alla obene Kod; [heinalised] teevad löövi üless Ksi; õidsiliste lüüv puu varvaksist ja kumerdet õle ümmer Trv; löövi `alla pannasse `vankrid ja puid ja muud kah Pst; `lüüve tetti `kaugemal aenamaa pääl, luhan Ran; noh lüüv, noh `aentest tettu, kos me säääl varjun ollime `üüse Puh; vahil olli oma lüüv ja peni ütten [õitsil] Kam; Kel `küüni es ole, tet'ti oma lüüv üles aenamaa `pääle Rõn; lüüv, sinna `veeti vili valmis, säält nakati `atmõ Krl **Vrd** löövik, löövits

2. fig loss, elumaja lõõnd omale suure lõõvi üles, nõubud o juba peele pandud; ehidas omale maja kut suur lõõv oleks olavad Mus; vat kui tegi mees omale lõõvi üles, igavene suur maja lõõv Krj; Igavese suure lõõvi tegi sõnna öles Pöi; on tal sõukest lüevi tarvis Muh

3. eeskoda, võõrus Kuub rippus lõõvi seina peel; ne ikka lõõvid, sisse ja väl'ja käima kohad; tulid lõõvis vastakuti Jäm; lõõvi ja tua vahel on kamber Ans

4. tellisetõökoda edimine aaste olli savi vedäje lõõvi pääl, siss õpsi teliskive vormme; lõõvi pääl põletetas juba külmä müüri ja tulemüüri kivi Krk; lõõvin tetas kivve San; lüüv tu om huuv, savilüüv Har Vt kivilõõv

lõõv² lüüv Kan Plv Vas Se/-v/, g lõõvi vikati vars, lüsi vikati lüüv, kon pruks ja vang külen om; lõõve² tetäss kadaja puust Kan; vikahti käsi um lõõvi küleh Plv; lõõvi otsah [on] vikaht Se

lõõvi|ahi telliseahi lõõvi ahjun põledets tellesskivi Krk

lõõvi|alune lõõvi- Khk Hää Kei Juu TÜR Lai Plt Vil Trv Hls San V, lõõbi- Mar Juu, lüõvi- Kuu(-) Jür Koe Sim, lüüvi- Kod

1. varjualune, (lahtine) katusealune lõõvialune [oli] maja otsas, ust pole ees, lage peel, umbest seinad ning katus Khk; enni vanadel majadel katoste all oli nii pal'lo seda katost, õõti na suur lõõbi alone Mar; lõõvi alused on siuksed suured räästa alused Hää; enne kui põld lautes ruumi, siis tehti nihukesed lõõvialused laada kõrva, [olid] postide otsas, eest ja tagant lahti Juu; tegin ühe lüõvi aluse, kus katus on peal ja postid üksi piüsti Jür; lüüvialused one luada piäl, riidess katussed piäl Kod; lõõvialutsölõ pandas kivi² [tellisekojas kuivama] Krl Vrd leevialune

2. rōdu õptaja majal õli suur lüüvialune eden, et päev ei paessa [sisse] Kod

3. kummiga kolle sihandune komm oli kōõkide sihes, neid vanad inimised üitsid lõõvi alusteks Khk

lõõvik lõõvi|k Kod/-üä-/MMg/-üö-/Pal Lai, g -ku

1. kuur, sara; katusealune ei tõhi õma lüõvikut teha puodi ukse kōhta üles MMg; vana maja nagu lõõvik, vajub laiali Pal; lõõvik oli katusse alune, ega ta kindel oone old; lõõvikusse pañdi puud vōi pōhku Lai Vrd lõõv¹, lõõvits

2. laudadest magamisase läks üles lüüvikulle; lae all [oli] lüüvik, talade külge lüüvad lavvad, lae all soe magada Kod

lõõvi|parv palgiparvetajate magamisparv kōõgiparvõ takan ol' lõõviparv; lõõviparv ol' katōkōrraline, muud'o parvõ² ol'liva kolmōkōrralise²; lõõviparvõl ol' niisugune asi, et peenikese lat'i ladva pañti paadsi - - muud'o om alv maata Rāp

lõõvits lõõvits KJn Puh Rōu/-ds/, g -e katusealune on üks vana lõõvits (majalobudik) KJn; siss nüideti vijl niipal'lu aina, et säääl lõõvitsen magada sai Puh; savi kivvi um lõõvidse alla küllält tuvva² Rōu Vrd lõõv¹, lõõvik

lõüden lõü|den g -tse leitsakune minu arust om nij ilma lõütse; vai sa ei tunne tat, et ta lõüden om Hls Vrd lõütske

lõüdüsäd pl lõüdüsäd leidlikud Nämäd jo olid senperäst ka lõüdüsäd, et ne varvu otsad said maha vajudettud ja kanad eivad saaned üsige läbi tukkida Kuu

lõüdüsäst leidlikult Ku midägi täüendetti, sie oli sis ka lõüdüsäst tehtüd Kuu

lööendüma `lööendüma soojenema Pane sa `oite külm piim alade `kruugiga `pliidile
`lööendüma Kuu **Vrd** leignema

lööge → leige¹

löögeline `löögeli|n(e) g -se leigevõitu ahi `seante `löögeline; `seante `löögeline suvine
vesi Krk

löögema → leigema

löögendama `löögend|ama VNg, -ämmä Vai leigeks tegema tädi `löögenda `lapsele
`kohvi VNg; mäne `küöki vett `löögendämmä Vai

löögenemä → leignema

löögenesä leigelt `Löögenesä täüd `piimä `juua Kuu

löögnema → leignema

löögähümmä, löögähtümmä `löögäh|hümmä, -tümmä leigeks muutuma panõ_piim
`hapnamma, lasõ\_löögähümmä, `hapnass ar²; periss lämme ei olõ_ta pudõr, löögähhünü²
um Rõu

löögätämmä `löögätämmä leigeks minna laskma Piim saa är_löögätä?, taal om jo peris
iä seen Urv

löögümmä → leigima

lööheless → lehvleme

lööhkä `lööhkä tuulilehvik sene `lööhkägä `tehti tuult, tuul vei prügid `vilja `unnigo
päält `vällä; `lööhkä - - moned pidäsiväd `tohtosed, moned `nahkased Vai **Vrd** lehka

lööhähäss pr (ta) `lööhähäss lahvatab löühähäss palama tuli äkki; roho lõhn löühält
õnnõ `vasta Se

lööil → leil

löölütäm(m)ä → leilitama

lööin → lein²

lööis → leis

löösi lödvalt; lödvaks Pesunüör venund `oite `löösi; Ärä lase `miedu `rihma `löösi; kui
se `vergulina jäi `sinne [tigupuudele] `löösi, siis püüs `vergulina ärä mädänedä; `nuoda
`nastid jäid `löösi Kuu **Vrd** lousi

löösimälle lödvemaks Lase `verku vähä `löösimälle `lassess, kova vuo neh on jo;
`Täädüb `sukse `paulu `oige vähäkäse `löösimälle `lassa, `ehku siis o paremb kududa Kuu
Vrd lousimalle

löösis `löösis lödvalt – Kuu **Vrd** lousis, löusin

lööska → leisikas

lööskane → leisikane

lööit löüt g `löödi jäälõhkumise teivas Lööit - - `raskas `playju ots oli `varre `otsa
`löödüd ja `sengä `löödi `paadi iest `näädinge puruks, et se paat saiss edesi `mennä Kuu

lööürid pl `lööürid rõngad purjepaadi taagil, mis võimaldavad purje üles ja alla tõmmata
– Kuu

lööitse → leitse

lööitske `lööit'ske leitsakune kui lämi, `pehme, vagune ilm, ummen vähä, säänest `kutsive
`lööit'ske Hls **Vrd** löüden

lööda löüda püsimatu (inimene või loom) Kus sa va löüda lihad `jälle Pöi

lüdama lüdama ringi jooksmas Küll sii inimene on irmus lüdama, ta_b seisa mitte kuskil ka; Mis sõuke peaks pärisest päele lüdama Pöi

lüdi¹ lüdi Mus SaId Muh Phl Lä Tõs PJg

1. pähklitupp äi saa vel lüdida, pähked pole lüdist lahti Mus; pähked olid lüdid sihes kinni Kaa; paljad pähke lüdid jäänd tasku Pha; Siis on õige pähke korjamise aeg, kui pähked lüdist lahti on, ise lüdist välja tulavad Pöi; pähke lüdid on koore õmber Phl; üks pähäl on tupe sees, see on lüdi LNg; igal [pähklil] oma lüdi ümber, põle lüdist lahti veel mette Mar; pähaldel oo lüdid ja tamme tõrudel Kse; lüdid, mis pisike tohlakas pähkli ümmer oo Var || pähklikoor pähke lüdi [on] pähke koor; lüdi ää võtta, siis jääb pähke tumm Rid **Vrd** lüli²

2. tühi rukkipea – Pöi

Vt kihn, kõlu

3. käbisoomus Orav lüdid käbi nii kenast ää, lüdid laseb alla, seemed sööb sihest ää Pöi

lüdi² lüdi Khk Kse Var Pä lüli keti lüdid keik e roostetand Khk; sel'la rool o lüdid, mis üksteise külges kinni oo Kse; ja vandusega piibud olid - - varre otsas oli see kaha ja suured lüdid olid sial vahel; kett oo lüdidest kokku pandud; ahelal oo paelu lüdisi Tõs; sel'groog oo lüdidest koos PJg; ke'i lüdi Hää || kaalunäit margapuul lüdid olid pial, sisse üks riips põletud või sedasi (mitu naela kaalus) Aud **Vrd** lüli¹

lüdi³ lüdi Emm Kse Var Pä

1. kõva, tihe (puu) lüdi puu oo kõba puu, akkab käte peale, võtab villid pius; üks rehja puu oo lüdi ja teene oo malts Kse; kuusepuu oo lüdi, samati määnd. lüdi puu oo teist külge pidi kõva, teese külje piält pehme; mõni kuusepuu o na lüdi, et kui lüdiase, siis põksub kohe Var; lüdi puu õetse küll, se sohke kõva puu, kõva raiuda Tõs

2. põhjapoolselt küljelt tiheda(ma) süüga okaspuu Kõege rohkem lüdisid tuleb ette soopa maa pial ja iseäranis sial, kus mets oo tihe ja kevade kaua külmetand Tor; Lüdi kasvab vesitse kuha pääl, teist külge pidi kasub kõveras ja teist külge pidi ei kasva Hää || lüdi tuleb seina pääl lüdi ja sedä pruugitse ilma näitjaks Saa

3. viirg (okaspuus) kuusel lüdi sees ja lüdi sees oo jälle vaik; lüdi sisse kasun, kui puu oo aiged saanud, lüdist tuleb vaiku valla Tõs; lüdi on kuuse sihis üksi, männa sihis on ka vähe. lüdi on sõuke kõva juun puu sihis; lüdi on rohkem tüi puul, päält ladvast ta lõpeb ära. tast (tüvest) saab lauda küll, aga ega tast midagi teha ei saa, ta lüüb lüdi kuhade päält lahti Hää

Vrd lüli¹

lüdi⁴ lüdi lühikõrvaline lüdi lammas Pha **Vrd** lüdi¹

lüdi⁵ lüdi kari, parv laste lüdi Rõu

lüdi⁶ lüdi Kuu, lüüdi Vai rida neid oli õite lüdi Kuu

lüdi⁷ lüdi Jäm Kaa Lai (märg) sodi kadagu rasu, kollane lüdi tuleb koore sihest, [pannakse] pakatand aavade peele Jäm; Kui sõhuke jurakas kaela tuleb, siis pole sust muud ku paljas lüdi järges Kaa || risu, puru – Lai

lüdi⁸ lüdi jooksmas kiiresti jooksmas, liduma – Hää

lüdikas lüdikas Var, -äs Tõs kõva süüga (puu) lüdikäs puu, lüdisi täis, kõva sitke puu raiuda Tõs **Vrd** lülikas, lüdiline

lūdiline lüdi|line Aud, -lene Vig = lüdikas kuusk oo lüdilene, kõba ilos puu, kašk ei ole lüdilene, kašk oo `setke puu Vig; kuused o `kahte `moodi, maltskuused ja lüdilised, väl`last oo küll `ühte `moodi; lüdilisest puust oo kõvad rehavarred Aud **Vrd** lüdine, lüliline

lüdima¹ lüdi|ma S Lä PÄPõ(-mä Tõs Khn) Jür, -me Hel

1. pähkled puhastama, (seemneid) välja poetama nosib ube lüdid Jäm; `pähked lüdidasse kõlude sihest ee; tammeturusid lüdi ka Khk; äi saa vel lüdid, `pähked pole lüdist `lahti Mus; tõmmeti näpuga `pähke otsast `kinni ning muljuti siku sihest `välja, ilma lüdimata nad (pähklid) es `aita Kaa; lüditakse, et tumme käde sai Pha; Lüdis terve õhta pähkeid, sai külemitu tääve; Lüdisi käbisi, võttis sõrmed tuliseks Põi; `pähkled lüdidakse, kui koju tuuakse; ma ole küll `pähked lüdin Phl; lüdi pähäs kihnu seest `välja Rid; nüid on `pähkläd lüditud Mar; akka `pähklid lüdima, lüdi kõlust ää; lüdidega ei müi `keegi, ika lüditse ää Kse; Miol tänäve ette paõlu lüditüid `pähkli Khn; Lüdi `pähklad `karjas ää, mis sa neist lülidega koju tašsid Jür || fig nārima lüditud puud, üks va aabiko isänd `jälle sii lüdid [koort] Mar; iired lüdivad `kaeru Tor **Vt** kõluma

Vrd lüdistama¹, lüditama, lükkima

2. välja pudenema, maha varisema vilja pēed lüdivad ära Jäm; Pähked pōõsa pēel oo juba nenda valmis, et akkavad ise ää lüdimä Kaa; üks selts odre on, lüdivad ennast, lasevad ogad ee; Pähkes aa siis valmis, kut ta kruba seest ise välja lüdi Emm; umalad on ennast ää lüdin (libled on maha pudenenud); puu lüdi ennast ära, kui koord ära `viskab Rei; `pähkled, mis `lahti lüdivad, oo `koltseid ja täis `tuuma; `pähklid lüdin ää, tulnd tupest `välä Tõs; `Pähkläd üsā `val`mis, lüdiväd juba Khn

Vrd lülüma¹

lüdima² lüdima Jõe VNg Jäm Khk Kaa Muh Emm Käi Mih Nis KJn Trv, -mä Kuu Kod Vön Rõu Röp, -me Pst Hls Krk; lüdümä, da-inf lütü[?] Kan jooksuma, liduma küll aga lüdi `kiiresti Jõe; Pani lüdimä Kuu; Poisid nägid, et vanamees tuleb, panid metsa poole lüdimä Kaa; katsu et sa lüdimä soad; tüdrik `panni lüdidēs kōjo Muh; Poisid läkst ouna varga, pererahvas tuli pēele, nee aga panid lüdimä Emm; mõni aab taga, [siis] ermuga lüdi eest Nis; inimesed lähväd edesi, küll lüdiväd `minnä Kod; küll lüdi joosta tulist KJn; las ta lüdidē; küll mia lüdisi, es saa `järgi Hls; ma lüdisi kõvast, enne ku ma siiä sai Krk; `vihma nakašs sadama ku ua varrõst ja ma`alise[?] lüdüsiivä[?] kodo poolõ Kan; `poiskõnõ lüde ruttu kodo ja ütēl et üt`s lammass ollõv lina lekko sadanu[?] Röp || vudima Poisu tuleb tare mant lüdidēn tua manu Pst; võtat latse käe `kõrva, läät temäge, [ütled] lüdi nüid, lüdi edesi Krk **Vrd** ludima¹, lülüma²

lüdin deskr lait`s lää ku lüdin, [öeldi] ku lait`s alle `juuskme akkass Krk

lüdine lüdi|ne Tõs, g -se Krj Khn, -tse Aud kõva süüga (puu) lüdine puu_p kulu nii ruttu ära Krj; lüdikäs ja lüdine - - pole vahet kedägi Tõs; lüdine puu Khn **Vrd** lüdiline, lüliline

lüdi|pea varisenud viljapea lüdi|pēed, mis varre otsast maha kukkusid, nee said keik pärast säääl maast üles nopitud Kaa; [kui oder oli parmasse pandud] siis akati päid noppima lüdi|päid, ilma kõrreta Jaa; lüdi|päid nii paelu rugi sihes Põi

lüdistama¹ lüdistama pähkleid puhastama `pähkli lüdistama, tohlu vōi lüdi seest võtat [välja]; lüdistad, teed lüdist `lahti Var **Vrd** lüdima¹, lüditama

lüdistama² lüdistama Hlj Lüg, -ämä Kuu

1. kükitama `Lapsed `mängivad `oues kükkü pedi, vahest lüdistäväd maha; kana lüdistäb [kuke] ede maha, `tahtub hodistada Kuu

2. on tikk lüdistab (koputab nokaga) `vihma iel Lüg

lüditama lüditama Kse Tõs Tor pähkled puhastama lüditä `pähkliid ää Kse; sikid lüditame ää, enne oo `pähkled sikkis Tõs Vrd lüdimä¹, lüdistama¹

lüdü lüdü madal, lame lüdü `pihtoga mies; lüdü `mütsi Vai Vrd ludu¹

lüeberdi lüeberdi vaevaliselt kõndija Vanad inimesed kõik enämiste ühed lüeberdid Khn Vrd lööberdis

lüeger `lüeg|er g -ri kliivrit staagiga kinnitav traat – Khn

lügama lügama jooksuma, plagama küll lügasivad; aas vau `sisse ja pani lügama Jür

lügamus lügamus, lügä- g -e mügarik mõnel on nihuksed `kõrged puusakoõnid, mul põle `ollagi, nagu va lügämused ää vaond teest; lügamuse vahe, see on see `rindade vahe Juu

lügästämä lügästämä (palju) saada Kodid olid `tuhti täüs, `sinne oli `oige lügästettüd; Iga `laine lügäst vett sise (paati) Kuu

lühe- → lühi-

lühedamaks transl lühedamaks komp < lühike(ne) tüdrugud jeevad ikka lühedamaks [kui poisid] Phl

lühelane lühela|ne Jäm Khk JMd Koe VJg KJn/-lä-/, löhela|ne Plt, lühüla|ne VJg, g -se lüheldane nee puud olid lühelased, es ole mette pitka kasuga Khk; ta kleit on lühelane JMd; sie on kua lühülane mies VJg; löhelane inime Plt Vrd löhilane

lüheldane lühelda|ne Jäm Kaa VII Pöi Mär Mih Tor Ris Kos Pal, -dai|ne VNg, -ta|ne Krk, löhelda|ne Trv, lühüldä|ne Kuu, g -se; lüheldä|ne g -tse Har; lühildä|ni g -dse Krl lühikesevõitu, kaunis lühike sinu `palto one lüheldaine VNg; se oli pigem lüheldane mees Jäm; Ikka lüheldast kasu poiss oli Pöi; `seoksed lüheldased puud olid, ega pikad ei ond Mih; nat'ike lüheldase leidi oled lasnd teha Tor; ta oli lüheldane tüse mees Kos; ma tei kõrdi, sai lüheltane Krk; taa nisu om säärän lüheldäne külh, a_uterä om hää Har Vrd lühelane, lühelik, lüheljäs, lüheltane, löhilane, lühilene, lühilik, lühüdläne

lühelik lüheli|k Röp, g -ku Trm KJn San Har Vas Se, -gu Puh; löheli|k Rõu, -ku Hls Nõo, -gu Trv TLä lüheldane lühelik kõis ei ulata `ümber `koorma Trm; jak'k löhelik Trv; temä om siande löhelik, löheliku kasvuge Hls; ega ta pikk es ole minu nättäväst, löhelik vili `olli Ran; serände löhelik mijs `olli Nõo; säärän lühelik ol' [too mees], es olõ periss lühü?, es olõ pik'k kah Har; seo rihm sai na lühelik Röp Vrd lühilik

lüheline lüheli|ne Khk Krj Pha Krk, löheli|ne Trv Hls, g -se; löhelinõ Rõu lüheldane [ta on] pigem lüheline inimene Khk; tüiakas ja kose kehast, kes lüheline ja tüse on Krj; käisse löhelise Trv; se kabel om raasike löheline, mis sa tõid Hls; `seante lüheline [mees] Krk Vrd lühilene

lüheljäs lühel|jäs g -jä lüheldane nõnna lüheljäd vaod; lüheljäs paks mijs Kod

lühem lühem g -a Kaa Krj/li-/ Pöi Muh Hi Mar Vig Sim, -ä Jõe Vig Var Tõs Kod KJn; löhem Juu Kos Tür Koe Lai Plt Kõp, lühüm Pöi LNg Mar Kir Han, g -a; lühem|b VNg VMr, g -bä Har Plv Röp, -be San, -a Lüg; löhemb Trv Kan, g -ä TLä Rõu; lühem|p Hls Kam, lü-, löhel|p Krk, g -pe; `lüieb ~ lü<sub>u</sub>üb Lei komp < lühike(ne) `pääväd `lähväd lühemäks Jõe; monel ahingel on `pitkemb vars, `toisel lühemb VNg; [tal on] Ulga lühem kannatus kut

vennal Kaa; *abud olid veel lihemad* Krj; *ma tee su pea jao lühemaks; me keedame täna lühemad keedust* Muh; *sea jälad on küll lühigesed, vale jälad vel lühemad* Rei; *lühemäd linad_o peenema* `kiuga; *lühemad pulmad* `kestsid kolm `päeva Vig; *Lammaste* `raudadega lõigati abemid lühümas Han; `talve pööripäeval, siis on pääv kõege lõhem Juu; *omikune söömavahe jääb lõhemaks* Kos; *kui suur varvas [teisest] lühem on, siis on naine mehe püksid oma* `jalga saand Sim; *tij tehässe* `õigemass ja lühemäss Kod; *tõine jalg lõhemb* Trv; *nüid om tuin või kait's lühepess* lännu päe Krk; `juussit polgati, lõegati lõhembäss Ran; *nüit ma ole jo lõhembäss jäänü joba selle vanadusega* Puh; *kasvap üits võsapuu, mõni pik'emp oss, mõni lühemp* Kam; *taa laua piat lühembäss tegemä* Har; *kõkkõ pimmemb ja lühemb aig* Rär; *pik eb un* `lüieb; *util om lü,üb vill* Lei; l ü h e m a l e lühemaks seda soab `laska pitkemale ja lühemale Muh; *mõne triip (põllusiil) läks pikemale, teise triip läks lõhemalle* Koe; *kas on vähendet lühemälle sedä kvalin* `käimiss Kod || (lühinägevusest) *Silmnägu jähi korrast lühemaks* Emm

lühemalt lühemalt Muh Mar/lühü-/; lühemält Tõs Kod, lõhemalt Plt Trv Pst; lühembält Har, lõhem|bäld Ran, -pelt Hls adv < lühem pane lehm lühemält `kinni, [kett on] pikäl vägä Tõs; *ki'jutat lühemält, annan mõne sõnaga* `tiätä Kod; *köödä lõhemalt* Trv; *Oldemaar kutsutse lõhemalt* Oldi Pst; *tu vihm võib pik'embäld olla ehk lõhembäld* Ran; *mi sa tast jutust nii pikkä venütät, kõnõla lühembält* Har

lühendam lühen|dama VNg spor S, Mar Mär Tõs Tor Hää Ris JMd Koe Iis Trm Plt, -teme Krk, -deme San, -dämä Kuu Tõs Kod KJn, -dämmä Har Rõu Rär; lühen|dama Juu Kos Trv, -damma Rõu, -teme Hls, -dämä Puh Se; lühindõmmõ Krl; lühündama Mar VJg lühemaks, vähemaks tegema; säästma (vaeva, aega) küll ma su jalad siit lühendän Kuu; *mina ei* `joua lühenda oma `sammusi VNg; *se lühendas isi om elu* `päevi Jäm; *elu on ikka nii pitk, pole lühendud midagid* Khk; `kleiti lühendama Rei; *tä (laps) ikke asjaks koa juba, lühendab ikke so jalatäied ää juba* Mar; *lähäb mo eest, lühendäs mo* `vaeva Tõs; *na pikk see nõör, võiks teda lühendada* Tor; *ta akkas* `rahvale `palka `rohkem `anma ja töö `aegasi lühendama Kos; *teed lühendama* Koe; *lühünda mu jala* `täisi, *mene tua vett* VJg; `õhju tuleb lühendata Trm; *lühendäd* `pitkä tjiid - - lähmä siit `õigess; *eks ma õle su vaeva ärä lühendänd* (teise kasuks midagi teinud) Kod; *karistuse* `aiga om lõhendet Trv; *löhente se puu ärä* Hls; *ma lühendesi temä elu* `päivi San; *teil omma na pikä jala?* lühendegä `sammõ, *et ma* `ka? üt en minnä_saa; *tüü* `päivä saat lühendä? - - a\_ `taiva `päivä lühendä ei saa? Har; *tuü om nigu lühendet sõna* Rär || *küll ta löüd mõne, kes temä nina lühents* Krk

lühenema lühenema VNg Jäm VII Muh Mär Tor JMd VJg Iis Trm, -mä Tõs Kod, -me San; lühen|ema Plt, -ama Trv; lühendõmma Rõu; lühinõmmõ Krl; (nad) lühenes? Har lühemaks muutuma, pikkuselt vähenema *pikka tie lühene*; `kannas lühene VNg; *päevad akkavad lühenema* Muh; *päevad akkavad sügise ike lühenema* Tor; *kevade lühenevad üöd* JMd; *kangass kui kudu, siis lüheneb ärä teine* Iis; *lustiga töö lüheneb* Trm; *päivä lühenes* iks, *jääse lühembess* San; *päivä?* pikenese?, `lastusõ? lühenes? (kevadest jääb naistel ketramisaega üha vähemaks) Har

lühetlane lühetla|ne g -se lüheldane Sij on üks lühetlane mjis; *Niid lauad on lühetlased, ei kata ärä* Hää Vrd lühüdläne

lühidalt *lühid|alt* Kaa VII Emm/-ld/ Rid Mar Han, -elt Muh Emm/-ld/ Hel Puh, -ält Rid Kod Har; *lühed|alt* Mih Aud Vän Ris Kad Äks Vil, -ält Tõs Khn; *lühüd|ald* Hlj, -ält Var; *löhedalt* Aud Kõp, *löhidält* Juu ant pikalt kui [hobune] *lühidalt ees, siis akkab`kanda`peksma* VII; *obu astub nii lühidelt* (lühikese sammuga) Muh; [tuule] *iil`käib`järsku ja lühidalt; räägi lühidalt* Rid; *vihm oo vali küll, aga lühedalt tulab Mih; räägi lühedält, ää räägi pikalt laialt* Tõs; *üks jägu oli`vaeva* [viljalõikusega], *nüid lähäb löhedalt see asi; müristamene oli lühedalt* Aud; *ära obust väga lühedalt lasibu`külgi sio* Vän; *ta`rääkis üsna lühedalt, tal ei oln`aega* Ris; *tegimä`veikselt ja lühidalt selle asja läbi* (ristimistalituse) Kod; *kaasik lühedalt`üeldud ehk kasemets* [pikalt] Äks; *ta pidäs lühidelt kõnet* Puh; *kiruda no lühidalt, siss saa ma rutõmbadõ minemä* Har || fig [naine] *Oo nii lühidalt ees, kui püsut midagid oo, oort vihastab* (kergesti vihastuvast inimesest) Kaa; *Taal ikka vehe lühidald otsas* (aru lühem kui teistel) Emm; [tal] *Oli nagu natuke`puudu, oli lühidalt ees,`peksis`kandu* Han **Vrd** lühüest, lühükesele, lühüld, lühüveld

lühidla(i)ne → lühüdläne

lühiduss *lühid|uss* g -ukse VNg, -üss g -üse Krl ant pikkus *asja ei`mieldi`mulle lühidukse pärast* VNg **Vrd** lühküss

lühidäni *lühidä|ni* g -dse lüheldane *lühidäni rõõvas; lühidäni inemõni* Krl

lühikane → lühükäne

lühike(ne) *lühik|ke(ne)* g -kese spor R, Jäm Muh Mär Vig Ris JMd ViK I T, -gese Hi, -kse Sa Muh L Trm Pal Lai VIPõ M Ran; *lühik|ke* g -kse Var spor Pä(lõ-), SJn; *lühik|ke(ne)* Kul Pal, g -kse Vig Ha Jä Plt; *lühik|ke(ne)* Lüg Vai, g -kese VNg Jõh VMr VJg Iis Har Rõu Röp Lei Lut, -kse VNg Var Tõs Khn; *lühikõ|ni* g -sõ Krl; p *lühikest* Vas

1. ant pikk; väikese pikkuse või ulatusega vahest oli`otra nii lühike, siis sai kättega`kistud Hlj; *kärp pikka kehaga, lühükeseid jalad* Jõh; *Naelad on nende`laudade jäuks lühiksed; Lühike mehenääs, aga ise tugev* Põi; *nüid ta kinnerdab oma lühikeste`püksadega* Muh; *miks sa`vastlabe pole käind`liugo`laskmas, linad lühigeist* Phl; *nüid`tehti lühikste käistega* [särgid] Mar; *lootsik lai ja lõhike* Kul; *väga lühikese kaelaga obune* Mär; *kui o lina lühikeses`jätmud* Vig; *obusel lühikesed sammud* Tõs; *Lambi taht lühike, panõ jatk`otsa* Khn; *vanger`olli lühike* Tor; *ku usinast pead* [paati]`ringi`kierama, on lühike luov Ris; *lõhike kasukas* Nis; *nihuke pisike lõhike nagu pisike juun teste`ulkas* Juu; *lõhike paks ein* Kos; *nii lõhikesed`peened`küinlad* Ann; *lühikse`käistega pluuse* Tür; *lühükene vill* VMr; *lühükene paelajupp* VJg; *lühikese`lüega vikat`* Sim; *see on lühikene tee* Trm; *kui vill`lüga lõhike, saab pude riie* Pal; *kihulased on`veiksed ja lühikese nokkadega* SJn; *mõni kuda pikä`lük`mä, mõni kuda lühikse`lük`mä* Trv; *poestel lühikse`juusse,`põetu* [pea] Ran; *lõegati pikki`õlgi,`raoti`katski lühikesiss tük`kess vai lühikesiss juppess* Nõo; *taa amõ om mul lühikene* San; *vihmre omma lühükese`* Har; *käve rõngiga tuud lühikest maad* Vas; [Peipsi järve] *lainõ`om lühükene ja murd`väega* Röp || fig *valel on lühikesed jalad* VNg; *valel lühiksed jäljed* VII; *valõliku jäljed ond lühüksed* Khn; *valel on lõhikesed jalad* Ann; *valel on lühikesed jalad, et mes tõsi, sij tõseeb, mes vale, sij vajob* Kod; *võlel om lühikese jala* Trv; *võldsil om lühikese jäl`e, saab kätte nigu lõhn, ku om`võltsnu* Nõo; *võl`sil omma lühükese jala`* Har

2. vähese kestusega, üürike lühike `aigus Lüg; *See suine aeg oli nii lühike, et seda polnd mitte `ollagi; Päe on lühike ja püme, `päike käib madalast; Täma elu iga oli lühike (suri noorelt) Pöi; Lühigese jütuga inimene saa kuigid koua jütta eieta Emm; Param pitk ning piinike nälg kui lühike ning jäme Khn; sügise on päavad lüheksed Vän; nii lõhikesi `pulmi ei old, et `õhta ää `mindi Juu; vana inimese kannatus one lühike, kõhe `taplema Kod; nii lühikese aeaga ei jõua kedagi ära teha Lai; ää lühiks vaheg lehm, kaits nädält ol' pal't `kinni [enne poegimist] Krk; päevä om lühikse Kam; [oma] iä `otsa ei näe, ku pik'k ta om vai ku lühikene ta om Har; taa lühikese ao seehn olt jo_pal'lo nännü? Rõu*

Vrd lühikukene, lühüt

3. napp, vähene; vilets, nõrk *ta oli pisut teist `moodi, natuke lühikse arusaamaga VII; mul\_o lühike silmanägu Muh; lühikse `kuulmesega Mar; Kel `väiksed kõrvad, oleva lühikse oimega (mõistusega); Lühikse `mõtlemisega inimene Hää; ei tea, kuidas see `mõistus ja oid nii lühike selle inimesel on Ris; tema on nihukse lõhikese `jäoga (taipamatu); so nõu on ikke väga lõhike, ei selle järele sünni teha kedagi Juu; küll tal on lühikesed arud - - ei `oska teha kedagi VMr; lühike nägemine, ei näe `kaugele Kod; Nüüd on vesi [järves] lühike, aga kevade oli pikem Vil; temä om lühikse nägemisege (lühinägelik) Hls; lühikse mäluge, temä ei mälete Hel; kae mijl' om joba lühike (nõder); noil om enämbide prilli, kel serände lühike nägemine Ran; naiste `rahval pik'k juuss, lühikene mijl' Har*

Vrd lühine, lühkene, lühkäne, lühü, lühükäne

lühikeselt lühi|keselt Lüg, -kselt KJn Hls Krk Ran(-ld), lõhikeselt Mär, lühikäiselt Vai adv < lühike kie lühikeselt `kõnnib, on tihu `jalgudega [hobune] Lüg; `lehmä on lühikäiselt `kinni (lühikese keti otsas) Vai; obune on lõhikeselt `kinni `seotud Mär; kui obone lühikeselt `kiini, siis ta timberdab ühe koha piäl KJn; sest saap küllält, et sa lühikeselt ärä `ütlet Krk; lang `olli lühikeseld kuun, `olli ää `mõskõ; ma lõegassi [tal] `juussit, siss kuuld kah lühikeseld (nõrgalt) Ran

lühikukene lühiku-, lühikoke|ne g -se dem < lühike(ne) päev lühikukene ja üü mua_i_lma pitk; lühikukene one sij kõrs, kukele `põl'vi Kod **Vrd** lühkakanõ, lühükene

lühildäni → lüheldane

lühilene lühile|ne g -se Muh Mar, lõhilene Pee lüheldane lühilest `võitu vili oo Muh; lühilene inimene Mar || lõhilene nägemine (lühinägevus) Pee **Vrd** lüheline

lühilik lühili|k g -ku lüheldane ol' sääarde lühilik inimõni; tiä `rõiva olli lühiliku Krl **Vrd** lühelik

lühindõmmõ → lühendama

lühine lühi|ne g -se Jäm Ans Khk Kär Hi; pl lühitsed Kse lühike odra nii lühine, saab juuril ära `kistud Jäm; lühine aeg veel `oota Ans; naiste kuued nüid nii lühised; inimise elu on nii lühine; mõnel inimesel lühine nägemine; minu nõu üsna lühine Khk; sellel oli nii lühine iga (elas vähe) Kär; Lühise aruga (nõrga mõistusega) Emm; Sügisene pæev oo lühine Käi; Lühine ja lai jüst na_t `köplase sööma palve; mo nägemine on nii lühine, et ma `kougele ei nää; lühine madal mees oli Rei; nüid ju pulmad lühitsed Kse

lühilraud vokilühi osa, lühivõll lühi raud on [lühil] kesk `paikas kus `värten käib Lüg; lõhi raud on vokil, mis `lõhtide sees on Juu; [voki] lühil on raud ja värten saab `sinna lühi`rauda `pandud Amb; lühi raua `treisivad isi `välja, sepale ei `viidud Trm; lühi raud käib läbi `värtna aagu Kod

lühkene `lühke|ne g -se V(`lüh|kõni Krl, -käne Se), `lühke Kod lühike *sij one tämale paras, ei pitk, ei* `lühke Kod; `lühkese? `kaska? Kan; `tühmrik ol' paks `lühkene Urv; `lühkene nägemine um *tuu, ku* `kaugõlõ ei näe? Rõu; pöks `lühkene kui töbu, perse? `lühkene ja seere? `lühkese?; `lühkene keväjä; aro jääss üle arvo `lühkesess, `väikoss jäänü? Ráp || fig võlsil umma? iks `lühkese? jala? Plv **Vrd** lühkäne, lühükäne

lühkokanõ lühkokanõ dem < lühike(ne) `kõnge jäänü?, kui kana muna veerüss, jämme lühkokanõ Se **Vrd** lühikukene, lühkükene

lühkäne `lühkäne lühike – Se **Vrd** lühkene

lühkü → lühü

lühkükene `lühküke|ne g -se dem < lühike(ne) *ta pail um sul* `lühkükene Rõu **Vrd** lühikukene, lühkokanõ

lühküss `lühküss Har Rõu lühidus, vähene pikkus *mis tähendäp* `lühküss, *ku* ta enne täüß *müßs om* Har **Vrd** lühiduss

lühmima `lühmima, (ma) lühmi nutma, tihkuma *äe lühmig nii palju mitte, ise va suur poiss juba; lühmis aga* `peale ja ekkis Muh

lüht¹ lüht (lüht) g lühi Kuu Hlj Lüg IisR L K I(g lühü Iis; lüst Kod) M TMr Võn; `lühti g lühi VNg Vai, lühü Jõh(n lüht) Vai; n, g lühi IisR Rid Rak, `lühti VNg voki osa *lüht on* `niisikene kahe `aaraline ja raud `keskel, lühü sies käib `värtän Jõh; *vogil on* `lühti ka viel, `värtänä `seiso lühi sies, `püöri `ümber; lühü sies `püöri `värtänä, lühül on `traadised `ambad Vai; *vokil on ratas, kolm `jalga ja siis on lüht peal* Kir; *oki kaba ehk süda, selle `kül'ges o lüht* `kinni Kse; *kehr käib voki raua `otsas, veab* `lühti `ringi Nis; *vokil on lühid ja lühi raud, lühi oagi pealt lähäb lõng* `värtne `peale Juu; *kargut' on sie, mis ike* `käima *ajab ja lüht on sie, mis vokil* `lõnga kerib Kad; *voki lühi on* `jälle sie, *kus sies* `värten käib Rak; *voki lühül on raud* `ambad sies Iis; *lüht lõigati* `saega `välja, `ambad `lüüdi lühile `sisse Trm; *lüst piäb õlema keskpaegan, et keter juakseb* `õigess; *sinä piäd elämä õma voki lühigä ärä* Kod; *panen nõöri lühi* `piale, *siis ajan ratast* `ümber Pal; *lühi kül'les on* `ambad, *kos lõng jooseb* Äks; `värten käib lühiraua `otsa ja raud on lühi sees Plt; *lühi sehen om puul* Trv; *lõnga aias lühi kurgust läbi* Hls; *oki lüht ja lühiraud - - puul* veerep sääil *sehen* Krk **Vrd** liht⁷, luht³

lüht² lüht Plt Puh Nõo Krl Plv, lüht Ote Plv, g lühi; n, g lühi Lut, löhi Se küünlajalg *las ma otsi toda* `lühti - - *t\_om viil miu vanaemä lüht, küünäl* `panti lühi `sisse palama Nõo; `altari lühi *pandas palamõ* Krl; `küündlel ol' lüht; *savitsõ?* `küünle lühi? Plv || latern [keegi] *tulõ mi poolõ lõhiga?*; *lauda mano tohi_i?* *muu tulõga?* *minnä_ku löhi tulõga?* Se **Vrd** lühter¹

lühter¹ `lüht|er g -ri R S L Ris Amb JMd VJg Sim I Puh, -re Tor Hää Ris Juu Koe Plt KJn Hls Krk Ran, `lühteri Vai; n, g `lüht|ri San V(`lö- Plv), -re San Krl; `luhtõr g -i Lut küünlajalg, -hoidja `lühteri pääl `seisos `kündeli Vai; `öbest `tehtud `küindla `lühtrid, *peelt kolme aralik, pannaste* `altari ede Jäm; *küinal põleb* `lühtris Khk; `Kerkus on `paergus veel *lae* `lühtrid ja roon `lühtrid, `lühtrite sihes põlesid `küünlad Põi; `lühter oo see koa mes *repub* [kirikus] Mar; *kirikus oo neli* `lühtert Tor; *lühtre sees oli köenal, lühter oli seal jala peal nagu lambi jalg; mis kodo tarvitadi, oli üks aenuke* `lühter, *pulma* `lühtred olid `mitme *aralesed* Juu; *igas kirikus on* `lühtrid JMd; *kus* `küündlad sies käivad, *nied on* `lühtrid VJg;

kerikus on `lühtrid küinalde jaost Trm; *kuali tuban one puust `lühter Kod; panin `küinlä `lühtresse põlema KJn; kirikun om `lühtre, `küündle palave `lühterte sehen Hls; kait's `lühtert `panti palame Krk; `lühtred annava `valgust; `kerkun om kolm `lühterd, vase karvalised, ripuva laen Ran; `täambä pänd kerigu hüül`möldri üte ainu `lühtri palama Har; `luhtõr kest kerikut - - `küündlit pal'lo pal'lo tsusit `ümbre Lut || õlekroon `pilli`ruogudest sai `lühtrisi teha Lüg; `õlgidest `tehti `lühtrid, paberi `lipsud `küljes Jõh **Vrd** lüht²*

lühter² `lüht|er Nis, g -ri Jõe, -re Kei lüht, voki osa voki `lühtril on `vindid, `vindid on seal taga, kus `kehra rattas peal käib Jõe

lüht|laev tulelaev, ujuvmajakas iga sügisel `seisa siel lüht`laiva VNg

lühtri|päev küünlapäevale järgnev päev (3. veebruar) `eila oli `küinlapæe, täna veel `lühtripæe; mõned pidasid veel `lühtri `pæeva, `küinla pæe oli ennem Khk

lühü lühü[?] g `lühkü Har Rõu Vas(`Yuhku); lüü ~ lü,ü Lei; pl `Yuhku[?], -o[?] Se

1. ant pikk; vähese pikkuse või ulatusega *se palit om lühü[?]; ütte lühüt puud om viil vaia[?]; `lühkü sammuga hopõn Har; [tal] Jääss ka ta samm jo `lühküss Rõu; sõss kañni jal_`tõisi sukkõ, ni\_ka\_gu `Yuhkuss `jäie<sup>?</sup> Vas; `Yuhku uhakõsõ, kavvõndõhe künnüse = sil`mä<sup>?</sup> Se; üldäss, et `lühkidi `jalguga hopõn paremb Lut || fig Võlsil omma lühkü jala[?], petüs tulõ pia avalikus Vas*

2. vähese kestusega, üürike *hommugult `nüsti enne `päivä (enne päikesetõusu) `lühkü pääväga Har; ku päiv (päike) `lühkü pääväga lätt (looja), siss vaivalt pilulõss üle mäe; pik`k igä `pesmäda ei päse[?], lühü lõömälda ei jää[?] Rõu; `Yuhko `vaihhõga[?] lehm (vähe aega kinni) Se; lühü[?] aig Lut*

Vrd lühüt

3. napp, vähene; vilets, nõrk *tuy om `lühkü nägemisega; ennembä ma\_käve egä pühäbä kerikun, n\_omma jala\_jäänü `lühküss; Kartuli_`keeti ärä<sup>?</sup> ja `pañti `lõime veidükese, ei\_pal'lund, liha vai `rasva ka_tsipakõnõ, tuyd `ültigi `lühkü leemega kartuli[?] Har; kabõhõdsõl `hiusõ<sup>?</sup> pikä<sup>?</sup>, mijil` lühü[?] Lut*

Vrd lühike(ne), lühükäne

lühüdane lühüda|ne g -se lühike oli lüend `mingi lühüdase asjaga VJg

lühüdläne lühüdlä|ne Tõs, -la|ne Var, lühidla|ne Jäm Kse, -lai|ne VNg, g -se lüheldane `sielikku one `mulle lühidlaine VNg; vähädlane mees, lühüdlane Var; lühüdläne pael Tõs **Vrd** lühetlane

lühüest lühikeseks emä keritses nii lühüest kui sai [poisi] pää Vai **Vrd** lühükesele

lühükesele lühidalt, lühikeselt *Lehm `äilis savaga, ei last `lüpsäda, vai `piaga - - [siis] pia `siuti `ninda lühükesele, et ei saand `äilida Jõh **Vrd** lühüest, lühüld*

lühükäne lühükä|ne Kuu, -käi|ne Vai, lühika|ne Jõe, g -se; lühükõ|nõ g -sõ Võn lühikene obukala, lühikane ja jäme Jõe; *Ma olen nii lühükäne, et ei uladu `korgemald midägi ottama; Küll on sinu kuub ka lühükäseks jäänd; Pikkest saab lühükäst `kergesti, lühükäsest aga pikke enämb ei saa Kuu; `päiväd `onvad lühükäised; `liiga lühükäine nou `pieti; pien `parda, sie on lühükäine `parda; `jussi roho - - mogomaine lühükäine kova roho Vai; Aig om lühükõnõ; Juussõ omava lühükõsõ Võn **Vrd** lühikene, lühü*

lühüld lühidalt `nüörid `onvad lühüld Vai **Vrd** lühükesele, lühüveld

lühüt lühüt g `lühkü Rõu Vas; pl lühüved Vai ajalisel või ulatusel lühike kel on `pulmad - - üks `eha vaid ko `laulatammast tulevad, [on] `oige lühüved Vai; katõl`kümnel edimätsel ajastagal ol lühüt tal`v Rõu; olõ õi`pik`k tij, lühüt om Vas **Vrd** lühü

lühüveld lühidalt, lühikeselt harak sagatab nii lühüveld; Ära vasika nii lühüveld `kinni siu Kuu **Vrd** lühüld

lüidine lüidine a < lüt lüidine vili Rei

lüiglemä → lüügel(l)emä

lüik lüik g lüigi Ris Nis Juu puru, peenike praht õled lähvad `lüiki (peeneks) Ris; kal`la nõul vaob lüik `põhja; puu mädanend, `tohkend na ää. pal`las lüik jäänd järele; pühin põrandalt selle lüigi ää Nis **Vrd** lüt

lüila krussi(s) `juussed jähid lüila - - `juussed o ää täterdet (lokitud); selle `juussed\_o nii lüila, nad\_o `loodud mõnel `rulli Muh

lüilu `lüilu lõoma vingerdama ju nad (ussid) ikka koa `lüilu lõövad Muh

lüit lüt Muh, g lüid|i Jäm Jaa Hi Lä(pl- Vig) Aud(-t) PJg Tor Kei Rap Amb JMD Koe/-t/ Lai KJn, -a Khk Kaa Krj; lüt g lüüd|i Rei Khn, -a Kaa Kse

1. puru, peenike praht, põhk; (jahu)tolm saepuru lüt Jäm; kut tä (odrarehi) `liiga kui oli, leks [sõtkudes] nii lüidaks ää Khk; Peenike lüt sai ikka vilja sihest `välja söölutud. Lüt läks läbi sööla ja jähi sööla ala unniku Kaa; kõik simpsti vahed peenikest `lüita täis Krj; ruki linnasse sõeluti ära ja siis see peenike lüt, mis sääl `välja `tulli, see keedeti ää ja see `olli nii magus nagu siirup Muh; `riided olid keik jähu `lüiti täis; `veskes on küll seda `lüiti Emm; vili on `lüiti täis; Einad aluskoti sees täitsa lüüdiks läind Rei; aloskot`tis oli veel natoke `lüiti, panin uued põhod kot`ti LNg; nii kaua pahmati, kui jähi `neoke lüt järele, `neoke peenike praht Mär; jahud oo nii `peened, justku üks lüt Mär; rehe saab tallutud peenikeses nii nagu üks lüt Tor; Sammal kuivatadi kerisel ää, siis õeruti puruks, üsna lüüdiks kohe Kei; [hernevarred] on iad `sitked, õled läkst änam lüüdiks (peeneks) Rap; põhu `lüiti jäänd maha Amb; aupinu juures on `lüiti Koe || (halvasti põlevast prahist) Ahi `lüiti täis, ei põle Han **Vrd** lüik

2. paks, tummine sa `kietsid lüidi lieme - - ma `lüiti lient küll ei süö Muh

lüitama `lüitama lüidima `lüitab `pähhid Pöi **Vrd** lülitama

lüitima `lüitima Mär Lih Han riknema, niiskuma; vinduma kui on vilets kütus, siis on `lüitima läind - - ei põle `ästi Mär; [küttematerjal] `lüitib ää, ei taha põleda, tihedas vajun Lih || vinduma Täna sööd `lüitivad na kaua, ei kustugi ää Han

lüits lüits lutt – Tõs **Vrd** lüitsikas

lüitsikas lüitsikas = lüits lüitsikas suhu, [sest] kui sa mõedu ei ann, siis tä akkas `lõugama Tõs

lüitsimene `lüitsime|ne g -se lütsimine, imemine ju tä (lutt) `lüitsimese jaoss oli ikke Tõs

lükand|uks lükand- Pöi HaLä(-änd- Juu) Kos Jä Ksi Plt toal olid vanaste lükand ukсед ies Hag; toa seespool oli lükand uks, sel oli pulk sees ja käis sedäsi soone peäl; seena sees olid sooned ja val`sid, ukse `kül`gis oli pulk, siis lükati `kiinni ja `lahti, lükanduks oli põegiti `laudest `tehtud Juu; mina nägin küll neid lükand `uksi, nihuke lai Ann; `niuke lükand uks

oli, pulk oli `külges, `tõmmasid sedasi möda soont edasi TÜR; vanamuiste olid lükanduksed Plt

lükatamma lükatamma aeglaselt liikuma hobõnõ sõit ei sõõd'a?, lükatass õnnõ; jäness lätt, lükatass, ei joosõ? kõvastõ RÄP **Vrd** lökatamma

lüke lüke g lükke Kaa VII L(lüke) HaLä(lüke) Ris) Jä VJg Sim Plt KJn Trv Pst Hls, `lükme Sa Muh Kod Äks KJn M(n lükä Trv Krk; g `lük'mä Trv); n, g lükke Kuu Hlj; lüge g lükke Kuu Vai

1. pikkhöövel lüketase laud `lükmega sileks Khk; `lükmega lüketse servad `sirgeks Mus; Pitk lüke oli ruipingi peel Kaa; puu töö `juures oo lüke VII; Kes ikka puutõõd tegi, see tegi `lükme omale ise Põi; lüke oo suur pitk ja `öövel oo pisike Muh; lüke sedäsamma `moodi kui `ööbel, aga `ööbel oo `väike Vig; suur `öövel, `öetse lüke Tõs **Vrd** lüki

2. lõimepoomilt korraga kudumisele lastav kangaosa või kangapoomile keeratav osa valmis kangast kinnitis `kaikaga saab lüket `laska. kui eest täis oo, sis saab lõngapoomist `juurde `lastud; täna ole seet'se lüket ää kudun Aud; juba lüke täis; Ku lüket `laßsid, `tõstsid niipailu ette, ku rindpuum lubas Hää; kui ees kudumise järk lähäb nii pikaks, et lähäb `vasta `niisi, niied ei tõuse enam, siis `lastakse `jälle lüket Juu; laseme lükke ära, riie tuleb nüid sua lähedusesse TÜR; lüket `laskma on `kanga `lõimeid järele `laskma, et süstik suab `käia Koe; lüke ei ole `vaksagi pikk Plt; pane püüraak `piäle ja lase lüket KJn; mõni kuda pikä `lük'mä, mõni kuda lühikse `lük'mä; lüke om täis `koetu, taht ärä `laske Trv; lükke kaupa lastas kangast edesi, üte poomi päält tõise pääle Pst; ma kua selle `lükme ärä Hls; koets paar' ammast, lastass lükä ärä, lastass lükät Krk

3. helmepael `lapsed tulid, lükked käes (kõrre otsa lükitud maasikatest) Hlj; `elme lüke läks kat'ti Juu; `elme lüke oli elmete sies niisuke pienike niit VJg; elmed `pantse `lükmitte `piäle. lüke õli linane lõng Kod; aab `elmed `lükmesse Äks; `pärled on `lükme ots KJn || meid pannakse ühe lükke `piäle, kõik vanad, kes üle kaheksa `kümne vanad on Kei **Vrd** lükiss¹, lükkendäne

4. hudi, ritv lükkamiseks [puud langetades] sai veel lükedega - - lükata PJg; lükkega lükatase puid maha `lasmise `juures Tor || kõrgvee ajal kaldale uhtud praht loe lüke, mis loe lükkend Khk **Vrd** lük¹

5. kergete elukommetega inimene, liiderdaja On üks lüke Kaa; Mis tüdruk ta on, igavene lüke Pha; Kut va lüke `tõmmab õhest kohast `teise Põi || laiskvorst, lohe poiss on nisuke lüke, ta kohe ei pia `kohta JJn **Vrd** lükedis, lüki|puu

lükedis lükedis g -e liiderdaja kis `ilma kattu tõmmab, isastega ning keik, see on üks lükedis Khk **Vrd** lüke

lüke|pakk lükepak^k pikkhöövel – Var Ris **Vrd** lükipakk

lükerdeme lükerdeme palju käima är lükerden `lehmige Hls

lükerdus lükerdus g -e pikk ja aeglane inimene, loikam lükerdus oo `pitkä `toime inimene. pitk ja `aeglane. niiskesed lükerdused Kod

lüki lüki g lüki ~ `lükme Jäm Khk pikkhöövel Tuleb `lükmega üle lasta Jäm; `lükmega lüka laud `sirgeks Khk **Vrd** lüke, lüki|pakk

lūki|pakk 1. pikkhōövel *Lūkipakk on tarviline puuriista tegemesel. Lūkipakul `panta tera üles`poole ja siss lūkeda riistaloua sōrv lūkipaku peel `sirgeks Emm; lūkipakk oo pingi peal Tor Vrd lūki, lūke-, lūkme|pakk*

2. hoor – Käi

lūkiss¹ *lūkiss Trv Hel, g -e Ote helmepael lūkiss katsik `minnu Trv; elmil olli niidist tettu lūkiss Ote Vrd lūke*

lūkiss² *lūkiss g -e pähklitupp egal `pähkmel oma lūkiss, kos ta sehen om; ku lūkiss `tōmbap vahatsess, siss om pähem valmiss Nōo Vrd lūkk²*

lūkk¹ *lūkk g lūki Hää, lūkki Hlj, lūgū Kuu kōverast puust jalas millegi vedamiseks talvel; pikk rity, mida kasutatakse puude langetamisel Lūgūgā sai `talvel `kaugald `tuodud vett; Lūkk oli koverik puu, `miñnesgā vesi `tuovri lūgāti `kaevuld, `olgu tua vai `lauda `juure Kuu; Puu on nõnda läbi `saetu, et vajuma võib akata, sis lūkatakstend `seukse pika `puuga ladva puult osast, sij puu on lūkk, üks roegas, muud midagi Hää Vrd lūke*

lūkk² *lūkk g lūki pähklitupp võta lūki seest pähen `väl`lä, ärä lūkiga järä Nōo Vrd lūkiss²*

*lūkk³ *p lūkkū önn `Keski hüüss `toisele ärä `mennes: hūä lūkkū; `Piiridükse vedä, ille `suobati hūä lūkkū Kuu Vrd lūüd*

lūkkama *lūkkama (-ämä), da-inf lūkata (-ätä) eP(`lūkma Jäm Khk) Trv u Puh KodT Plv/-ämmä/ Rāp, lūkkada (-ädä) R(lūkka Hlj VNg, -ä Vai) Mus VII Rei Iis; lūkkāme, lūkkā|te Hls Hel, -de Krk*

1. tōukama, surumisega liikuma panema *`teine kerd kui oli kalu `palju, eks siis old `raske [venet] lūkka (sōuda) Hlj; `vardaga saa lūkkada `parred alt `vällä, siis ahus kukku maha VNg; `Jōhvikaid `tōime suost nii `palju, et lūkka `teisi kodu kas vai labidaga IisR; `lūksid mind maha Jäm; pōhad jooksevad õllekehal, käbitasse ää, käbapuru lūkatasse (topitakse) vahahele Mus; lūkkas udjaga `puati VII; Lūkka uks `lahti, `suitsu on sihes; Suur tugev puu oli, aga see suur tōrm, mis sii oli, see lūkkas `õmber Pöi; teene lūkkab, teene veab Muh; pisigene mätas lūkkab suure `koorma küliiti (karmist naisest) Emm; kui paet `pōhja akkab, siis lūkatasse takka `randa Rid; vanad inimesed `käskisid vel`la kerasse lūkata, `unni aada Mar; lūkake pōpped `nurka Kse; tule lūkkāme `vankri `vällä Tōs; Kuōdas lūkkād, sedäsi lähāb Khn; lūkka see tool sīiapōole Tor; Tuul nii `kange, et lūkkab sia `pūsti; Väike lūkkas suure `ümmer (sünnitamisest) Hää; leiva lasn oli pika varrega, said leiva taha `ahju lūkata HMD; kus suured küinid on, lūkatakse koorm kohe `sumdi `ümmer, pärast siis angud `koorma otsast Juu; Kudas suaga `tōmbas, nõnna tuli, kudas lūkkas, nõnna läks Amb; uks oli `siuke tōmmand ja lūkand. `tōmma sedasi edasi ja lūkka tagasi `jälle soont `mōōda `kiñni Ann; oli `kange tōrm, tuul lūkkas selle metsa maha Kad; lūkkas minu ees uksest `sisse Trm; vesi one üle kallasse, lūkkāb eenä `loime; kessi lūkkāb tādä, sedä tuule `veškid Kod; lina `kiskumise aeg -- et pōle ka `mōnda jõude vanameest, kes võtaks puu ja lūkkaks teise (päikese) `alla. kes se `pääva `alla lūkata saabki, aga `ööldi nõnna; laisa inimese `kohta `ööldi, et seda argiga lūkka ja konksuga `tōmba. laisk ei taha kedagi teha Lai; piirits `aeti läbi võrgust, lūkati läbi Plt; sij ei lää mud`u, sedä lūkkā pōlvege; lūkkā (lūki) elme niidi `sissi Krk; venet lūkkāb mōlaga KodT || kessi sedä pasunad lūkkāb (māngib) Kod*

2. fig a. kõrvaldama; välja viskama `keiser lükati roonild VII; ta `olle lükatud ise `leiba Mar; usuvennad seda jälle kuulvad, lükkavad kogodusest `välja Ris; meil oli vana maja, taheti ää `lõhkuda - - siis lükati meid sealt `välja Juu; lükätäss ametiss ärä, ei `kõlba Kod b. kellegi käsutada, kamandada Elu `aegne sulane, onld `teiste lükkada ja `tõmmada; Sie `naise lükkada ja `tõmmada, mene pane ta oma `piaga `mõtlemä IisR; see oli egaihe lükata ning tõugata Khk; `vaene laps oo kõigil lükata ja tõugata Tor; ta põle muud kui testel tõugata ja lükata Ris; ma ei õle sul igale `poole lükata Trm c. taga rääkima; loba ajama lükkäp tõisi inimesi Trv; rahvass lükkäss mud`u `tühja juttu edesi Krk

3. pinda mööda libistama; libistades töötlemä a. (hõõveldamisest) lükka `laua `servad `õigest Lüg; `neljätõistküme `aastane - - siis enam `karja ei läind ja siis akkasin juba `üövli lükkämä Jõh; ruupakuga saab lüketud loua sõrvad `sirgeks Ans; lükkab laava `öövliga sileks Khk; val`ts `ööblega lükatasse `valtsisi Mar; lükkä `üüvliga üle, põle veel sile `ühti Tõs; need lauad peab üle lükkama, on libedamad Saa; pikkpakk on `õige `sirge, sellega lükätäks laua servad `easte `õigeks Juu; lükatud põrand VJg; lükkä viijl `üüvligä üks kõrd, ta ei õle `õige Kod b. (ihumisest) kirves nüri, tahab vähä vahedamas lükätä Tõs; lähme lükkäme nüid `kerve teravaks käiä peäl Juu; lükkä kervess mõni kõrd, suab teräväm Kod c. (muud juhud) Lükkas abeme maha ja kadus Põi; Vaada kas pliida all on süsi, ma lükaks (triigiks) vähe oma `kleiti Rei; `neuksed käsi lükkamese rauad - - sellega lükkab ka pailu `jälle, `lõikab üks kolmsada `roogu `päävas Lih; lükka see küna `puhtasse PJg; lükäts masinege maha ku kahin (niitmisest) Krk

4. a. (ära) veeretama, teise peale ajama; kõrvale lükkama lükkas süü `toise `pääle VNg; teine oo ää lükand eese pealt selle, [aga] töö tahab teha Mar; muu töö sai `jälle kõrvale lükatud, et sa ikke saad [vilja] tuulatud Lih; tä oo `kange süid teese `piäle lükkämä Tõs; ta ei taha isi `süidlane `olla, lükkab selle süi kõik teese `peale, trügib teese `kuklasse; ma lükkäsin ta `puhta `kõrva, minust jääb ta koa tegemata Juu; lükka äbi kõrvale ja mene VJg; ise `süidlane, aga lükkäb süi tõese `piäle; jumalass on lükätud (peale saadetud) sji tõbi, muku äkitse õled `aige Kod; lükkab vaevad kõrvale, ike `luštilik Pal; alati lükatasse aga minu `kaela, mis `raskem töö Lai; lükkab süü kõik teese `peale, aab teese süüks Plt || panema meie talu lükati `Vänra `alla, saari valitsuse `aegas `ol`lime `Lelle all Vän b. edasi lükkama Poiss `olla oma tulemise edasi lükkand Põi; Mõni inimene oo pialakkamesega na `arglik, ikka lükkab edatsi Han; lükkän ta veel edasi, ehk lähäb paramaks, nii `vastameelt ja västik tehä Juu; lükkavad `kohtu `aega ikka edasi VJg; laada päe om edesi lükät Hls c. teisiti arvama; ümber tegema vms `Mõisal ol`li ikki `õigus, kiissi tend sai `ümmer lükata Hää; kui [testament] ei õle üväss testod, siis lükätässe `ümber Kod

5. kiiresti liikuma; ringi käima laevad lükkavad täna nõnna `eetsi Muh; Vanaeit läks lükates Han; lükkab küla `mööda `ringi Aud; lükkavad ühe ja teese pidu peal Tor; lehm muud ei tji, ku taht lükäde pal`t; säält tullev üt`s suur oben lükäten; temä mõtel, et ma `seante lükkäje, ulguss ole. esi lükkäss `ilma `müüjä ümmer Krk; [ta] nakašs kodo poolõ lükkämä Röp || ta o kahene, kolmat lükkäb `minnä Kod

lükkendäne lükkendäne helmepael mõnel õli suur rong `kaulas, mõnel õli üks lükkendäne Lüg Vrd lüke

lücke|vahe kudumiseks ettelastav kanga osa *lücke vahe* [on] *kolm`tol`li* Tor; *vahest soan ühe lücke vahe ää kududa, vahest soan poar Juu; paar lükkevahet olengi kudunud. lükkevahe on nii suur, kui ise tahad* Pal; *ta`laskis pika lükkevahe* Ksi

lökkima *lökkima (-mä)* Vän Hää Saa spor KPõ, Iis Trm Plt, `lük`mä (-k-) Kod KJn Vil Trv Pst/-me/ Hel TLä Ote Rõn, (ma) *luki(n)*; *lökkima (-mä)*, (ma) *lökkin* R/lügin Kuu/

1. a. (tihedalt) ritta seadma, reastama *lökkin* [seened] *keik`pulka ja panen`leiva`ahju`kuivama* VNg; *tarvis akka`ouni`nüöri sise lökkimä* Vai; *elmed tullid ää lükki* Vän; *tule`aita mul niid räimed ära lökkida* Hää; *krel`lid lükiti niidi peal* Ris; *jõhvikad said`paela lükitud nagu`elme read, siis rippusid sedasi sarja all (pulmade ajal)* Juu; *ta lükib kala`vardasse. `vardasse lükita kui suitsetata* JõeK; *lökkisin nüebid`paela, on ühes kuos* Kad; *lapsed lökkisid pihlaka marjad lõnga`piale* Iis; *lökkind õra`silka täis* Trm; *üks piänike latt lähäb pitku`katse`arja edesi, selle`piäle one lükitud varesjalad; tämä one nõõlaga lükitud sji`vol`t; selgpaala`piäle lükid niied* Kod; *talle villad on`tingu täis kui lükitud* KJn; *lükib`el`mit* Trv; *kos vanast`ollu keik`nii täis nigu lükitu* Puh; *üits vanainime`kuüli`ärä, suka olluva`täie täis nigu lükitu* Nõo b. kokku keerama, plettima *kõis saab kokku lükitud* Ris; *lõimed`võeti kääruude pialt maha - - siis akka lökkima teise käe pialt teise`piale, siis lüki ke`ti* Sim

2. pead looma *Vaata rüki, ku ta just akkab kõrrest`väl`la tulema - - [siis] akkab lökkima. Pääd kõik väl`las on, sis ta on juba lükkinu* Hää; *mis vil`lal viga lükki, ilm on vaga; luste ei lüki, kaar ka ei lüki, temal tuleb pööris`väl`la, odral tuleb`jälle pää`väl`la, rükis ja nisu pal`lalt lükivad* Saa; *tämmu akas rükki vara`lük`mä, põle viil jaani`päegi käes* Vil; *kesu lükib pään, ku ta küll kasunu om* Pst

3. lökkama, nügima *nii`palju nüüd lökkis sedä kappi sield`seinäst`iemäle, et kapp mend`ümber;`Ülge emä pidi oma`poiga ka ise vede lökkimä; Siin`länne`puolised`rannad on madalad,`andab`enne lükkidä, kui`paadi sadamess ujuma saad* Kuu; *Lökkisivad üksüht* Jõh; *si`peidlälune one sõra, tahasi viil`lükki seie nõõlaga* Kod

4. hulgana tulema *kärbläisi lökkis`tulla tuba täüs* Vai; *küll lükib täna pailu inimesi kiriku* Koe; *küll lükib rahvass`tulla* Kod; *juba lükib rahvast kokku* Plt

5. lüdima *pähkmilt tullime kodu, siss`õdagu`lük`seme;`pähkme om`ärä lükitu* Nõo

lökkämiste *lükates`Ueti sis vie`tuovri`korvist`kinni,`käädi koverasse ja vähä lökkämiste`liuges`oite hüäst mittu`ämbri`kerraga`lautue`juure vett* Kuu

lükme|pakk = lükipakk *Lükme pakud`tehti`vahtrast ja mets`õumpust* Põi; *lükme pakk oo. ärg`öövel`o ise`moodi* Muh

***lüksauma** (nad) *Yüksause langema biksi?* *Yüksausõ maalõ* (püksid langevad maha) Lei

lükütäm(m)ä *lükütämä* Urv, *lük`ütämmä* Rõu, *lükutam(m)a, lüku-* Vas *sörkima lükütess, ei jovva`joosta?* Ury; *kui ta juušk`õige`tassa, nigu`astõ pia, sis ta lük`üt;* *kõik jovva ai? ütte`muudu joosta?, mõni`juušk, mõni lük`ütäss* Rõu; *Paán hobõsõ ette ni lükut`Maurilõ* Vas

lülü¹ *lülü* R Jäm Khk Kaa Põi Emm Käi Mär Vän Tor Saa KPõ TaPõ Plt Pil KJn Trv Hls Ran Nõo Har, *lülü* Kuu Khn Pst Hls Krk

1. kõva puu, puu tihedam, kõvem osa, lülipuit [paadi] *Külj`vitsaks`ueti ige enämb jagu kasepuu ja vahel ka kui sai`metsäst mone sobiligu`männü lülü käde, mes`oige`kaua`vasta pidäs Kuu; lüli puu, `tõisepuolt on ilus lahe puu, lüli on`tõisepuol`küljes, tihe ja pruun, sie on siis lüli. tuleb lüli`vasta, siis saag ei võtta läbi Lüg; Lülipuu on ia`tarbepuu IisR; tumem, tõrvasema`moega on lüli puu. mõnel pole lüli, se`üitaste pekkpuu Jäm;`raandale ka tõmmeti kuuse lülist vits`pæele Khk; kuusepuu, mis on kõverite`kasvand. alumine külj on lüli Emm; lülist saab liha nõu`peale`vitsa. kui lülid peal on, sis on põline kohe; kuuse lülid on vanaste ree jalaste ala`pandud Vän;`meistred`teavad kohe, mis lüli puu ja mis malts puu Tor; lüli`lauda ei panna seinasse Saa; puu on lüli, kui siest on nisuke punakas ja`tihke, sae võtab kohe`kinni Amb; lüli, sie on alt nagu tünn ja oksikane`kangest; lüli`kuuskedel on pailu mähet VMr; kui nuor kuusk jääb kõverasse, siis on lüli, kui pane tema vitsast, siis`vaata, kui kaua ta käib VJg; lüli on kole kõva ja täma ise kisub kõverast Trm; lüli puul süda on ühe puale piäl. lüli puu on algas, lüli lähäb paremass`lõhki ku malts puu; lüli`näitab vihimä ette ärä -- kaks kuuse`õksa õli seenä vahel. kuevaga õli`õige, kui vihimä tuli, õli kõver Kod; teene puu on`rohkem lüli, teene on`rohkem malts Äks;`ästi kõva riist, lüli puust`tehtud Pil; liha tiinil kos raud vits rosteteb ärä, ku lüli kuuse`pääle aias, temä seisab elu aig Hls; lülipuu om kõva ku vašk, ometigi katik ei lää Krk; vanast --`olli vikati lüli, kelle otsan vikat`olli Ran || tüvest murdunud kild kännu küljes kui sa saed, pisike kild jääb`sonna`külge, see`üitakse lüli Kaa Vrd lüdi³*

2. järk, osa; ahela, keti vms rõngas ketti lülid`onvata`ruustes VNg; rukki`korre lülid, nigu`solmed sies. rukki on`kasvand`mitme lüligä Vai; Muidu tugev ket`t, aga paar lüli on`katki Pöi; selgroo lülid või`liikmed Käi; ahela lülü Khn; ega`enne juhe`vitsa põld, olid puust veädid, lülid olid sees koa Juu; piibu pitsi lüli Koe; sõrmel on mitu lüli VJg; kett on lülidest kokku`pandud Iis;`peidlä lüligä mõedeti ennevanass; meie ehitäsimä lüli`viisi, tegimä obese tal`li ja onni`õtsa laadale; kõvera luiega piip one lülidegä, egä nošol lülisid ei õle Kod; raudket`id on lülidest kokku`pantud KJn; keedi olli peenikse lülidēge ku uuri keti Krk; sepp nakap katte ketti kokku`niitmä, needip kokku nuu lüli, siss saap ket`t pikembäss Nõo; ket`i lüli<sup>2</sup> omma`kat`ski`hõõrunu² Har || osi – Kuu Vrd lüdi², lüll¹, lüül

3. kord, voor [pahn]`aeti rihaltse parandale üle, kergidati pæelt ää ning nuiati teine lüli veel. anname teise lüli, sabina veel, sis`saab`valmis Khk

4. [tal] õli lüli obene, tuim ja laisk Kod

lüli² lüli Ris Nis Krk(lülü) lüdi ta akkas`pähklid lülima. arib ää, võtab lülid küllest ää Nis; lülüise om`pähkle ümmer. kui lülüst om`valla, sõss om pähel valmiss; tamme tõhv om lülü sehen; käbu lülide vahel om`siimle Krk Vrd lüdi¹, lüll²

lülikas lülik|as Hlj/-ss/, g -a Lüg Jäm Kaa Pöi Mär Vig(-äs g -ä) Kse Vän Tor spor KPö, Iis Trm Kod/-äs g -ä/; lüli|gäs g -kä Vai tiheda süüga, lülipuiduline`ästigi tugev ja lülikas puu. `tõine külj lülikas Lüg; lüligäd puud ei lähe`puolest Vai; lülikad puud on`raske`saeda Pöi; lülikas puu, kõba ja tiheda`süüdega Mär; Tõrvamänd o lülikas ja vaigune Vig; lülikas puu --`öövle raud kisub`sisse Nis; mõnel puul on üks puol`sitke ja teine rabe. sie rabe või mure puol on lülikas Amb; kui`kuiva`ilma tuleb, siis kisub se oks või lülikas puu kõverasse Tür; lülikas puu on ia`tarbepuu Sim; lülikast puust lauvad kestavad kauvemb kui`al`kast puust Trm Vrd lüdikas, lülikäine, lüiline

***lülikäine** pl *lülikäised* lülikas *lülikäised puud* Vai

lüliline *lülili|ne* VNg Kse Tor Iis Kod Har, *-le|ne* Tor Juu Koe Kad Plt KJn, *lülüli|ne* Kuu Krk, g *-se*

1. lülipuiduline *lüliline* puu Kuu; *lülilene pal'k`pañdi meil kerise`kohta* Juu; *lülilene puu, ei sua tast kedagi jägu* Plt **Vrd** lüdiline, lülikas

2. lüirikas, lüidest koosnev *punased, pisiksed, lülilised marjad. meil`üidvad sii ikka kabalad* Kse; *metme lülilised ket'id* Tor; *kõr'ss [on] lülilene, seal nihukesed sõlme kohad* Juu; *liimukas -- ei soa arugi, kumb tal pia, kumb tagaots, lülilene keha teisel* Kad; *ajo, niiske (niisugune) nut'iline ja lüliline; sel'järuud on lüliline* Kod; *lülilene piibuvar'ss* Plt; *konnakuusik om lüliline, jakuline* Krk; *ket't om lüliline, vahel om mõni rõngass kah* Har

Vrd lüline

lülüma¹ *lülüma* Hlj PJg Ris Nis Juu Amb Kad Rak VJg Pst/*-me/*

1. lüidima, välja poetama; välja pudenema *oder lülüib* (ajab okkad ära) Hlj; *siis lubati [pähkleid] korjata, kui akkasid lülüma* PJg; *lülüsin`kaarla`marju* Ris; *akkas`pähklid lülüma* Nis; *pähklad tahavad tupest lülüida; lülüsin (koorisin) kardulid* Kad; *pähklad lülüivad, kui maha kukuvad* VJg; *pähklid lülütse tupede s'ijst`väl'lä* Pst || fig *lülis enese`riidest`lahti* Kad **Vrd** lüidima¹, lülütama, lülmä

2. lükkima *lülüsin`rõngaid`paela`aada* Kad

lülüma² *lülüma* Kuu/*-mä/* Hlj Mär Nis Rap Koe Kad jooksma, liduma *Pistis lülüma* Hlj; *sai lülüma (põgenema), mud'u oleks sitasti läinud* Mär; *pani lülüma,`joosis minema* Nis; *ta on`kange lülüma* Koe; *lülüis et kannad`välkused* Kad || järk-järgult tulema *lambaid lülüis üle aa; ulk inimesi lülüis metsast`välja* Kad **Vrd** lüidima²

lülüne *lülü|ne* Jõe Vai Jäm Khk Kaa Hi Iis Kod, *lülü|ne* Kuu Krk/g *-tsel, g -se*

1. tiheda süüga, lülipuidune *kuuse ja`männi puud on`pohja puolt lülüsed* Jõe; *Ega ne jäserigüd`männüd ole`pilpauiks`kuigi hüäd, näd o`liiaks lülüsed, egas lülüne`kestä`kiskuda, sie`lähte puruks* Kuu; *lülüsed puud, kõveras kasund puud* Jäm; *kore puu on lülüne, suure`süüga* Khk; *Lülüst puud äi saa kervega lõhkuda, see äi luhku* Emm; *teina kül'g on lülüne, siis veab kõverags, teina kül'g on teist`moodi* Käi; *puud on lülüsed, muredad. lülüsest puust äi saa püргу`kiskuda* Rei; *kõvere puu om tõisest kül'lest lülütse; süü kuuse om lülütse ja kõva ihuge* Krk **Vrd** lüidüne

2. lüirikas; jätkuline *kondid on väga lülüsed* Iis; *erme var's [on] lülüne* Kod || osje täis – Kuu

Vrd lüliline

lülis hädas *Vankri radas läks maal`käües`katki, küll ma vast olin lülis`ennegu sebä`juures sain ratta* Kuu **Vrd** lülläs(s)

lülütama *lülütama* VJg, *lülüt(e)* Krk lüidima *pähklaid lülütakse, võetakse tohlud küllest maha* VJg; *pähkle lülüdet's ärä, pannass talvess; oravil ärä lülüdet, käbu`lipne kül'lest ärä aet,`sijmle`väl'lä võet, pal'lass käbu ruuts mahan sää'l* Krk **Vrd** lütama, lülüma¹, lülütämä

lülüku *lülüku* kest; koni tühi *lülüku one, kos tubakad ei õle siden; pabero'ssi lülüku on si tühi, mes`tõmmamise jaoss; lülükusid või`õtsu`ulka muan* Kod || *aaru`katlal vee`näitjä* on lülüku Kod

lüll¹ lüll g lüllli Plv; lül'l g lüllü Kan; g lüllli Röp lüli keti lüll um `kat'ski lännü<sup>?</sup> Plv; [kubjas] `pesnü kaala lüllli ärä[?], et `jäigi elosajas pää `olgõ `vaihõlõ Röp **Vrd** lüli¹

lüll² lül'l g lüllli Hel Rõu Vas; lüll g lüllü Rõu lüdi `pähkme lüllli Hel; pähe kasvass lüllü sisehn. tammõ tõhval umma\_kah lüllü<sup>?</sup>, nu<sup>?</sup> kausikõsõ<sup>?</sup> Rõu; `pähkme[?] ei olõ vijl lüllli seest vallalõ Vas **Vrd** lüli²

lüll³ lül'l g lüllli Võn San Krl/-ll-/ Vas häbi `petjal ei olõvat `lüllli Võn; `petjäl olõ õi<sup>?</sup> `lüllli Vas

lüll⁴ lüll g `lüllli jupp senel `kueral on sava lüll vaid taga, pual saba on `vällä `lüedu VNg

lüll⁵ lül'l g lül'li Vas Se; pl lüllli[?] Lut kaak, võllas `lül'li tõmmati ineminõ, sis ol'l elo täl otsah Se || "võlla nõör poomiseks" – Lut **Vrd** lüllitulp

lüll⁶ lül'l g lüllli Kan Urv pajalaud `tõmba `lüllli, `tõuka `lüllli, lüllli silmä[?] sõgõda Urv

lüll⁷ lüll g lüllü häll lüll häll um Lut

lüllitulp kaak, häbipost lül'li tulp ol'l kerigu man, sääl `pešti, egä kerigu man ol'l lül'li tulp Vas; vanast ol'li lül'litulba<sup>?</sup>. lül'li `tulpa `panti, `puudi üless; vanaesä vil kõnõli, et ol' `nännü, ku mõisa man tõmmati lül'li `tulpa; lül'li tulp ol' `saisnu `mõisah vai vallamaja man Se **Vrd** lüll⁵

lüllitämmä lül'litämmä Har; pr (ta) lüllütäss Se ümisema; kussutama mis sa lül'lität, ku [laps] midägi laul vai jorisõss Har; last lüllütäss, magama lüllütäss Se

lüllitämä lüllitämä lüdima `pähkmä<sup>?</sup> är lüllitä<sup>?</sup> `vällä Rõu **Vrd** lülitama

lülläs(s) hädas Tuul kiers `vasta - - olimme peris `lülläs, `enne kui `randa `saimme; Küll olimme `lülläs siel jää `sõtrü sies, ei `kuidagi saa läbi; Oled vade sa oma mihega `lülläss, igä päiv juob Kuu **Vrd** lülis

lülmä `lül'mä, (ma) lül'li lüdima `pähkmit `lül'mä Rõu **Vrd** lülima¹

lülü|hein osi Ei siin `suones `kasva muud kui lülü `heini Kuu

lülüt(e) → lülitama

lülüvama lülüvama kuluma – Lei

lümakulla viltu roht aid ol'l puul l'umakulla[?] Röp

lümbähtämmä lümbähtämmä maha kukkuma ka ku esi[?] ka lümbähti Vas

lümbäk lümbäk g -ku Trv Hls Krk lombakas lümbäkul om alamb `kõndi; eläjes om ka lümbäk, kui jalg vigane Hls; sij üt's lümbäk oben Krk **Vrd** lömbäk

lümitama lümitama Tor Iis, -eme Hls lömitama; norutama koer lümitab maha, kui teene koer tuleb Tor; Kana lümitab, ei mune ärä, tal om `miastig viga; Lehm lümitab, akkab višt juba `poiga `tuuma Hls **Vrd** limmutama

lümme Lümme lohku; längu – Võn Röp

lümmikal(l)a lümmikala Röp, -lla Plv viltu, libamisi aid um lümmikalla[?] `vaonu Plv; egäl teomehel ol'l oma peñk [rabamiseks], kat's `jalga ol'l tõõsõn otsan, ja tõõsõn es olõ[?] midägi, puüllümmikala [oli] Röp

lümmit(e) lümmit(e) viltu – Võn

lümmitämä lümmitämä hiilima, otsides käima; vahtima kae lümmit' saina veeren ja iil' midägi ja vahiss; ta lümmitäss `ümbre, iks kaess, et tulesi ja võtassi midägi; mõni lait's kõnd `akna takan, vahiss ja lümmitäss Ote

lummukalla *lummukalla* Vas; *l'umukalla*[?] Ráp (pool)viltu; poollamades *Laudaussõ* piida omma lummukalla vaonu[?] Vas; *sängü pään om sääl l'umukalla*[?], *ei saa*[?] `õigehe pikäle olla<sup>?</sup>, *ei külüle. kes `haigõ om, ei saa*[?] `kuige `mõudo olla[?], *sis om l'umukalla*[?]; *l'umukalla*[?] aid, *liuhka `ruud`lest Ráp Vrd lummukilla*

lummukilla poolviltu *Tulp om peris lummukilla* Vas **Vrd** lummukalla

lummäkeli *lummäkeli* Nõo, *lümä-* Kam kummargil; *längus Peni käib lummäkeli, kui ta om pahandada saanu; Tahava oma minekut varjata, siss oiava endit lummäkeli* Nõo; *maja om lümäkeli* Kam **Vrd** lümäkilõ

***lummümä** nud-part *lummünü* viltu vajuma *lummünü aia*[?] Ráp

lummütämä *lummütämä* lingutama *taa vana kuri hobõnõ, kae_kui lummütäss, kõrva_ligi pään ja vahiss ku`rastõ*[?] Kan **Vrd** limmutama

lumo *lumo* Plv, *lümü* Urv sodi, *lödi Kas `kartoli vai ua*<sup>?</sup>, *ku pudrulõ keese*<sup>?</sup>, *sõss om lümü* Urv; *`kartoli är mädänü*[?], *nigu üts lumo `keldreh* Plv; *l ü m o l õ*, *l ü m ü l e* sodiks, *puruks Sa\_lõt `kartuli_kõik` lümüle `kijtnü*[?] Urv; *süük` lumolõ keenü*[?], *ei olõ*[?] *inämb umma maku* Plv **Vrd** limu¹, lümäle

lumpäme *lumpäme*, da-inf *lumbäte* M lonkama *temäl om jalg `aige, temä `lumpäb* Hls; *obene oid `jalga ja `lumpäss; sij peñk `lumpäss, kus ma siin istu; kell `lumpäss, vaade temä ei lüü `tiksu `õigest* Krk; *`lambil om sõra`aiguss - - `lumpäse, ei saa jalul saista* Hel **Vrd** limpama¹, lömpama

lümune *lümune* limane *lümune ja ukkas keik* Aud **Vrd** limune

lümäkil *ta asi om lümäkil, ta satass maha*[?] Krl

lümäkilõ kummargil *inemõni käü kööräl, lümäkilõ* Krl **Vrd** lummäkeli

lümäle *lümäle* Kam Urv sodiks, *puruks väegä ärä keenu, paksuss, lümäle keenu* Kam; *tambit lümäle tsia süük*[?] Urv **Vrd** lumo

lümü → lumo

lündil *lündil* käima *Rei Phl jää alt põrutamisega kala püüdma nemad käivad lündil kalu püüdmas* Rei; *Lündil käimine* Phl

lüng(-) *lüng* g *lüngä* Kuu; *lüng(-)* Krk Hel Kam, *lünk(-)* Pst kõver, viltune; *laugjas `Lüngä leppä* Kuu; *lünk katus ei ole nõnda ää ku püst katus* Pst; *nii om siantse lüng mäe, üte `kül`glise `rohkep; mõni oo `väege lüng õladege* Krk || kaldu asetatud roigastest aed paranda tu lüngaid ärä Kam

lüngakili *kükakil ta oo lüngakili* Muh

lüngaline *lüngali|ne* g -se kõverik *sie on `mitme `lüngaline puu, koverikkone* Vai **Vrd** lüngiline

lüngas *lüngas* Jõh Saa, *lüngäs* Lüg Jõh Vil kaldus **a.** *längus mõni [puu] on `lüngäs, mõni ei õle `lüngäs* Lüg; *aias ollid oksad keik vihmaga `lüngas; koera änd pole `püsti ega sorus, siss on `lüngas* Saa **Vrd** lõngas **b.** *küürus, küürutades Madal, et `lüngäs pidi alt läbi menema; Mis sul viga on, et käid `ninda `lüngäs; Tämä `ongi `niisikene `lüngäs* Jõh **c.** *viltu, kallak püstaed pool `lüngas* Jõh; *lüngäs, sedasa-muti kallak* Vil

lüngelema *lüngelema* Vas, -mä *Se aelema, kõõluma; kügelema lehm `lüngeless lõia otsah, `mõtsa taht* Vas; *mi_sa `lüngelet tah piñgi pään, satat maahha; kavvas sa tah `lüngelet, saa ai jo üle [jõe]* Se

lüngi `lünɡi Trv Hel Röp/-n-/ länɡu `lünɡi `laudjasega obene Trv; üt's [puu] om tii poolõ `lünɡi kasunu?, tõinõ om `pistü vjil Röp **Vrd** lüngä

lüngiline `lünɡili|ne g -se **a.** kõverik Nie ladiid on nii `lünɡilised, ega neist `uitu saa Kuu **Vrd** lüngaline **b.** konarlik Tie oli peris `lünɡiline Kuu

***lüngline** komp `lünɡlisep kallak mäel tõine kül'g om äkiline, tõine om `lünɡlisep vähe Krk **Vrd** lüngäk

lüngä `lünɡä (-n-) Saa/-a/ Vil M T VLä kaldu, länɡu, (pool)viltu vihmaga vajuvad vil'lapääd `lünɡa Saa; sji katus om ikke nagu `lünɡä Hls; mõni o `lünɡä (länɡus) õladege; pane redel vai purress püstepelt üless, ta `lünɡä `väege Krk; lina om maha `lünɡä lännu Hel; vana maea vaeob `lünɡä Ran; aost aid tetti ka `lünɡä nigu `ruudlist aid; sji puu kasvap `lünɡä Nõo; puul' `lünɡä penk, siss sääl pääl rabati terä vihu seest `vällä Ote; tuul' aja puu `lünɡä maha San; hoobiss maan ei olõ?, om nii puul' `viltu, `lünɡä lännu? puu mõtsan Kan; rõugu? omma? `lünɡä `vaonu Urv || kallak tii om `lünɡä, külläk; tõisest kül'lest om ta (mägi) `lünɡä, tõisest äkiline Krk **Vrd** lönɡa, lünɡi

lüngäk lünɡäk|k g -gu kallak, vildak jäi `sinna `istme, lüngäk maa olli, perse olli üleven ja jala all puul; Sina olet tennu lüngäkit `penke, kas rügi tahat rabame akate või Krk **Vrd** lüngline

lüngäkil lait's olli puul külläkil, puul' lüngäkil mahan Krk

lüngäkilõ poolviltu Ega kanõpit maha ei_laotada?, kanõp pandas aidviirde puul' pistü vai_lüngäkilõ Urv

lünɡä|pidi kallakumalt purress om `väege `püsti, pane vähä `lünɡäpidi Krk

lünɡükõlla länɡu tulp om `vaonu - - lünɡükõlla? Se

lünk → lünɡ(-)

lünkelemä `lünkelemä, lünɡeldä? kiikuma, kõikuma, õõtsuma laõ külehn häll `lünkeless üless `alla. ratta\_kah `lünkelese?, kui umma_katski, ärä minegill; ägil `lünkeli, kui ol' sääne `turbine maa Rõu

lüntidel `lüntidel rebadel – Emm

***lüntima** ipf (ta) `lüntis lonkima koer `lüntis kaudu õuelt; mine aga `peale `lüntides Muh **Vrd** löntima

lüps lüps g lüpsi eP u Puh Nõo Krl/g lüpsü/, `lüpsi spor R; n, g `lüpsü Vai lüpsmine; lüpsikord; ühel lüpsikorral lüpstud piim `Lõunene lüps jäeb ägedaga vähest IisR; ühe `lüpsügä `anda `paljo `piima Vai; oomigust `lüpsi oli kolm `toopi; see [lehm] nõnda `vaese lüpsiga Khk; `lehmade lüps kuiva `aaga nii vähike VII; `Päevane lüps on alles, `õhtase lüpsi võib `sõnna `juure `panna Põi; sa oled ta napi lüpsiga jätn; lehmad tulavad lüpsile Muh; lehm annab viis `toopi lüpsil Mar; terve lüps läks apuks Mär; päe jo lehmä `lüpsis Tõs; puul on noor loom, `alla `lüpsi Ris; esimesest lüpsist soab ikke kolm, neli `toopi `piima, pärast jääb vähämäks Juu; küll on teil aga iline lüps JMd; pime õõ oli - - ma läksin `lüpsi, `eksisin ää Ann; sie on nisuke ull lehm, ei seisa lüpsi aal paigal VMr; ommogone lüps, `lõunene lüps ja `õhtane - - `astral lehmäl one aga kaks `lüpsi, ommogu ja `õhta Kod; `enne `lüpsi puhastati nidad Lai; üks lüps läks pütti. nel'la viie toobised pütid olid Plt **Vrd** lüpsis

lüpsi- lüpsi- Kui `lüpsi `tarkus käes, ei ma siis enamb lase tal jalaga `lüpsiku `ümber virutada IisR; `lüpsü `aiga on `müödä Vai; lüpsikord jääb vahele, lehm ehiv ära VII; kui ta

ika toond loom oo, et ta `piima annab, siis ta\_o lüpsilehm, kui ta pole `kindi mette; mönel [lehmäl] o viis kuus tükki (nisasid), aga nee_p lüpsa, neli on ika lüpsinisa Jaa; Suur `mõisa oli ja oli suur lüpsi kari, pailu `lehmi oli; Teised olgu taale lüpsi lehmaks (tehku talle muidu tööd); Lüpsi naised `lähtvad omiku juba neljast viiest `lauta Pöi; ju ta ise lüpsiaaks kojo tuleb Muh; Lüpsiiste aa vehene madal kolme voi nelja jälaga pink Emm; lüpsiluomale peab veel kaks `korda päevas uut alust panema JõeK; ned lüpsinaised [mõisas] olid jäänd vahest magama Ann; lüpsikapp oli, kapa `sisse lüpseti, kapa siest valati lüpsiku ja lüpsikuga `tuadi tupp ja kurnati püt`tidesse Kad; lüpsi kibusse lüpseti; üks naine `katsus [lehma] kõhu alt -- see on ia lüpsi lehm. katsuti piima `sooni Lai; lüpsi pink oli kolme jalaga, mõni nel'lega, ümargune, saba oli sedasi `saetud, `saeti saba taha Plt

lüpsik lüpsi|k g -ku SalD Muh L K I(g lüpsike, `lüpske Kod) Trv Pst(lüssi|k g -ku), -gu SaLä Hi Saa; `lüpsi|k g -ku Lüg Jõh, g -gu Kuu; `lüpsi|ku g -gu VNg Vai/-ko g -go/ lüpsinõu vanast oli puu `lüpsiku. puu toru akkas kohe `uurdest `pääle, `kaanest üle oli `piena ja sene ribast `kannedi `lüpsiku; `lüpsigu `pesti ja `pandi aja `teiba `otsa et vesi valus `vällä VNg; `Metsast `õtsiti `õksaga puu, `tehti toroga `lüpsik; Lehm `andas täna kõhe `lüpsiku `täie `piima Lüg; piim jähi lüpsiguse Khk; lüpsiku peab ää pesema, muidu piim lihab apuks VII; See kiha äi pea mitte `tilka, jooseb kut vana lüpsik Pöi; lüpsigud, nee `olled ka puust Phl; lehm ei tohi lüpsikud nuusutada, siis jääb piimale lehma inge õhk `juure Mär; ea lehm lüpsab lüpsiku täis Tor; tuha lehelesegaga ja liivaga `pešti [lüpsik] `puhtaks. nii `valge oli, et särises. `õeldi ikke: nii `valge kui piima lüpsik Juu; lüpsik oli puust, kadaka oks oli torus, iga `lauba keedeti tulise kividega Ann; lüpsab lüpsiku täis ja lüüb jalaga maha, [st, et tegi] nii pailu, aga tüöd põle näha Koe; palavaga on `lehma paha väilal `lupsta ka. oea irmuga, et paneb (lööb) lüpsiku VMr; egass lüpsikid ei `müidud, pidid metsast ise `ot`sima nisukest puud. vitsad kas kasest ehk pihlakast ehk sarapuust Pal; `võeti takku, `pañti `sinna lüpsiku tiba ette ja sellest `lasti läbi Kõp; vanast olli puust lüpsik - - pikk tibi olli ehen, kos kurnati Trv || söim justkui vana lüpsik (lohakas) Ris

lüpsilind väike-lehelind lüpsi lind_o pisike kiri lind, karjub ikka silk silk silk, solk solk solk Muh; lüpsilind laulab silts, solts, silts, solts Iis

lüpsis `lüpsi|s g -se VNg, -sse Lüg lüps `ehtane `lüpsis VNg; mul on omalgi õld lehm, midä viistõist `kümmand `liitri `päivas on `piima `andand, viis `liitri `lüpsissest; kui lehm tuleb `piima, siis sie on `tuores piim. `üöksä `lüpsist piad `lüpsämäte `enne kui `vällä `küpsseb, siis senest võid juo võid tehä Lüg

lüpsma `lüpsma (-mä), (ta) lüpsab (-äb) eP u TLä; `lüsmä, (ta) lüssäb Pst Hls Hel; `lüpsama (-ämä) R(-maie, -mäie Lüg; `lupsema VNg Jõh, -mä Lüg) Khk Kär

1. udarat piimast tühjendama lehm `rüökis aja taga, ei lase kedagi `lüpsada Jõe; `päivä`luojast said kodo, aga siis pidid veel `süöki tegemä ja `lehmäd `lupsemä ja Lüg; lehmäl nidad `söörduvad, `kaua `lupsmata olnd Khk; kellu kaheksma ajal ma tuli `lehma `lüpsama Kär; visad lehmäd, nee on ullud `lüpsa VII; Mine Abruca `ül'gid `lüpsma (õeldi oskamatul inimesele) Pöi; neli `lehma oli `lüpsa Kul; lehma nidad oo `kat'ki ja `lõhki, ei lase `lüpsagi Mär; `Lüpsäjätel ond `raskõ käsitsi `lüpsä; Lehmäd ei põlõ viel lüpsset Khn; Oma aeg läheb ikki, enne ku lehm `lupstu ja siga söödetu Hää; vahest `metses uússid `nõelavad `lehmi, siis se uússi nõelatud piim lüpsetakse ikke maha ehk sea kätte Juu; `andis

mõisa karja ulgast kõige parama lehma mulle `lüpsa JMd; käsi ei lüpst enam `lehma, käsi suri ää; `lehmi ei lüpsatud tulega, oli se pää nii lõhike, aga ikka pääva `valgega lüpsati Ann; lehmad tahavad `lüpsta, ammuvad juba Kad; ike õlgu `kõrge riiss, kohe lüpsad Kod; mõni lehm on kõva nisadega, ei jõua `piima `väl'la `lüpsa Lai; pimedas `lautas lüpsan lehmad ka ära Vil; kudass sa lüpsät, kui vesi silgup piimä `sisse lehmä sä'lläst; minu käe enämb ei `tüütä, ei saa `lehmä `lüpsä ei midägi Nõo || fig (ärakasutamisest) Kes see ennast `lüpsa laseb Põi

2. piima andma Lehm `lüpsab suust ja kana munib nogast Kuu; lehm `lüpsab `ühte `piima (ahtrana, poegimata) VNg; mitu `toopi su `ruske lüpsab Khk; lehmad ep lüpsa, karjama on kuum Kär; lehm jääb `kinni, lüpsa änam `ühtid Jaa; Kits lüpsab ka `rohkem kut see lehm Põi; noor ohu tuleb esimest kord `lüpsma Rei; neli tükki oo päris nidad, mõnel oo kaks tükki koa, `lüpsväd koa Vig; `värske piim, siis kui lehm `lüpsma tuleb Pär; kahe nisast lüpsab HMD; lehm lüpsab, siis soab puhata, eks `kandmese aeg ole ikke `raskem; mul'likas on nihuke veis, mis alles `lüpsmä akkamata Juu; mul on küll murelik sie asi, lehm on alles `lüpsma tulemata Amb; ta `lüpsis `kümme `liitre `ümber JIn; oheti mul'likas, akkab kahe `aastaselt `lüpsma TÜR; sie on mul'likas, ega sie\_s viel lüpsagi Sim; ku üvä lehem ja `toito suab, siis lüpsab läbi, vana `piimä lüpsab se'ni ku'ni uus kätte tuleb Kod; lehmale soendati vett, kui lehm oli `lüpsjä Pal; lehm lüpsab suust, nigu sa `talle `süia annad, nii ta lüpsab Lai; ia lehm, ta `lüpsis `talle iad `piima Pil; aher lehm lüssab vähä Pst

Vrd nüsmä

lürbe lürbe Khk, g `lürpe Kaa lurr vilets ölu - - lürbe Khk; Supp oli pal'las lürbe Kaa **Vrd** lürbätüs, lürp

lürbätüs lürbätüs g -e

1. halb toit, lurr *Üt's lürbätüs ol'l keet, ma joht taha õs Rõu* **Vrd** lürbe

2. pehme, mudane koht *Olõki õs muialt minna?*, *sõs `karksi läbi lürbätüse Rõu*

Vrd lörbätüs

lüristamma lüristamma deskr poiss lüristas `erne lient süä; `karjane lüristab pläkkist pasunaga lürr-lürr, ei kedagi `laulu `viisi tule `vällä Lüg **Vrd** löristama, lürritama

lürp lürp Khk/-/-/, g `lürbi IisR lahja toit, lurr Supp nigu lürp IisR; *Äga see_s ole miskit kohvi, oli muidu üks lürp Khk* **Vrd** lörp¹, lürbe, lürr

lürpima `lürpima IisR Khk, `lürpma Krk/-me/ Ran Nõo/-mä/ Võn, (ta) lürbib (`lürbib IisR) lurinal sööma või jooma *Joo ilusti `vaikselt, ära `lürbi IisR; söögi ajal üsna väljale kuulda, kui se lürbib; Äi tohi mette sidasi `lürpides suppi süia Khk; Kunas sa selle `väikse lusikuge kõtu täis lürbit, võta iki suurep Krk; mia ei taha su perä, võta lürbi esi ära Nõo* **Vrd** lörpima, lürpsima

lürpsima `lürpsima lürpima Süö `kähku, ega supp ole `tohtri rohi, et sedasi lusika `otsaga `lürpsid; *Mis sest supist `pal'jalt `lürpsid, `ammusta `leiba `piale IisR* **Vrd** lörpsima

lürpst deskr poiss sei `erne suppi, es nätsitä sugugi, `õkva nigu vedelät `putru võt't *luskaga lürpst-lürpst Nõo*

lürr lürr g `lürr lurr Eks lürr mend sigadelle IisR **Vrd** lörr, lürp

***lürritama** ipf (ta) `lürrit deskr sie siis ikke `lürrit [torupilli], aga sie oli `ninda `vaevane sie mäng Kuu **Vrd** lüristamma

lürtsima `lürtsima IisR, (sa) lürtsid Khk luristama `Üksi ia `süüa, võid suppi läbi `ammaste `lürtsida nii`palju, kui tahad IisR; Me vahest akkasime suppi koostast lürtsima, siis saime paukumist; Mis sa lürtsid - - nuusa nina tühjaks Khk

lüsi lüsi HMd Nis Tür Pai, g löe Rid Vig PäLo Juu Trm VIPõ(g lühe SJn) M spor T, löö S Lä Mih Kei Juu Pee Sim Trm Pal Plt, lüe Hlj IisR Mär Var Pä Jür JõeK JMd Koe ViK(g lüsi) TaPõ(g lüde Kod), lüö Kuu Lüg Vai Ris JõeK Amb, lüä Jõh IisR; n, g lüsi R, lösi Häa

1. vikati (sirbi) osa a. vikati (sirbi) vars lüsi on `ninda (nii pikk), kuda inimene on, `tarvis `sirgelt `niitada Jõh; vigast on `pandu lüö `otsa Vai; jalaga koorest ühe korra `tehti vikardi `vitsu, missega vigart löö `otsa `kinni sai siudut Ans; sirp `löödi löö kaila `külge `kinni; lüsi sai kadakast ja kasest `tehtud Kär; ma_p leva oma vikati lütt üles mette VII; pael oli sirbi löö `külges Jaa; vekatil oo lüsi, kus `otsas vekat oo. ja löö `külgis oo pulgad, kust `kinni `oetasse, kui niidetasse Mar; Vikatid oo lüte `otsa `pandud `vitstega Han; Tulõv`aasta lähäb `uusi lüsi taris, tänäve suab viel läbi Khn; vikati löed oo kuuse puust `tehtud Aud; vikati lütt ega reha ei taht tiha, `ütles, et teen muud tööd HMd; mul läks vikati lüsi kat`ti, kas teil on prii `lüssä Juu; Vanaste `tehti vikati lüed kaheksakandilised, nüüd teevad `nel`ja `kahti ja ümmargusi, kudass `kergem on Jür; tüdruk `lõhkus ühe suvega kolm vikati lütt [ära] JMd; vata saad vikati lütt, ku `kuardealused `tervest jäta VMr; vikati lüsi on nõnna puol teist `jalga pikk Sim; vikat siduti löö `otsa vitsaga, pärast õlid plekk võrud. `rasked lütt ei tahetud Trm; vanast sai `niita, paks ein oli, sai vikati löö otsaga üless kaarutata Pal; lät`i vikat õli, lühikene lüsi Lai; Löel on kaks `pulka, kust `niitja `kinni oiab SJn; vikat` löest katik, uut lütt vaja Trv; midä pikep lüsi, sedä pikep kaar Krk; tõesen käen om vikati lüsi, tõesen käen om käsiläne, siss keerutat Nõo; löess otsiti kuuse puu, kooriti ärä, tet`ti liivmeistriga siledäss Kam b. vikati varre käepide Lüsi `tehti `ninda, et `võeti `tuores puu oks, mis `andis `painuma, `sellele `leigati `keskelt `sisse ja `painutati `ümber vikkati `varre IisR; lüsi on kõver vikati varre `ümber; lüdegä ei sua `laia `vualu ajada, lüdegä vikat aab vualu `kitsa Kod

2. raskus õngenööri küljes käsi kooguga `püiti: õng oli all, tina lüsi oli `külges; mees `õoras löö `aljaks, siis tursad tulid käsi koogu `juure änam - - vat se aljas löö meelitas kalu `juure Mus

lüsinal lohinal [lehm] võtab su lüsinal taha, tuled lohja `siia Var

lüss lüüs g lüssi madal king mia lase iki `siantse madale `lüssege; `siantse ilma kondsat kengä, lüssikse Krk

lütsik lüt`si|k (lüt`sik) g -ke, -kä, -gä Har; lut`si|k g -ku Krl Har, -gu Urv; lüt`sk g `lüt`sku Rõu Vas; leit`si|k g -kä Har, -ku Se; pl lüt`sigu?, `lüt`skä? Rõu, lut`sikõ? Har klimp lut`siku ruug om ää süvvä? Krl; sij lüt`sik` ol`l küll makuss; keedäme lut`sikid, kesvä jahust iks tet`ti lut`siku? Har; `põrssiid tul`l ku `lüt`skiid `katlahe; lüt`sigu? umma_kesvä jahust, `hõelist jahvõst, klimbi? umma? `püügli jahust Rõu; kesvä jahu `lüt`skit tei, mõni üt`el`kaku? Vas

lütsikäne lüt`sikäne klimpis, tükkis mu\_naanõ kjjt` jahu `putru, is olõ `aigu pöörüsega_ häste `siädä?, no\_m putr lüt`sikäne Har

lütt lüt`t g lüti (teat viinapudel) kuvvelist ja üteteisskulist kutsuti lütiss Hel

lütti¹ lütti viskama Krj Muh lutsu viskama poisid läksid lõpe `eare lütti `viskama Muh

lütti² tervena, tervelt *nahk tuleb lütti selle raamiga* `seltis ää ja leespugu jääb `puhtaks `jälle; *lütti oo nii nagu pähiss tuleb siku sehest ää*; *juba nahk tuleb* `peetidel lütti ää, nüid *akkab juba* `aitama [keetmisest] Muh

lüttitama *lüttitama* desk. Pöialpoiss (lind) *lüttitab lüü-üüt, küll võib lüttitada* Lüg

lüütutama *lüütutama* Puh, *lüütäm(m)ä, lüt'ü-* Kan Urv Rõu Plv sörkima, pooljoostes liikuma *latsõ*? *iks lütütäse*?, *ega nä_pal'lo ei_kõnniki, läävä*? *iks puul'* `tirku Kan; *Haari latsõ* `üskä ja `naksi jaama *poolõ\_lütütämmä* Urv; [sead] *Pañni\_ku\_mat'in kodu poolõ*?, *vana inmiss lütüt' iijn,* `põrsa_takah; *Pini lät's lüt'üten* Rõu || *aega viitma lüt'utad aja nii samute ärä* Puh

lüädäkille *lüädäkille* läebakil – Kod Vrd löödakil

***lüästerdämä** (ta) *lüästerdäb* loivama, aeglaselt liikuma *lüästerdäb käedä, pitk kleit sel'jän, muss näoss* Kod

lüästu *lüästu* pikk ja kõhn olend *kõhna,* `niiske *lüästu õli* Kod

lüöberdus `lüöberdus g -e Kuu IisR lööberdis *Keda sest* `lüöberdusest *ikke* `uotad, *nisuke* `lõtva olemisega IisR

lüöpi `lüöpi g `lüöbi kergemeelne tüdruk – VNg

lüörikas `lüörik|as g -a vihmauss `lüörikad, *tulevad maa* `pääle `üöse Jõh Vrd löörikas¹, läärikas

lüöru *lüöru* ?loru *koer pitkäli muan, vana lüöru* Kod

lüövikeine → leevike(ne)

***lüüid** p `lüüidi õnn, saam *Nuar* `naine *majas, vanamel on nüüd* `lüüdi Jõh Vrd lükk³

lüüderdämmä *lüüderdämmä* vänderdama, võnkuma *ko'rv lüüderdäss õnnõ säl'äh, ko* `toukass *jäl mõtsa poolõ* Se

lüüdi → lüdi⁶

lüüdik *lüüdi|k* g -ku Saa/-üi-/ Hls leevike *lüüdik on ilus punane lind* -- *laulab aledasti silut, silut, silut; lüüdikidel visasime sirelte* `alla *marnakid, nemad söövad* `seemlid Saa; *ilm lääp külmäle, lüüdiku tuleve kodu; lüüdik om päält a'l, kõtt om punane* Hls

***lüüdo** *lüüdo* rumalake *vana lüüdo, tä om puul'* `ul'li Röp

***lüüdotamma** *lüüdotamma* rumalana ringi käima [ta] *lüüdotass inne küllä pite* Röp

lüüdsätüs *lüüdsätü|s* g -se tüma koht *lüüdsätüise on* `Torsta *elotusõ* `lähkedseh Röp

lüügel(l)emä `lüügelemä Urv Plv/-mmä/ Röp, `lüügellemä Kan Plv; `lüüglemä, da-inf *lüvveldä* Urv, `lüüglemä, *lüüeldä* Kam tükkima, mitte paigal püsima, rabelema *mes sä* `lüiglet, *püsi karjan* Kam; *tä* `lüügless *pal'lu, ku tä tüküss kohegi* Urv; *lehm* `lüügelless, *nakass* `pulli `ot'sma; *hobõnõ* `lüügeless *aia küleh* Plv; `väega `lüügeless, *kakk* `hindä *vallalõ lõia otsast* Röp || *himustama* `lüügelet, *ütte* `asja *tahat, lüügelet toda* `asja Röp

lüül *lüül* g *lüül|i* Mus, -u Rei Rid, -o Mar; *lüül* g *lüül|u* Muh Lih, -i Phl *lüli keti lüül* Mus; *kearbudelt pannasse lõhjad* `patsi, *siis lastasse pärast lüül aavalt* `lahti; *ahela lüülud* Muh; *sel'groo lüülud* Rid; *loomal ja lammastel ja nendel oo kõigil sel'la* `kontide *lüülod* Mar; *undil põle sel'groo* `lüülusi, *ühe* `tükne Lih

***lüüluline** *lüülolene* Mar, *lüüluline* Muh *lüliline tuleraud* `olli `mitme *lüüluline* Muh

***lüülutama** *lüüludama* Käi, *lüülutama* Muh

1. *vingerdama uss läks lüülutes* `põesa; *uss aab saņņa üles, kui lüülutes läheb* Muh

2. kerima *eks ma lüiluta tõtta* (ketti, paela) *lühemale* Muh

3. lõõritama; vilistama – Muh Käi **Vrd** lüürudama

lüülä-läälä *lüülä-läälä* tühi jutt, lori – Räp

lüüpämä *lüüpämä, lüübätä* lonkama – KJn

lüürudama *lüürudama* lõõritama *Küll ta võib ikka lüüruta, üsna`tüüdab ää; Ära lüüruda, ema kõrvad lähvad lukku* Rei **Vrd** lüülutama

lüüs¹ *lüüs* g *lüüsi* Har Rõu Plv Vas Se, *lüüsi* Hlj; *lüis* g *lüisi* Vän Kad Nõo; p *lüisi* VNg veskitamm, pais *meie`käisimme vahest`lüüsis ujumas* Hlj; *lüisi kael* - - *kitsam koht, kust vesi läheb`lüisi. lüisist lähebki vesi`veškisse* Kad; *Lüisiga oietas vesi kõrgen, siss jahvatamise aigu lastas viil parasjagu joosta* Nõo; *ku`veški manh ei olõ vett, siss korjatass vai`kõütass vett lüüsi manu, ku tahetass`jauhva vai tetä?*; *ma saisi lüüsi pääl, kai kuiss suurist sil`mist vesi`alla`juusk* Har; *veški lüüs* Rõu; *ku lüüsi`juuskmine`väega kohisess, sõss näge`tõisi`ilmo* Plv; *veške man, kost vesi satass`alla, tuud kutstass lüüs* Se

lüüs² → klüüs

lüüskä lauge, liusk *mõni katus om väege`püsti, mõni om`lüüskä* Trv

lüüt → lüit

lüütama *lüütama* Jäm, (ma) *lüüdan* Kse täis kandma; prahti laiali ajama *meri`lüütab täis* Jäm; *ära`lüüta siin* Kse

lüüter *lüüt|er* g *-re* käskjalg *lüütre olli tulitse`juuskme; ku küindlepäeva aal nii pal`lu`päiva vällan om, et`lüüter saa obese`selgä karate, saab`einä tetä* Krk

lüü|türr öösorr *Lüü`türr* *kuuled`õhta, ku mets on`vaikne, keväde`aigus* Lüg

m *emm* Kuu/ä-/ VNg Iis, g *emm|e* Kär Kaa Pha Kul Lih Vän Nis Ann SJn, *-u* JJn Trv Krk, *-i* Lüg/`e-/ Mar, *-a* Kei; n, g *mij* Kod Pal KJn Pst Krk Krl, *mee* Tõs, *mie* Khn m-tähe nimetus *emmist akkab`pääle* Lüg; *ühe emmega* Kaa; *kaks`emmi kirjutame* Mar; *meel oo kolm`viirga* Tõs; *kolme pulgaga, sie on siis suur emm* Iis; *kammid kirjotatse kahe`mijgä* Kod; *Tammissaar, kahe emmuga ja kahe essuga* Trv; *Miina* (nimi) *akkass emmuge* Krk; *imä opaás`tähti: kij lij mij rij* Krl

ma → mina

maa *maa* (moa, mua) üld

1. maakera **a.** maailm; meie planeedi pind elukeskkonnana (ka vastandina taevariigile või põrgule) *Palub omale maad ja`taevast abi* Kuu; *Enne oli mies maad ja`ilma* (mida kõike) *lubama* - - *siis teind enamb juttugi* IisR; *ju maa peel pailu`riikisid on* Khk; *nee mei mette anam sii maa peel* (keelejuhi ütlemine jumalagajätul); *teist nii`õölad mina äi tunne mette maa`peelged* Käi; *ega nii elmast maast* (kaugelt) *ei olnd`lapsi* [koolis] Rid; *eks ma olen küll maa peal`raskusi`tunda saand* Mär; *lapse irmutis oled moa peal, irmutad ja kollitad`lapsi* Tõs; *olen maa pial üks`terve inime oln* HMD; *Maa ja taeva vahel ruumi küll Jür; kui inimene on ike kõik maa pial läbi eland, siis tiab tema ka, kus ia on ehk kus sañt on* Pee; *kolmekeisi me mua piäl õlema, kaks sõsart ja üks veli; sij müüd sigineb mua`piäle;`niskess nime ma ei õle mua piäl kuulud* Kod; *küll se maa on suur ja lai, tagaspidi`Põltsamaad on veel talusid* hum Lai; *vanakorat om nüid maa pääl, küll`mülläp; jummal`säädnu vikerkaari`taivade`pilvi`sisse, et maa pääle ei piä enamb vijuputust tulema* Nõo; *toda ei lövvä sa maa päält ega`taivast kah* Kam; *üteldäss küll, et taivass ja maa lätt ukka* Ote; *ma`le havva inemine, ega ma inäp maa inemine ei olõ?*; *mis`mõisa neil jaka om* - - *ku*

inemise ei mahu[?] elämäde ei[?] maa pääl Har; naid pratu ja hät'i um maast `taivani<sup>?</sup> (väga palju) Rõu; Maa pääle ei mahu, taivahe ei taheta ja põrgohe ei päse Röp; mis tuu minno vanna inemiist viil sinnä maad-`ilma pite vitä[?], sis pa[?]rep aja[?]jo kotoh ar elävält `hauda Se || fig ta `pööras küll maa ja `taeva pahupidi, aga võta näpust, mis läinud, see läinud Saa; timä juut viina maalõ ilmalõ (võõrastele) är<sup>?</sup> Vas; ma ad ja ilmad ~ ilmast (ja) maast ~ ilma ja maad (jututeemadest:) sellest ja teisest, paljudest asjadest Sie kui vatterdama akkab, siis `räägib maad ja `ilmad kokku IisR; teab elmast maast seletada Mar; `patrab ja räägib `peale ilmast ja maast Mär; pajatab ilmast moast kokku Trm; räägib `iidamast ja `aadamast, `ilma ja maad Plt || ilmast maast (kõikjalt) tuli kokku [inimesi] ussi sõnu `viima Kse; maa ja ilm väga palju, küll ja küll neid puid on miule maa ja ilm Saa; siin on maa ja ilm `ruumi Krk; maast ega ilmast (taevast) ~ maad ega ilma (taevast) mitte midagi, mitte vähematki s_õlin kaks vai kolm `päivä ja üöd `ninda, et midägi en `tiedänd maast ega `taivast Lüg; Ei tiand maast ega `ilmast, kus maa `kolkas sie küll õli üläs `kasvand Jõh; `Juuva täis, ei tia maast ega `ilmast; Paks udu, näe maad ega taevast IisR; Kus tõi ikka ilma `välja, nõnda sajab ja `tuiskab, et näe änam maad ega taevast Põi; Akkas kolõdad `muõdi `tuiskama, et olõss mitte muad ega taõvast nähä Khn; `ennemuiste olid inimest lollid, nad ei teand moast ega `taevast Juu; temast ei tia maad ega taevast JMd; nii marub, et ei nää maad ega `ilma VMr; minä õlen nõnna rumal, et ei tiä muad egä `ilma Kod; eläb ku toht üksindä, ei tää maast egä ilmast Vil; süädä iki valutep, et sa<sub>i</sub> näe mitte taevast egä maad Krk; sadasi maha, ei tiä maast ega ilmast Ran; ta jäi ike nii täis, et es tiä maad ega `ilma Nõo; tä es tiä[?] maast es ilmast Se b. planeet ojataht o ele erk täht, `kõrges pa<sup>?</sup>stab, `lõuna `sisse läheb Maa `varju Krj; päe ei kei, ike Maa keib [ringi] Tor; Maa `käänäp `ümber San

2. maismaa; mannermaa; sisemaa `tormiga kui vesi `touseb, siis vesi tuleb `maisse Jõe; `rannamies old `jälle maal `silku `kauplemass; tulid `toisepuolt Purekari `maisse Kuu; vihm ei jää tulemata, kajagad on maal Hlj; sügaval maa puol `kanneda `pasli VNg; `meie elama maa pial, aga `Suure`saare `suomlased elavad `saare pial Lüg; `este `tahtosin, et tuon jo tänä rüsäd `maale `kuivama; tuul oli maa puolt Vai; meri touseb loeks, tuleb `kougele `maale, sügise sedasi Jäm; lehma sain säält maalt (sise-Saaremaalt); laevtega läksid vahel siit alt, läksid ikka linna ala kaladega ning siis obustega läksime maad `koutu Ans; mihed väljas (merel), maal tuli põleb, näidatse, et mihed maale osavad [tulla] Khk; minu kasupõlve aja sees on Salme jõgi ummistund, viimaks läheb maaks Pha; äi nämä es karda kedagid, maa ega mere peal Vll; Vahest sügise suurde `tormide ajal mered tulid ää tükkis `moale, tõusid nii `kõrgese; Kala koorm `pandi [rannast] peale ja `mindi `moale `müüma; Astu edasi, `kindel moa jala all (merelt tulles) Põi; nee (väikesed kalad) oo maa eares, sügavamas oo ikka suuremad; `kõinlased kõivad `jalksi moal; laevapoiss `tulli moalt `leiba `viima Muh; Vanaste tulnd poomvilla laev Köpu alla `maale, siis inimest said sääld poom`villa Rei; tuul puhob maa poolt Mar; maa sees `kõidi talve `reega [kalu] `müimas Tõs; `Sioksõ paksu jõlmaga ei maksa mua piält `vällä `minnä; Tormaga ei maksa mua iärest `küüsi `lahti `laska Khn; kammilaid, noh neid ikke `tõivad -- rannarahvas ike `maale<sub>s</sub> käisid jälle maalt omale `leiba saamas juo ja KuuK; nuarits on nisuke `suarma `tauline luom, kes elab kuival muul Kad; rükki kõrduse aal on kajakas kõhe muul Kod;

kuiva maa `kaptengi oli olemas, see oli nõök `ütlemine Lai; või mia mere veeren ole elänu, maa sehen siin elä Hls; mu_veli ol'l kõik' se sõa aig laiva_päl madrussõn, noo om jo maalõ tullu? Har; järvehn ol'li_nii suurõ_`lainõ?, et lainõ? visaás kala? kavvõdahe maa pääle Rõu; hädä maah, hädä mereh (kõikjal) Se

3. a. maapind, pinnas maa on `oistund, maa `oistub kevadel, kui on `külmand maa, siis kevadel `oistub Jõe; `Paljuks sie märg maa `vihma `kannatab (purjus inimene ei kannata viina juurde võtta) Kuu; kivine maa on, mis on vähämb kivi täis, aga kivistikku maa on `puhta kivine; sie on taga `aetod poiss, `tütrikud ei jäta maa `allegi tõst, säältkõ `õtsivad üless; Täma käib maa sies tüöl, lähäb maa `sisse `tüöle, on vagunilugija Lüg; `Naine ei `tõhtind `palja `piaga `süüä, siis maa `lõhkes `seitse `süldä tämä `jalgude alt; `Ninda kõva maa pidi ikke õlema, et obust `kandas Jõh; `Päesukesed `vilksavad maa rajalt vihinal `kassi iest läbi; Kus ma ikke olin, ega ma maa `alle kaduda\_i saand IisR; `mütjäine `aia `mulda maast üles; perast soda oli siin keik `maaga tasa (kogu küla maha põlenud) Vai; mõnes kohas mättad, siis jälle sile, sedine `mätlik maa Jäm; rabas on mäda maa, `leikab läbi; mis `kõrgemad maad on, säääl rohi `kõrbeb ee kuiva ajaga Khk; `lambad söövad maa `urmsseks Mus; `Äga see pole mul maast veetud (kergelt saadud), et ma see poolmuidu peaksi ää andma Kaa; Seal oli kõva maa, mis seal viga oli `eina teha Põi; see `olli ikka `sõuke ea vihm, mis moa ühna tùmaks tegi; `õunbu oksad `vaovad maini Muh; laastet maal on palju maasiged Phl; maa oli aleks põletud LNg; [puutelgedega vanker] `sõitis `rohkem `pehmed maad Rid; tänä oo `nõnna ikke lund sadand, et oo maa `valgeks teind Mar; nii kõba maa, ei saa teevastki `sisse Mär; puhas paljas kuum maa, loomad oo `paljas söön Var; maad ligi lähäb [taim] mädanema Mih; `loiklene maa, küngas ja `jälle loik PJg; mis `turvlane maa, siis on `tarvis kütist teha Ris; siga `püörand ää kõik selle moa Kei; kuib moa, see vihm vaob moa `sesse, kadund kohe Kos; kuiva välk - - lüüb `õhta pimedas, madalas, maa rajal Amb; pia maa teral, pia maa ligidal Ann; siin on madalad maad, kõik kraavid vett täis Tür; sie ilm tahendab easte moad Koe; Kui Tammikust `tulla, akkab ilusam `sirgem maa, enam põle mäge Sim; vana rahava kuüss õlema et sültä maha `enne ku issid maha, muass võtta ärä moeto (muidu saad nahahaiguse); kadi minu kõhä ku mua `alla Kod; sammas - - üks kolm `jalga oli ta maa sehes; maa on ikke pia asi vil'lal ja puul Äks; siin on maad tükati kivised ja savised, aga mägiseid `maasi siin ei ole; värav käis maa raealt Lai; tao vai maa `sisse KJn; kil'gid, nõid karasid nõnda_t, maa sirises ja särises Vil; [jookseb nii, et] jala `maasse ei putu mitte Trv; `enne es ole vil'la redelid, siss `lүүdi kärbusse `maasse, lati pääle ja, vili pääle `rõuku Pst; kallakune maa - - vesi vii kik'k väe `alla; ei ole nüid tүүd ega maad änäp - - tuhk lumine; maa võt's `kinni, anõs inimesel `aigust Krk; kui vikatit pandass varre `otsa - - susatass kiil vahele, et ta maad ligi võtab; naese es tohiva tanuta `kõndi, et siss tulna oora põli ja maa lännä `lahki; nüid käevä kõik `pal'lald, ei ole tanud ei rät'ti ja maa ka ei ole `lahki lännu Ran; maa om jo nii sägävält kül'mänu, `kartuli `kül'muva jo ärä Puh; säääl om lätte kotuss, keedäp maa sehest `väl'lä vett; laosa `pal'la maa pääl satte maha, es ole kivi es `kandu ijn; mia otsi, kos laits om jäänu, aga laits nukan nii vakka nigu maa; ku `uibu olliva ubinit `väegä täis, siss ku tu tõrm `tul'li, siss maa olli ubinist `valge; mõnikõrd lina kasvap iluss ja puhass, mõnikõrd om nigu maa kül'len `kiinni, `sände lühike Nõo; ussi `maarjapäävä läävä ussi - - maa `sisse ärä makama Võn; tuisass, et taevass ja

maa segi Kam; sügise `olli `pal'la `maaga (enne lund) tyy varastamine Ote; maa om nii kuiu nigu üit's puru San; no sannast tullime jo sügüse är<sup>?</sup>, joba musta `maaga (enne lund) Urv; niisama maa all ka jõõ[?] nigu maa `päälg'i Rõu; siih kasuss niipal'lo võid'lille, et `koplih kõik' maa om kõllanõ; ku om `lambanaha suurunõ palakõnõ palast maad, sõss lõiv jo lõõritass pääl; keväjä süü maa lummõ Vas; lätt maad pitih Lut || sõematagu miu maass vai massass, mia ole iks va Miku Juhan Nõo; maa alla vajuma ~ tükki ma ~ p u g e m a (häbi-, piinlikkustundest) kus sa lähed selle äbiga, kas poe maa ala Khk; ma äbi pärast vajuks kohe maa `alla Pal; temä sai silmä ninda äbi täis, et ta oless vôi maa ala tükkin Trv; tal nakass tollest nii äbi - - oless äbi peräst vai maa `alla vajonu Ran; mul sai ni_häpe, et ma[?] oless vai maa ala_tükkinü Har; et maa must (kirumisest) vanamis `põhjas sind et mua must Sim b. põrand vm aluseks olev pind magamine ei `anna `maani `särki, uni ei `anna `uuta `kuube Lüg; tegad `ristisid ede, `laskevad põlili, `andvad maale suud Jäm; Ruut oli kena küll olnd, leit olnd moani Põi; jõkid `ollid `õndla august saadik, aga kuued `ollid maini Muh; Omal veel perse maa külgis kinni (on noor) Emm; siilik nii pikk `tehtod, üsna maani Mar; kõrt oli `maaga tasa, jalad ei paisn `vällä Tõs; `entsed `riided olid maani, jala põia `piale `tehti kõrdid Aud; `enne olid [seelikud] jo maani maas VMr; kumardab `maani Trm; `niiske `uhmer oli, maast oli üks nõnna `kõrge Pal; sannan suits `maani Trv; mõni lää sedäsi paksuss, kõtt lää maass `kinni (tiinest emisest) Krk; trambib `jalgu `vasta maad nigu ull; tyy jagu jalast, mes maad pidi juusk, pidi tävveste `õige olema Nõo; ku venne naisõ `kerküde tullivõ, siss es olõki muud, ku üit's risti ette `eitmine ja `maani kumardõmine San; mõni vedä `jalgu maad `müüädä Krl; ku tu paugutamine ol'l, sõss tõõsõ ol'li\_kotohn põrmandu pääl maahn Rõu || fig oh kui aka `mõttema, südä lääb muani `lõhki Kod; maa st lahti ~ üles (äratamisest, magamast tõusmisest) Isa `erkand ige `üösel `kella kahe `kolme vahel üles ja ajand ka neid emägä maast `lahti Kuu; `Muidu maast `lahti ei saa, kui aja `uovad `alle IisR; vanaisa `õikus juba: poesid maast ülesse, kukk `laulis juba Äks; ommuku nigu sa maast üless karassit, siss lätsit joosuga, `õkva nigu tulekahju kistutit Puh c. (üldisemalt, ka fig) ala, ruum, koht ei `lõüädänd maad, kus `seissa; `anna miu judule ka maad, lase `minnu ka `rääki Vai; kui vanad inimesed rehe tuba tegid, siis `keidi tule tukiga `ümber tua, sest saadik `anti suitsule maad Khk; Nooda looma maa (noodatõmbamise ala) `tehti meres kividest `puhtaks, kivide `otsas käristas nooda ää Põi; `aigus võtab maad Mär; iga looma ehk `ankru maa peal piab olema neli `märki HMd; Anna ruumile maad (mine eest ära) Trm; läksimä üles püügi muale (kohta, kus võrkudega püüti) Kod; Pada ei vôi `riiki täis `panna, põle keemese maad SJn; lastel ei ole muial maad; temä sugugi tõisel ei anna maad eläde; selle inimesel ei ole nal'la maad (ei mõista nalja); tal olli vanu jutte, ta neid sõa maalt (sõjaväljalt) sai; mea ole nüit peäs `tervise maal (tervise juures); ullul ja rumalel anna maad (anna järele) Krk; nal'lal om õks enämb maad ku_tõõl Har; `mõtlo_tyy vere valangut, säidse inemist tapõti katõ versta maa päält Vas

4. viljeldav pinnas, põllumaa kui ei `jõua arida ega tiüt teha, siis jättad maa `süüti; maa on pien, `rohtost puhas Jõe; Üheksa `päivä `enne rukki tegemist `kõrdati maa `uuesta üläs ja siis `ääseti maha, `tehti maa kõik `valmis Jõh; maad `künnedä madalukaiselt Vai; liivane must maa, aga ta\_p võta `sahka adra `sisse Jäm; see põld pole väge saandkid, see

oo ise rammus maa Khk; Uus maa, sellepärast kasvatab ka; See on `söuke `põrgu maa (vilets, lahja) Pöi; maa `ingab siis kui `jæda kesasse, siis maa `puhkab Emm; kõre maa on üks kruusi rõhk, üks va vilets maa Mar; `kaevab labidaga maad Kul; pal'lu uut maad `juure teind Mär; sõnik `kündasse maa `sisse, kaks kuud `apneb Vig; Sedä `põldu iäks muaks ei sua Khn; va `lahtine maa (kesa), selle sui taal ei ole `vilja kedagi peal; mulla maa, kui sa ikka väge annad, see oo ia vil'la kasvataja maa Aud; Nüid elavad laari maa sÿis, tule `mijlegi, kudas sij maa maaks on saanu; Ku sa maast ei ooli, maa_i ooli sinust ka Hää; lähme uut moad `looma ja küt'ist tegema Juu; Odra ja kardulid said ikke korratud `muasse `tehtud Amb; uad tehakse ikka rammusa maa `sisse Ann; kui maa on toores, siis maa on `tänkjas, tema läheb `kuuli Tür; narri muad üks kord, `vaata mua narrib sind pärast üheksa `korda VMr; kui maa on ia, iast sõnnikud saand, siis ta on rammus ka; sauekad maad on `rasked maad Sim; `tehti `uusi `maasi, purustati kõik karu äkkega ära Trm; järve `kõlda vedäväd `muade `piäle; kruusane mua sÿüüb sõnniku ruttu ärä Kod; siin on musta mulla maad, aja adraga nii sügavalt kui tahad Pal; kui maa rammusam on, siis [rukis] aab `poega, kui maa kehva on, siis ta ei jõvva `aada Äks; minu isa `ütles: alb mees jääb ädasse ia maa pial, ja ia peremees elab `ästi alva põllu`maaga Lai; ku sul maa valmiss om, muud ku `viska maha (külva); nij `maase om puha ää, neist maadest saa `leibä küll Krk; sulane läits `mõisa `teole, maad arime ja `vil'la maha tegeme Hel; adraga vaja `luyuma minnä, ader luyub maad Ran; maa om ää küll, aga maa tegijit ei ole; nigu Miinä es pia maad, puha tõese näppe vaheld vaht; maa ei lase `endä mõnitada, maa taap väge ja maa taap ka arimist Nõo; sij maa ol' nigu ristikaina sÿüt', nigu puhanu maa `rohkemb Ote; ku sa maad üt's kõrd petät, maa pett sinnu ütesa kõrd Har; `vahtsõt maad tei mano[?]; ma tij no maa ar[?] ja panõ kurgi_ka ittu; Kehvembä maa pääle tet'ti kaar, parõmba maa pääle `kartol' Rõu; maa um rüä all Vas; sul maa joonõh (korras, väetatud), mis viga e'llä<sup>?</sup> Se; ku sa äi anna maal, siss maa äi anna sul kah Lut || fig maa toedab meid `kõiki Ran; maa om tÿy emä, kes inimeisi ülevän piäp Nõo

5. kellegi kasutuses või omandis olev maa(tükk), krunnt, maalapp minu isa õli `kuuendik, `kuuendikku maa pial õli; `viie `päivä maist `tehti kaks `krunti Lüg; midati maad `uvvest `ümber Vai; teised olnd suurema maa mihed - - Jüri olnd pisise maa mees; sellel puud maad kää (on talumees) Khk; `mõisnikul oli pailu maid kää Pha; mina pole mitte teie elude maade sihes keind Jaa; Mõisa moa oli, `sõnna küla looma jalg äi `tohtind `minna; See oli koletu maa, mis õhe inimese käe oli Pöi; vabadikel põle maid egä `loome Rid; see oli ilma `maata inimene Kul; tää oo maade piäl, sai maade `piäle, peremehes, sai koha omale Tõs; muadõ reht oli `makstud Khn; siit Juuriku koha küllest oli tal maa Aud; eks meil omajagu muad ike ole JMd; mul ei õle jala `täitki moad Trm; `tästid kõik mua käess ärä võtta, aga maja alune `jäeti; siäl o viis peret vai kuus ühe `muade piäl Kod; `kañtnikud tegivad oma päävad `mõisa nende maite eest Äks; mõned talud olid ropp suured, palju maad kääs Lai; `Maade piält ollid suured maksud KJn; siss tulli aig, ku neid `maasit `jaotive; veerek maad om, saa mõni vagu kardult tetä Krk; üits sinu kana jalg ei tohi kooli maa pääle tulla; miu esäl maad es ole, niipal'lu maad `olli ku lävest `väl'lä tulla, `tÿygi `olli tõste maa Ran; mõnel poesil `olli palga ijst lina pereme maa pääle tettu Puh; nÿy jaganuva `rüitlidele `väl'lä meie maa, nii tek'kunuva meie `maale `mõisnigu; siin üits veerekene maad `olli,

tollegi iist pidi peremehele kolm `päivä tegemä; üits jalatäis maad, tollega nüid nii suur ädä Nõo; `uune omma käen, a maa `võeti käest ärä Ote; meil om küländ maad, uma sada kat'skümmand vakamaad Kan; puultõsõ päivä maa ol' inne maa `mõõtmist, `pääle `mõõtmist `ül'ti `taadrimaa; sääl medä om, `perse laiut maa (väike maalapp) Har; meil ol' `väikene maa ja suur pere?, latsõn `el'li ma\_kehväste; kel ol' mesi, tuu sai suurõ maa, tuu süüt' maa `mõõt'jat `miiga? Rõu; [ta] ol' mi\_maa küleh poþs; maa om no käest är\_võõt, a vanast `tahtu es kiä tõõsõlõ adra `täütki maad `anda? Vas; `ol'le siss näil siin ta talo, katõ päivä maa `ol'le Räp; m a a d ~ m a i d j a g a m a tülitsema, vaidlema, asju klaarima Meil pole omakeskis maid jagada Emm; Turtsakaga ära sa mine maid jagama Hää; mine nüid lol'liga maid jagama Kod; nüid na jagave sääl maad, nüid na `tõmbave Krk; kõik latse ei ole ää latse, kas tuu oppejagi jõvvap needega alati maid jagada Nõo; mina ei lää temäga maid jagama, etse jäägu tuu raha tälle Rõn; nakka\_naidõ juudidõga viil maad jagama Kan; Mine no sa? viil `sääntside loraškidõga? maid jagama vai soid `mõõtma Urv; kes jõud sääl maad jagada Plv; p u u d ( j a ) m a a d varandus, maine vara inimene sureb ää, mes sest kaso oli, nüid kõik puud maad jähid tast maha Mar; mis puud maad su kää oo, et sa teesega õiendad Mär; kõik on ta ärä juunud, puud ja muad ärä priisanud, `terve varanduse Kod

6. a. kaugus, vahemaa; ulatus uss oli tuld vihinäl Jüri pääst `müöde, `ninda et `sendi`meeter maad jäi `puudu Kuu; nii neli `versta maad tuleb `sinne VNg; sie tagumine `kuulus `säältki maalt `siie Lüg; natuse maad mine, seisa `jälle; ons kellud ühes maas (kas näitavad ühte aega) Khk; Virn - - pitk peenike rohi, tükk moad on varrel vahet, siis on jälle lehed; `Laske maa oli pailu pitk, püüs äi võta nii `kaugele; `Eesel aluskuub tükk moad teise alt väljas Põi; siit oo `sõnna ea laks moad veel; rehi pannasse nõnna, et natuke maad\_o parte vahet Muh; vesi tuleb vahest suurest merest kusa `maale (ei tea kui kaugele) Mar; pika maa takka tuli `siia Mär; üsna jooniga kasvab rohi, iga päev ulga maad `juure tuln; `kostis kos `maale ära, kui lenu lõugutati Han; üle jala maad sügä (sügav) Tõs; minu kodu oli `kaugemal küla lõppus, kilu`meeter maad ikka teistest `iemal HMd; osalt `müiri on ja muist maad on maha vaun Ris; oras on ikke juba `kasvand, `kämmel moad juba `kõrge Juu; Niievarv piab mõlemast otsast ühe maa pial olema; Kus `maale sie kõis siis ulatab Jür; ühe `maaga sai ikke [rukkiõikusel] edasi `mindud Amb; jumakad tõrvaka kännud olid üks `mieter maad `samla sies JJn; tallab seda moad edasi tagasi assa iest teist taga Koe; `veškini põle `kuigi pailu muad VMr; mõni al'lika suon - - läheb vahest kohe tüki muad mua alt Kad; pitkä mua tagass tuli `seie `kaugelt `kosti; kui pääv süld muad `kõrgel one, siis tule kodo Kod; elaja `sõõmise riie oli - - täitsa nelja nukeline, süld maad oli lai Lai; kruav on üle jala muad sügav Plt; läks natuke maad Kõp; poolest maad laasi oksa ärä; otsa ürijätse om meelest lännu, ma `ütli poolest maad sedä `laulu Krk; obene kerib küll, aga maa ei edene Hel; katuss sai jalg maad paks Ran; tõenekõrd `kõnsit `ulka maad läbi, midägi es ole (marjul olles) Puh; me es olõ kavvõn, veedikene maad ol'lime tõõsõlpuul `ussi Võn; `mõtlõ, `seoni `maani ol' rügä San; ma\_panni ristik`hainu jänesseile ja_lät'si esi lasõngu maad kauõdõ Har; Kullamäe `haidu mano om jo `ilmlik maa Vas; [võrgu] pullaset om paksost küleh, paar `vassa vahet, vai vass maad ütstõõsõst Räp; `kül'bjä lätt `külben, tõõnõ inemine vidä hidsand, et `kül'bjä nännü? `kuoni maani? `hiitä? Lut b. (ajalisest vahest, teat määrast

vms) Sander oo Seiust tüki maad kolpsakam mees; Ma ole selle aigusega ulga maad peenemaks jäänd Kaa; ulk maad on vähemaks jäänd kõrva `kuulmene Rei; see maa oo ikke tüki maad parem kui see teine maa oo Mar; sinna `maale oo `aega veel Mär; Mine anna lehmile süia, aeg sial maal KJn; temä om miust `ulka maad lõhemb Nõo; `seoho `maaha olõ ar elänü, olõ_õ `vaesust nännü Vas; m a a s t m a d a l a s t noorusest, lapsepõlvest peale Maast madalast kui vähe `kaela `kandma akkasid, õppisid isa, ema `kõrvas tüöd tegema IisR; vatta Kihnu tüdrikud -- kasun muast madalast suurõ `tüegä Khn; maast madalast alvad tembud sees Plt c. osa, jagu Põlve alt pireke `alla `poole on jäme sääär, see peenike moa on peen sääär, siis on luupeks Põi; Võrgukudumisel juhtub -- ärg sisse minema. Seda muidu välja vetta äi saa, kut leigeda kuiut maa äärest ärjani võrk luhki ja kujuda puuduv silm vahele; rool, lai maa on vee sees, ots käib veidi üle paadi Emm; kui jõhvi maa `otsa lõpeb, toleb tohl -- looma hanna tohl Phl; `uutel oherdidel pole ebre maad Ris; vikati rood ja kõber maa seal taga, vikati kand üiavad PJg; aeru änd olli peenempes tett, aeru lai maa olli seidse `jalga pikk Hls; [sukasääre] lai maa om joba är koet Krk

7. a. riik; teat geograafiline piirkond oma maa inimene, sie on oma `rahvusest Lüg; mei maal ei ole `tiigeri Vai; `laevadega käivad soojal maal Jäm; Rootsi on vana `Skandinaa-via maa, `kuulus maa Khk; `Tapjad saadeti enne maalt `välja, Siberi läksid Põi; see on `vöörod maid näind Käi; `reisidid kõik moad läbi Tõs; `reaksid sii ikke, et meid pidi ää `viidama `võerale `moale Juu; küll tema on maid läbi käind JMd; kuda moa, nõnna viis, kuda lind, nõnna nokk Pal; `viina juvvasse üle maa Trv; egäl üteli oma maa armas, kun sa oled Hls; kui säääl `võõral maal küll ää `olli olla, aga südä igäts üks esämaale Nõo; sügüse tulõkul kogusõ tsirgu -- suurte `parki (parve) ja nakkasõ `lämmäle `maalõ `lindama Kan; tiä om kõik maa ja mere läbi `reisünü Krl; näet Rood'si rahvass siin magahasõ mi\_maa seen (langenud sõduritest) Rõu; kurõ? läävä?, pääsokõsõ läävä?, kõik' nuu `lämmäle `maalõ läävä?, nu\_mma `lämmä maa linnu? Plv b. t ü h i m a a Siber vm kauge väheasustatud piirkond lubatud kõik tühjäle `muale viäda Kod; perremihe `lä'si `mõisadõ ja `ütli üless, `ändi `mõisikalõ maja_kätte ja `miinti siss tõhjäle maalõ Har; tühjäle maalõ saadõte `vangõ, kerigu `kiskjä? ja inemise `tapja, ar saadõtass tühjäle maalõ, Sahhaliini saardõ Se c. s u u r m a a mannermaa minu ema vend käis `suurel maal `tuoma `pääval, `joulu nädälil Jõe; `saaremehed `käisivad siin `suurel maal `kraavisi `kaevamas Jõh; sa jah `mõtli, suurelt maalt tulnd `seie tarkust `otsime, et sii on Sörve noid, et see peab ikke `teedma Ans; ma neliteisend `aastad ole suurel maal keind, raavi tööd ole teind ning pargi ehitusi Kaa; Kevade `võeti puudane leva koit `selga ja `mindi suure moa `sisse tööd `otsima Põi; naesed `lähtvad suurele `maale Lihula `kanti linutama Muh; mool tuli suure maald sõbra Käi; `iidlast läksid suure maale sulaseks Rei; suurt maad `õeldi kah, kui `saarlased tulivad suurele `maale Lai

8. a. teat (maa)koht, kant, ümbrus ühüksa `unti -- läind kohe `ümber Juminda `nieme kohe -- `muile `maile Kuu; siin küla mail küll ei old `suolapuhuji VNg; Seal lahe äärtsete maade peal pole `ükski änam vikatiga käind Põi; tänakond `vil'lä puis ja mais (heast saagist) Rid; Vigala maa sees oli mõesa, aga `Tartu maa sehest oli naene Mih; Meie käösime räämetegä Talina muass Khn; me elame Äädemeeste maal Hää; pärna puu, neid meie moades ei kasva Kos; ta oli Paändivere maa pial `sündind old JIn; läüp kiideldes

kodoje, õisadess õmile maele Kod; Talina mual olema nisuksed koŗvtanud Lai; meie mail ei ole `ussisid Plt; suše iki üteldi oleva, karu ei ole višt `kiäki nännu siin maal Ran; [ta] ei ole sääil puil `mailgi (seal poolgi) käenu - - aga temä ike kõneleb ja süüdistäp; meie maal toda kõtu kõrvald `oidmise `muudu\_s ole, a nüid om meie mehe ette ku mulgi Nõo; nende puie maie pääl (selles ümbruses) ei ole seräst `asja ollu Kam; Palojärv om ka mi_maa pääl, tuu om ka_ks parass järv Vas; kärnähein, tuu kasuss mi maie pääl ka? Se; (ei) puil(e) ega mail(e) ~ puis ega mais mitte kusagil(e) laps ei `sõisa puis egä mais Lüg; põle puis ega mais Hää; `tuodi nuorik majasse, ei suand ämmaga `puile ega `maile; vääga `kiskuja inime, temaga ei vöi puil ega mail `olla VJg; sie inimese luom ei seisa küll puil ega mail paigal Sim; alate tagasipite, ei sua puele ei maele, inimene ei sua õma arilikku `leibä, ei riiet Kod; sij ei seisä paigal ei puis ega mais Hls; ta om nii elläv ja pallav, et ta ei püüsi puil ega mail Har; lat's `käüless `naklu pääl, püsü\_ji? puil ei mail Lut **b.** eesti (rahvas; rahvus; keel) tañtsiti ring`tantu torupilli järel, sie oli maa pulm, `randes oli ruotsi pulm Ris; mua Kasepa külä on eesti külä, tõene Kasepa on vene külä Kod; saks süüß ja maa süüß, `nuaga ei lõigata, lavva `piale ei `panta = emapiim Ksi; siss ol'l umb veneläse?, maa sõnna es mõista? Se; maa kabõhõnõ (eesti naine) Lut **c.** (kõrvalisest kohast) mis pagana puis ja mais (kolkas) te olete `kasvand Pai; tu om nii veeren maad, konhkina kõrval; ma olõ siihn veerde maad, ega\_tuud kiä ei taha, et piät olõma tarõ manh `valman (valvamas) Har; läki är `vijrde maad, koh kiä näe es; sukõrmañ tetäss kõrval maad, sis peräst säetäss `paika Se **d.** (ilmakaartest) Tuul puhub omikust - - puhub maa puult (idast) Hää; iki läit's külmä maa poole müristemin, ommuku ja põhja poole (põhja- ja idakaarde) Krk

9. maakoht, küla (vastandina linnale) õlen ikke maal eland, `linna elo `mulle ei `mieldi Lüg; mõni leheb maalt `linna Khk; lõötsa pill, seda `mäntakse maal egal pool VII; Ta oli maal sündind ja kasund Põi; `lõnnas oo prelnad, maal jällä tüdrikud Rid; ta on maalt päritl Kul; maal kandase ikke maa `riidi - - süüasse maa `toitu, põle linna `ühti Tõs; kõik lähväd mualt ää, `keegi ei taa enäm mua tööd tehä Juu; linnan ep õle tüüd, tuli `seie `muale `tüüle Kod; rikkast lähväd, kes maalt `linna lähväd MMg; tulite `muale `käima Plt; maal es käi arstirohu `müüjid Vil; tidrek lännü maalt `linna, `sakse teenistuses Hls; sel aal maal `arste olli vähä; siin om linnast ja maalt kogusehen Krk; mes sä tapat `endä sääil maal, tule ärä `liina Puh; temä tiiäp `äste sedä maa elu, temä\_m jo maald esi ka peri Nõo; kes `jõuše, `laske liinah `värmi jah, ol'l jo maal ka `värvijit - - sõss värmiti maal kah Plv || sij ehits ennast ku `linna ja maad, ei saa minema ei saa Krk

10. **a.** muld Pane maad `pääle [kui mesilane on nõelanud] Trv; põrmand om maast Krk; sõss ta tõi maad, pañd lina pääle ja õdagu `mähkse mu sinnä_sisse Urv; mõsi ma_tuu kasuga ar?, kasuk ol'l kõik `maaga\_kuuhn; tuu vesi hulht mäest `alla kõik' maa ja kivi?; ma naka es inäp `juuri liigutamma, na\_mma\_surõ `maaga?, mütsäkuhn panõgi? [lilled maha] Rõu; innembist eleti vahe`kambrõh, pal`gest lagi pääl, `samblõ vahel ja maa pääl Räp; pangõ paksõbahe [kartuli] kuhä pääle maad Se; ma ale ~ maala panema ~ viima matma `vaesõl mehekesel `kuule ar naane, olõ õs mehel miñgak'e naist maalõ viia? Se; är `pañte `maala jo? Lut **b.** (surnuaiaist) pühitsetud maa oo `surnu aid Tõs; eks kabeli aid õle kõik õñnistet moa Pal; seo kotuss, kohn mi no elä, um pühä maa, siihn ollõv

vana matusõ paik Rõu; toole maale minema surema timä lätt tuolõ maalõ, sjoost maast lätt tuolõ maalõ Lut; aig `kuolda, tuole maale mindä Kra

11. kaardimast mängu `kaartõ om neli maad: risti maa, pot'i maa, härdü maa, ruudu maa Har; kõkõ nel'jä maad mul om käeh, hargi maa, kruudi maa, pot'ima, ristimaa; koras `hiindäle kõik' verevä maa (punase masti) kä'te Se

12. adv a. m a a n i täiesti, täielikult sie vast tuli siis, kui oli juba tuba `maani maas, poledattud Jõe; See maja on ammu maani maas (hävinenud), seal pole änam palgi juppi ka Põi; põletas teese `ooned kõik maani maha, teese kohe puu `pal'laks Mär; põles nii `moani maha, ei jäänd muud kui kosten Juu; puol Vau küla põles `muani maha VMr; varass varastap, jääp väga `saina, aga tuli palutap kõik `maani maha, ei jätä sulle midägi Nõo; ilma tuulõlda, `pal'li tarõ maani `maahha Rõu || (purjusolekust) Nisukest teist ei ole olemas `ilma `pialgi, kes `ninda `ennast `maani lakku täis võttab IisR; poiss tuegerd kodu, `olli `maani täis Nõo b. m a a l t saadik tumm - - lapsest maalt Lai; sest maalt mina_i ole üksi veel kodu old Plt; süük om poolest maalt keenu Hls

maa|ader harkader maa-atr, kõber puu oli, nuga oli ees, see `lõhkus `karge eest ää Lih; maa-adruga künd oli `enne, kõik `küinti maa-adruga Sim; vanast ei `suadud uut `põldu muidu teha, kui mua adruga, sellega kikustasivad Trm; maa-adruga `künmine olli `rasse Nõo -aed vesiaed `räimürüsäd olid `suured igä - - sie maa`aidagi joba `täidüb üks kuus `süldä `korge `olla. kala `lähteb pikki maa`aida `enne `sinne `ketsie vahele, maa`aia ots `lähteb `randa kohe `kinni Kuu; mei `ütlesima maa-aed. sie läks `sinne kask`paika rüsa ja siis kahepuolt kalad `läksivad `sisse VNg; siis kui sie kala tulo maa`aia `ääre, siis `lähtogi maa`aia `müöda edesi [ringaeda] Vai

maa|alune 1. a maa all, maa sees asetsev või toimuv Maa-alune jõgi Lüg; sääl oln maa alune tee Kir; ju seal peab `mingi maa alune soon olema, keda `mööda turtsad merest allikase said Mih; maa-aluse `korter oli jo, akken kohe maa rajal Rak; mjiis olna maa-alutse tiiü pääl (oli kaevur); ma korjassi `valgit maa-alutsit `sijni, mõssi mõtsan `puhtass ja lätsi - - `Elvä `müimä Nõo; siist Lepporast ol' lollu_säärän maa-alunõ tii Koova (Koiva) `liina `vällä Har; maa alonõ käük' Se || s mütt käib maa-alust pidi ja aab `suuri `kuhje üless Nõo

2. (maismaast) vesi läks siel maa-aluses (kalda läheduses) juba niiverd `suureks, et visassime vanad `ülged leppi (sleppi), enam `paadiss ei saand pidada Jõe; maa-alune tuul, mes maa puold Kuu; siis kui ei `päästki [paadiga randa], siis akkasivad maa-alust `müöda (kaldaäärt pidi) tulema Hlj

3. fig a. (noorest inimesest) Kui juo maa-alused (noored tüdrukud) mehele `lähväd, midä sis maa`päälised (vanemad neiud) `tievad; maa alused (noored poisid) juo `juovad `viina Lüg b. (surnust) maa-alused on `surned, ei tule tagasi enamb Lüg; ikka läksime `sinna kivi `iäre ning olimõ pitkäli muas, ikka `kuulasimõ siäl, siäl pidi siis mua alusõd juttu `aama Khn

4. pl maaviha põhjustatud nahahaigus Maa pääl ei tõhi `istuda - - `muidu võib `saada maa-alused Jõh; maa-alused, ned\_on nisust pisist `visked (vistrikud) Vll; maa-alosed tulevad maast, neid oo `metmet `seltsi. ikke tule maa-alosed oo koa - - nagu tuli valotavad Mar; kui maa-alused oo, siss pannasse leba raasukesed nartsu `sisse ja `soola koa ning siss

vajotab kolm `korda sinna koha `peale, kus tä sügeleb Vig; maa-alused oo maast akkan, `seoksed `visked või punased plekid; maavitsad olid, kellega maa-alusi arstiti Tõs; maa-alused, `pisksed ümmargused punased muhud tulevad naha peale Aud; minu vanaema tegi alati surt sütevett, siis kui\_ned `vistikud `piale tulid -- need olid maa-alust Hag; moaalused moast akkavad, kui `juhtub seal `istuma, kus moa `ingab; süte vesi ja sool ja leib segamine, see oli se moaaluse arst Juu; sülitä maha `enne kui istu, et siis ei akka maa-alused Tür; miä `iste sääl `pal'la maa pääl, nüüd om maa-alutse `säl'gä tulluva, tuleb üste vett tetä Nõo Vrd maahaigus

maa|aluse|rohi 1. (taim) kui maa-alused oo -- siis tuuasse maa-alose `rohto ja keedetasse -- lillad õied oo ja `vänge ais oo taga Mar; maa-aluse rohod ikki on -- need kasvavad möda moad, rohelesed isi Juu; enne `juani korjatasse moaaluse roha Kod; moaaluse `rohtusid kasvis siin tua taga, lehed kül'jes. ummusses piad ära `kijitma Pal

2. (ravim) kahte `seltsi virn`rohto `võetasse ja tehässe sellest maa-alose `rohto Mar; üheksa `väelene -- väga ea maa-aluse rohi pidi olema Vän; `suula `paanti moaaluse rohu `ulka, õerud sellega üle, soab `tervest Pal

maa|arst rahvaarst, posija olid maa arstid, pole `arsti tariskid Kär; kui maa arsti `juurde lähäd, sis saad ikka abi, ega `tohtrest saa kedagi; ma läksin maa arsti `juure -- ütles, et sul on uss ammaste sees. puhus põse `peale ja valu kadus ää Vän; vanaste `olli maa arst, kes sõnadega `arstis, nüüd oo linna arstid ka olemas Tor; `tohtre man olli küll käüt, aga maa-arsti manu es oole vaja minnä Krk

maadeline maad'eli|ne g -se lõigete järgi tehtud vanast ol'liva maad'elise `uüdreku[?] Plv Vt maat

maaditsa `maaditsa tala `naulo `lüvvä `maaditso `külge Vai

maadjass `maadjass madal `maadjass hain Rõu

maadleine `maadlei|ne g -se tooneseppe `maadleised `tiksuvad seinä sees, seinä palgi sees üks `valge huss. nemad `teädvad, et serp on rugide sees käin Phl Vrd maahaldjad

maadlema `maadlema Vai Jäm Rei Iis Trv Pst Võn, da-inf maadelda Lüg/`m-/ Käi spor L, Jür Amb Tür Koe Plt KJn Ran Puh Rõn, `maadleda VNg Jõh Käi, `maelda Puh Nõo Rõn; `maadlem(e) Hel San, da-inf `maelde Hls Krk(-te); `maadlõm(m)a Khn Krl/-õmõ/ Plv Lut, da-inf maadõlda<sup>?</sup> Vas Röp Se, `maelda[?] Urv Har Rõu Se; `muadlema, muadelda JMd VJg VMr Trm/-oa-/ Kod(-mä, -dä)

1. teist seljatada püüdma, jõudu katsuma eks `nuorelt `põlvelt saand `kõike `pruovida, eks siis saand ka kuos `õlla ja `ninda `maadelda Lüg; küll mees oli `maadlend, aga mette pole jägu saand Käi; `tahtis muuga maadelda Tor; lähvad kaks karupidi kokku narra pärast ja `maadlevad Hää; nad `ilmast `ilma `muadlevad ja `kisklevad JMd; akama rinnut'si `muadlemä; lahe vai vanapaganaga muadeldä, si\_o küll `julge Kod; `katsusid `jõudu `maadlemesega Plt; karjapoisi `maadleva Trv; mea sai tast üle maadelten; üttes kottel silla pääl om vanatondi `kangest `maelte `tahten Krk; vanast `maeldi sülitä, panniva rinna kokku, võtiva kättega tõenetõese `ümbrel'd `kiinni, siss kaeva, kumb tõese maha paneb Ran; me `maelsime vahel, et `kaeme õge `jõudu Nõo; poisä nakasõ `maadlõmma, näüss, kuass kõvõmb om Har; mingo_i-[?] rikkaga `kiasama, kõvaga `maadlõma, virgaga `juuskma

Lut || fig tema `moadleb veel surmaga Trm; ta `maadlõss jo surmaga? Rõu Vrd maaglema, maandlema

2. millegagi vaeva nägema, rassima, rügama `maadleb `tüöga Vai; Kes mätastega `maadles, selle `kohta `ööldi, et tapab `ussi Jäm; ma `maadlesi `tööga mes ermus Käi; talvel akkan `jälle obustega `muadlema; eit `muadleb `jälle siatal'lis VMr; sellegä on `enne `muadlemiss, ku si asi testod suab Kod; üit's `tüüge `maadlemine üttelugu, kunas sa `aiga saat Hel; Mes sä sääl maadlet ommukust õdaguni, et ei puhka sugugi Nõo; Voonakõsõ? ol'li\_hüü\_`mõskõ, nüü_jovva õs kohe tük'ki?, a mõnõ vana `lambaga ol' `maadlõmist Rõu; `maadlõss nüüd ta kiviga, ei saa? timäst `võitu Röp

3. fig tülitsema; pahandama `ühtelugu `maadlevad, ei saa läbi Iis; ku imäl `kullõmalda latsõ omma?, siss `ütless: püü süge õmõta rahu ka veidukesegi, ma_i joua_`tüika enämb `maelda? Har

maadles|riided pl magamisriided too `maadlesriided ka tuppe Phl

maadlus `maadlu|s, `maelu|ss g -se Pst; p maadelust Krk maadlemine `maelusega kaetass `jõudu, kes tõise maha paneb, sij om kõvemb; kaits müjst seliti, jalad `vastamisi, kummass kummagi üle pää kuker`palli jõud lüvvä, sij olli `mustlase `maadlus Pst; las na nüüd tõmmade maadelust Krk

maadrene `maadre|ne g -se sipelgas `maadrest elavad kivide all Rei

maadri|kask `maadri kask (puu) – Kär

maagane maaga|ne Juu/-oa-/, g -tse KJn; pl `muagased Kad maakene soo eenämoates on moagane vesi Juu; püksid `muagased alt Kad; Kus `siuke `seisja vesi on süüs, siäl on siis `siuke maagane vesi, viil on rohekas kord piäl KJn Vrd maagene

maagates maaga|tes g -tese, -tse maage on üks mädäsoonetes, maagatese kord on piäl KJn

maage¹ maage IisK Ksi, g `maake Amb/-oa-/ Koe VJg Äks Lai Plt KJn; `maage g `maake Kuu Lüg IisR; muage g `muake JMd Kad VJg; n, g maage VNg/`m-/ Iis Trm(-oa-) Lai, muage Kod; maage- Jür KuuK Sim maakevesi Kaik soo `augud on `metsäs - - `maaget täüs, et punavad kohe Kuu; jões `maage `korjab kivede `külge ja tieb libedast Lüg; `Einam tüma igalt puolt, `astud `piale_s mulinal ajab `maaget ülesse IisR; nisukesed maage `karva teised (põdrad) KuuK; `muakega `värvisid naised `endile `musti sielikuid; muage süeb jalad `kat'ki, kui kaua sies `olla JMd; `seisva vie `piale lüeb `muake kord `piale, nisuke ull kollane ja sinakas Kad; muage - - `niske punane kõrd vede piäl, nagu ruasse, `sinna pane linad likku, siis rikub kiudu ärä Kod; kost si maage tuleb, ikke maa sehest Äks; kus einamal maaget palju, sial jalad `auduvad ära Ksi; maage sööb jalad ära eina ajal, paks nagu värv akkab `jalgade `külge Lai; `seisval veel on maage pial, roheline maage Plt Vrd maagates

***maage**² maagõ Vön Urv, g maagõ, `maakõ Plv maagelõng; maagelõngast kaunistus kadrike, vereväst maagõst koräti käüsse perile `sisse Vön; linikele ol'l maagõ? `otsa koet; hammõl ol'liva? ola pääl olalat'i?, olalat'te pääl ol'liva? kirä?, hulba? ja maagõ?, `sisse koet Plv || (punasest värvist) ega tüü är es lää? kohegi, maagõ verrev Urv

maage|lang maage- Hel Ote San, maagõ- V maagelõng punatse maagelangage `aeti `väiksit kirjaksit Hel; `koeti linatsest `taskuräti ja `ümberringi `veeti maagelanga juun Ote; maagõ lang ol' üte keeruline, kui mõni esi isk, sõs sai kate `kõrdnõ verrev Kan; maagõ lang

om kõva värmige, jää üks verevess Krl; maagõ langa? `aetõdi tõlli pääle, pruudi `anmile pilutõdi Har; maagõ langa? `pañti rätele `vijrde ilodusõss Rõu; mu_maama kudi `rät'te maagõlangaga Lut **Vrd** maagelangass **-langass** = maagelang verrev maagõ langass ol'l, `tuuga kirutõdi Har **-lõng** (punane) tikkelõng maagelõng olli kirjutetev lõng, temä es keedä `vällä, es aja `värvi, sellege kirjutive `ammit, kaalatagust ja rinnaedist; linikarät't ol'l maagelõngage õmmeld Trv **Vrd** maage<sup>2</sup>, maage|lang, -niit, maagetsi|lõng **-must** süsimust all jõe `jääres on suur maage al'likas, sielt `tuodi niisuke kollane -- kõnts -- `pañdi pääva kätte `kuivama -- siis `tuodi silma kivi ja `pañdi `sisse ja värviti sellega, kutsuti maage mustast Sim

maagene maage|ne g -se I/-ua- Kod/ maakene `varba vahed `audusid läbi, kos maagest vett eenamatel õli Trm; mädä ja muagene eenäm, siäl kasvab `niske alb ein Kod; maagene vesi, al'likast tuleb, teinekord muudab oma karva ära Lai **Vrd** maagane

maage|niit maagelõng vanast õks `tuudi Riiast maagõ `niiti; poissõ hammõ `värvli kirutõdi `valgõ niidiga, `naisi ja `tüt'rikkõ hammõ `värvli kirutõdi verevä niidiga, tuud `ül'ti, et maagõniidiga kirutõt Har

maagerdama maagerdama meisterdama, nokitsema mis sa maagerdada sii, `öetse ikke lapsele Aud

maage|tegija (teat punane putukas) maagõtegiä um nigu koosõni verrev lang Plv **Vrd** maagetoaja **-tooja** maagõ tooja = maagetegija – Võn

maagetsi|lõng maagelõng muagetsi lõng one punane, ei tuhaga ei lehelisegä ei lähnud `väl'jä Kod

maage|vesi maakevesi maage vesi on `rooste `karva, soo pial Trm; muage vedel one `niske kulla lääge piäl, `eitleb ja läägib; suu siden one muage vesi, kui `sinna lähäd, siis võtab jalad `kat'ki Kod; vanast oli maage `veega värvitud `lõngu, minu ema `riakis; nigu vikerkaari `värvi oli se maage vesi, nigu oleks eli `piale kallatud Lai

maaglema `maaglema maadlema nied mehed akkavad nüüd `maaglema ja `katsumaie, kumb `kumba `võidab oma ramuga; eks `nuorelt saand ka ikke `maagelda Lüg